Λ. Γ. ΤΕΡΕΧΟΒΑ κε Β. Γ. ΕΡΝΤΕΛΙ

ΓΕΟΓΡΑΦΙΑ

ΔΙΔΑΧΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΑΡΧΙΚΟ ΣΚΟΛΙΟ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΦΤΕΡΟ

ΕΛΙΝΙΚΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΤΥ ΔΟΝΜΠΑΣ
ΜΑΡΙΥΠΟΛΙ—1936

Д 18
311-2а

Гос. Публичная Б-ка в Ленинграде

8362

Λ. Γ. ΤΕΡΕΧΟΒΑ κε Β. Γ. ΕΡΝΤΕΛΙ

ΓΕΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΦΤΕΡΟ

ΔΙΔΑΧΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ
ΤΙΝ ΤΕΤΑΡΤΙ ΤΑΚΣΙ
ΤΥ ΑΡΧΙΚΥ ΣΚΟΛΙΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΙ ΑΠ' ΤΙΝ 3-ι ΡΟΣΙΚΙ ΕΚΔΟΣΙ,
ΠΥ ΕΠΙΚΙΡΟΘΙΚΕ ΑΠ' ΤΟ ΛΚΠ ΤΙΣ ΡΣΟΣΔ.
ΕΠΙΤΡΑΠΙΚΕ ΑΠ'ΤΟ ΛΚΠ ΤΙΣ ΥΣΣΔ

ΕΛΙΝΙΚΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ ΤΥ ΔΟΝΜΠΑΣ
ΜΑΡΙΥΠΟΛΙ—1936

Το βιβλίο αφτό το σιντάκςαμε κςαναδυλέβοντας το σταθεροπιιμένο διδαχτικό βιβλίο τις 4 τάκςις, πυ εκδόθικε στα 1933-34.

Ι επεκςεργασία έγινε με βάςι τις ιποδίκςις τις απόφασις τυ ΣΔΚ τις ΕΣΣΔ κε τις ΚΕ τυ ΠΚΚ(μπ), πυ πάρθικε στις 16-V-1934 κε ίνε ι ακόλυθι:

1. Κςετιλίκςαμε με σινέπια ένα σίστιμα από πραχτικές δυλιές για να μίνι στι μνίμι ο γεογραφικός χάρτις.

2. Με σκοπό να κάνυμε το ιλικό πιο σινκεκριμένο κε πιο προσαρμοζμένο στιν ιλικία τον μαθιτόν μπάσαμε στο βιβλίο μια σιρά από καλιτεχνικές γεογραφικές περιγραφές, επεκςεργαστίκαμε ανάλογα το κίμενο κε βάλαμε πιο πολές ζογραφιές.

3. Κάναμε μια σιρά από σιντομέπσις κε απλοπιίσις τυ ιλικύ σχετικά με τις αλαγές, πυ γίνανε στο πρόγραμα απ'τιν απόφασι τις 16-V-1934.

Εχτός απ'τυς κιριότερυς σινγραφίς πίρανε μέρος στιν επεκςεργασία τυ διδαχτικύ βιβλίυ κ'ι Ν. Ι. Ποπόβα, κι'ο Π. Γ. Τερέχοβ.

ΤΟ ΕΚΠΕΔΕΦΤΙΚΟ ΠΕΔΑΓΟΓΙΚΟ
ΚΡΑΤΙΚΟ ΕΚΔΟΤΙΚΟ (ΥΤΖΠΕΝΤΓΙΖ)

Ι ΕΝΟΣΙ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΝ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙ-ΚΟΝ ΔΙΜΟΚΡΑΤΙΟΝ (ΕΣΣΔ)

1. Ι ΓΕΟΓΡΑΦΙΚΙ ΘΕΣΙ ΤΙΣ ΕΣΣΔ ΠΑΝΟ ΣΤΙ ΓΙΙΝΙ ΣΦΕΡΑ

Ι 'Ενοςι τον Σοβιετικόν Σοςιαλιςτικόν Διμοκρατιόν (ΕΣΣΔ) βρίςκετε ςτο ανατολικό ιμιςφέριο, ςε διο ιπίρυς—ςτιν <u>Εβρόπι</u> κε ςτιν <u>Αςία.</u>

Να βρίτε πάνο ςτι γεογραφικί ςφέρα κε ςτο χάρτι τον ιμιςφερίον τις ιπίρυς: Εβρόπι κε Αςία.

Κιτάκςτε, ςε πιά τμίματα τις Εβρόπις κε τις Αςίας ίνε ι ΕΣΣΔ.

Ι 'Ενοςι Σοβιετικόν Σοςιαλιςτικόν Διμοκρατιόν ίνε ένα απ' τα πιο μεγάλα κράτι τις γίινις ςφέρας: Ι Σοβιετικί 'Ενοςι πιάνι το ένα έχτο από όλι τιν κατικιμένι κςιρά. Ι Σοβιετικί 'Ενοςι απλόνετε απ'τι δίςι ςτιν ανατολί ςε 10 χιλιάδες χιλιόμετρα. Απ'το βορά ςτο νότο ι ΕΣΣΔ απλόνετε ςε $4^1/_2$ χιλιάδες χιλιόμετρα.

Στιν επιφάνια τις ΕΣΣΔ μπορύν να χορέςυν λέφτερα τα κιριότερα καπιταλιςτικά κράτι.

Να βρίτε στο χάρτι τις ΕΣΣΔ την πόλι Μίνσκ σιμά στα δυτικά σίνορα τις 'Ενοσις κε την πόλι Βλαδιβοστόκ στ'ανατολικά σίνορα, στην ακρογιαλιά τις Γιαπονέζικις θάλασας. Παρακολυθίστε τι σιδιροδρομικί γραμί ανάμεσα στις δυο αφτές πόλις. Το γλίγορο τρένο περνά αφτό το δρόμο σε 13 μερόνιχτα.

Το Εβροπαικό κε το Ασιατικό τμίμα τις ΕΣΣΔ χορίζοντε το ένα απ'τ'άλο με τα Υράλια βυνά, με τον ποταμό Υράλι, την Κασπία θάλασα κε τα Καφκασιανά βυνά.

Να βρίτε στο χάρτι τα σίνορα ανάμεσα στο Εβροπαικό κι' Ασιατικό τμίμα τις ΕΣΣΔ.

ΤΑ ΘΑΛΑΣΙΑ ΣΙΝΟΡΑ

Κιτάκστε στο χάρτι: την 'Ενοσι-μας την περιβρέχυν θάλασες από διάφορες μεριές. Απ'τις θάλασες αφτές ι ΕΣΣΔ εμπορέβετε με τις άλες χόρες.

Απ'το βορά βρέχι τις ακροθαλασιές τις 'Ενοσις σε έχτασι από πολές χιλιάδες χιλιόμετρα ο Βόριος Παγομένος οκεανός (τον λένε επίσις κε Βόρια Πολικί θάλασα) όπος κσέρετε πια, ο Βόριος Παγομένος οκεανός ίνε στην κρία ζόνι. 'Ενα σημαντικό μέρος-τυ ίνε σκεπασμένο από πάγυς όχι μόνο το χιμόνα, μα κε το καλοκέρι. Ι πάγι εμποδίζυν την ατμοπλοία στον Παγομένο οκεανό.

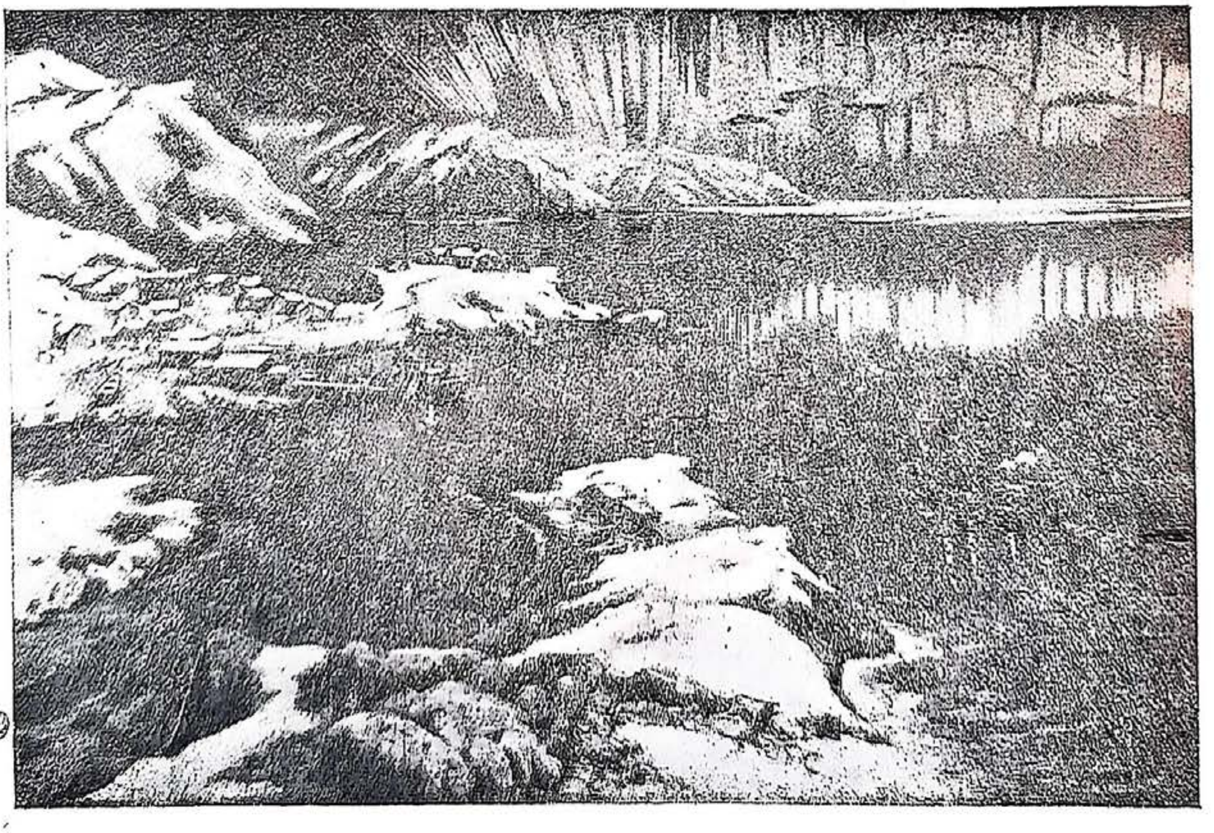

Ι θάλασα τυ Μπαρεντς.

Μόνο ςτο διτικό τμίμα, ανάμεςα ςτι χερςόνιςο τυ Κόλςκι κε ςτα νιςιά Νέα Γι, ένα κομάτι απ'τον Παγομένο οκεανό ίνε λέφτερο απ' τυς πάγυς. Αφτί ίνε ι Θάλαςα τυ Μπάρεντς. Εδό απ'τον Αντλαντικό οκεανό περνάι το ζεςτό ρέμα Νχολφςτρίμ. Αφτό ζεςτένι τι Θάλαςα τυ Μπάρεντς κ' ι πάγι αποτραβιύντε το καλοκέρι μακριά ςτο βορά. Ι Θάλαςα τυ Μπάρεντς δεν παγόνι ακόμα κε το χιμόνα ςτιν ακροθαλαςιά τις χερςονίςυ Κόλςκι.

Προς νότο τις Θάλαςας τυ Μπάρεντς χόνετε μέςα ςτιν κςιρά ι 'Αςπρι Θάλαςα. Σ'αφτί δε μπένι το ζεςτό ρέμα κε γι' αφτό το μιςό χρόνο ίνε ςκεπαζμένι από πάγυς.

Προς τα διτικά ςίνορα τις ΕΣΣΔ ίνε ο Φινικός κόλπος τις Βαλτικίς Θάλαςας. Απ' εδό ίνε ο πιο κοντινός θαλάςιος δρόμος πυ πεγένι ςτις χόρες τις Διτικίς Εβρόπις: τι Γερμανία, Ανκλία, Γαλία. Πολά βαπόρια μπένυνε ςτο Φινικό κόλπο· φέρνυν εμπορέβματα τυ εκςοτερικύ κε πέρνυν τα δικά-μας.

Απ'τι νότια μεριά τυ Εβροπαικύ τμίματος τις 'Ενοςις βρίςκετε ι Μάβρι Θάλαςα. Αφτί ίνε ζεςτί θάλαςα, πυ δεν παγόνι. Κι'αφτί επίςις ανίγι διέκςοδο προς το εκςοτερικό.

Απ'το βορά χόνετε μέςα ςτι Μάβρι Θάλαςα ι Κριμαικί χερςόνιςος.

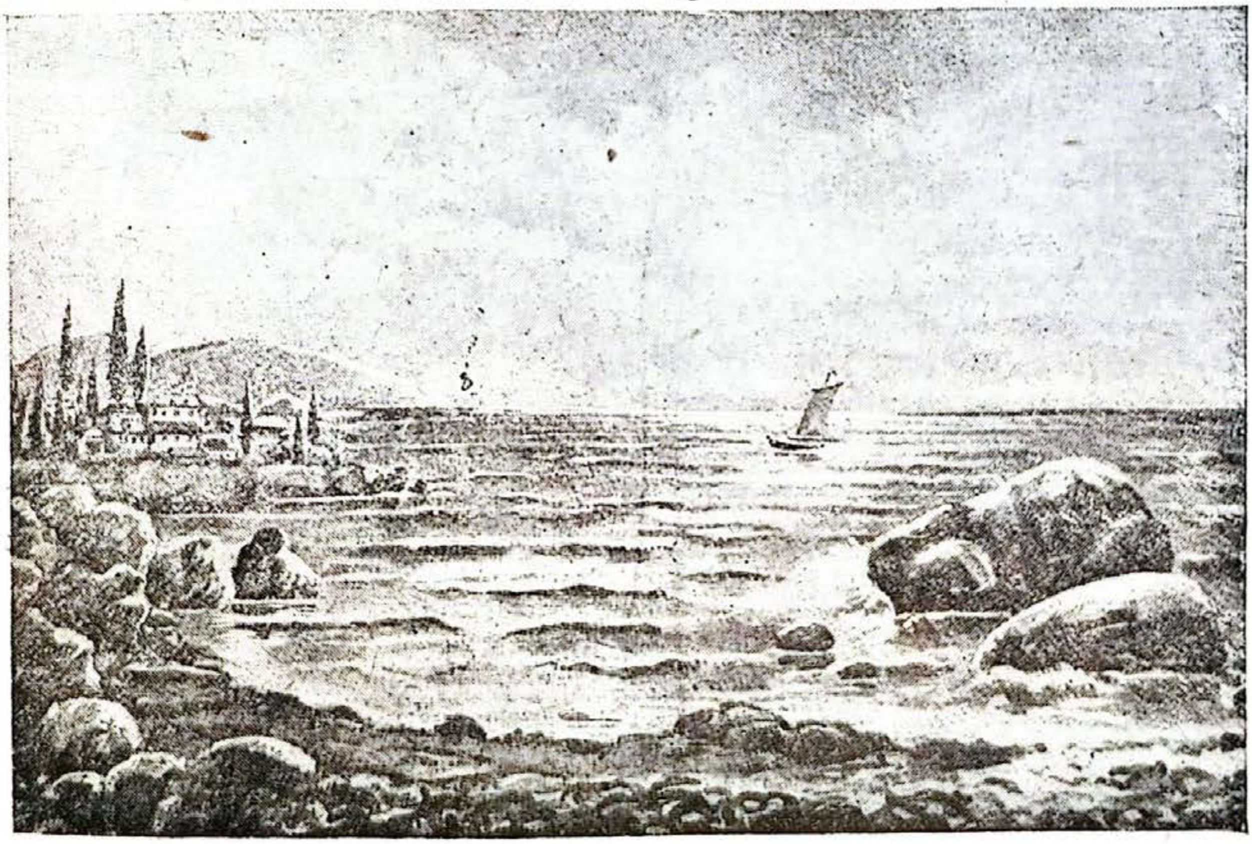

Ι Μάβρι Θάλαςα.

Ι χερσόνιςος αφτί χορίζι απ'τι Μάβρι θάλαςα τι ριχί Αζοφικί θάλαςα.

Ι θάλαςες τυ Μεγάλυ οκεανύ: Βερίνκια, Οχοτςκικί κε Γιαπονέζικι, αποτελύν τα ανατολικά θαλάςια ςίνορα τις 'Ενοςις. Ι Βερίνκια κ' ι Οχοτςκικί θάλαςα χορίζυντε ι μια απ'τιν άλι με τι χερςονιςο Καμτςάτκα. Ι πάγι δυςκολέβυν το πλέφςιμο ς'αφτές τις θάλαςες. Ανάμεςα στιν Οχοτςκικί κε Γιαπονέζικι θάλαςα ίνε το νιςί Σαχαλίνα. Το βόριο μιςό τις Σαχαλίνας ανίκι στι Σοβιετικί 'Ενοςι, το νότιο — στι Γιαπονία. Απ'αφτές τις θάλαςες ι πιο ςπυδέα ίνε ι Γιαπονέζικι θάλαςα, πυ μας δίνι διέκςοδο στο Μεγάλο οκεανό.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Περάςτε με μαβί μολίβι πάνο στον περιγραμικό χάρτι (κόντυρνι) τα θαλάςια ςίνορα τις ΕΣΣΔ κε γράπςτε από πάνο τις ονομαςίες τον θαλαςόν, τον νιςιόν, τον χερςονίςον τις Σοβιετικίς 'Ενοςις, πυ αναφέραμε εδό. Να θιμάςτε τις ονομαςίες κε τι θέςι-τυς ςτο χάρτι.

Δίκςτε στο χάρτι το θαλάςιο δρόμο απ'το Φινικό κόλπο στιν Ανκλία.

Δίκςτε στο χάρτι το θαλάςιο δρόμο απ' τι Μάβρι θάλαςα στι Γαλία, απ' το Βλαδιβοςτόκ στι Γιαπονία.

Ο ΓΙΤΟΝΕΣ-ΜΑΣ

(ΤΑ ΠΑΡΑΜΕΘΟΡΙΑ ΚΡΑΤΙ)

Ι πιο κοντινί γίτονες τις ΕΣΣΔ ίνε: στα διτικά ςίνορα—ι Φιλανδία, ι Εςθονία, ι Λετονία, ι Πολονία, ι Ρυμανία—στα νότια ςίνορα: ι Τυρκία, το Ιράν (πρότα λεγότανε Περςία), το Αφχανιςτάν, ι Κίνα, ι Τυβινικί λαικί διμοκρατία, ι Μονκολία κ' ι Μαντζυρία κε Κορέα, πυ βρίςκυντε στιν εκςυςία τις Γιαπονίας. Στο νιςί Σαχαλίνα ςινορέβυμε με τι Γιαπονία.

Να βρίτε στο χάρτι αφτά τα κράτι

Ι ΕΣΣΔ ίνε το μοναδικό κράτος στον κόζμο, όπυ ι εκςυςία βρίςκετε στα χέρια τις εργατικίς τάκςις κε τις εργαζόμενις αγροτιάς.

Ι εργατοαγροτικί εκςυςία τις Σοβιετικίς 'Ενοςις ίνε ι μοναδικί εκςυςία στον κόζμο, πυ κάτο απ'τιν καθοδίγιςι τυ Κομυνιςτικύ κόματος αγονίζετε για να επικρατί ι ιρίνι ανάμεςα ς'όλυς τυς λαύς τις γίινις ςφέρας.

Ι λαί τις Σοβιετικίς ένοςις δε θέλυν πόλεμο, μα ίνε έτιμι κάθε στιγμί να ιπεραςπιστύν το ςοςιαλιςτικό-τυς κράτος. Ο Κόκινος στρατός φιλάγι άγριπνα τα ςίνορα τις Σοβιετικίς 'Ενοςις.

'ΑΣΚΙΣΙ. Περάςτε με κόκινο μολίβι πάνο στον περιγραμικό χάρτι τα ςίνορα, πυ έχυμε στιν κςιρά κε γράπςτε από πάνο τις ονομαςίες τον παραμεθόριον κρατόν.

Πεδιάδα

Ι ΕΠΙΦΑΝΙΑ

Κιτάχστε το φισικό χάρτι τις ΕΣΣΔ. 'Ενα μεγάλο μέρος απ'το χάρτι ίνε βαμένο με πράσινο χρόμα. Αφτό σιμένι, ότι στιν ΕΣΣΔ ίνε πολά βαθίπεδα.

Στο χάρτι σιμιόνυντε τρία μεγάλα βαθίπεδα: το Ανατολικο-Εβροπαικό, το Διτικο-Σιβιριακό κε το Τυρανικό.

Σε διάφορες μεριές κσεχορίζυν πάνο στο πράσινο φόντο τυ χάρτι ανιχτοκίτρινες λεκέδες. Αφτά ίνε τα ιπσίπεδα: στο Εβροπαικό τμίμα τις ΕΣΣΔ—το Μεσοροσικό κε το Παραβόλγιο, στο Ασιατικό τμίμα—το Ανατολικο-Σιβιριακό.

Κατά μάκρος όλον σχεδόν τον νότιον κι' ανατολικόν σινόρον τις ΕΣΣΔ καθός κε στα σίνορα ανάμεσα στο Εβροπιακό κε το Ασιατικό τμίμα τις ΕΣΣΔ κσεχορίζυν απότομα κανελιές λυρίδες, αφτά ίνε βυνά.

Στο Εβροπαικό τμίμα τις ΕΣΣΔ ίνε τα Κριμαικά βυνά.

Στα σίνορα ανάμεσα το Εβροπαικό κε το Ασιατικό τμίμα τις ΕΣΣΔ ίνε τα Υράλια κε τα Καφκασιανά βυνά. Στα σίνορα με το Αφχανιστάν κε τιν Κίνα ίνε ι ορινὶ χόρα Παμίρ κε τα βυνά Τιαν-Σιαν. Στα σίνορα με τιν Κίνα κε τι Μονκολία ίνε τα Αλτάια βυνά.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Δίκςτε ςτο φιςικό χάρτι κε να θιμάςτε όλα τα βαθίπεδα, ιπςίπεδα κε τα βυνά πυ αναφέρυντε εδό.

Κιτάκςτε ςτο φιςικό χάρτι τις ΕΣΣΔ τι ζογραφιά: «Ι πιο απςιλές κοριφές» κε να βρίτε αφτές τις κοριφές ςτο χάρτι.

Ι ΚΙΡΙΟΤΕΡΙ ΠΟΤΑΜΙ ΚΕ ΛΙΜΝΕΣ

Στιν ΕΣΣΔ ίνε πολί μεγάλι ποταμί. Απ' αφτύς άλι αρχίζυν απ' τα ιπςίπεδα, άλι τρέχυν απ'τα βυνά.

Στο χάρτι φένετε, ότι ι ποταμί τις Σοβιετικίς Ένοςις τρέχυν ςε διάφορες μεριές, προς όλες τις θάλαςες, πυ περιβρέχυν τιν Ένοςι.

Ι πιο κάτο μεγάλι ποταμί χίνυντε ςτις θάλαςες τυ Βόριυ Παγομένυ οκεανύ. Ο Βόριος Ντβίνας, ο Πετζόρας, ο Όβις, ο Ενιςέος, ο Λένας.

Στιν Οχοτςκικί θάλαςα χίνετε ο πολίνερος Αμύρ.

Στι Μάβρι θάλαςα χίνετε ο Δνίπερος, πάνο-τυ χτίςτικε ο ιλεχτρικός ςταθμός τυ Δνίπερυ.

Πιο ανατολικά απ'το Δνίπερο χίνετε ςτιν Αζοφικί θάλαςα ο ποταμός Δον. Το καλοκέρι γίνετε πολί ριχός· αφτές ι κςέρες εμποδίζυν τιν ατμοπλοία ςτο Δον.

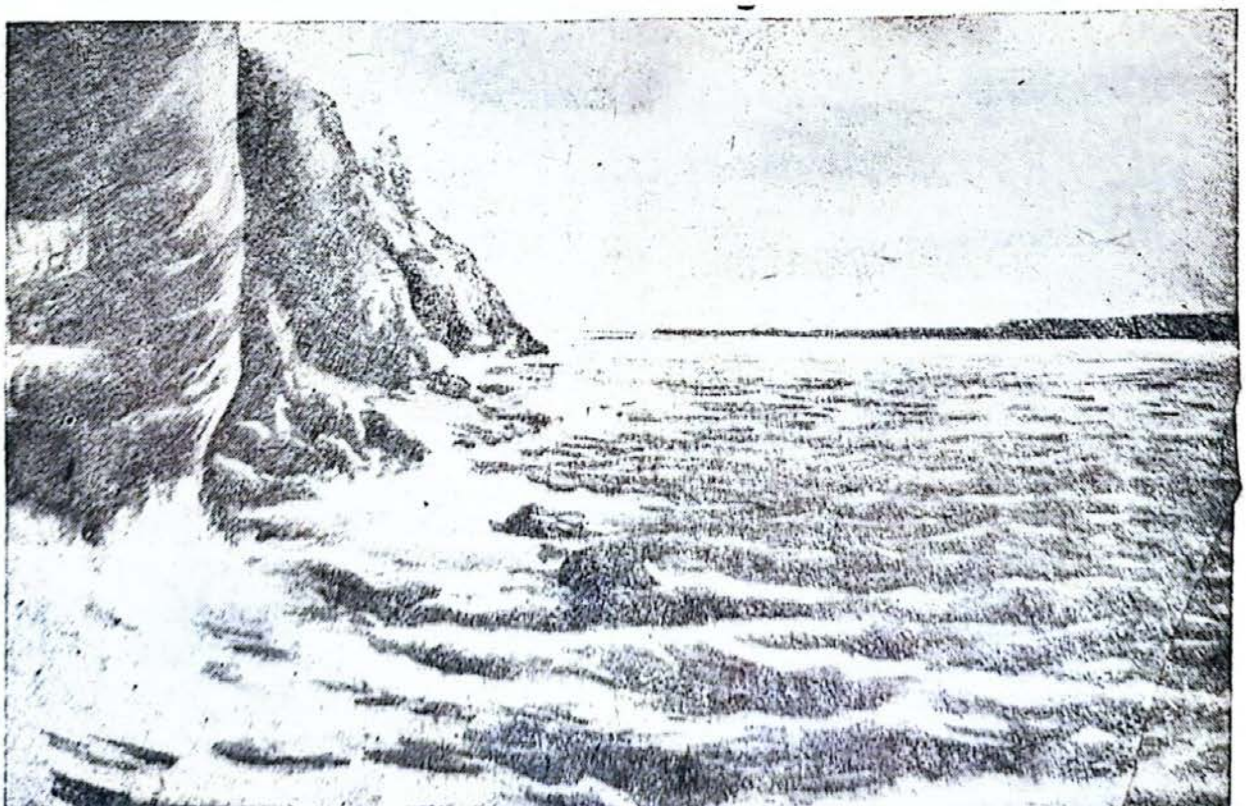

Ι λίμνι Βαικάλι.

Στιν Κας̧πία θάλας̧α χίνετε ο Βόλγας, ο πιο μεγάλος πλοτός ποταμός τυ Εβροπαικύ τμίματος τις 'Ενοςις. Σ'αφτόν χίνυντε πολί παραπόταμι. Ι πιο μεγάλι απ'αφτύς ίνε ο 'Οκας κι' ο Κάμας.

Απ'τα Υράλια βυνά τρέχι ςτιν Κας̧πία θάλας̧α ο μακρίς, μα ριχόνερος ποταμός Υράλις.

Στο Φινικό κόλπο χίνετε ο κοντός, μα πλατίς κε πολίνερος Νέβας.

Να βρίτε ςτο χάρτι όλυς αφτύς τυς ποταμύς. Παρακολοθίςτε-τυς απ' τις πιγές ος τις εκβολές.

Στι Σοβιετικί 'Ενοςι-ίνε πολές λίμνες. Ι πιο μεγάλες απ' τις γλικόνερες λίμνες ίνε: ι βαθιά Βαικάλι, πυ βρίςκετε στο Ανατολικόςιβιριακό ιπςίπεδο, ι Λαδόγα κ' ι Ονέγα στα βόριο-διτικά τυ Εβροπαικύ τμίματος τις ΕΣΣΔ.

Ι πιό μεγάλες αλμιρές λίμνες ίνε ι Κας̧πία κ' ι Αράλι. Σινίθος τις λένε θάλας̧ες.

Να βρίτε ςτο χάρτι τις λίμνες, πυ αναφέρυντε εδό.

ΓΙΜΝΑΖΜΑΤΑ. Γράπςτε απάνο ςτον περιγραμικό χάρτι τις ονομαςίες τον ποταμόν κε τον λιμνόν, πυ αναφέραμε εδό.

Να θιμάςτε τις ονομαςίες-τυς κε τι θέςι πυ έχυνε ςτο χάρτι.

Περάςτε με μαβί μολίβι ςτον περιγραμικό χάρτι όλυς τυς ποταμύς, πυ ίπαμε, απ'τις πιγές ος τις εκβολές-τυς.

Γράπςτε ςιμά ςτιν πιγί τιν ονομαςία κάθε ποταμιύ.

Να χροματίςετε με μαβί μολίβι κε να ςκιογραφίςετε όλες τις λίμνες πυ αναφέραμε.

ΤΙ ΙΝΕ ΠΕΡΙΓΡΑΜΙΚΟΣ ΧΑΡΤΙΣ ΚΕ ΠΟΣ ΤΟΝ ΦΤΙΑΧΝΥΝ

Περιγραμικός χάρτις ίνε ένας τέτιος χάρτις, όπυ ςιμιόνυντε ι γραμές (το περίγραμα) τον ιπίρον ίτε τον κςεχοριςτόν κρατόν, θαλαςόν, ποταμόν, μα δίγος ονομαςίες

Για να μελετίςετε, καλά το γεογραφικό χάρτι, πρέπι να δυλέβετε χριςιμοπιόντας τον περιγραμικό χάρτι: πρέπι να κάνετε ς'αφτό διάφορες ςιμιόςις κε επιγραφές.

Δεν ίνε δίςκολο να κάνετε μοναχί-ςας περιγραμικό χάρτι. Πρέπι να πάρετε ένα μικρό γεογραφικό χάρτι κε να το βάλετε πάνο ςτο γιαλί τυ παράθιρυ Πρέπι να ςκεπάςετε το χάρτι από πάνο με καθαρό άςπρο χαρτί. Αν το γιαλί φοτίζετε καλά, τότε ο χάρτις θα φανκρίζι ανάμεςα απ' το άςπρο χαρτί Σας μένι μόνο να περάςετε με το μολίβι το περίγραμα τυ χάρτι, πυ φανκρίζι ανάμεςα απ' το χαρτί.

Μπορίτε επίςις να βγάλετε κόπια τυ χάρτι με τςιγαρόχαρτο ίτε με χαρτί τις κόπιας.

II. ΙΚΟΝΕΣ ΤΙΣ ΦΙΣΙΣ ΚΕ ΤΙΣ ΖΟΙΣ ΤΥ ΠΛΙΘΙΖΜΥ ΤΙΣ ΕΣΣΔ

Ι ΕΣΣΔ απλόθικε ςε $4^1/_2$ χιλιάδες χιλιόμετρα απ'το βορά ος το νότο. Το βόριο τμίμα τις ΕΣΣΔ ίνε πὲρα απ'τον πολικό κίκλο, βρέχετε απ'τον κρίο Βὸριο Παγομένο οκεανό κε γι' αφτό έχι κρίο κλίμα.

Το πιο μεγάλο τμίμα τις ΕΣΣΔ βρίςκετε στιν έφκρατι ζόνι.

Μια πυ ι ΕΣΣΔ έχι μεγάλι έχταςι απ'το βορά στο νότο, ι φίςιτις ίνε λογιό-λογιό.

Ι βαριές χιμονιάτικες παγονιές τις κρίας ζόνις αδινατίζυνε ςιγάςιγά όςο πάμε προς το νότο. Το κλίμα από κρίο γὶνετε κρίο-έφκρατο, ίςτερα έφκρατο κε στο πιο νότιο μέρος ακόμα κε έφκρατο-ζεςτό.

Ἑτςι αλάζι το κλίμα-τις ΕΣΣΔ απ'το βορά στο νότο. Με τιν αλαγί τυ κλίματος αλάζι ι βλάςτιςι κι'ο ζοικός κόζμος.

Ανάλογα με τις διαφορές τις φίςις χορίζυν τιν ΕΣΣΔ ςε κάμποςες λυρίδες, ίτε ζ ό ν ε ς.

I. Ι ΠΟΛΙΚΙ ΖΟΝΙ

Κιτάκςτε στι γεογραφικί ςφέρα κε στο χάρτι τον ιμιςφερίον: Ο Βόριος Παγομένος οκεανός απλόνετε πολές χιλιάδες χιλιόμετρα στις βόριες ακροθαλαςιές τις Εβρόπις, Αςίας κι' Αμερικίς ολόγιρα στο βόριο πόλο.

Όλι ςχεδόν ι βόρια ακροθαλαςιά τις Εβρόπις κε τις Αςίας ανίκι στι Σοβιετικί Ένοςι. Στιν κατοχί-τις βρίςκυντε επίςις κε τα νιςιά, πυ ίνε στο μιςό Παγομένο οκεανό, πυ βρέχι τιν Ένοςι.

Αφτό ίνε το πιο βόριο τμίμα τις Σοβιετικίς Ένοςις, ι π ο λ ι κ ὶ ζ ό ν ι τ ι ς Ε Σ Σ Δ.

Ι φίςι τις πολικίς ζόνις ίνε άγρια. Σ' εκίνυς τυς τόπυς ο ίλιος δε φένετε ολότελα το χιμόνα κάμποςυς μίνες, ίνε π ο λ ι κ ί ν ί χ τ α. Στι βὸρια ακροθαλαςιά τις χερςονίςυ Κόλςκι ι νίχτα βαςτὰ 2 μίνες, στι Νέα Γι—4 μίνες, κε στο βοριό πόλο— μιςό χρόνο.

Το χαλοκέρι ο ίλιος δε βαςιλέβι κάμποςυς μίνες, ίνε π ο λ ι κ ὶ μ έ ρ α.

Μα ο ίλιος δεν ανεβένι το μεςιμὲρι αψιλά κε γι' αφτό ζεςτένι αδίνατα.

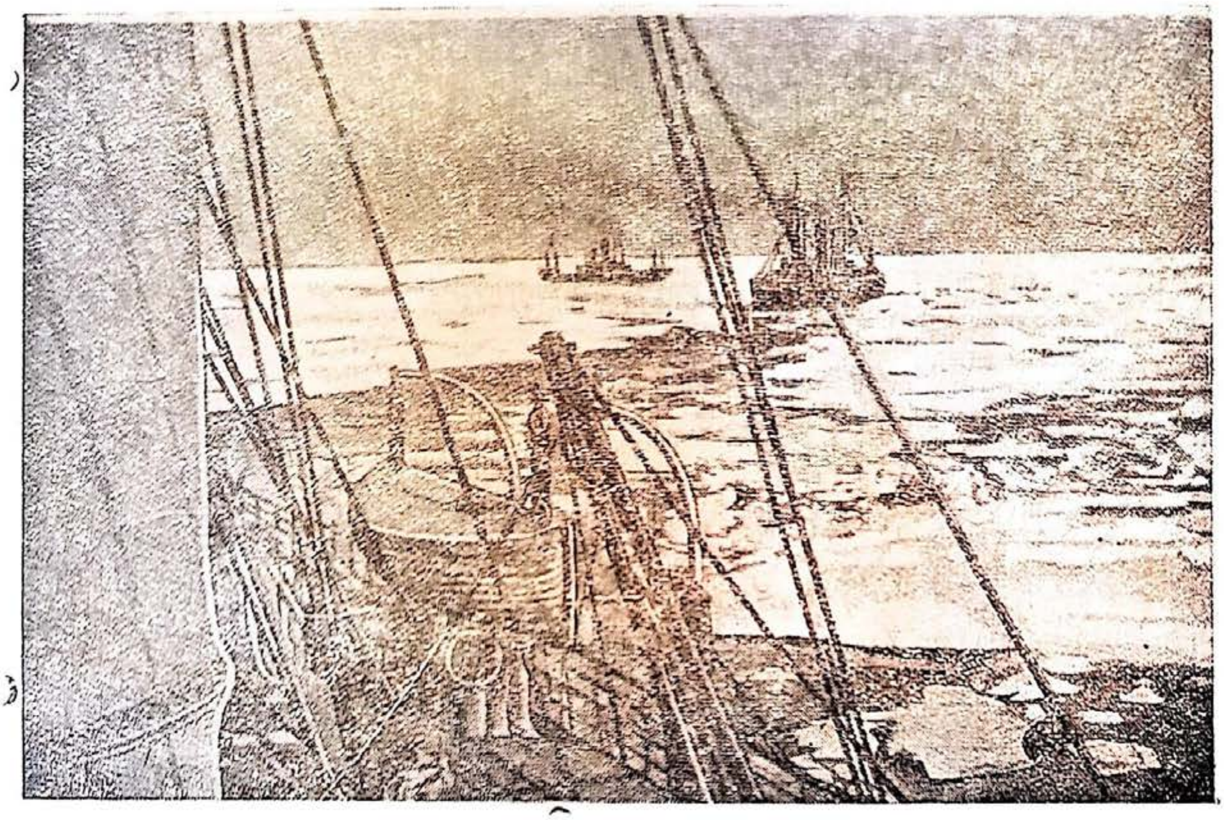

Στο βόριο παγομένο οκεανό.

Ο ΒΟΡΙΟΣ ΠΑΓΟΜΕΝΟΣ ΟΚΕΑΝΟΣ

ΤΟ ΧΙΜΟΝΑ. Απλόνετε ατέλιοτα ς' όλες τις μεριές ι παγερί έριμος.

Ο οκεανός ςκεπάςτικε από τεράςτια παγοπèδια. Μετακινύντε, πιέζυν το ένα το άλο. Ι πάγι ςπάνυνε με τρìκςιμο κε βρόντο κε ςχιματίζυντε μεγάλες ςτίβες από παγόβυνα.

Εκί κάνι βαριά παγονιά, λιςομανύν ι χιονοθίελες, ι χιονοςτρòβιλι.

'Ινε περιςότερο από ένας μίνας, πυ όλα ίνε κυκυλομένα απ' τιν ςκοτινί πολικί νίχτα. Ι ζοί νεκρόθικε. 'Ολα τα ζοντανά κριφτίκανε. Μόνο ι άςπρι αρκύδα θα περάςι κάπυ-κάπυ απ' τιν παγερί έριμο.

Κάποτε ο υρανός καθαρίζι κ' ι έριμος φοτίζετε απ' τι λάμπςι τον άςτρον κε το φος τυ φενκαριύ. Κάπυ-κάπυ αςτράφτι ςτον υρανό το βόριο ςέλας.

ΤΟ ΚΑΛΟΚΕΡΙ. Κάμποςυς μίνες δε βαςιλέβι ο ίλιος.

Ο πάγος πάνο ςτιν επιφάνια τυ οκεανύ αρχίζι να λιόνι. Τα παγοπέδια ςπάνυν, θριματίζυντε, ςιγολιόνυν κι' όλο το καλοκέρι πλέυν πάνο ςτον οκεανό.

Ι φόκιες ζεςτènυντε πάνο ςτυς πάγυς. Φανερόνυντε κοπάδια ρένκες, μυρύνες κε άλα πςάρια.

Στι βραχόδικι ακροθαλαςιά τις Νεας Γις φανερόνυντε μεγάλα κοπάδια θαλαςινά άλογα κε στιν ακροθαλαςιά τις Αςίας, φάλενες.

Να βρίτε ςτο χάρτι τον ιμιςφερίον εκίνο τυ τμίμα τυ Βόριυ Παγομένυ οκεανύ, πυ ανίκι ςτιν ΕΣΣΔ.

Να βρίτε τις θάλαςες: τι θάλαςα τυ Μπάρεντς, τιν 'Αςπρι θάλαςα κε τι θάλαςα τυ Καρςκ.

ΤΑ ΠΟΛΙΚΑ ΝΙΣΙΑ

Πολά μεγάλα κε μικρά νιςιά ιπςόνυντε πάνο απ' τιν παγοςκέπαςτι επιφάνια τυ Βόριυ Παγομένυ οκεανύ.

Στα πολικά νιςιά ίνε χ ι μ ό ν α ς περιςότερο από μιςό χρόνο, κε τα νιςιά μαζί με τόν οκεανό ίνε δεμένα απ' τυς πάγυς κε ςκεπαζμένα απ' το χιόνι.

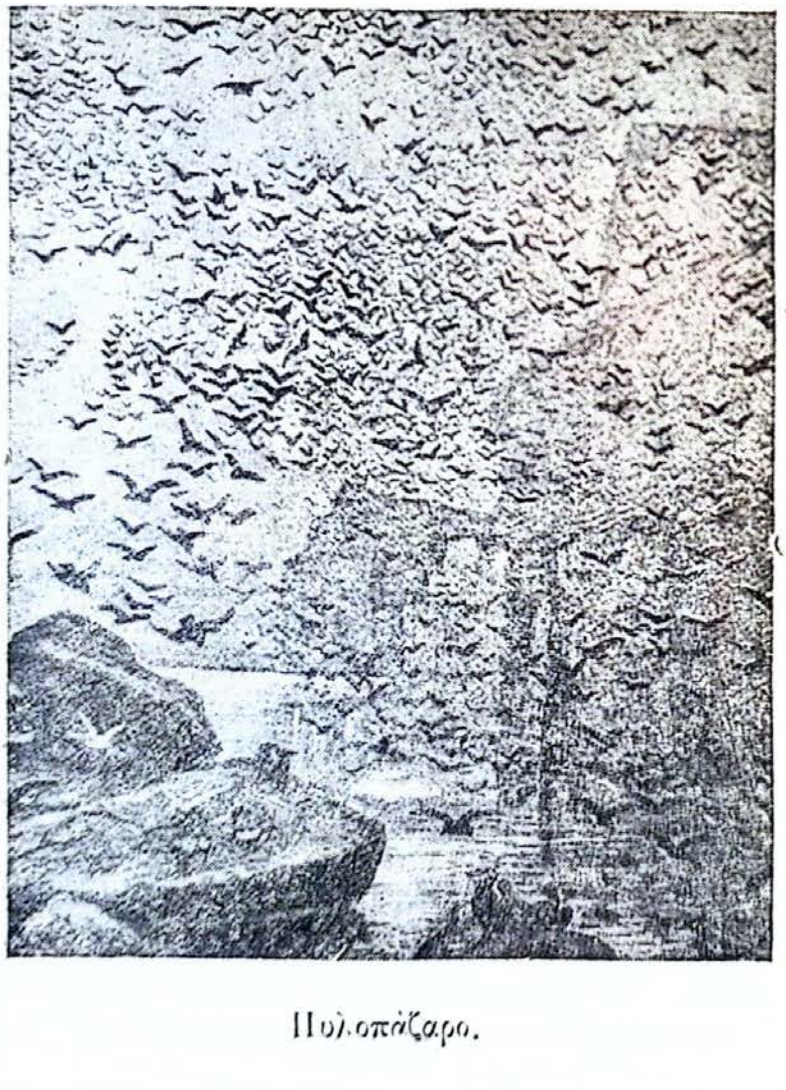

Πυλοπάζαρο.

Μόνο 2—3 μίνες ζοντανέβι εδό ι φίςι. Λιόνυν ι πάγι κε τα χιόνια. Κςεςκεπάζυντε ι βράχι. Σε μερικά μέρι βγένι μια ατροφικί βλάςτιςι: παρδαλές λιχίνες, πράςινα μακςιλάρια από μύςκυλα, ανάμεςα στα μύςκυλα μικρά λυλυδάκια—πολικές παπαρύνες. «μι με λιζμόνι», καμπανάκια.

Στυς παραλιακύς βράχυς τον νιςιόν πετύν πολά πυλιά. Εδό έρχυντε για να χτίςυν τι φολιά τυς ι πυπυλοτές χίνες, ι κολιμπίδες, ι γλάρι. Ι φολιές-τυς απλόνυντε μερικές φορές ςε κάμποςα χιλιόμετρα. Τα πυλια ολάκερα ςίνεφα πετύν πάνο απ' τυς βράχυς. Ι φονές τον πυλιόν γεμίζυν τον αέρα. Γι' αφτό τα μέρι αφτὰ λέγυντε π υ λ ο π ά ζ α ρ α.

Μα το καλοκέρι ίνε κοντό ςτα πολικά νιςιά. Δεν προφτένυν να

λιόςυν τα χιόνια κ' ι πάγι κε κςαναπλακόνι το κρίο. Τα πυλιά πετύν στο νότο κε γλίγορα κςαναγιρίζι ο χιμόνας.

Ι φίςι τον πολικόν νιςιόν ινε βαριά.

Μόνο τον τελεφτέο κερό άρχιςαν να κατικύνε άνθροπι ς' αφτά τα νιςιά.

ΣΤΙ ΝΕΑ ΓΙ

Να βρίτε ςτο χάρτι τις ΕΣΣΔ τα νιςιά τις Νέας Γις.

Ι ΠΡΟΤΙ ΙΚΙΣΤΕΣ. Πριν από εκςίντα χρόνια πλέφςανε στι Νέα Γι βιοτέχνες νέντςι. Ο Θομάς Βίλκα με τιν ικογένια κε τυς ςιντρόφυς-τυς.

Βγίκανε ςτιν ακρογιαλιά ανεβίκανε ςτυς βράχυς.

Ο Βίλκα κίτακςε ολόγιρα. Μάβρα πετρόδικα βυνά, ςτρομένα με χιόνι κε με μύςκυλα στις ςκιζμάδες... 'Υτε πςιχί... 'Υτε φονί. Τον έπιαςε ο φόβος.

Θέλανε να κςαναπλέφςυν πίςο, μα βρίκανε ςτιν ακροθαλαςιά μια μιςονκρεμιζμένι καλίβα κε μίνανε. Το μέρος ίτανε κατάλιλο για βιοτεχνία: εδό πλέανε μεγάλα κοπάδια φόκιες, ςτα βυνά τριγίριζαν ελάφια.

Ι κινιγί ςκότοςαν πολά θεριά κε ετιμάςτικαν να γιρίςυνε ςτιν πατρίδα-τυς.

Μα ο Βίλκα δε θέλιςε να γιρίςι πίςο, έμινε ςτο νιςί με τι γινέκα τα πεδιά κε το ςίντροφό-τυ. Χτίςανε μια καλιβίτςα. 'Ιχαν αρκετές τροφές κε μπαρύτι.

'Ιρτε ο χιμόνας. Ι θάλαςα ςκεπάςτικε από πάγο. Χάθικε ο ίλιος βύικςαν ι άνεμι. Σφίρικςαν ι χιονοθίελες. 'Ολα τα ςκέπαςε το χιονί. Ι ζοί ίτανε βαριά το χιμόνα. Το ςπιτάκι κρίφτικε ςχεδόν ολότελα κάτο απ' το χιόνι—ανανκάζονταν να κςετριπόνυν απ' τον καπνοδόχο. Ι αρκύδες ςίμοναν ςιχνά με τιν ελπίδα κάτι να τςιμπίςυν. Μα απ' όλα πιο βαρί ίτανε το ςκοτάδι κε το κρίο. Ο ςίντροφος τυ Βίλκα έτςι κε δε βάςτακςε ος τον ανικςιάτικο ίλιο—πέθανε.

Μα νά φάνικε ο ίλιος. 'Ιρτε ι άνικςι. Σάλεπςε ο πάγος στι θάλαςα. Βγίκανε ςτυς πάγυς ι φόκιες. 'Ιρτανε τα πυλιά. Βύικςαν ι χίμαρι απ'τα βυνά. Ο Βίλκα ςκότοςε πολά θαλαςινά θεριά κε πυλιά.

Μα αποθίμιςε τυς ανθρόπυς. 'Επλεφςε κατά μάκρος τις ακροθαλαςιάς, ζιτόντας ανθρόπυς. Οςτόςο δεν ίβρε πυθενά κανένα.

Κςαναίρτε κε κςαναπέραςε ο χιμόνας. Τιν ερχόμενι άνικςι ο Βίλκα ςινάντιςε βιοτέχνες, πυ ίρτανε απ'τιν τύντρα. Τυς πύλιςε όλο το κινίγιτυ κε πίρε απ'αφτύς ςε αντάλαγμα μπαρύτι, ένα όπλο κε πριόντα. Γιρίςανε ι βιοτέχνες ςτιν τύντρα κε διιγίθικαν, ότι στι Νέα Γι ίνε καλί βιοτεχνία, ότι εκί κατικί κε δυλέβι ο Βίλκα.

Στι Νέα Γι.

'Αρχιςαν τότε να μετικύν απ'τιν τύντρα φτοχί νέντςι. 'Ετςι ςχιματίςτικε ο πρότος ικιζμός τις Νέας Γις.

Ι νέι ικιςτές ενοθίκανε ςε αρτέλι κε εκλέκςανε το Βίλκα πρόεδρό-τυς.

Ι ζοί τον πρότον ικιςτόν τις Νέας Γις ίτανε βαριά. Πολί απ'αφτύς πέθαναν: άλος από ςκορμπύτο κε τιν πίνα, άλος πνίγικε, άλον τον τςάκιςαν ι πάγι ίτε παραςίρθικε με τον πάγο ςτιν ανιχτί θάλαςα.

ΠΟΣ ΑΛΑΚΣΕ Ι ΖΟΙ ΣΤΙ ΝΕΑ ΓΙ. 'Ιςτερα απ'τιν Προλεταριακί επανάςταςι τυ Οχτόβρι άλακςε πολί ι ζοί ςτι Νέα Γι.

Τόρα εκί πια βρίςκυντε τέςερις ικιζμί με 300 πάνο-κάτο κατίκιες. Ι νέντςι ενοθίκανε ςε κινιγιτικά αρτέλια. Κινιγύν τα θαλαςινά θεριά ςτι θάλαςα με βενζινακάτυς. Σκοτόνυν πολά γυνοτά ζόα—πολικές αλεπύδες, αρκύδες.

Εδό έρχυντε διο φορές το χρόνο βαπόρια φέρνυν ςτυς νέντςυς όλα τα χριαζύμενα προιόντα, μπαρύτι, όπλα κε πέρνυν απ'τυς νέντςυς γυναρικά, πάχος.

Χτίςτικε ςκολιό, διο νοςοκομία, καθός κε διο ραδιοςταθμί. Τόρα ι κάτικι τις Νέας Γις μπορύν να έχυν επικινονία με όλι τιν 'Ενοςι. Οργανόθικε ςταθμός ερεβνόν. Σ'αφτόν το ςταθμό μελετύν τι φίςι τις Νέας Γις.

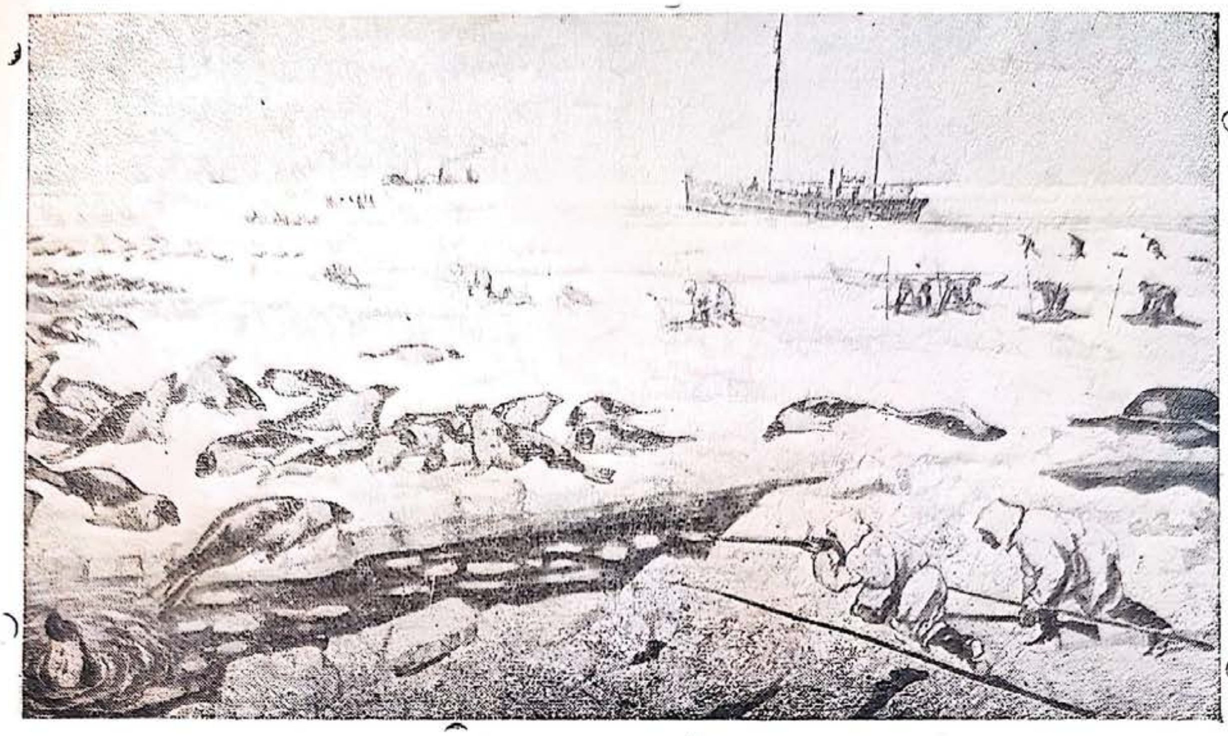

Το κινίγι τις φόκιας.

Στι Νέα Γι ιπάρχι Σοβιέτ, πυ οργανόνι τι ζοί τον ικιστόν, ο πρόεδρος τυ ςοβιέτ ίνε απ'το γένος τυ Βιλκα.

Ι ΠΟΛΙΚΙ ΒΙΟΤΕΧΝΙΚΙ ΙΚΟΝΟΜΙΑ

Στιν πολικί ζόνι τις ΕΣΣΔ ίνε πολά θαλαςινά θεριά, πςάρια κε πυλιά. Για τιν χρισιμοπίισι αφτύ τυ πλύτυ ι Σοβιετικί κιβέρνισι οργανόνι εδό τιν πολικί βιοτεχνικί ικονομία. Διμιυργύνε πςαράδικα κε κινιγιτικά κολχόζια. Φτιάχνυν βάσις για πςάρεμα. Σε κάθε βάσι ίνε δεκάδες βιοτεχνικά βαπόρια. Για βοίθια τον βιοτεχνιόν χρισιμοπιύντε παγοθραφςτικά, αεροπλάνα κε ράδιο.

ΤΟ ΚΙΝΙΓΙ ΤΙΣ ΦΟΚΙΑΣ ΜΕ ΤΟ ΠΑΓΟΘΡΑΦΣΤΙΚΟ

Κάτο απ'τις ζεςτές αχτίδες τυ ανιχςιάτικυ ίλιυ πάνο ςτυς γαλαζοπύς βράχυς ι φόκιες ιλιάζυντε. Ίνε χιλιάδες. Αφύ ζεςταθύνε λίγο λαγοκιμύντε με τις όρες κε μόνο ςπάνια γιρίζυν απ'το ένα πλεβρό ςτο άλο.

Δεν κιμάτε μόνο μια γέρικι έμπιρι φόκια — ο φίλακας.

Ένα αεροπλάνο πέτακςε άπςιλα. Ίνε ο εναέριος ανιχνεφτίς απ'το βιοτεχνικό παγοθραφςτικό. Ο αεροπόρος ίδε τις φόκιες κ'ιδοπιί με τα ράδιο το παγοθραφςτικό πύ βρίςκυντε.

Γλίγορα φένετε από μακριά το παγοθραφςτικό. Για να μιν τρομάκςι τις φόκιες, το παγοθραφςτικό ςτέκετε ςε μεγάλι απόςταςι απ'το

μὲρος, όπυ κίτυντε. Ι κινιγί φορύν άςπρες ρόμπες κε κατεβένυνε ςτον πάγο. Κριφοςιμόνυνε ςιγά-ςιγά τις φόκιες με το όπλο ςτο χέρι Ο πιο καλός ςκοπεφτίς τραβά μπροςτά. Με έφςτοχο πιροβολιζμό ςτο κεφάλι ςκοτόνι το φίλακα.

Αρχίζι γλίγορο τυφεκίδι κε γλίγορα κςαπλόνυντε πια ςκοτομὲνες περιςότερο από εκατό φόκιες. Ι ςκοπεφτές τραβύν παραπέρα.

Πίςο απ'τυς ςκοπεφτές έρχυντε ι γδάρτες. Βαςτύνε ςτα χέρια-τυς μεγάλα καλοακονιζμένα μαχέρια. Αφτί γδὲρνυν απ'τις ςκοτομένες φόκιες το δέρμα κε το πὰχος.

'Ερχετε το παγοθραφςτικό, φορτόνι το κινίγι κε τραβά παραπέρα για άλες φόκιες. Ο αεροπόρος ιδοπίιςε πια με το ράδιο πύ βρίςκυντε.

ΒΙΟΤΕΧΝΙΕΣ ΤΥ ΠΣΑΡΕΒΜΑΤΟΣ

Στι βόρια ακροθαλαςιά τις χερςὸνιςυ Κόλςκι ίνε ςκορπιζμένι ςε διάφορα μὲρι πςαράδικι ςταθμί, βάςις πςαρέβματος.

Να βρίτε ςτο χάρτι τις ΕΣΣΔ τι χερςόνιςο Κόλςκι.

Εδό έρχυντε ςιχνά πανοκάραβα κε βενζινόπλια κε ανκιροβολύνε ςτον κόλπο. 'Αλα φέρνυν πςάρια, άλα πέρνυν τρόφιμα, ςίνεργα πςαρικίς, δόλομα κε πὰνε ςτο πςάρεμα.

'Οταν αρχίζι το πςάρεμα, κυβαλύν ατέλιοτα πςάρι. Κςεφορτόνυν ςτιν αποβάθρα τα πςάρια, τα βάζυν ςε βαρέλια, τ'αλατίζυν κε τα ςτέλνυν ςτις αποθίκες.

Το πςάρεμα με το τράυλερ.

Ι μυρύνα κατεβένι ςινίθος με πικνό κοπάδι, πυ έχι κάμποσα χιλιόμετρα μάκρος κε πλάτος. 'Ετςι επίςις κατεβένι κ' ι ρένκα. Πλὲι ςιμά ςτιν ακροθαλαςιά κε μπένι μέςα ςε ίςιχυς κόλπυς όπυ ςχιματίζυτνε όρμι. Εδό τις κλίνυν το δρόμο με δίχτια κε τιν πιάνυνε με κυβάδες, ςακιά κε μπυγέλα.

Τα πςάρια τ'αλατίζυν, τα κςερένυν, τα καπνίζυν.

Τα βαπόρια-τράυλερ πιὰνυν πάρα πολά πςάρια. Το κενύριο ςοβιετικό τράυλερ ίνε ολάκερο πλοτό εργοςτάςιο.

'Οχι μόνο πιάνι μυρύνα, μα κε τιν επεκςεργάζετε κε τιν κάνι έτιμο προιόν.

Μόλις βγι το τράυλερ ςτιν ανιχτί θάλαςα, αρχίζι να δυλέβι ο ραδιοςταθμός-τυ. Ο ραδιοτιλεγραφιτίς ςινδέετε με όλα τα τράυλερ, πυ βρίςκυντε εκίνι τι ςτιγμί ςτι θάλαςα κι' ανὰλογα με τις ανακινόςις-τυς για το πός πάι το πςάρι καθορίζι ο καπετάνιος το μέρος τυ πςαρέματος.

Το τράυλερ πιγένι ςτο οριζμένο μέρος. Κατεβάζι ςτι θάλαςα το τραλ (ιδικό δίχτι). Το καράβι προχορί κι' αρχίζι το πςάρεμα.

Σε μια όρα βγάζυν το τραλ απ'τι θὰλαςα, το ςικόνυν με τροχαλία πάνο ςτο κατάςτρομα κε το πςάρι «τρέχι» πιχτά πάνο ςτο κατάςτρομα. Κάθε όρα ςικόνυν το τραλ, πυ φέρνι ος χίλια χιλιόγραμα πςάρια.

Αρχίζι ι επεκςεργαςία τυ πςαριύ. Ι δυλιά ίνε οργανομένι αλιςιδοτά. 'Ενας νάφτις αρπάζι τι μυρύνα μ'ένα μεγάλο πιρὺνι κε τι βάζι πάνο ς'ένα καθαρό τραπέζι ςκεπαζμένο με τενεκέ. Δέφτερος νάφτις μ' ένα επιτίδιο χτίπιμα με το τςεκὺρι κόβι το κεφάλι τυ πςαριύ, κε το αποκεφαλιζμένο πςάρι γλιςτρά πάνο ςτι γλιςτερί κε γιαλιςτερί επιφάνια τυ τραπεζιύ. Εδό το αρπάζυν επιδέκςια χέρια, ςκίζυν με καλοακονιζμένο μαχέρι τιν κιλιά κε καθαρίζυν τα ςπλάχνα.

Το πςάρι περνά από χέρι ςε χέρι. Το κςεγδὲρνυν, το ανίγυνε κατά μάκρος ςε διο μέρι κε τυ βγάζυν τι ςπονδιλικί ςτίλι. Αλατίζυν τα πςαχνά μέρι τυ πςαριύ κε τα κυβαλύνε ςτο αμπάρι τυ βαποριύ.

Εδό κιόλας ςτο τράυλερ κάνυν απ'τα κόκαλα κοκαλάλευρο κι' απ' το ςικότι τις μυρύνας λιόνυν το μυρυνόλαδο, πυ το μεταχιριζόμαςτε για θεραπία κε για τροφί.

Ο ΒΟΡΙΟΣ ΘΑΛΑΣΙΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

Στο μακρινό βορά τις 'Ενοςίς-μας ίνε πολά φιςικά πλύτι.

Τα εονόβια δάςι απλόνυντε ςε πλατιά λυρίδα χιλιάδες χιλιόμετρα κε μέςα-τυς ίνε πολά πολίτιμα γυνοτά ζόα. Σε διάφορα μέρι βρὲθικε κάρβυνο, νέφτι, γραφίτις κι'άλα χρίςιμα οριχτά.

Μα πός να κυβαλίςυμε αφτά τα πλύτι απ' τις τεράςτιες, διςκολοπέραςτες εχτάςις τις τύντρας κε τις ταιγάς; .

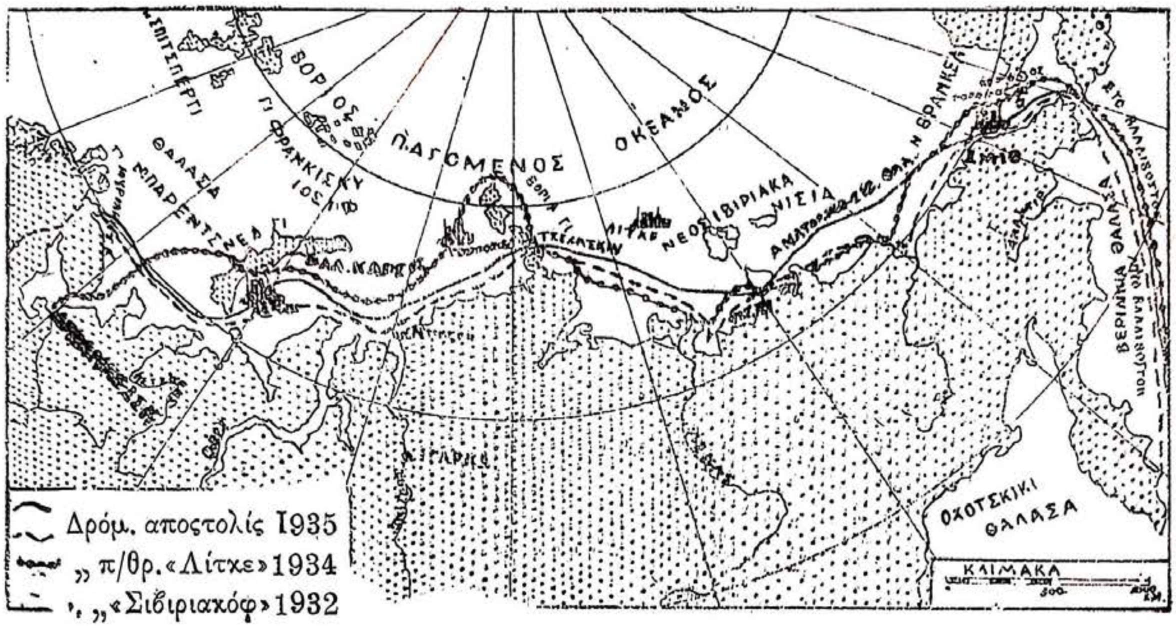

Χάρτις τον αποςτολόν απ'το Βόριο θαλάςιο δρόμο.

Κιτάκςτε ςτο χάρτι τις Σοβιετικις Ένοςις. Πολά πολίνερα ποτάμια διαςκίζυνε ςε πολά μέρι όλο τα βόριο τμὶμα τις Ένοςις κε κιλύν τα νεράτυς ςτις βόριες πολικὲς θάλαςες. Απ' τις θάλαςες αφτές το καλοκέρι μπορί να πάι κανίς ς'οπιοδίποτε μακρινό ςιμίο τις βόριας ακροθαλαςιάς τις Ένοςις, καθός κε ςτις άλες χόρες.

Μα τα τακςίδια ςτις βόριες πολικές θάλαςες ίνε δίςκολα κ' επικίνδινα. Πολά βαπόρια χάθικαν, τα ςιμπίεςαν ι πάγι.

Ι Σοβιετικί κιβέρνιςι έβαλε για καθὶκον να εκςερεβνίςι καλά αφτές τις θάλαςες κε ν'ανίκςι ένα ακίνδινο θαλάςιο δρόμο κατὰ μάκροςς όλις τις βόριας ακροθαλαςιάς τις ΕΣΣΔ.

Για το ςκοπό αφτό ςτέλνυντε κάθε χρόνο αποςτολές από δινατά παγοθραφςτικά κε αεροπλάνα. Μελετύν τις πολικὲς θάλαςες.

Στα νιςιά χτιςτίκανε κάμποςι πολικί ςταθμί, πυ κάνυν παντοτινές παρατιρίςις τυ κερύ κε τις κίνιςις τον πολικόν πάγον. Ανανκέλυν τις παρατιρίςις-τυς με το ράδιο ς'όλα τα καράβια, πυ τακςιδέβυνε ςτις πολικές θάλαςες.

Τα τελεφτέα χρόνια τα ςοβιετικά παγοθραφςτικά οδιγύν πια ςτι θάλαςα τυ Καρςκ πολά κςένα εμπορικὰ καράβια.

Πολές ςοβιετικές αποςτολές πέραςαν πια ς'ένα καλοκέρι τον Παγομένο οκεανὸ ςτι βόρια ακροθαλαςιά τις Ένοςίς-μας.

Το καλοκέρι τυ 1935 πίγανε απ'το Μύρμανςκ ςτο Βλαδιβοςτόκ κάμποςες δεκάδες βαπόρια. Σε τέςερα μέρι τυ Βόριυ θαλάςιυ δρόμυ έβαλαν δινατά παγοθραφςτικά. Οδιγύςαν τα βαπόρια ανάμεςα ςτυς πάγυς τον πολικόν θαλαςόν.

Να βρίτε στο χάρτι το δρόμο τον αποστολόν: με τό «Σιβιριακόφ», με το «Λίτκε» κε το δρόμο τον βαποριόν, πυ ταξιδέβανε απ' το Βόριο θαλάσιο δρόμο το καλοκέρι τυ 1935.

Μα ι πολικὲς θάλασες δε μελετίθικαν ακόμα αρκετά καλά κε τα ταξίδια σε πολά μέρι-τυς ὶνε ακόμα πολί επικίνδινα. Γι' αφτό εξακολυθί ι εξερέβνισι τον βόριον πολικόν θαλασόν. Καταρτίζυντε νέες αποστολές. Χτίζυντε σε διάφορα μέρι νέι πολικὶ σταθμί.

Ι ζοί στυς πολικὺς σταθμύς ίνε σκλιρί. Ι σινθίκες τις θαλασοπλοίας, στυς πάγυς τις πολικίς θάλασας ίνε βαριές. Εκίνες ι εκατοντάδες σοβιετικὶ εργάτες, ναφτικί κ' εξερεβνιτὲς, πυ παλέβυνε με τι βαριά φίσι τυ Παγομένυ οκεανύ για το Μεγάλο βόριο δρόμο, για τιν κατάχτισι τις πολικίς ζόνις-μας, δίχνυν μεγάλι σταθερότιτα, αντοχί κε αποφασιστικότιτα.

ΔΥΛΙΑ ΙΣΤΕΡΑ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Παρακολυθίστε απ' τις εφιμερίδες πός πέρασαν ι πολικές αποστολές αφτό το χρόνο. Σιμιόστε στο χάρτι με σιμεὺλες το δρόμο πυ πέρασαν.

Ι ΠΟΡΙΑ ΤΥ „ΤΖΕΛΙΥΣΚΙΝ“

'Οταν διαβὰζετε το άρθρο αφτὸ να παρακολυθίτε όλο τον κερό το χάρτι.

Τον 'Αβγυστο τυ 1933 βγίκε απ' το Μύρμανσκ το μεγάλο πολικό βαπόρι «Τζελιύσκιν». Απάνο-τυ ίχε μια αποστολί για τι μελέτι τυ Βόριυ πολικύ δρόμυ.

Διικιτίς τις αποστολίς ίτανε ο γνοστός επιστίμονας κε πολικός εξερεβνιτίς Ο. Ι. Σμιθ. Οδιγύσε το καράβι ο δοκιμαζμένος πολικός καπετάνιος Βορὸνιν.

Ι ΠΡΟΤΙ ΠΑΓΙ. Τις πρότες διο μέρες το «Τζελιύσκιν» ταξιδέβι στι θάλασα τυ Μπάρεντς.

Ισιχὶα. Ζέστι. Από κερό σε κερό σιναντύν μεγάλα ψαράδικα καράβια. Κάπυ-κὰπυ φένετε στιν επιφὰνια τις θάλασας, σκίζοντας το νερό, ι πλάτι φάλενας.

Τιν τρίτι μέρα το βαπόρι σιμόνι στι χιονιζμένι βραχόδικι ακροθαλασιά τις Νέας Γις. Απ' τον πορθμό ανάμεσα στα νισιά βγένι στι θάλασα τυ Καρσκ.

Ι θάλασα τυ Καρσκ αντικρὶζι το βαπόρι με πάγυς. Γλίγορα το «Τζελιύσκιν» βρέθικε πια ανὰμεσα σε σιμπαγίς πάγυς.

Ι πάγι χτιπύν στις πλεβρές τυ βαποριύ με τεράστια δίναμι. Αλάζοντας διαρκός κατέφθινσι, ο καπετάνιος Βορόνιν προσπαθί ν' αδινατίσι τα χτιπίματα. Μα αφτό λίγο βοιθάι. Στιν πρότι σίνκρυσι με τυς μεγάλυς ονκόπαγυς στο «Τζελιύσκιν» ανίγι ρίγμα. Ανανκάζυντε να το επιδιορθόσυν.

Επιτέλυς, ι πάγι γίνυντε απροσπέραστι. Το «Τζελιύσκιν» ανανκ-

κάζετε να σταματίσι. Το παγοθραφστικό «Κράσιν», που το καλέσανε με το ράδιο, βγάζι το «Τζελιύσκιν» απ' τυς βαριύς πάγυς.

Το βαπόρι σινεχίζι το δρόμο-τυ. Πάνο στο βαπόρι δε σταματά ύτε στιγμί ι οργανομένι ζοί κε δυλιά. Ο καπετάνιος κιτάζι άγριπνα τι θάλασα απ' τι γέφιρα. Μέρα νίχτα ακύγυντε ι διαταγές τυ πιλότυ. Μέρα-νίχτα ι μιχανικί στέκυντε μπροστά στα καζάνια τυ βαποριύ. Κάθε τέσερις όρες αλάζυν ι βάρδιες τον ναφτόν. Ι εργάτες επιστίμις κάνυν αδιάκοπα εκσερεβνίσις.

Το βαπόρι σκίζι σιγά τι θάλασα τυ Καρσκ. Μόλις βγίκε απ' τυς πάγυς, πέφτι μέσα σε πικνί ομίχλι. Μόλις βγίκε απ' τιν ομίχλι κσαναπέφτι σ' απροσπέραστυς πάγυς.

Επιτέλυς, τι δέκατι εβδόμι μέρα το βαπόρι σιμόνι στο ακροτίριο Τζελιύσκιν. Κε τί χαρά! Εδό σιναντά τα πέντε καλίτερα πολικά καράβια τις Σοβιετικίς 'Ενοσις.

ΤΟ «ΤΖΕΛΙΥΣΚΙΝ» ΕΧΜΑΛΟΤΙΖΜΕΝΟ ΑΠ' ΤΟΝ ΠΑΓΟ ΤΙΣ ΤΖΥΚΟΤΣΚΙΚΙΣ ΘΑΛΑΣΑΣ

Πέρα απ' το ακροτίριο τυ Τζελιύσκιν το βαπόρι πιγένι 10 μερόνιχτα δίχος να σταματίσι προς το Βερίνκιο πορθμό.

Δεν ίνε πια μακριά το νισί τυ Βράνκελ κ' ίστερα ι τελεφτέα θάλασα—ι Τζυκοτσκικί θάλασα. Μα εδό ίνε το πιο δίσκολο μέρος τυ δρόμυ. Το «Τζελιύσκιν» κσαναπέφτι σε βαριύς πάγυς.

Σιμόνι ο χιμόνας. Ι πλοτί πάγι αρχίζυνε να παγόνυν. Το βαπόρι ανίγι δρόμο όλο κε πιο σιγά. Σιχνά ι πάγι πιέζυν το βαπόρι τόσο δινατά, που κινίτε μόνο με τιν πίεσι τον πάγον.

Νά, επιτέλυς, ο Βερίνκιος πορθμός...

'Ακσαφνα ολότελα ανεπάντεχα ι πάγι πιέζυν προς τιν αντίθετι κατέφθινσι κε φέρνυν το βαπόρι κσανά στιν Τζυκοτσκικί θάλασα.

Πλακόνι ο χιμόνας κε δένι τελιοτικά τυς πάγυς. Το βαπόρι παγόνι γερά μέσα σ' ένα τεράστιο παγοπέδιο. Ανανκάζετε να κσεχιμονιάσι μέσα στυς πάγυς. Ζβίνυν τυς κλίβανυς για να κάνυν ικονομία τιν κάφσιμι ίλι.

Μα ι τζελιύσκιντσι δεν αντιμετοπίζυν το κσεχιμόνιαζμα με αποθάρινσι. Ακόμα με πιο μεγάλι ενέργια κάνυν τις εκσερεβνίσις-τυς ι εργάτες επιστίμις. 'Ολι καταπιάνυντε με σοβαρί μελέτι.

Ο ΧΑΜΟΣ ΤΥ «ΤΖΕΛΙΥΣΚΙΝ». 'Ινε πια περισότερο από διο μίνες, που κσεχιμονιάζι το «Τζελιύσκιν» στυς παγυς τις Τζυκοτσκικίς θάλασας. Τριγιρίζι στι θάλασα μαζί με το τεράστιο παγοπέδιο.

Τα παγοπέδια, που σκεπάζυν τι θάλασα, πιέζυν το ένα τ' άλο.

Με κρότο κε τρίκσιμο σπάνυν, θριματίζυντε ι πάγι κε στιβάζυντε σε τεράστιυς σορύς.

Πέρασε ο Δεκέμβρις, ο Γενάρις. Νά έφτασε πια ι 13 τυ Φλεβαρι. Ι ζοί πάνο στο «Τζελιύςκιν» περνά, όπος πάντα, παρόλο, πυ πιο ςιχνά από πριν ακύγυντε τα χτιπίματα κε το τρίκςιμο τον πάγον πυ σπάζυν. Μα όλι ςινίθιςαν ς' αφτό. Μόνο το διικιτικό προςοπικό τυ βαποριύ μ' επικεφαλίς τον Σμιθ κε το Βορόνιν παρακολυθύν άγριπνα τυς πάγυς. Αφτό δε γίνετε τυ κάκυ.

'Ακςαφνα κατά τις 2 ι όρα ίςτερα απ' το μεςιμέρι ακύγετε ένα κςεκυφαντικό χτίπιμα κ' ένα τεράςτιο παγόκιμα χιμά απάνο ςτο «Τζελιύςκιν». Στιν πλεβρά τυ βαποριύ άνικςε ένα μεγάλο ρίγμα.

Δίνετε διαταγί να κςεφορτοθύν αμέςος πάνο ςτον πάγο τα χριαζύμενα αποθέματα. Σε λίγα δεφτερόλεφτα όλι ίτανε ςτις θέςις-τυς κε το κςεφόρτομα πάι ολοταχός. 'Υτε φαςαρίες, ύτε φονές...

Νέα πίεςι τον πάγον πάνο ςτο βαπόρι. Σκάνυν ι μια ίςτερα απ' τιν άλι ι ςιδερένιες λαμαρίνες, πυ ςκεπάζυν τις πλεβρές τυ βαποριύ.

Ι αριςτερί πλεβρά τυ βαποριύ τςακίςτικε. Το νερό άρχιςε να μπένι μέςα ςτο βαπόρι. Το «Τζελιύςκιν» βυλιάζι. 'Ολι το βλέπυν καθαρά. Μα δεν ακύγυντε φονές, δεν ιπάρχι απόγνοςι. Ι δυλιά ςινεχίζετε Γλίγορα όλα τα χριαζύμενα αποθέματα, ι επιςτιμονικές ςιςκεβές κε τα ιλικά βρίςκυντε πάνο ςτον πάγο. Μα νά ι πλόρι αρχίζι να γέρνι. Το νερό βρέχι το κατάςτρομα. Ακύγετε ι διαταγί: «Αφίςτε όλι το βαπόρ!ι».

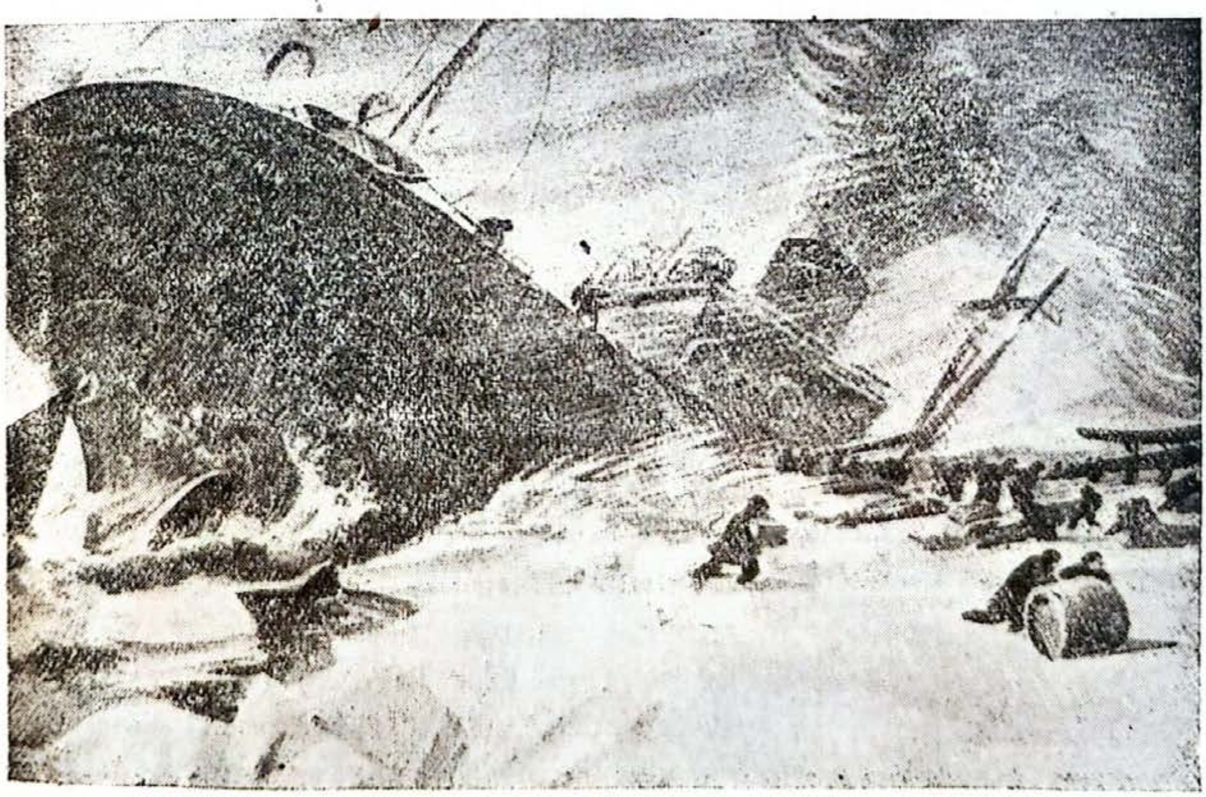

Ο χαμός τυ «Τζελιύςκιν»

Γλίγορα ι πλόρι χάνετε μέςα στο νερό. Ι πρίμι σικόνετε απςιλά πάνο απ'το νερό.

Τελεφτέι βγένυν απ'το βαπόρι ο διικιτίς τις αποςτολίς Σμιθ κι' ο καπετάνιος Βορόνιν. Ακόμα μερικά δεφτερόλεφτα κε το «Τζελιύςκιν» χάνετε κάτο από τον πάγο.

Ι ΚΑΤΑΣΚΙΝΟΣΙ ΠΑΝΟ ΣΤΟΝ ΠΑΓΟ. Το βαπόρι βύλιακσε κ' ι άνθροπι μίνανε άστεγι στιν παγερί έριμο.

Σκοτάδι. Πύργα. Σκλιρί παγονιά.

Στίνυν βιαστικά το κοντάρι τυ ράδιυ κε τεντόνυν τις ςκινές. Ι δυλιά ίνε αφάνταστα δίςκολι: δεν έχυν εργαλία, τα χέρια δε λιγίζυν απ' τιν παγονιά, ο αέρας τυς ρίχνι κάτο, ι πύργα τιφλόνι. Επιτέλυς, κατατςακιζμένι, καταμυςκεμένι, παγομένι όλι βιθίζυντε κάτο απ'τις ςκινές σε βαρί ίπνο.

Το προί φέρνι τιν ελπίδα γλιτομύ: ο ραδιοςταθμός τυ Υέλεν (στιν Τςυκοτςκικί χερςόνιςο) ακύι τυς τζελιύςκιντςυς. Ο Σμιθ ανακινόνι με το ράδιο στι Μόςχα το χαμό τυ βαποριύ.

«Θα μας γλιτόςυν... Μόνο πρέπι να κρατιθύμε», ςκέφτετε ο καθένας.

Σιγά-σιγά αρχίζι να στρόνι ι ζοί. Πάνο απ'τιν καταςκίνοςι κιματίζι ι ςοβιετικί κόκινι σιμέα.

'Ερχετε με το ράδιο ι ίδιςι απ'τι Μόςχα, ότι στέλνυνε για βοίθια αεροπλάνα, πιδαλιυχύμενα κε το παγοθραφςτικό «Κράςιν». Το ιθικό όλον γίνετε ακόμα πιο ακμέο. Αρχίζυνε να βρίςκυν κε να καθαρίζυν πλατίες για να κατεβύν τ' αεροπλάνα.

Μα το παγοπέδιο, όπυ βρίςκετε ι καταςκίνοςι, όλο τον κερό κινίτε. Πότε εδό, πότε εκί φανερόνυντε μεγάλες ςκιζμάδες, στιβάζυντε κε κατρακιλύν τεράστια παγοκίματα. 'Ενα, ένα σπάνυν τ' αεροδρόμια. 'Ενα παγόκιμα νκρεμίζι τιν κυζίνα, δέφτερι φορά καταστρέφι τιν μπαράνκα. Μια φορά παρ' ολίγο να βυλιάκςι κάτο απ'τον πάγο το κοντάρι τυ ραδιοςταθμύ. Κάθε λεφτό ι καταςκίνοςι ίνε σε κίνδινο. Κ'ι βοίθια δεν έρχετε. Εμποδίζυν ι χιονοστρόβιλι κε ι ομίχλες. 'Ινε ένας ςχεδόν μίνας, πυ ι πλοτί καταςκίνοςι τριγιρίζι στι θάλαςα. Οςτόςο ι τζελιύςκιντςι δε χάνυν το ιθικό-τυς. Αγονίζυντε με μπολςεβίκικι επιμονί ενάντια στυς πάγυς, ςινεχίζυν τιν εκςερέβνιςι τις Τζυκοτςκικίς θάλαςας. Ι κομυνιςτές κ'ι κομςομόλι μπένυν πάντα μπροστά στιν πιο βαριά κ' ιπέφθινι δυλιά.

Για να κρατύν ακμέο το ιθικό-τυς οργανόνυν διάβαζμα, πεγνίδια, τραγύδια, βγάζυν τιν εφιμερίδα τυ τίχυ «Δε θα παραδοθύμε».

Επιτέλυς, μια φορά φένετε πάνο απ' τιν καταςκίνοςι ένα αεροπλάνο πυ πέραςε μέςα απ'τιν ομίχλι κε τιν πύργα. Ι πρότι παρτίδα τον τζελιύςκιντςον γλίτοςε.

Μα ι ομὶχλες κ' ι πύργες διναμόνυν. Ανανκάζυντε κςανά να περιμένυν.

Ολόκλιρο μίνα ακόμα ςινεχίζετε ςτιν πλοτί κατακςίνοςι ο πιζματόδικος αγόνας ενάντια ςτυς πάγυς.

'Ολι ι Σοβιετικί 'Ενοςι παρακολυθί με ενταμὲνι τιν προςοχί απ' τις εφιμερίδες τί γίνετε ςτι μακρινί βοριο-ανατολί. 'Ολι περιμένυν ανιπόμονα μέρες με καθαρό υρανό κε ίςιχο κερό ςτιν Τζυκοτςκικὶ θάλαςα.

Επιτέλυς, ςτιν αρχὶ πια τυ Απρίλι ὲρχυντε τέτιες μέρες. 'Ενα-ὲνα κατεβένυν πάνο ςτον πλοτό πάγο τ' αεροπλάνα κε πέρνυν τυς τςελιύςκιντςυς. Στις 13 τυ Απρίλι πετύν ι τελεφτὲι ὲκςι άνθροπι. 'Ολι γλίτοςαν.

Με χαρά κε περιφάνια προιπαντά όλι ι χόρα τυς τζελιύςκιντςυς κε τυς ςοτιρες-τυς ίροες—αεροπόρυς.

Ο χαμὸς τυ βαποριύ «Τζελιύςκιν» δε ςταμάτιςε τις εκςερεβνίςις τυ Βόριυ θαλὰςιυ δρόμυ. 'Ιςτερα από 5 μίνες το παγοθραφςτικό «Λίτκὲ» πέραςε όλο το δρόμο τυ Βόριυ Παγομένυ οκεανύ απ'το Βερίνκιο πορθμό ος το Μύρμανςκ.

Δὶκςτε ςτο χάρτι το μέρος όπυ χάθικε το «Τζελιὺςκιν».

ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΚΟ ΣΤΑΘΜΟ

Ι ςινθίκες τις ζοίς τον διαχιμαςτόν ςτυς πολικύς ςταθμύς ίνε βαριές. Μα ι διαχιμαςτές καταλαβένυν καλά, πόςο ςπυδέο πράμα ίνε ι εκςερέβνιςι τον βόριον πολικόν θαλαςόν, ιποφέρυν θαραλέα όλες τις διςκολίες τις ζοίς ςτυς πολικύς πάγυς μὲςα ςτο ςκοτάδι τις πολικίς νὶχτας κε δυλὲβυν υντάρνικα.

Νά τί διιγίθικε με το ράδιο ένας απ'τυς διαχιμαςτές τυ πολικύ ςταθμύ τις Γις Φρανκίςκυ Ιοςίφ για τι ζοί τυ ςταθμύ αφτύ.

«Αλὸ, αλό. Μιλά ι Γι τυ Φρανκίςκυ Ιοςίφ. Τόρα ὲχυμε πολικί νίχτα. Διο μὶνες ίνε πια πυ βαςτά ι νίχτα. Το ςπίτι ςκεπάςτικε με τεράςτιες ςιμπαγίς χιονόςτιβες. Το χιόνι ςκεπὰζι τα παρὰθιρα κε τιν πὸρτα. Κάθε μέρα ίμαςτε ανανκαζμένι να κςεςκάβυμε το χιόνι. Κὰποτε ςικόνετε ένας τέτιος αὲρας, πυ διαπερνά όλο το ςπίτι με παγερό κρίο.

Απ'τα ςκαλοπάτια, πυ κάναμε πάνο ςτο χιόνι, ανεβένυμε πάνο ςτις χιονόςτιβες με το φανάρι ςτα χέρια για να πάμε ςτο κελάρι ίτε ςτιν αποθίκι για κάφςιμι ίλι.

'Οτι κερό κι'αν κάνι ι δυλιά τυ ςταθμύ ςινεχίζετε αδιάκοπα. Τιν οριζμένι όρα, ςκεδόν αόρατος μέςα ςτο ςκοτάδι τις πολικίς νίχτας πιγὲνι ο παρατιριτίς, βαςτόντας ένα φαναράκι, ςτιν πλατία για τις παρατιρίςις τυ κερύ. Με ένα τὲτιο φαναράκι πιγένι κάθε όρα ένας άλος

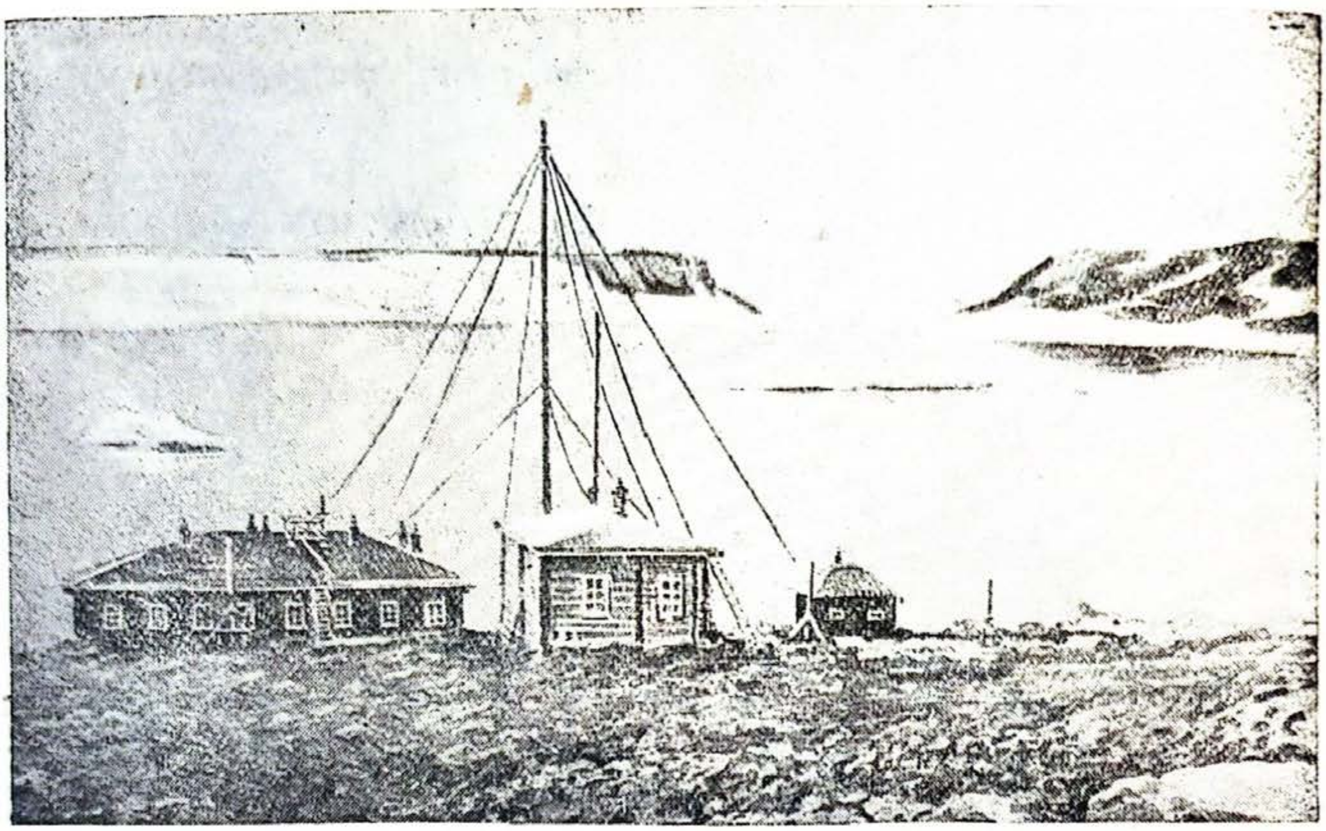

Πολικός σταθμός.

παρατιριτίς στο όργανο, που ίνε βαλμένο πάνο στον πάγο για τις παρατιρίσις τις θάλασας.

Κάθε 15 λεφτά βγένι ο εφιμερέβοντας για να παρατιρίσι το πολικὸ σέλας.

Κε μέσα στο σπίτι δυλέβυμε. Στο εργαστίριο ακύγετε το χαροπό τικ-τακ τυ ορολογιύ κε τον αφτογραφικόν σισκεβόν.

Στο διάδρομὸ φτιὰχνυνε φοριτὲς βάρκες, λιγίζυν βάσις για τα έλκιθρα, κατεργάζυντε δέρματα θεριόν.

Στιν κυζίνα βροντάι ο μάγερας τις κατσαρόλες-τυ.

'Ιστερα απ'το δίπνο ακύμε με το ράδιο τι βραδινί εφιμερίδα, κονσέρτα, πέζυμε σκάκι, ντάμα, διαβάζυμε εφιμερίδες».

ΓΙΜΝΑΖΜΑ. Παρακολυθίστε στο διικιτικό χάρτι τις ΕΣΣΔ σε πιὰ νισιά βρίσκυντε πολικί σταθμί

Ι ΕΠΙΔΡΑΣΙ ΤΙΣ ΒΟΡΙΑΣ ΠΟΛΙΚΙΣ ΠΕΡΙΟΧΙΣ ΠΑΝΟ ΣΤΟΝ ΚΕΡΟΣ-ΜΑΣ

Ι επιστιμονικές έρεβνες απέδιξαν, ότι ο κερός τις βόριας πολικίς περιοχίς επιδρά πολί πάνο στον κερό-μας. Ι βόρια πολικί περιοχὶ ίνε ένα τεράστιο πσιγίο, απ'όπυ έρχυντε σε μας ι κρίι άνεμι. 'Οσο περισότερι πάγι μαζέβυντε στον παγομένο οκεανό, τόσο πιο κρίος γίνετε ο κερός-μας.

Στιν πολικί περιοχί το κλίμα δεν ίνε παντύ το ίδιο. Ι ζεστί λυρίδα ανάμεσα στιν παγομένι θάλασα, όπος κσέρυμε, εκσαρτιέτε απ'το ζεστό ρέμα τυ Γολφστρίμ. Αν δεν ίτανε αφτό το ρέμα, ι βόρια Εβρόπι θα ίτανε γεμάτι από πάγυς, το άγριο κρίο θα παράλινε εκί κάθε ζοί. Κάθε αλαγί τις θερμοκρασίας τυ ζεστύ ρέματος αντικαθρεφτίζετε στον κερό-μας. Για να προβλέπσυμε τον κερό-μας, πρέπι να κσέρυμε, πός αλάζι ο κερός στι βόρια πολικί ζόνι, πός μετακινύντε ι πάγι στο Βόριο Παγομένο οκεανό.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Σιμιόστε πάνο στον περιγραμικό χάρτι τιν πολικί ζόνι τις ΕΣΣΔ.

Γράπστε από πάνο τις θάλασες, τα νισιά κε τις χερσονίσυς τις πολικίς ζόνις.

Χαράκστε το δρόμο, πυ πέρασε το παγοθραφστικό «Λίτκε» το καλοκέρι τυ 1934.

ΔΥΛΙΑ ΙΣΤΕΡΑ ΑΠ'ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Φτιάκστε από δελτάρια, ζογραφιές, ικονογραφίες τον εφιμερίδον κε περιοδικόν αλμπύμ: « Ι Πολικί ζόνι τις ΕΣΣΔ».

2. Ι ΖΟΝΙ ΤΙΣ ΤΥΝΤΡΑΣ

Στιν ακροθαλασιά τυ Βόριυ Παγομένυ οκεανύ κατά μάκρος όλις τις Σοβιετικίς 'Ενοσις απλόνετε λυριδοτά ι τύντρα.

Να βρίτε στο χάρτι τον φισικόν ζονόν τι ζόνι τις τύντρας.

ΤΟ ΧΙΜΟΝΑ ΣΤΙΝ ΤΥΝΤΡΑ

Τα ελάφια μας κυβαλύσανε απ'τιν τύντρα. Ολόγιρα απλονότανε μια ατέλιοτι χιονένια πεδιάδα. Ι έριμι, μονότονι πεδιάδα έφευγε πίσο-μας. 'Ολα ίτανε άσπρα. Ολόγιρα δεν ίτανε ύτε ο πιο μικρός λεκές.

Ο τσυχτερός παγερός άνεμος μάς έκοβε τιν ανάσα κε μας έριχνε χιονόσκονι. Γλιγοροπέρασε ι κοντί χιμονιάτικι μέρα, ίτε πιο σοστά, το χιμονιάτικο διλινό. Πλάκονε ι νίχτα. Το σκοτάδι γινότανε πικνό.

Ο άνεμος για μια στιγμί ισίχασε, μα ίστερα λισομανύσε με νέα δίναμι.

Τεράστιες μάζες από χιόνι ρίχτικαν άκσαφνα απάνο-μας. Ο χιονοστρόβιλος στροβιλίστικε ολόγιρα σα σιμπαγίς άσπρι λυρίδα. Σ'ένα λεφτό πλάκοσαν τεράστιες χιονόστιβες. Ι νάρτες πότε βαριά σκαρφαλόνανε στυς χιονόλοφυς πότε κιλύσαν ορμιτικά κάπυ πρός τα κάτο. Κάμποσες πια όρες βαστύσε ι χιονοθίελα δίχος ν'αδινατίζι.

Τα ελάφια σταματύσαν κάμποσες φορές για να αναπαφτύν. Επιτέλυς, εκσαντλίθικαν κε στάθικαν ολότελα.

Πίραμε απ'τις νάρτες δέρματα κε κάναμε μ'αφτά κάτι σαν καλίβα. 'Οσο ίμασταν καταπιαζμένι με τι δυλιά αφτί το χιόνι μας πλάκοσε ολότελα.

Το χιμόνα ςτιν τύντρα.

Τέςερις ςχεδόν όρες ίμασταν πλαγιαςμένι κάτο απ'το χιόνι.

'Οταν κςετριπόςαμε κάτο απ'τι χιονόςτιβα, κοκαλόςαμε απ'το θαβμαζμό-μας. Σαν να μιν ίτανε ποτέ χιονοθίελα. Ολόγιρα χινότανε το ςπιθοτό φος απ'το βόριο ςέλας. Ι χιονένια πεδιάδα ςπιθοβολύςε κ' έπερνε όλα τα χρόματα τις ίριδας. Ζέψαμε τα ελάφια κε τραβίκςαμε παραπέρα. Τα κςεκουραζμένα ελάφια κςανάτρεκςαν γλίγορα κε κανονικά.

'Αρχιςε να χαράζι. Γλίγορα φάνικαν τρία τζουμ.

ΤΟ ΚΑΛΟΚΕΡΙ ΣΤΙΝ ΤΥΝΤΡΑ

'Ιςτερα από 4 μίνες κςαναγιρίςαμε απ'τον ίδιο δρόμο. 'Ιτανε καλοκέρι. Δεν μπορύςε να γνορίςι κανίς τιν τύντρα. 'Ολι ίτανε ςκεπαζμένι με πράςινα κε κςανθά μύςκουλα, με νκρίζες λιχίνες, γιανκιέλ.

Ανάμεςα στα μύςκουλα κοκινίζανε βάτςινα, χαμόμυρα, βαλτοζμερτιές. Σε μερικά μέρι χτιπύςανε ςτα μάτια ζοιρές βύλες από λυλύδια—ανεμόνες, «μι με λιζμόνι», πολικές παπαρύνες. Κάπυ-κάπυ φένονταν νανόδικες ςιμίδες κε ιτιές.

'Οπυ κε να κιτάκςις, παντύ γιαλίζυν αμέτριτες λίμνες. Από αψιλά μιάζανε ςα γαλάζιι γιαλιςτερί καθρέφτες. Ο ίλιος δε βαςίλεβε ποτέ. Ολάκερα μερόνιχτα ι ζοί έβραζε ςτιν τύντρα.

Εκατομίρια χίνες, πάπιες, κίκνι κε άλα πυλιά ςκέπαζαν τις λίμνες

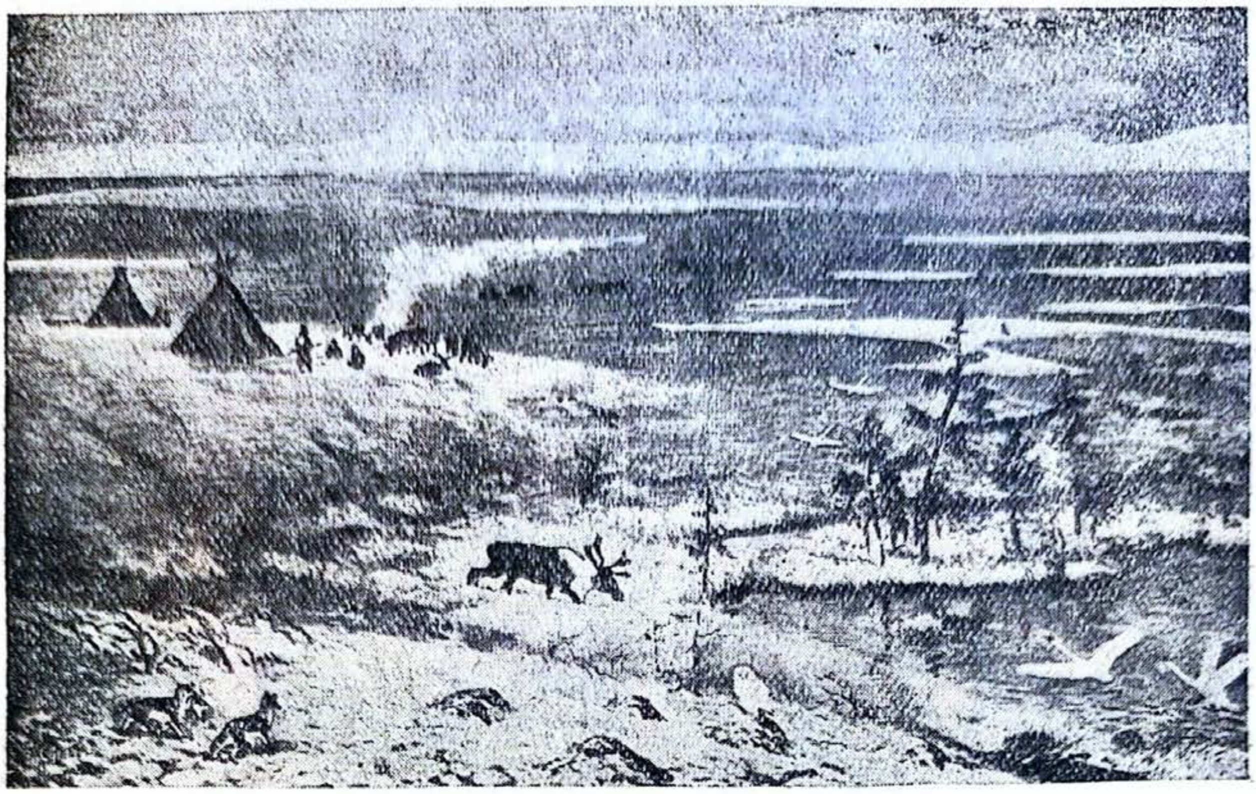

Το καλοκέρι ςτιν τύντρα

κε πετύςανε ςτον αέρα. Μέρα-νίχτα ίτανε ςτις λίμνες θυιτό απ'τα πυλιά.

Αναπαβόμαςταν ςτις όχτες τις λίμνις. Εδό πάνο ς'ένα μεγάλο λόφο ίτανε ςτιμένα τα τζυμ τον νέντςον. Ι νέντςι ολάκερες μέρες κινιγύςαν πυλιά, πιάνανε πςάρια, καπνίζανε, κςερένανε—έκαναν αποθέματα για το χιμόνα.

Έλαμπε κ'έκεε ο καλοκεριάτικος ίλιος. 'Ιτανε πολί τροφί για τυς ανθρόπυς κε τα ελάφια. Μα τα κυνύπια φαρμάκοναν τι ζοί. Ολάκερα ςίνεφα πετύςαν από κυνύπια ςτον αέρα κε περιτριγίριζαν κάθε ζοντανό ςαν ομίχλι. 'Ιτανε τόςα πολά, πυ μόλις κε μπορύςε κανίς ν'ανας άνι. Τα κοπάδια τον ελαφιόν τρέχανε ςαν τρελά προς τις ανιχτοςιές, όπυ τανε λιγότερα κυνύπια, γιατί τα παρέςερνε ο άνεμος.

Ι ΦΙΣΙ ΤΙΣ ΤΥΝΤΡΑΣ

Να θρίτε ςτο χάρτι τον φιςικόν ζονόν κε ςτο φιςικό χάρτι τις ΕΣΣΔ τι ζόνι τις τύντρας.

Ι ΕΠΙΦΑΝΙΑ ΤΙΣ ΤΥΝΤΡΑΣ. 'Ολι ςχεδόν ι επιφάνια, πυ πιάνι ι τύντρα ίνε θαμένι με πράςινο χρόμα. Αφτό θα πι, ότι ι επιφάνια τις τύντρας ίνε πεδινί. Σε μερικά μέρι ι τύντρα ίνε λοφόδικι. Στο χάρτι δε ςιμιόνυντε ι λόφι, γιατί ο χάρτις έχι πολί μικρί κλίμακα. Σιναντιύντε κε μέρι θυνίςιας τύντρας.

Παρακολουθίςτε στο γάρτι, ςε πια μέρι διαςκίζυν τιν τύντρα βυνά

ΤΟ ΚΛΙΜΑ. Όλι ςχεδόν ι τύντρα βρίςκετε πέρα απ'τον πολικό κίκλο, όπυ δε φένετε ολότελα ο ίλιος το χιμόνα ολάκερες μέρες ακόμα κε μίνες. Ι ακροθαλαςιά τις τύντρας βρέχετε από κρίες θάλαςες, όπυ ακόμα κε το καλοκέρι πλέυν πάγι. Γι'αφτό το κλίμα τις τύντρας ίνε βαρί. Ο χιμόνας βαςτά εκί 8-9 μίνες. Σιχνά κάνι ςκλιρές παγονιές, χιονοςτρόβιλυς, ςιχνά φιςύν κρίι κε κςερί άνεμι. Πέφτι λίγο χιόνι κ'ι γι παγόνι ςε μεγάλο βάθος.

Το καλοκέρι ςτιν τύντρα ίνε κοντό. Ο ίλιος δε βαςιλέβι ολάκερες μέρες κε μίνες. Μα ακόμα κε το μεςιμέρι ο ίλιος δε ςικόνετε απςιλά κε ζεςτένι αδίνατα τι γι. Γι'αφτό ςτιν τύντρα ςε μικρό βάθος — από 50 ος 100 ςμ—βρίςκετε το ςτρόμα τις εόνιας παγερότιτας.

ΛΙΜΝΕΣ ΚΕ ΠΟΤΑΜΙ ΣΤΙΝ ΤΥΝΤΡΑ. Το ςτρόμα τις εόνιας παγερότιτας δεν αφίνι να περάςι βαθιά ςτι γι το νερό απ'τα χιόνια, πυ λιόνυν. Γι'αφτό ι τύντρα ίνε πλύςια από λίμνες κε βάλτυς.

Επίςις πολί πολίνερι ποταμί διαςκίζυν τιν τύντρα. Ι περιςότερι απ'αφτύς αρχίζυν μακριά ςτο νότο. Μέςα απ'τιν τύντρα περνύν μόνο ένα μικρό διάςτιμα κε χίνυντε ςτις πολικές θάλαςες.

Να βρίτε ςτο φιςικό γάρτι τις ΕΣΣΔ τις εκβολές τον πιο κάτο ποταμόν: τυ Πετζόρα, τυ Όβι, τυ Ενιςέυ κε τυ Λένα.

Ι ΒΛΑΣΤΙΣΙ. Ι βλάςτιςι τις τύντρας ίνε φτοχικί. Δεν ίνε δάςι, γιατί εκί ςτι γι ο πάγος λιόνι μόνο ςε μικρό βάθος. Στα χαμιλόματα φιτρόνυν μ ύ ς κ υ λ α, ςτα πιο απςιλά μέρι λ ι χ ί ν ε ς, πιο ςιχνά ςινάντιέτε ι γ ι ά ν κ ε λ. Σπάνια κε πυ τιχένυν να ςέρνυντε ςτι γι μικρά δέντρα: ν α ν ό δ ι κ ε ς ςιμίδες, ιτιές, πέφκα. Ανάμεςα ςτα μύςκυλα ίνε πολές βατομυριές: β α τ ς ι ν ι έ ς, μ ι ρ τ ί λ ι, β α λ τ ο ζ μ ε ρ τ ι έ ς, χ α μ ο μ υ ρ ι έ ς.

Μόνο ςε μέρι προφιλαγμένα απ'τυς κρίυς ανέμυς, φιτρόνυν χορτάρια με ζοιρά χρόματα.

Ι τύντρα ίνε μια άδαςι έχταςι, όπυ φιτρόνυν μύςκυλα κε λιχίνες.

Ο ΖΟΙΚΟΣ ΚΟΖΜΟΣ τις τύντρας δεν ίνε πολύ λογιό, μα ίνε πολιάριθμος.

Μέςα ςτις τρίπες ζύνε πολί πολικί ποντικί—ι παρδαλοπόντικι, πυ τρέφυντε με λιχίνες κε άλα φιτά τις τύντρας.

Ι όχτες τον πολιάριθμον λιμνον κατατικύντε το καλοκέρι από αποδιμιτικά πυλιά—π ά π ι ε ς, χ ί ν ε ς, κ ί κ ν υ ς. Βρίςκυν εκί πλύςια τροφί—νερόφιτα, μικρά πςαράκια κι'άλα ζόα τυ νερύ. Στις λίμνες κε τα ποτάμια βρίςκετε μπόλικο πςάρι.

Στιν τύντρα ίνε πολές π ο λ ι κ έ ς α λ ε π ύ δ ε ς κε π ο λ ι κ έ ς κ υ κ υ β ά γ ι ε ς, πυ κινιγύν τυς παρδαλοπόντικυς κε τ'αποδιμιτικά πυλιά.

Σιχνά ςινατά κανίς λίκυς. Το καλοκέρι ο αέρας τις τύντρας γεμίζι με το βόμβο τον κυνυπιόν, πυ με ολάκερα ςίνεφα καταδιόκυν κάθε ζοντανό.

Πολικί αλεπύ κε παρδαλοπόντικος

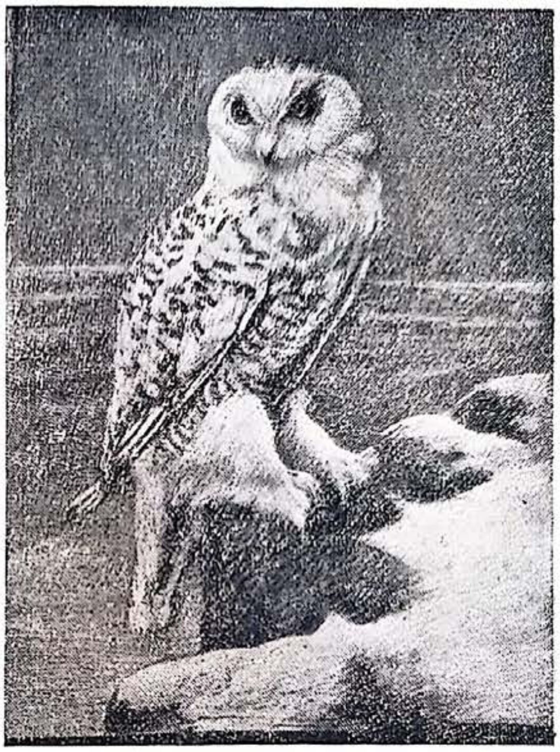

Πολικί κυκυβάγια.

Ο ΠΛΙΘΙΖΜΟΣ ΤΙΣ ΤΥΝΤΡΑΣ

Ι τύντρα έχι έχταςι διο φορές περιςότερι απ'τιν Ανκλία, Γαλία κε Γερμανία, μαζί. Αριά-αριά ίνε ςκορπιζμένος ο πλιθιζμός πάνο ς' αφτί τιν τεράςτια έχταςι.

Στιν τύντρα κατικύν ι πιο κάτο λαί: ι νέντςι, ι λοπάρι, ι τζύκτζι, ι καμτζαντάλι. Στις λίγες πόλις, πυ βρίςκυντε ςτιν τύντρα, καθός κε ςιμά ςτα ποτάμια κατικύνε ρόςι.

Να βρίτε ςτο χάρτι ςελ. 138, πύ κατικύν αφτί ι λαί.

'Ολι ςκεδόν αφτί ι λαί ζύνε με το κινίγι, το πςάρεμα κε τιν ελαφοτροφία. 'Ολι ςκεδόν ζύνε όχι ςτις πόλις κε ςτυς ιχιζμύς, μα μετικύν από τόπο ςε τόπο, ζιτόντας παντοτινά τροφί για τον εαφτό-τυς κε τα ελάφια-τυς.

Ι ζοί τον νομάδον πλιθιζμόν τις τύντρας βριςκότανε ος τον τελεφτέο κερό εκςαρτιμένι ςτενά απ'τιν βαριά φίςι, πυ τυς τριγίριζε. 'Ινε ολόγιρα καλί τροφί για τα ελάφια, πιγένι καλά το κινίγι, τότε ζι καλά ο κάτικος τις τύντρας. Μα νά πέφτι παγόκορα—δεν ίνε τροφί για τα ελάφια, τα ελάφια λιγνέβυν κε πςοφύν. Θα φίγυν τα θεριά ς'άλο μέρος —δεν πετιχένι το κινίγι. Τότε τελιόνι ι καλοπέραςι τυ νέντςυ, πλακόνι πίνα, αρόςτια, φτόχια.

Ι νομάδες τις τύντρας ίνε ακόμα βυτιγμένι στο σκοτάδι κε στι δισιδεμονία. 'Εχι ο πλιθιζμός τις τύντρας ανάμεσά-τυ κε τυς κολάκυς-τυ, πυ χρισιμοπιύν κάθε εφκερία για να ιποδυλόσυν το φτοχό χορικό κε να τον ανανκάσυνε να τυς δυλέβι. 'Εχι κε τυς παπάδες-τυ (τυς σαμάνυς), πυ με κάθε τρόπο κσεγελύν τυς νομάδες. (Με το χτίσιμο τυ σοσιαλιζμύ ι κυλάκι κε παπάδες εκμιδενίζυντε κ'εκσαφανίζυντε).

Ι σοβιετικί εκσυσία κάνι επίμονο αγόνα για τιν αναδιοργάνοσι τις ζοίς τον λαόν τις τύντρας.

Ι ΝΕΝΤΣΙ

Ι νέντσι ίνε ελαφοτρόφι. 'Ολι-τυς ι ζοί ίνε σινδεμένι με τα ελάφια. 'Ολο το χρόνο ζύνε μέσα στα τζυμ, πυ ίνε σκεπαζμένα με ελαφίσια δέρματα. Κιμύντε πάνο σε ελαφίσια δέρματα, τρέφυντε με πσάρια κε κρέας τυ ελαφιύ, φτιάχνυν τα φορέματά-τυς από ελαφίσια δέρματα.

Τα ελάφια τρέφυντε με γιάνκελ, απ' τα οπία ίνε σκεπαζμένες τεράστιες εχτάσις τις τύντρας. Τρόνε τα ελάφια το γιάνκελ κ' ι νέντσι μετικύνε σε άλυς βοσκότοπυς.

Μεγάλι σιμασία έχι για τυς νέντσυς το κινίγι τον γυνοτόν κε θαλασινόν θεριόν. Σκοτόνυν πολικές αλεπύδες, λίκυς, αρκύδες, θαλασινά άλογα κε φόκιες. Το κινίγι τον γυνοτόν θεριόν αρχίζι με τον ερχομό τυ χιμόνα.

Το καλοκέρι ασχολύντε με το κινίγι τον θαλασινόν θεριόν, το πσάρεμα, το κινίγι τον πυλιόν, το μάζεμα αβγόν.

Το χιμόνα ι νέντσι μετικύν στο νότο, σιμά στα δάσι, το καλοκέρι προς τιν ακροθαλασιά τον πολικόν θαλασόν.

Μέσα στις παγονιές, τυς χιονοστρόβιλυς, στιν ομιχλι, στο σκοτάδι τις πολικίς νίχτας τριγιρίζυν ι νέντσι στι σιοπιλές χιονοσκέπαστες εχτάσις. στις ατέλιοτες πεδιάδες τις τύντρας.

Μόλις λιόνι ο πάγος στι γι, ζοντανέβυν ι ακρογιαλιές τον πολικόν θαλασόν. Εδό έρχυντε κάθε καλοκέρι ι νέντσι. Εδό διόχνι ο θαλασινός άνεμος τα κυνύπια κε τις αλογόμιες απ' τα ελάφια.

Μα το κοντό πολικό καλοκέρι περνά γλίγορα. Στιν ακροθαλασιά όλο κε πιο πικνί γίνετε ι ομίχλι. 'Ολο κε πιο σιχνά χιονιζι, σφιρίζι κε υρλιάζι ο άνεμος. Πετύν τα πυλιά, φέβγυν τα ζόα, μετικύν ι άνθροπι στα βάθι τις τύντρας, σιμά στα δάσι.

Ι ΤΖΥΚΤΖΙ

Ι τζύκτζι κατικύνε στιν Τζυκοτσκικί χερσόνισο, στι βοριοανατολικί άκρι τις Ασίας.

Να βρίτε στο χάρτι τις ΕΣΣΔ τιν Τζυκοτσκικί χερσόνισο.

'Αλι τζύκτζι ίνε «παραθαλάσιι», ζύνε στιν ακροθαλασιά κε ασχολύν

τε με τι θαλασινί βιοτεχνία. 'Αλι ίνε «ελαφικί» τζύκτζι, όπος κ' ι νέντσι, ασχολύντε με τιν ελαφοτροφία κε τριγιρίζυνε με τα ελάφια-τυς στιν τζυκοτσκικί τύντρα.

Το κιριότερο κινίγι τον παραθαλάσιον τζύκτζον ίνε ι νέρπα (φόκια). Απ' το δέρμα τις νέρπας ι τσύκτζι κανον φορέματα. Το κρέας χρισιμοπιίτε για τροφί κε το πάχος για θέρμανσι κε φοτιζμό.

Ολι ι ζοί τον παραθαλάσιον τζύκτζον ίνε εκσαρτιμένι απ' τιν επιτιχία τις θαλασινίς βιοτεχνίας. 'Οταν στι θάλασα ίνε μακρόχρονι τριχιμία, το κινίγι σταματά για πολίν κερό κ' ι τζύκτζι αφύ κσοδέπσυν τα εφόδιά-τυς, κάθυντε μέσα στα σπίτια-τυς δίχος τροφί κε θέρμανσι.

Ι ικιζμί τον παραθαλάσιον τζύκτζον ίνε σκορπιζμένι στιν ακροθαλασιά. Κάθε ικιζμος έχι 20-30 τζυμ.

Το τζυκοτσκικό τζυμ ίνε μεγάλο, έχι κάμποσα χορίζματα. Στο μέσα χόριζμα ίνε το ντζάκι, εχτός απ' αφτό έχι λάμπες με πάχος τις φόκιας. Το χιμόνα ακόμα κε με παγονιά σαράντα πέντε βαθμύς, μέσα στο τζυμ ίνε ολότελα ζεστά. Φτάνι να έχυνε πάχος τις φόκιας.

Ο σκίλος ίνε απαρέτιτο ζόο για τυς παραθαλάσιυς τζύκτζυς. Τυς αντικαταστένι το ελάφι.

Ι τζύκτζι για να ταξιδέπσυν το χιμόνα στι θάλασα για βιοτεχνία, ίτε για ν' αγοράσυν εμπορέβματα, ίτε για να στίσυν παγίδες για τα θεριά, ζέβυν στις νάρτες (έλκιθρα) σκίλυς. Ι σκίλι τρέχυνε δίχος χαλινάρια οδιγύμενι μόνο με τις φονές.

ΠΟΣ Ι ΣΟΒΙΕΤΙΚΙ ΕΚΣΥΣΙΑ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΟΝΙ ΤΙ ΖΟΙ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΤΙΣ ΤΥΝΤΡΑΣ

ΤΑ ΣΟΒΙΕΤ ΣΤΙΝ ΤΥΝΤΡΑ

Ι νομάδες λαί τις τύντρας, πυ ίτανε στιν εποχί τυ τσάρυ δίχος δικεόματα ίστερα απ' τι Μεγάλι προλεταριακί επανάστασι τυ Οχτόβρι έγιναν πολίτες τις Σοβιετικίς 'Ενοσις με πλέρια δικεόματα.

Σίμφονα με το σοβιετικό νόμο έχυν τα δικά-τυς σοβιέτ τις τύντρας. Μετικί ο πλιθιζμός τις τύντρας, μετικί μαζί-τυ κ' ι σοβιετικί εκσυσία τις τύντρας: το καλοκέρι στο βορά, προς το θαλασινό αέρα, το χιμόνα με τις παγονιές—στο νότο, κάτο απ' τιν προστασία τον δάσον.

Σ'ένα μικρό καλοκερινό σινικιζμό,πυ ίχε μερικές βιοτεχνικές καλιβίτσες, ενκαταστάθικε για το καλοκέρι το σοβιέτ τις τύντρας.

Στιν ακρινί καλιβίτσα κιματίζι ι άλικι σιμέα. Πάνο απ' τι χαμιλί πόρτα ίνε μια ταμπελίτσα, πυ γράφι: «Σοβιέτ».

Ι μικρί καλίβα ίνε παραγεμιζμένι από κόζμο. Τα μέλι τυ σοβιέτ —ι νέντσι—κάθυντε πάνο σε σκαμνιά στο πάτομα, στα κρεβάτια.

I ςινεδρίαςι άρχιςε.

Σιζιτύν το ζίτιμα τυ κινιγιύ.

— Μας χριάζυντε παγίδες, όπλα,—λέγι κάπιος.

— Καλίβες δεν έχυμε. Το χιμόνα ι διοτέχνες δεν έχυν, πύ να ζεςταθύν, πυ να κιμιθύν. Κιμύμαςτε μόνο πάνο ςτο χιόνι.

'Ολι ςιζιτύν το ζίτιμα τυ κινιγιύ κι' αποφαςίζυν: να χτίςυνε ςε δέκα ςιμία χαλιδίτςες κε να ζιτίςυν απ' τιν κοοπερατίδα να φέρι παγίδες κε όπλα.

Σιζιτύν το ζίτιμα τις ελαφοτροφίας. Μιλύν για το πός να ςταματίςυν το αρόςτιμα κε το πςόφιζμα τον ελαφιόν, πός να μιράςυνε δίκεα τυ δοςκότοπυς.

—Εμίς ι φτοχί χορικί δεν έχυμε ελάφια,—λέγι ο νέντςος Νίκος·

— Κινιγύμε πολικές αλεπύδες κε θαλαςινά θεριά. Πύ να δρύμε κρέας ελαφιύ. Γινόμαςτε ιπό ςτον πλύςιο ελαφοτρόφο. Μας δίνι κρέας κι' απετί για πλιρομί αλεπύδες. Τυ δίνυμε πολές αλεπύδες. Ας μας δίνι το Γοςτόργ κρέας ελαφιύ. Τότε ο φτοχός νέντςος δε θα δίνι τις πολικές αλεπύδες ςτον πλύςιο.

Ο νεαρός νέντςος Λομπάζοφ διιγίτε, ότι ςτο γιτονικό ραγιόνι οργανόθικαν απ'τυς νέντςυς κάμποςα κολχόζια, ότι εκί ζυν πιο καλά, ότι εκί ο κάθε νέντςος έχι κρέας από ελάφι.

Τότε αρχίζυνε να μιλύν όλι μαζί. Αποφαςίζυνε να ςτίλυνε να κιτάκςυν, πος ζυν ι νέντςι-κολχόζνικι κι'αν ζύνε καλά, τότε να οργανόςυν κ' εδό κολχόζι.

Φέδγυν ι νέντςι ςτα τζύμ-τυς κι' ο καθένας ςκέφτετε: ι ζοί έγινε τόρα με τι ςοδιετικί εκςυςία πιο έφκολι.

ΦΑΚΤΟΡΙΑ ΣΤΙ ΘΕΣΙ ΤΟΝ ΑΡΠΑΓΟΝ ΕΜΠΟΡΟΝ

Στιν εποχί τις τςαρικίς εκςυςίας ι λαί τις τύντρας ίτανε ανιπεράςπιςτι κε δυτιγμένι ςτο ςκοτάδι.

'Ιταν έφκολο ςτυς εμπόρυς, πυ ερχόντανε ςτιν τύντρα, να κςεγελύν τον κςεμοναχιαςμένο νομάδα, πυ ίταν χαμένος μέςα ςτις ατέλιοτες εχτάςις τις τύντρας.

Ι έμπορι ερχόντανε όχι μόνο με τα εμπορέδματα, πυ χριαζόντανε ςτιν τύντρα—με κινιγιτικά ίδι, αλέδρι, αλάτι, ςπίρτα, μα φέρνανε μαζί-τυς κε δότκα. Ποτίζανε με δότκα τυς κάτικυς τις τύντρας, έπερναν για ένα κομάτι πςομί απ' αφτύς ολάκερα κοπάδια από ελάφια κε πολίτιμα γυναρικά κε φέδγανε πλυτιςμένι.

Κ' ι ανιπεράςπιςτι κε δυτιγμένι ςτο ςκοτάδι νομάδες χρόνο με το χρόνο όλο κε φτόχεναν.

Ι ςοδιετικί εκςυςία έδιοκςε τυς άρπαγες εμπόρυς απ'τιν τύντρα.

Σ' όλι τι τύντρα απλόθικαν τα φακτόρια. Αφτά αγοράζουν απ'τυς νέντςυς γυναρικά με χρίματα κ' εμπορέβματα.

Σιμά ςτιν καλοκερινί κατας κίνοςι τον νέντςον ίνε το φακτόριο.

Διο μεγάλες αποθίκες ίνε γεμάτες με διάφορα εμπορέβματα. Στι μια ίνε ςακιά με αλέβρι, κρυπά κε αλάτι. Στιν άλι ίνε μπαρύτι, ςκάγια, μολίβι, βύτιρο, τζάι, ζάχαρι, κυφέτα. Ίνε επίςις κε πολά ςκέβι. Έχι κε ρύχα, βιβλία κε πλακάτες.

Στα φακτόρια ίνε μεγάλι κίνιςι. Ο ένας ίςτερα απ'τον άλο πιγένυν να δόςυν τα γυναρικά. Το κινίγι ίνε πλύςιο, όλο κυβαλύν κε κυβαλύν εμπόρεβμα.

Πάνο ςτα τραπέζια, ςτα παράθιρα, πάνο ςτο πάτομα, παντύ ίνε αλεπύδες.

Ι ιπάλιλι τςακίζυντε ςτι δυλιά. 'Αλι κιτάζυν τα γυναρικά, άλι κάνυν λογαριαζμό, άλι δίνυν φαγόςιμα κι' άλα εμπορέβματα.

Αφύ δόςυν τα γυναρικά, ι νέντςι πίνυν τζάι κε περιμένυν το λογαριαζμό. Αφύ πάρυν τα προιόντα κε εμπορέβματα, πυ τυς χριάζυντε τα βάζυνε ςτις νάρτες κε γιρίζυνε ςτο ςπίτι.

Ι ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΙ ΔΥΛΙΑ ΣΤΙΝ ΤΥΝΤΡΑ

Μεγάλι εκπολιτιςτικί δυλιά γίνετε ανάμεςα ςτυς νομάδες εκί όπυ κςεχιμονιάζυν. Εκί διμιυργύντε εκπολιτιςτικές βάςις· ςε κάθε βάςι χτίζυνε: ςκολιό, νοςοκομίο, ραδιοςταθμο, ςπίτι κυλτύρας, κοπερατίβα.

Ι νέντςι γίριςαν απ' το φακτόριο.

Гос. Публичная Б-ка

Εκί ςτις εκπολιτιςτικές βάςις πιγένυν με ελάφια, με ςκιλιά κε πεζί απ' όλες τις μεριές εκατοντάδες κάτικι τις τύντρας.

Φτιάχνυνε επίςις κε κόκινα τζυμ. Τακςιδέβοντας με τα ςκιλιά μετικί ο δάςκαλος κι' ο νοςοκόμος κε μαζί-τυς ο κινιματόγραφος, το ράδιο, ι βιβλιοθίκι, το φοριτό φαρμακίο. Τα κόκινα τζυμ χόνυντε στα πιο απόκεντρα μέρι, τακςιδέβυν από τόπο ςε τόπο κε διαδίδυν τις αρχές τις ςοβιετικίς κυλτύρας.

Όλα ςχεδόν τα πεδιά τις τύντρας μαθένυνε ςτα ςκολιά.

Ος τον τελεφτέο κερό ι νομάδες λαί τις τύντρας δεν ίχανε δικί-τυς γραφί. Τόρα εκδοθίκανε αλφαβιτάρια ςτις γλόςες τον νέντςον κε τε τον τζύκτζον.

Μεγάλι ςιμαςία έχυν τα ςκολιά όπυ βρίςκετε κινόβιο· ςινιθίζυν τα πεδιά τον νομάδον ςτιν πολιτιζμένι ζοί.

ΠΟΣ Ι ΣΟΒΙΕΤΙΚΙ ΕΚΣΥΣΙΑ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΟΝΙ ΤΙΝ ΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΙΣ ΤΥΝΤΡΑΣ

Ι ΕΔΑΦΟΤΡΟΦΙΑ ΣΤΙΝ ΤΥΝΤΡΑ

Ι ελαφοτροφία ίνε ο κιριότερος κλάδος τις ικονομίας στιν τύντρα. Το ελάφι όχι μόνο εκςιπιρετά το νομάδα. Το κρέας-τυ πιγένι ςτα εργοςτάςια για κονςέρβες, το δέρμα-τυ ίνε ςπυδέα πρότι ίλι για τι βιομιχανία. Μα τα ελάφια ιποφέρυν πολί απ'τι βαριά φίςι τις τύντρας.

Ολάκερα κοπάδια χάνυντε απ' τις παγόκορες απ'τις μεγάλες χιο-

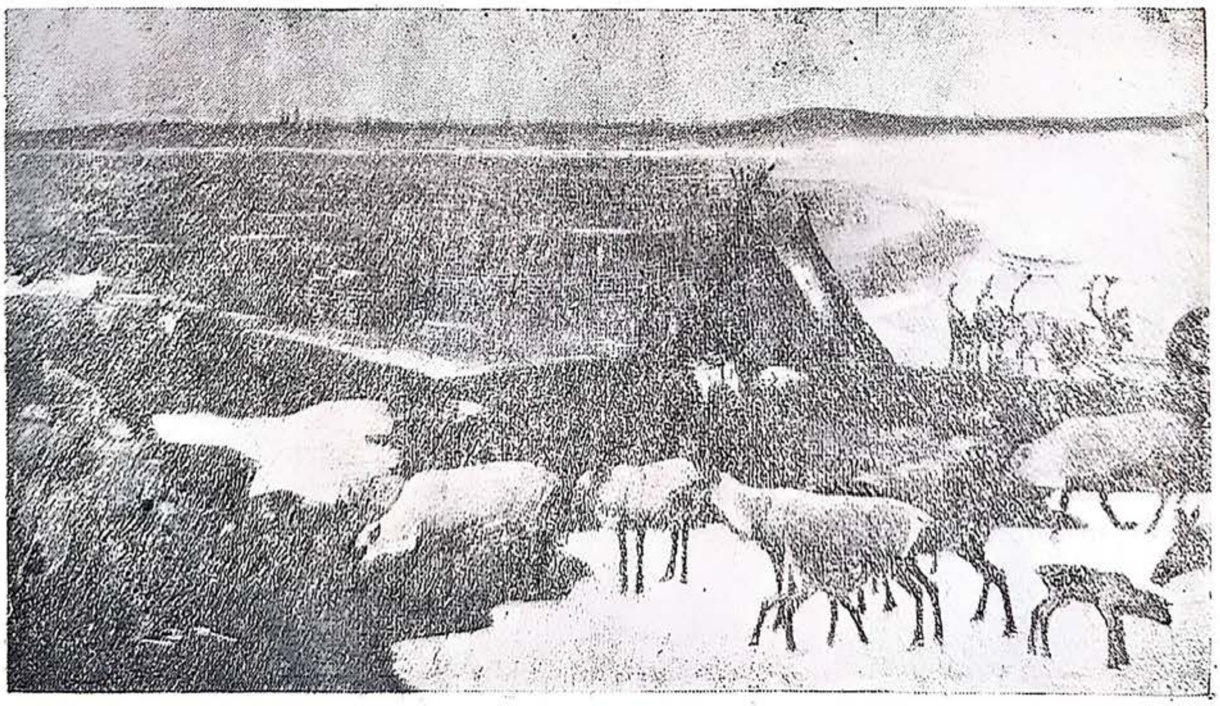

Ελαφοτροφικό ςοβχόζι.

νιές, χάνυντε ιδιέτερα νεαρά ελάφια, στον κερό τις πολικίς νίχτας, απ' τα άγρια θεριά, ιποφέρυν απ' τα έντομα—τις αλογόμιγες, τα κυνύπια, ψοφύν απ' τις επιδιμικές κολιτικές αρόστιες.

Ι σοβιετικί εκσυσία πèρνι òλα τα μέτρα για ν'αναπτίκσι τιν ελαφοτροφία τις τύντρας. Διμιυργιθικε ελαφοτροφικός σταθμός, όπυ ι σπετσιαλίστες μελετύν το ελάφι κε τις αρόστιες-τυ.

Οργανόθικαν ιποδιγματικά ελαφοτροφικά σοβχόζια. 'Ανικσε ελαφοτροφικό τέχνικυμ. Οργανόνυντε ελαφοτροφικά κολχόζια.

Ι ΒΙΟΤΕΧΝΙΑ ΤΟΝ ΓΥΝΑΡΙΚΟΝ

Μεγάλι σιμασία έχι στιν τύντρα το κινίγι τον γυνοτόν ζόον, ιδιέτερα τις πολικίς αλεπύς.

Σε πολές χόρες ίνε λίγα γυναρικά. Τα γυναρικά-μας αγοράζυντε εκί με προθιμία. Τα γυναρικά δίνυν στι Σοβιετικί 'Ενοσι χρισάφι, πυ χριάζετε για να αγοράσυμε στο εκσοτερικό μερικές μιχανές για τα εργοστάσια κε τις φάμπρικές-μας. 'Εχυμε καθίκον ν'αναπτίσυμε τι βιοτεχνία τον γυναρικόν κε να μεγαλόνυμε τιν εκσαγογί γυναρικόν στις άλες χόρες.

Στιν τύντρα οργανόνυντε κινιγιτικά αρτέλια.

Ιδρίυντε φέρμες για θεριά, όπυ αναπτίσυντε τα πιο πολίτιμα θεριά τις τύντρας σα σπιτίσια ζόα.

Ι ΑΝΙΧΝΕΠΣΙ Κ' Ι ΕΠΕΚΣΕΡΓΑΣΙΑ ΤΟΝ ΧΡΙΣΙΜΟΝ ΟΡΙΧΤΟΝ ΤΙΣ ΤΥΝΤΡΑΣ

Ακόμα λίγο μελετίθικαν τα σπλάχνα τις γις στιν τύντρα. Μα ακόμα κε τόρα ίνε ολοφάνερο, ότι ι τύντρα μπορί να δόσι στο σοσιαλιστικό χτίσιμο τις ΕΣΣΔ πολά σπυδέα οφέλιμα οριχτά. Πιο καλά απ' όλα μελετιθικαν τα οφέλιμα οριχτά τις τύντρας στι χερσόνισο Κόλσκι.

Ανάμεσα στυς βάλτυς κε τις λίμνες τον δασόν ιπσόνυντε τα χαμιλά βυνά τυ Χιμπίν: κάτο ίνε βελονοφόρο δάσος, πιο απσιλά βρίσκυντε σιμίδες κι'απσιλότερα ακόμα μύσκυλα κε λιχίνες τις ορινίς τύντρας.

Να βρίτε πάνο στο χάρτι τα βυνά τυ Χιμπίν, πυ ίνε στι χερσόνισο Κόλσκι.

Πριν από λίγα χρόνια ίταν εκί ερημιά, δεν κατικύσε κανίς.

Ι επιστίμονες δύλεπσαν τέσερα χρόνια. Εκσερέβνισαν τα οριχτά πλύτι τον βυνόν τυ Χιμπίν. 'Ιβρανε πολά πολίτιμα οριχτά ανάμεσα στυς άγριυς κι'ακατίκιτυς βράχυς, πυ ίτανε σκεπαζμένι με μύσκυλα κε λιχίνες. Εκσερετικά πολίτιμος ίνε ο α π α θ ί τ ι ς τυ Χιμπίν, απ'τον οπίο γίνετε καλό λίπαζμα για τι γι.

Περάσανε λίγα χρόνια κε ζοντάνεπσε ι άγρια τύντρα τυ Χιμπίν.

Μέρα-νίχτα δυλέβυνε στα οριχία τυ απαθίτι. Εκί ίνε Χιλιάδες

εργάτες. Ι εχρίξις βροντύν ιπόκοφα κε κιλά ο αντίλαλός-τυς. Σφιρίζυν ι ςιρίνες τον ατμομιχανόν. Δυλέβυν ι διατριτικές μιχανές.

Μια νέα πόλι απλόθικε ανάμεςα στις απότομες πλαγιές τον βυνόν ςτιν όχτι μιας διάφανις λίμνις.

Ι πόλι αναπτίχτικε χάρι ςτιν ακλόνιτι ενέργια κε τι μπολςεβίκικι επιμονί τυ ςιν. Κίροφ κι'ονομάςτικε με τ'όνομά-τυ Κίροφςκ.

Να βρίτε ςτο χάρτι τιν πόλι Κίροφςκ.

Ι πόλι Κίροφςκ ίνε μόνο πέντε χρόνια πυ χτίςτικε, μα έχι πια κάμποςα εργοςτάςια κε φάμπρικες, πέτρινα χτίρια, κάμποςα νοςοκομία κ'ιατρία, ςκολιά, λέςχες, βιβλιοθίκες κ'ενα μεγάλο ιχιτικό κινιματόργαφο.

Στυς δρόμυς τυ Κίροφςκ περνύν αφτοκίνιτα κε λεοφορία (αφτόμπυς).

Έχι περιςότερο από 30 χιλιάδες κατίκυς. Σε μικρί απόςταςι χτίςτικε ιλεχτρικός ςταθμός, πυ δίνι ρέβμα ς'όλι τιν πόλι κε ςτα οριχία.

Έτςι άλαξε ι άγρια τύντρα τυ Χιμπίν. Θα περάςυνε λίγα χρόνια κε θ'αναπτιχτί το χτίςιμο κε ςε πολά άλα μέρι τις τύντρας.

Ι ΑΓΡΟΤΙΚΙ ΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΙΝ ΤΥΝΤΡΑ

Ι κάτικι τις τύντρας ιποφέρανε ςιχνά από πίνα. Ι τροφί-τυς δεν

Ι πόλι Κίροφςκ.

ίχε πικιλία, τρόγανε ψάρια, κρέας ελαφιύ κε θαλασινόν θεριόν. Μόνο ι σοβιετικές κοοπερατίβες άρχισαν να φέρυν στιν τύντρα αλέβρι, αλάτι. Εκί δεν ксέρανε καθόλυ τα λαχανικά. Δεν ίταν ύτε χοράφια, ύτε περιβόλια.

Μα μίπος μπορύν να φιτρόσυν σιτιρά κε λαχανικά στο παγερό έδαφος, στο βάλτο—έτσι σκέφτονταν όλι. Κάνανε πιράματα κι'αποδίχτικε, ότι μπορύν.

Τόρα στι χερσόνισο Κόλσκι σιμά στιν πόλι Κίροφσκ έγινε ένας αγροτικός πιραματικός σταθμός, πυ καλιεργί όχι μόνο πατάτες κε λάχανα, μα κε φράυλες. Ο πιραματικός σταθμός έδικσε, ότι μπορύν να καλιεργιθύν στιν τύντρα λαχανικά, ότι μπορύν να έχυν αγροτικί ικονομία.

Ι ΔΡΟΜΙ ΣΙΝΚΙΝΟΝΙΑΣ ΣΤΙΝ ΤΥΝΤΡΑ

Κιτάκστε στο χάρτι: μόνο το δυτικό τμίμα τις τύντρας διασχίζετε από σιδιροδρομικί γραμί. Αφτί ίνε ι γραμί τυ Κίροφσκ.

'Αλες σιδιροδρομικές γραμές δεν ίνε στιν τύντρα.

Ι σινκινονία ανάμεσα στα διάφορα σιμία τις τύντρας γίνετε κιρίος με τα ελάφια κε τα σκιλιά.

Μεγάλι σιμασία μια, πυ δεν ίνε δρόμι στιν τύντρα, έχι ι ποταμίσια σινκινονία.

Στιν ακρογιαλιά τον πολικόν θαλασόν ίνε μερικές μεγάλες πόλις —θαλασινά πόρτα. Απ' αφτά γίνετε το εμπόριο με διάφορα κράτι.

Τα σπυδεότερα απ' αφτά τα πόρτα ίνε το Μύρμανσκ, το Αρχάνκελσκ, ι Ιγάρκα. Το Μύρμανσκ ίνε το πιο βολικό απ' τα πόρτα αφτά. Δεν παγόνι ολάκερο το χρόνο γιατί σιμά απ' το Μύρμανσκ περνάι ζεστο ρέμα.

ΑΣΚΙΣΙΣ: Σιμιόστε τι ζόνι τις τύντρας στον περιγραμικό χάρτι.

Γράπστε από πάνο τα κιριότερα ποτάμια πυ διασκίζυνε τιν τύντρα.

Σιμιόστε στον περιγραμικό χάρτι, πύ κατικύνε στιν τύντρα ι νέντσι, ι λοπάρι, ι τζύκτζι, ι καμτζαντάλι.

Σιμιόστε το Κίροφσκ κε τα πιο σπυδέα βόρια πόρτα: το Μύρμανσκ, το Αρχάνκελσκ, τιν Ιγάρκα.

Παρακολυθίστε από πύ μπένι στι θάλασα τυ Μπάρεντς το Νχολφστρίμ.

ΔΥΛΙΑ ΙΣΤΕΡΑ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ: Φτιάστε αλμπόμ με θέμα: «Ι ζόνι τις τύντρας».

3. Ι ΖΟΝΙ ΤΟΝ ΔΑΣΟΝ

Στο νότο τις τύντρας απλόθικαν τα δάσι κατά μάκρος όλις τις ΕΣΣΔ απ' τα δυτικά σίνορα ος τιν ακροθαλασιά τυ Μεγάλυ οκεανύ.

Πυθενά δεν ιπάρχυν απότομα ςίνορα ανάμεςα στιν τύντρα κε στα δάςι. Το πέραζμα γίνετε ςιγά-ςιγά.

Στιν αρχί φανερόνυντε μέςα στιν τύντρα κςεχοριστά ατροφικά, χαμιλά δέντρα με κςερές κορφές. Εκί ίνε ι δ α ς ο τ ύ ν τ ρ α. Πιο κάτο προς στο νότο τα δέντρα γίνυντε πιο μεγάλα, πιο γερά. Ο αριθμός-τυς περιςέβι. Επιτέλυς, ι τύντρα χάνετε κε δίνι τι θέςι-τις στα ςιμπαγί δάςι.

Να βρίτε τι δαςοτύντρα στο χάρτι τον φιςικόν ζονόν.

Τα δάςι πιάνυνε περιςότερι έχταςι παρά ι τύντρα. Δέκα οχτό κράτι ςαν τι Γαλία θα μπορύςανε να χορέςυνε στι ζόνι τον δαςόν.

Το πιο μεγάλο τμίμα αφτόν του δαςόν ίνε από βελονοφύρα δεντρα κι' αποτελί τιν άγρια, απροςπέραστι τ α ι γ ά.

Τα δάςι, πυ βρίςκυντε στο νοτιο-διτικό τμίμα τις ζόνις, ίνε μ ι χ τ ά, αποτελύντε από βελονοφόρα κε φιλοφόρα δέντρα.

Να βρίτε στο χάρτι τον φιςικόν ζονόν τι δαςοτύντρα, τιν ταιγά κε τα μιχτά δάςι.

I ΖΟΝΙ ΤΙΣ ΤΑΙΓΑΣ

ΠΑΝΟ ΑΠ' ΤΙΝ ΤΑΙΓΑ ΚΕ ΜΕΣΑ ΣΤΙΝ ΤΑΙΓΑ

'Ενα αεροπλάνο ςικόθικε πάνο απ' τιν πόλι Κραςνογιάρςκ κε πέτακςε προς το βορά κατά μάκρος τυ ποταμύ Ενιςέυ.

Να βρίτε πάνο στον ποταμό Ενιςέο τον πόλι Κραςνογιάρςκ.

Κάτο-μας μάβριζαν τα βελονοφόρα δάςι.

Σ' όλες τις μεριές—στο βορά, στο νότο, στιν ανατολί κε στι δίςι απλονότανε ι ταιγά.

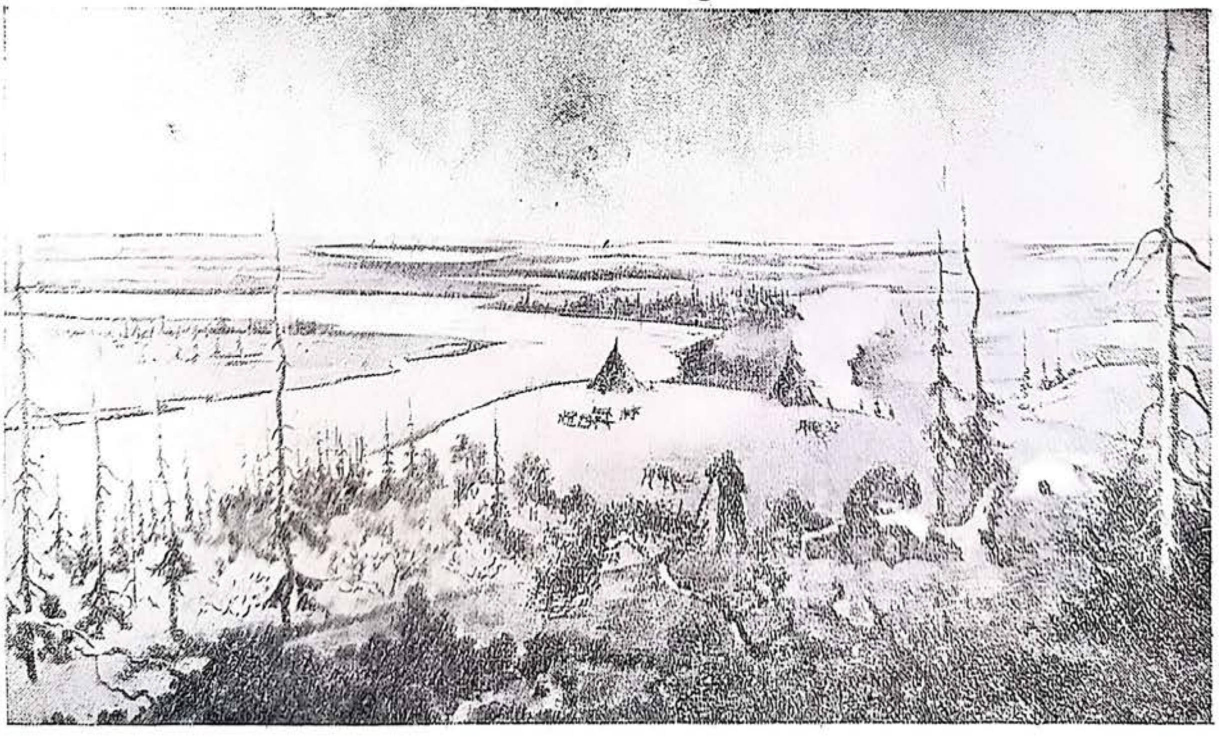

Δαςοτύντρα

Μόνο μια γιαλιςτερί κορδέλα τυ ποταμύ, πυ πότε κςετιλιζότανε φιδοτά κε πότε ίςιαζε, διέςκιζε τιν ταιγά.

Μέρι-μέρι ίτανε φολιαζμένι ςιμά ςτον ποταμό ικιζμί ςτριμογμένι απ' τιν ταιγά κε ςπάνια κάπνιζαν τα πριονιςτικά εργοςτάςια.

Πετάκςαμε πάνο απ' τον Ενιςέο πάνο-κάτο χίλια χιλιόμετρα κι' ολόγιρα, όλι τιν όρα απλονότανε, όςο έπερνε το μάτι, ι ατέλιοτι ταιγά.

'Οταν κατέβικε το αεροπλάνο πίγα μεςα ςτιν ταιγά από ένα ςτενό μονοπάτι πυ μόλις φενότανε. Δεν πρόφταςα να περάςο ύτε ένα χιλιόμετρο κε βρέθικα μέςα ςε μια απροςπέραςτι πικνοςιά το δάςος. Απ' όλες τις μεριές με τριγιρίζανε ςαν ένας ςιμπαγίς τίχος χνυδάτι κέδρι, αςπιλά αςπροέλατα κε ελάτια. Παρ' όλο πυ ιτανε καθαρί ιλιόλοςτι μέρα, εκί ίτανε μιςοςκότινα κε νόμιζε κανίς ότι έρχετε ι νίχτα.

Παντύ ίτανε ςτιβαγμένα πεζμένα δέντρα, ςιχνά κςεριζομένα ςπαζμένα κλαδιά, πετρες κε πάνο ς'όλα αφτά ιτανε πικνά φιτρομενα μύςκυλα κε λιχίνες. 'Ιτανε φριχτί ςιγαλιά.

Φοβίθικα να μι χαθό κε βιάςτικα να γιρίςο ςτο αεροπλάνο.

Στιν ταιγά

I ΦΙΣΙ ΤΙΣ ΤΑΙΓΑΣ

I ΕΠΙΦΑΝΙΑ. Κιτάκςτε στο φισικό χάρτι τις ΕΣΣΔ.

'Ενα μεγάλο μέρος απ'τιν έχτασι πυ πιάνι ι ταιγά, ίνε δαμένο στο χάρτι με πράσινο χρόμα, εκί ίνε δαθίπεδα. Τα δαθίπεδα αφτά διαςκίζυντε ςχεδόν στι μέςι απ'τα Υράλια δυνά. Πέρα απ'τον ποταμό Ενιςέο αρχίζι το Ανατολικό-ςιδιριακό ιπςίπεδο. Σε διάφορες κατεφθίνςις το διαςκίζυνε δυνά.

ΤΟ ΚΛΙΜΑ. Ι ζόνι τις ταιγάς δρίςκετε πιο νότια απ' τιν τύντρα. Εδό το καλοκέρι ο ίλιος ςικόνετε πιο αψιλά κε ζεςτένι πιο δινατά τι γι. Ο πάγος τις γις λιόνι ςε μεγάλο δάθος.

Ο χιμόνας στιν ταιγά ίνε κρίος κε δαςτά πολί, μα ίνε κοντότερος απ'το χιμόνα τις τύντρας (6-8 μίνες).

Το κλίμα τις ταιγάς δεν ίνε ίδιο στα διάφορά-τις τμίματα.

Στο διτικό τμίμα τις ταιγάς (το Εδροπαικό) το κλίμα ίνε πιο μαλακό. Αφτό το τμίμα τις ταιγάς ίνε πιο ςιμά στο ζεςτό Ατλαντικό οκεανό. Το Αςιατικό τμίμα τις ταιγάς διακρίνετε για το ιδιέτερα δαρίτυ κλίμα. Εδό δε φτάνυν ι ζεςτί κ'ιγρί άνεμι απ'τον Ατλαντικό οκεανό ενό ι δόρια ακροθαλαςιά δρέχετε από κρίες πολικές θάλαςες,

Το χιμόνα ςιχνά κάνι εκί παγονιά 40^0 κε 50^0. Κε στιν πόλι Βερχογιάνςκ ι παγονιά φτάνι ος τυς 70^0—αφτό ίνε το πιο κρίο μέρος τις γίινις ςφέρας («ο πόλος τυ κρίυ»). 'Οταν κάνι τέτιες παγονιές, ο ιδράργιρος παγόνι μέςα στο θερμόμετρο, το ςίδερο ςπάνι έφκολα, τα δέντρα ςκάνυνε με κρότο, τα πυλιά παγόνυνε στα πεταχτά κε πέφτυνε στι γι.

Να δρίτε στο χάρτι τιν πόλι Βερχογιάνςκ

Ι ΠΟΤΑΜΙ. Πολί κε πολίνερι ποταμί διαςκίζυν τιν ταιγά. Αρχίζυνε μακριά απ'το νότο, πιο ςιχνά στα δυνά, τρέχυν ανάμεςα στιν ταιγά κε στιν τύντρα κε χίνυντε στις κρίες πολικές θάλαςες. Στις κιλάδες τον ποταμόν απλόνυντε θαδμάςια πλιμιροπότιςτα λιδάδια.

Να δρίτε στο χάρτι τυς ποταμύς: το Βόριο Ντδίνα, τον Πετζόρα, τον 'Οδι, τον Ενιςέο κε το Λένα.

Ι ΒΛΑΣΤΙΣΙ. Ι επιφάνια κε το κλίμα τις ταιγάς δεν ίνε το ίδιο στα διάφορα τμίματά-τις κε γι' αφτό δεν ίνε ίδια κ' ι δλάστιςι.

Ι εδροπαικί ταιγά αποτελίτε από πέφκα κε ελάτια. Σπάνια ςιναντιύντε ςιμίδες κε λέφκες. Στιν αςιατικί ταιγά, όπυ το κλίμα ίνε πιο δαρί, φιτρόνυν κε άλα δέντρα: κέδρι μέλεγι αςπροέλατα.

Ι ταιγά ίνε ςκοτινί, λίγο φος περνά ανάμεςα απ' τιν πικνί δελονοςιά τον δέντρον. Εκί πάντα ίνε μιςοςκόταδο κε ιγραςία. Κάτο απ'το ςκοτινό θόλο τον δελονοφόρον δέντρον αναπτίςυντε καλά μόνο τα μύ-

ςκυλα, ι λιχίνες κε τα μανιτάρια. Το έδαφος στο βελονοφόρο δάςος ίν. πάντα ςτρομένο με πεζμένα βελονόφιλα.

Σε πολά μέρι ι ταιγά ίνε απροςπέραςτι: παντύ ίνε πεζμένα δέντρα κε πέτρες, ςιχνά ςιναντά κανίς βαλτόδικυς λαςπότοπυς.

Ι ταιγά ίνε κατςυφιάρικι κε ςιοπιλί. Κε μόνο όταν κάνι μπόρα γεμίζι από ιπόκοφο κρότο, πυ ςιχνά γίνετε φοβερό ύρλιαζμα. Τότε ίνε ςαν να υρλιάζυν μανιαζμένα τα ερεθιζμένα θεριά.

Ι ταιγά αρεόνι κ' ιποχορί μόνο εκί όπυ τρέχυν ποτάμια κι' απλόνυντε μεγάλι βάλτι, εκί όπυ χτίζυντε πόλις κ' ικιζμί.

ΤΟ ΕΔΑΦΟΣ. Το έδαφος τις ταιγάς ίνε ςκεπαζμένο με ςτροςίδι από μύςκυλα κε πεζμένα βελονόφιλα. Αφτό το ςτροςίδι κρατά καλά τιν ιγραςία. Το νερό απ'το ςτροςίδι περνάι κάτο κε παραςέρνι τις θρεφτικές υςίες τυ έδαφυς. Το έδαφος τις ταιγάς ίνε λίγο έφορο. Ονομάζετε ι π ο ς τ α χ τ ύ χ ο έδαφος.

Ο ΖΟΙΚΟΣ ΚΟΖΜΟΣ. Ο ζοικός κόζμος τις ταιγάς ίνε πλύςιος κε πικιλόμορφος. Μόνιμα ζύνε ςτιν ταιγά τα πιο κάτο πυλιά: ο τ ς α λ α π ε τ ι ν ό ς, ο α γ ρ ι ο π ε τ ι ν ό ς, ι λ ι β α δ ο π έ ρ δ ι κ α. Αφτά τρέφυντε με φίλα κε βατόμυρα, κε το χιμόνα με ςπόρυς κε μπυμπύκια. Ο μ ι ρ μ ι ν κ ο φ ά γ ο ς ίνε κι' αφτός επίςις παντοτινός κάτικος τις ταιγάς. Με τα μιτερά νίχια-τυ γαντζόνετε γερά ςτι φλύδα τον δέντρον, κε με το μακρί ράμφος-τυ ςκαλίζι τι φλύδα κε βγάζι απ' εκί ςκυλικάκια.

Απ'τα μεγάλα ζόα τον δαςόν εκί ζι ι ά λ κ ι. Τρέφετε το καλοκέρι με χορτάρι, το χιμόνα κατατρόγι τα χαμόδεντρα κε τα κλαδιά τον δέντρον.

Ι β ε ρ β ε ρ ί τ ς α πιδά αλαφριά από δέντρο ςε δέντρο· τι βοιθά ς' αφτό ι μακριά κε φυντοτί υρά-τις. Ι βερβερίτςα τρέφετε με ςπόρυς τον βελονοφόρον φιτόν κε με μπυμπύκια.

Μέςα ςτιν ταιγά ίνε πολά αρπαχτικά θεριά.

Τ α κ υ ν ά δ ι α, τ α α τ ς ί δ ι α, τ α ς α μ ύ ρ ι α κινιγύν τι νίχτα τα πυλιά κε τις βερβερίτςες.

Σχεδόν αθόριβα πετύν μέςα ςτο δάςος ι κ υ κ υ β ά γ ι ε ς κ' ι μ π ύ φ ι. Τα μικρά ζόα κε πυλιά τα κινιγά ι αλεπύ. Ο ρίςος χιμά απ' τα δέντρα πάνο ςτα ζόα.

Στις άκρες τυ δάςυς ζύνε λ ί κ ι. Το χιμόνα μαζέβυντε ςε κοπάδια κε πέφτυν πάνο ςε πολί μεγάλα ζόα.

Στιν πικνοςιά τυ δάςυς ζι ι κ ς α ν θ ί α ρ κ ύ δ α· τρέφετε με φιτά βατόμυρα κε ζόα. Το χιμόνα τον περνά ναρκομένι μέςα ςτιν αρκυδοφολιά-τις.

ΑΣΚΙΣΙ. Απαντίςτε ςτα εροτίματα: Τί διαφέρι το κλίμα τις ταιγάς απ'το κλίμα τις τύντρας; Τί διαφορά ίνε ανάμεςα ςτο κλίμα τις διτικίς κι'ανα-

τολικίς ταιγάς; Τί διαφέρι ι δλάςτιςι τις ανατολικίς ταιγάς απ'τι δλάςτιςι τις διτικίς; Τί ζόα ζύνε ςτιν ταιγά κε τὶ διαφορὰ έχυν απ'τα ζόα τις τύντρας.

Ο ΠΛΙΘΙΖΜΟΣ ΤΙΣ ΤΑΙΓΑΣ

Στι ζόνι τις ταιγὰς κατικύν εβένκι (πριν τυς λέγανε τυνγύςυς), γιακύτι, καρέλι, κόμι κε ρόςι.

Ι εβένκι αςχολύντε με το κινίγι, τιν ελαφοτροφία κε το ψάρεμα.

Ι γιακύτι ίνε μόνιμος κι μιςομόνιμος λαός κε αςχολύντε με τι χτινοτροφια, τιν αγροτικί ικονομία κε το κινίγι.

Ι καρέλι, ι κόμι κε ι ρόςι ζύνε μόνιμα κι'αςχολύντε κιρίος με τι βιοτεχνία γύναρικόν, τι δαςικί βιοτεχνία, κε τιν αγροτικί ικονομία. Κατικύν περιςότερο ςιμά ςτα ποτάμια κε ςτις ςιδιροδρομικές γραμές.

'Αλοτε τα ποτάμια κε τα ποταμάκια ίταν ι μοναδικί δρόμι μέςα ςτο λαβίρινθο τυ δάςυς. Απ'τα ποτάμια χανότανε ο άνθρωπος μέςα ςτιν ταιγά με το τςεκύρι κε το όπλο ςτο χέρι. Ι άνθρωπι έχτιζαν τυς ικιζμύς-τυς ςτις ακροποταμιές κε ςτυς λόφυς μέςα ςτις απάτιτες πικνοςιές τυ δάςυς, κόβοντας κε κέγοντας ολόγιρα το δάςος για ν' ανίκςυνε χοράφια.

Ι ικιζμί χόνυντε ςτα βάθι τις ταιγάς ςτα μέρι όπυ κόβυν κςιλία κ'εκί όπυ βγάζυν διάφορα οφέλιμα ορυχτά.

Σίμερα ςτιν ταιγὰ ίνε αρκετά πολές πόλις. 'Ολες ςκεδόν ι πόλις βρίςκυντε κατά μάκρος τον ςιδιροδρομικόν γραμόν ίτε τον ποταμόν.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Να βρίτε ςτο χάρτι ςτι ςελίδα 138, ςε πιά μέρι τις εβροπιακίς ταιγάς κατικὺν ι καρέλι κ'ι κόμι, ςε πιά μέρι τις αςιατικίς ταιγάς κατικύν ι γιακύτι κ'ι εβένκι κε ςε πια μέρι τις ταιγὰς κατικὺν ι ρόςι.

ΠΟΣ ΚΑΛΙΤΕΡΕΒΙ Ι ΖΟΙ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΤΙΣ ΤΑΙΓΑΣ ΜΕ ΤΙ ΣΟΒΙΕΤΙΚΙ ΕΚΣΥΣΙΑ

Στιν εποχί τυ τςαριζμύ ι εβένκι κ'ι άλι λαί, πυ αςχολόντανε ςτιν ταιγά με το κινίγι, ίτανε απομονομένι απ'τα κέντρα τις κυλτύρας κε ς'όλι-τυς τι ζοὶ αγονίζονταν ενάντια ςτιν άγρια φίςι. Οπλιζμένι άςκιμα, τριγιρίζανε μαζί με τα ελάφια-τυς ζιτόντας ςτιν ταιγά γυνατά θεριά. Τα γυναρικά τα πυλύςαν για το τίποτα ςτυς μεταπράτες, πυ τυς καταλίςτεβαν, βριςκόντανε ςε πλέρια εκςάρτιςι απ' αφτύς τυς μεταπράτες.

Με τον ερχομό τις ςοβιετικίς εκςυςίας ι ζοί τον λαόν τις ταιγάς όπος κε τον λαόν τις τύντρας άρχιςε ν'αλάζι. Στι θέςι τον μεταπρατόν ίρταν τα φακτόρια. Χτίζυντε μόνιμι ςινικιζμί, βάςις κυλτύρας, ςχολιά κε κοοπερατίβες.

Ο εβένκος στο κινίγι.

Μερικί νομάδες κε κινιγί τις ταιγάς ακόμα πριν απ'τιν επανάστασι αρχίσανε να περνύνε στι μόνιμι ζοί κε ν'ασχολύντε με τι γεοργία. Μα το νικοκιριό-τυς ίτανε φτοχικό κε σιχνά πινύσαν. Ι σοβιετικί εξυσία καταπιάστικε αποφασιστικά με τιν ανασινκρότισι τις ικονομίας-τυς.

Ι ΕΒΕΝΚΙ—ΚΙΝΙΓΙ

Μόλις το χιόνι πέσι πάνο στιν ταιγά κε πλακόσι ι παγονιά, αρχίζι το κινίγι, ι πιο μεγάλι δυλιά τον εβένκον μέσα στο δάσος. Κάμποσες μέρες με τι σιρά κινιγύνε ολόγιρα στιν κατασκίνοσί-τυς. Σκοτόνυν όλες τις βερβερίτσες κε προχορύν στο βάθος τις ταιγάς.

Στιν ακροποταμιά τυ μικρύ ποταμιύ, πυ ίνε χαμένο μέσα στιν ταιγά, απλόθικε ι κατασκίνοσι τον εβένκον. Ο καπνός στριφογιρίζι πάνο απ'τα τζυμ. Σιμά βόσκυν τα ελάφια.

Ο κινιγός βγίκε απ'το τζύμ-τυ.

Ο διορατικός κε προσεχτικός κινιγός πιγένι μέσα στιν ταιγά από ποταμάκι σε ποταμάκι, από κορφί σε κορφί. Κσέρι πύ κρίβετε ι μιτερόμυρι αλεπύ. ίδε απ'τα χνάρια προς τα πύ τράβικσε το μικρό κε πονιρό κακύμι, ακύγι, πύ πιδά ι κσένιαστι βερβερίτσα... Διαβάζι πάνο στο άσπρο χιόνι τα ακατανόιτα σιμάδια, πυ μόλις φένυντε. Μαζί με τον

κινιγό πιγένι το σκιλί-τυ. Πύ κε πύ σταματά το σκιλί σιμά στα δέντρα. Γαβγίζι κομένα κε γρατσυνίζι με τα νίχια-τυ τι φλύδα τυ δέντρυ.

Γονατίζι ο κινιγός, ανασικόνι το όπλο, πιροβολί. Τραβά παραπέρα. Κε στι ζόνι-τυ κυνιέτε ακόμα μια βερβερίτσα.

Ο ΧΤΕΣΙΝΟΣ ΝΟΜΑΔΑΣ ΓΙΝΕΤΕ ΕΡΓΑΤΙΣ

Τέλιοσε ο χιμόνας. 'Ινε κερός να πάνε απ'τιν ταιγά στο ποτάμι για πσάρεμα. 'Ενα ομιχλόδικο πρωί τράβικσε ο εβένκος Πέτρος Μίρα με το γιό-τυ για τον ποταμό Ενισέο. 'Εμινε πια λιγότερο από μισί μέρα ταξίδι.

Ολόγιρα ίνε γνοστά ποταμάκια, μικρί βάλτι, δέντρα... Μα τί πάθανε τα ελάφια; Σταματύν, ρίχνυντε στις πάντες, πιζματόνυν, δεν πιγένυν.

«Το δίχος άλο αρκυδοφολιές θα ίνε στιν ακροποταμιά», σκέφτετε ο Μίρα παροτρίνοντας τα ελάφια, πυ έτρεμαν.

'Ακσαφνα τα ελάφια σταμάτισαν. Μέσα στιν ταιγά ακύστικε το ύρλιαζμα κάπιυ τέρατος: «υ-γυ-γυ-υ».

Ο Κέλγα, ο γιος τυ Μίρα, πίρε το όπλο, σφίρικσε στο σκιλί κε πίγε στιν ταιγά. «Τί κακό πνέβμα ίνε αφτό, πρέπι να δο» — σκέφτικε ο Κέλγα.

'Εφτασε σ'εκίνο το μέρος, όπυ ίτανε πέρσι ι κατασκίνοσί-τυς κε δεν το γνόρισε.

Πάνο στο ποτάμι στέκυντε ι μια δίπλα στιν άλι σχεδίες από ξιλία. Τα σιδερένια νίχια τις μιχανίς αρπάζυν τα δοκάρια, τα σικόνυν απσιλά κε τα κρίβυνε μέσα στα τεράστια στόματα τον βαποριόν. Ι άνθροπι ρίχνυν δέντρα, σκάβυν τι γι κε χτίζυνε σπίτια. Στιν ακροποταμιά χτίσανε πια ένα, σ'αφτό θα χορύσαν εκατό τζυμ.

Ο Κέλγα με τον πατέρα-τυ δε γίρισαν πίσο στιν ταιγά. Μίνανε να δυλέπσυνε στο εργοστάσιο.

Ο χτεσινός νομάδας έγινε εργάτις.

Σε 3 χρόνια σ'αφτό το μέρος κσεφίτροσε μια νέα πόλι, ι Ιγάρκα.

Ι ΓΙΑΚΥΤΙ ΧΤΙΝΟΤΡΟΦΙ ΚΕ ΓΕΟΡΓΙ.

Κι'απ'τις διο μεριές τυ μεσέυ κε κάτο τμίματος τυ Λένα κατικύνε σκορπιζμένι σε μεγάλι έχτασι ι γιακύτι.

Αφτός ο τόπος διασκίζετε από βυνοσιρές (κιτάκστε το φισικό χάρτι), κ'ίνε γεμάτος με δάσι κε βάλτυς, εδό κάνι τον πιο κρίο χιμόνα στον κόζμο. Ο πλιθιζμός ίνε πολί αρεός. Ι γιακύτι ασχολύντε με τι χτινοτροφία κε ενμέρι με τι γεοργία κε το κινίγι.

Στις κιλάδες τον ποταμόν ανάμεσα στα βυνά, στ' απροσπέραστα δάσι κε τυς βάλτυς, ίνε σκορπιζμένι ο ένας μακριά απ'τον άλο ι σινικι-

ζμί τον γιακύτον. Ολόγιρα βόςκυν τα ζόα: αγελάδες, άλογα. Ι γινέκες περιπιύντε τα ζόα. Ι άντρες θερίζυν χορτάρι. Ι άντρες δυλέβυν το καλοκέρι ςχεδόν δίχος ανάπαψι. Το βόριο καλοκέρι ίνε κοντό, κε πρέπι να εφοδιαςτύν με ςανό για το μακρόχρονο κε βαρί χιμόνα.

Στυς μικρύς ςινικιζμύς τον γιακύτον διατιρίθικαν ακόμα ι παλιές γακύτικες γιύρτες. Χτίζονταν από κςίλο κι'απ'έκςο τις αλίβανε με λάςπι. Το χιμόνα αντί για γιαλιά έβαζαν κομάτια από πάγο. Τι ςτέγι τιν έφτιαχναν από κοντάρια, το πάτομα ίταν από χόμα. Στι μέςι τις γιύρτας ίταν ένα ντζάκι με καπνοδόχο. Ολόγιρα ςτυς τίχυς ίτανε κςιλοκρέβατα πάνο ς'αφτά κε κιμόντανε κε δύλεβαν.

Με τιν ανάπτικςι τον κολχοζιόν καλιτερέβι γλίγορα ι ζοί τον γιακύτον: Χτίζυντε κενύργια ςπίτια, ανίγυν ςκολιά, νοςοκομία, λέςχες κε κε άλα εκπολιτιςτικά ιδρίματα.

Τρέφυνε πιο γαλατοφόρες ράτςες ζόον. Φανερόνυντε χορτοκοφτικές μιχανές. Διμιυργύντε ςοβχόζια, όπυ ι γιακύτι μαθένυν πός να περιπιύντε ςοςτά τα ζόα.

Στο νότιο τμίμα τις Γιακύτιας άρχιςε ν'αναπτίςετε πολί ι γεοργία. Πριν απ'τιν επανάςταςι μόνο ι πλύςιι ςπέρνανε τα χοράφια. Ι φτοχί δεν ίχαν ύτε γι καλιεργίςιμι, ύτε εργαλία. Ποτέ δεν τυς έφτανε το πςομί. Ι φτοχί χορικί ανακάτεβαν μέςα στο αλέβρι φλύδα τον δέντρον.

Τόρα ι αγροτική ικονομία καλιτερέβι γλίγορα. Στα ςοβχόζια καλιεργύν ίδι ςιτιρόν, πυ αντέχυν στο κρίο. Στα χοράφια φάνικαν τράκτορ. Τόρα κι' ο γιακύτος χορικός τρόγι πςομί όςο θέλι κε τα λαχανικά έγιναν ςινιθιζμένο φαγί.

Γλίγορα αναπτίςυντε τα περιβόλια. Ακόμα κε στιν πόλι Βερχογιάνςκ καλιεργύνε λαχανικά.

Ι ΔΑΣΙΚΙ ΙΚΟΝΟΜΙΑ

Ι ταιγά πιάνι ςτιν ΕΣΣΔ τεράςτια έχταςι. Κανένα κράτος ςτον κόζμο δεν έχι τόςο μεγάλι έχταςι από δάςι. Ι κςιλία-μας πάντα τραβύςε τιν προςοχί τον κςένον εμπόρον.

Πολί κςιλία χριςιμοπιύμε μόνι-μας, πολί εκςάγυμε ςτο εκςοτερικό κε με το χριςάφι πυ πέρνυμε, αγοράζυμε απ'εκί μιχανές πυ μας χριάζυντε.

Ι τςαρικί εμποροβιομίχανι κςιλίας έκοβαν λιςτρικά τα δάςι ςε τεράςτιες εχτάςις. Σκεφτόντανε μόνο για το κέρδος. Έπερναν κςιλία απ' εκί, όπυ ίταν πιο έφκολο να τιν κόπςυν κε να τιν κυβαλίςυν: κατά μάκρος τον ποταμόν, ςτις άκρες τις ταιγάς ακριβός εκί πυ έπρεπε να διατιριθί το δάςος. Έκοβαν το δάςος ςίριζα, το εκςολόθρεβαν, δε ςκέφτονταν για τιν ανανέοςί-το. Ι δυλιά ςτο δάςος γινότανε με τον πιο απλυςτεβ-

Το κόπσιμο τις κσιλίας.

μενο τρόπο. Φισικὰ ι εμπροβιομίχανι κσιλίας ύτε κε σκέφτονταν για τυς ανθρόπυς, πυ δύλεβαν στο κόπσιμο κε τι μεταφορά τις κσιλίας.

Στι Σοβιετικί ένοσι ι δασικί ικονομία χτίζετε πάνο σε σοσιαλιστικές βάσις. Οργανόθικαν δασικὲς ικονομίες.

Στι θέσι τον προτινόν «χιμονιάτικον» αρκυδοφολιόν, όπυ κατικύσαν ι κσιλοκόπι, τόρα εκί όπυ κόβυν κσιλία χτίζυντε φοτερές παράνκες κε σπίτια. Ι εργάτες δυλέβυν με μπριγάδες.

Αρχίζι να μιχανοπιίτε ι δυλιά: χρισιμοπιύνε μιχανοκίνιτα πριόνια. Κυβαλύν τιν κσιλία με τα τράκτορ.

Χαράζυντε νέι δρόμι, φτιάχνυντε νέι παγόδρομι απ' όπυ γλιστρύν αλαφριά τα έλκιθρα φορτομένα με βαρί φορτίο από δοκάρια. Κσεκαθαρίζυν τυς ποταμίσιυς δρόμυς απ' όπυ πλέι ι κσιλία.

Εκί, όπυ πρίν δεν ίτανε ύτε πσιχί, κσεφιτρόνυν ολάκερι σινικιζμί για τυς κσιλοκόπυς, πυ έχυν κοοπερατιβα, σκολιό, νοσκομίο.

Ι κσιλία ίνε ικοδομικό ιλικό. Ι κσιλία για μια σιρά βιομιχανιες ίνε πρότι ίλι. Τι χρισιμοπιύν στο φτιάκσιμο χαρτιύ, διάφορον χιμικόν προιόντον.

Ίνε πιο σιμφερτικό να γίνετε ι επεκσεργασία τις κσιλίας επί τόπυ παρά να τιν κυβαλά κανίς ακατέργαστι σε διάφορα μέρι κε να κσοδέβι γι'αφτό χρίματα.

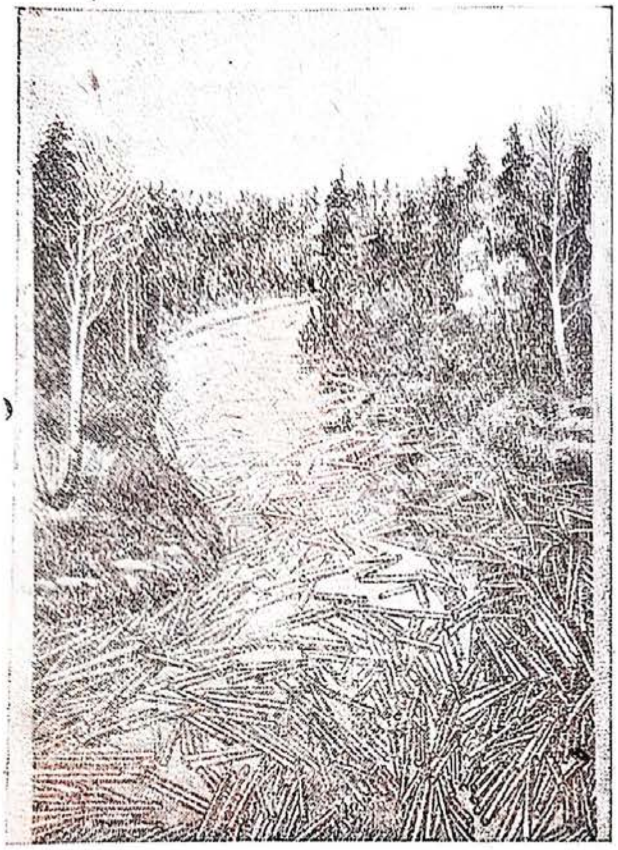

Το πλέφσιμο τις κσιλίας στο ποτάμι.

'Ινε επίσις πιο σιμφερτικό να πυλύμε στο εκσοτερικό έτιμα ικοδομικά ιλικά κε άλα προιόντα επεκσεργασίας κσίλυ, παρά ακατέργαστι κσιλία.

Κε νά χτίζοντε στιν απρόσπεραστι ταιγά κε δυλέβυν πια πριονιστικά εργοστάσια, φάμπρικες χαρτιύ κε χιμικά εργοστάσια.

I IKONOMIA TON ΓΥΝΑΡΙΚΟΝ

Στιν εποχί τυ τσάρυ ι κινιγί σκοτόνανε θεριά, όπως τίχενε εκσόντοναν τα γυνοτά θεριά τις ταιγάς.

'Ολο κε λιγόστεβαν τα πολίτιμα ζόα.

Ι Σοβιετικί εκσυσία, για να γλιτόσι αφτόν τον πλύτο α π'τιν εκσόντοσι κε ν'αναπτίκσι τι βιοτεχνία τον γυναρικόν, διμιυργί απαγορεβμένες για κινίγι ζόνες, όπυ ζυν γυνοτά θεριά. Σ'αφτά τα μέρι απαγορέβετε ολότελα το σκότομα τον θεριόν. Αφτό γίνετε για να πολαπλασιαστύν τα θεριά.

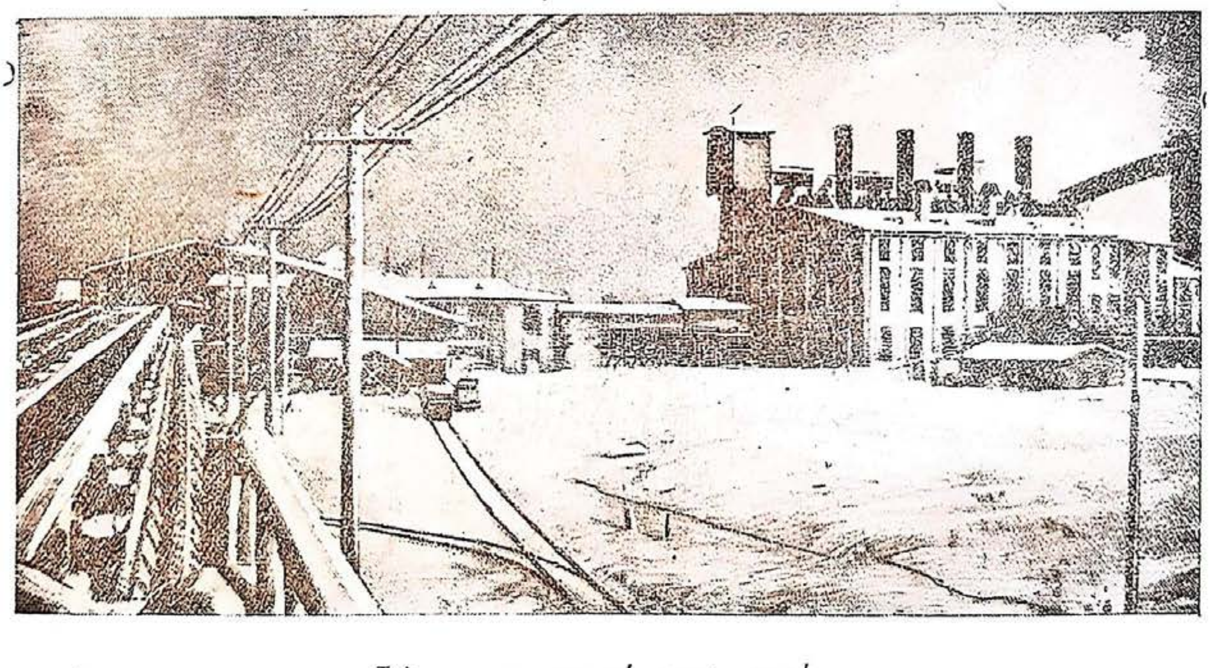

Φάμπρικα χαρτιύ στιν ταιγά.

Διμιουργύντε επίςις κε φέρμες με θεριά, όπυ αναπτίςυντε τα πιο ςπάνια θεριά—ςαμύρια, κυνάδια, κακύμια, μαβρόκςανθες αλεπύδες. Διαλέγυν τις πιο πολίτιμες ράτςες θεριόν. Τα περιπιύντε καλά, τα τρέφυν όπος πρέπι. Κάνυν επιςτιμονικές παρατιρίςις ςχετικά μ'αφτά.

Οργανόνυντε κινιγιτικά κολχόζια.

Ο ΟΡΙΧΤΟΣ ΠΛΥΤΟΣ ΤΙΣ ΤΑΙΓΑΣ

Ος τον τελεφτέο κερό ίχανε λίγο μελετιθί τα οφέλιμα οριχτά τις ταιγάς.

Ι εκςερεβνίςις τον τελεφτέον χρόνον έδιχςαν, ότι μέςα στα ςπλάχνα τις ταιγάς ίνε μεγάλος πλύτος: χριςάφι, μεταλέβματα αςιμιύ, μολιβιύ κε τςίνκυ, πετροκάρβυνο, αλάτι, γραφίτις, νέφτι.

Τεράςτια ςιμαςία έχι το πετροκάρβυνο τυ λεκανοπέδιυ τυ Κυζνέτςκ. Το λεκανοπέδιο τυ Κυζνέτςκ βρίςκετε στα νοτιο-ανατολικά τυ Νοβοςιμπίρςκ. Εκί ίνε πάρα πολί κάρβυνο πρότις πιότιτας. Τα τελεφτέα χρόνια κςετιλίχτικε πλατιά στο Κυζνέτςκ το βγάλιςμο πετροκάρβυνυ. Το κάρβυνο τυ λεκανοπέδιυ τυ Κυζνέτςκ έχι μεγάλι ςιμαςια για τιν ανάπτιχςι τις βιομιχανίας.

ΓΙΜΝΑΖΜΑ. Να βρίτε στο χάρτι τις ΕΣΣΔ, πυ βρίςκυντε τα πιο κάτο οφέλιμα οριχτά: το πετροκάρβυνο τυ λεκανοπέδιυ τυ Κυζνέτςκ (ςτα νοτιο-ανατολικά τυ Νοβοςιμπίρςκ), νέφτι (στον Παραπόταμο τυ Πετζόρα κε ςτι διτικί πλαγιά τον Υραλίον), χριςάφι (στον ποταμό Λένα κε στον παραπόταμό-τυ 'Αλνταν).

Ι ΜΠΕΡΕΖΝΙΚΙ

Στα διτικά τον Υραλίον, ςτιν αριςτερί ακροποταμιά τυ Κάμα, βρίςκετέ κάτο απ'τι γι ένα στρόμα από διάφορα άλατα πυ έχι 500 μέτρα πάχος.

'Αλα άλατα κάνυν για φαγί—αφτό ίνε το μαγιρικό αλάτι. 'Αλα ίνε θαβμάςια λιπάζματα για τα χοράφια, αφτά ίνε τα άλατα τυ καλίυ.

Σε μικρί απόςταςι απ'αφτά τα μεγάλα κιτάζματα τον αλάτον ίνε κιτάζματα από πετροκάρβυνο κε φοςφορίτες. Στιν εποχί τυ τςάρυ χριςιμοπιύνταν λίγο αφτά τα τεράςτια πλύτι.

Σίμερα χτίςτικε εκί το πιο μεγάλο στον κόζμο χιμικό κομπινάτ Μπερεζνίκι. Αφτό ινε κάμποςα εργοςτάςια πυ επεχςεργάζυντε απ'τα οφέλιμα οριχτά πυ βγένυν εκί λογιό-λογιό λιπαζμάτα. Τα βράδια ι λάμπςι πάνο απ'τα λυζμένα με ιλεχτρικό φος χτίρια τυ κομπινάτ φένετε δεκάδες χιλιόμετρα μακριά.

Απ'εδό με το ποτάμι Κάμα πιγένυν τα λιπάζματα στα διάφορα μέρι τις ΕΣΣΔ, στα απέραντα χοράφια τον κολχοζιόν κε ςοβχοζιόν.

Να βρίτε στο χάρτι τις Μπερεζνικί.

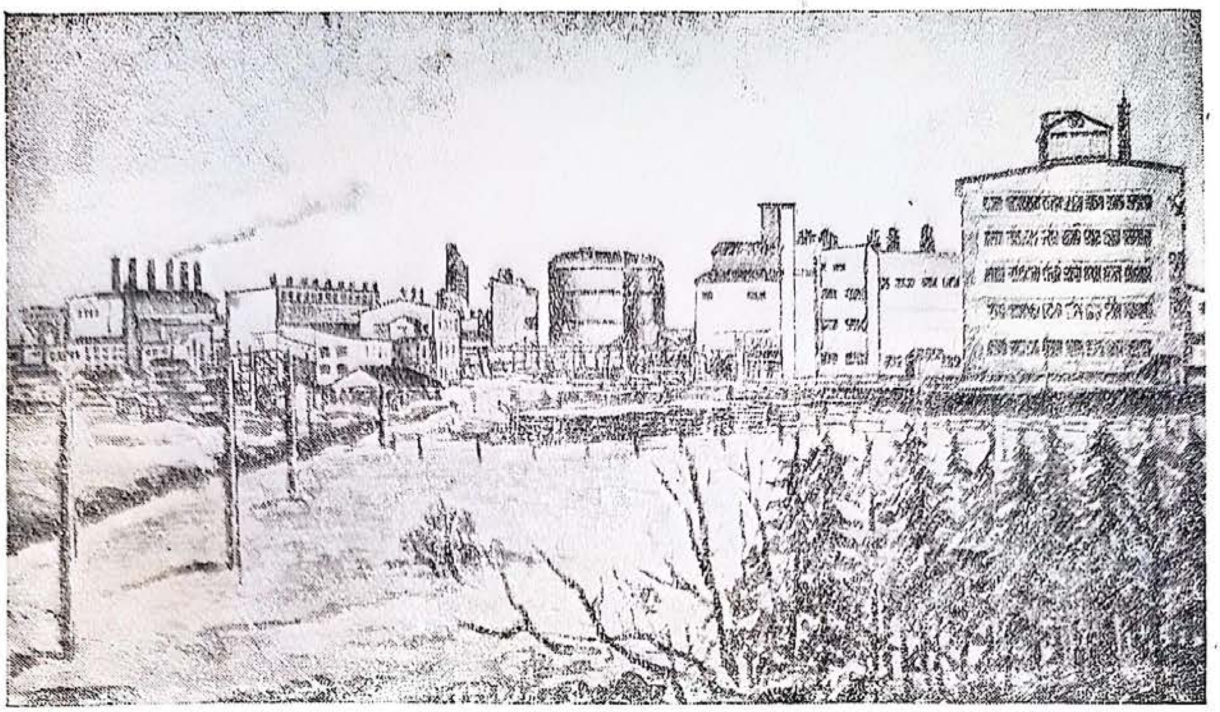

Ι Μπερεζνίκι

Ι ΑΓΡΟΤΙΚΙ ΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΙΝ ΤΑΙΓΑ

Το κόπσιμο κςιλίας κε το κινίγι γουνοτόν θεριόν ίνε ι κιριότερες βιοτεχνίες του πλιθιζμύ κ' ι κιριότερι κλάδι τις ικονομίας στι ζόνι τις ταιγάς.

Μα ο πλιθιζμός τις ταιγάς έχι ανάνκι από διαφορόμορφα τρόφιμα. 'Εχι ανάνκι από πσομί, λαχανικά, γαλατερά προιόντα, κρέας. 'Ινε δίςκολο κε δε ςιμφέρι να κυβαλύν αφτά τα προιόντα από μακριά. Πρέπι να παράγουν επιτόπυ, ότι τρόφιμα μπορύν να παραχτύν. Ι φιςικές ςινθίκες στιν ταιγά δεν ίνε εβνοικές για τιν αγροτικὶ ικονομία: το έδαφος ίνε λίγο έφορο, ι ανίκςις ίνε κρίες, νορίς πλακόνυν παγονιές. Οςτόςο τα πιράματα ὲδικςαν, ότι εκί μπορὺν ν' αναπτιχτύν καλά κ' ι γεοργία κ' ι χτινοτροφία.

Μπορύν να εβδοκιμίςυν πολά απ' τα φιτά τις αγροτικίς ικονομίας πυ ος τον τελεφτεο κερό φίτροναν μόνο πιο νότια.

Μπόρεςαν να πάρυν ίδι αφτόν τον φίτον, πυ να αντὲχυνε στο κρίο.

Τα γαλατοφόρα ζόα μπορύνε να δόςυνε πολί περιςὸτερο γάλα, αν τα περιπιύντε καλά κε διαλέγυν ράτςες, πυ αντέχυν στο κρίο.

Ι σοβιετικί εκςυςὶα καταπιάστικε αποφαςιστικά με τιν ανάπτικςι τις αγροτικίς ικονομίας στι ζόνι τις ταιγάς.

Διμιυργύντε κολχόζια κε σοβχὸζια. Τα ςιβχόζια με το παράδιγμά-

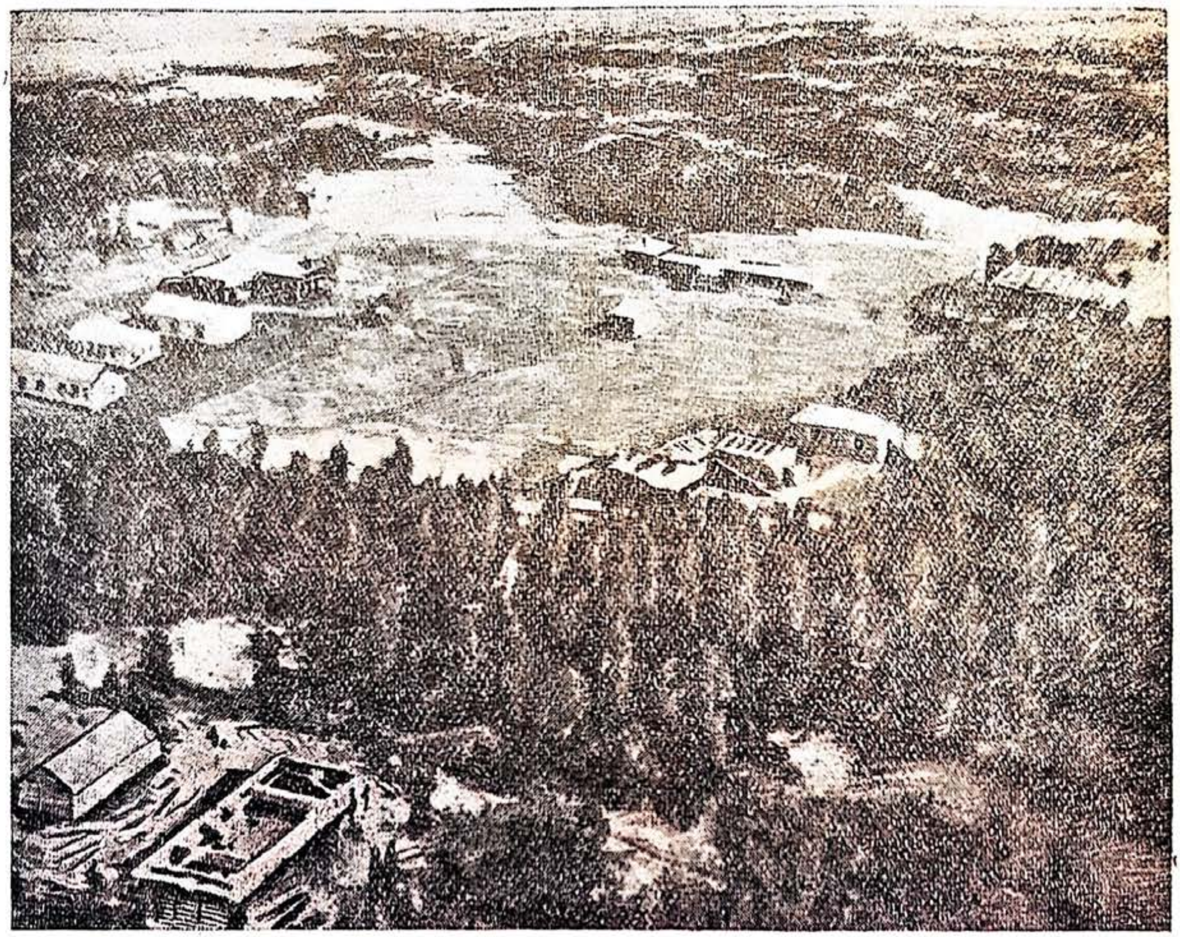

Το χτίςιμο πόλις ςτιν ταιγά τις Γιακύτιας

τυς δίχνυν, πος πρέπι να διεκςάγετε ι καλιέργια τον χοραφιόν, τον περιβολιόν, πος πρέπι να τρέφυν ςοςτά τα ζόα.

Ι ςοβιετικί εκςυςία έδοςε κςεχοριςτί προςοχί ςτι διάδοςι γαλατοφόρον ζόον ςτι ζόνι τις ταιγάς, μια πυ εκί ςτις κιλάδες το ποταμιόν ίνε καλά λιβάδια.

ΤΟ ΧΤΙΣΙΜΟ ΠΟΛΕΟΝ ΣΤΙΝ ΤΑΙΓΑ

Το χτίςιμο πόλεον ςτιν ταιγά προχορί γλίγορα.

Σε διόμιςι χρόνια κςεφίτροςε ςτιν ταιγά τις Μακρινίς Ανατολίς μια νέα πόλι το Κομςομόλςκ πάνο ςτο Αμύρ, πυ ίνε μια απ' τις πιο νέες πόλις τις ΕΣΣΔ.

Ίρτανε ςτιν ταιγά από διάφορες πόλις τις ΕΣΣΔ κομςομόλι, κόψανε τα δέντρα ενός τμίματος τις ταιγάς, κςέραναν τυς βάλτυς κε ςτιν ακροποταμιά τυ Αμύρ κςεφίτροςε μια νέα βιομιχανικί πόλι με εργοςτάςια κε φάμπρικες, με δίπατα ςπίτια, με νοςοκομία, λέςχες, μαγαζιά, κινιματογράφυς.

Να βρίτε ςτο φιςικό χαρτι τις ΕΣΣΔ τον πόλι Κομςομόλςκ.

Ι ΔΡΟΜΙ ΣΙΝΚΙΝΟΝΙΑΣ ΣΤΙΝ ΤΑΙΓΑ

Απ' τιν ταιγά περνύν μόνο τρις ςιδιροδρομικές γραμές.

Ι μια γραμί περνά κατά μάκρος τις νότιας άκρις τις ταιγάς: Λενινγράντ —Βολόγδα—Πέρμι—Σβερτλόφςκ—Νοβοςιμπίρςκ—Ιρκύτςκ — Βλαδιβοςτόκ. Ι άλες διο διαςκίζυν τιν ταιγά ενκάρςια: 1) Λενινγράντ—Μύρμανςκ κε 2) Βολόγδα—Αρχάνκελςκ.

Να τις βρίτε ςτο χάρτι.

Μεγάλι ςιμαςία για τιν ανάπτιкςι τις ικονομίας τις ταιγάς έχυν ι ποταμίςιι δρόμι κι' ο Βόριος Θαλάςιος δρόμος. Απ' αφτύς τυς δρόμυς μπορύμε να εκςάγυμε τα φιςικά πλύτι τις ταιγάς κε να ιςάγυμε ςτιν ταιγά όλα τα προιόντα, πυ χριάζυντε.

Μα μόνο ι ποταμίςιι κε θαλάςιι δρόμι δε φτάνυν. Χριάζυντε μέςα ςτιν ταιγά καλί δρόμι για τ' αφτοκίνιτα. Κε τέτιυς δρόμυς φτιάχνυν. Σε μερικά μέρι ι δρόμι αφτί απλόθικαν πια ςε εκατοντάδες χιλιόμετρα.

Ι εκςαγογί κςιλίας ςτο εκςοτερικό γίνετε απ' τα ακόλυθα θαλαςινά πόρτα: Λενινγράντ, Αρχάνγελςκ, Μύρμανςκ, Ιγάρκα.

ΤΟ ΚΑΝΑΛΙ ΤΙΣ ΒΑΛΤΙΚΙΣ—ΑΣΠΡΙΣ ΘΑΛΑΣΑΣ

ον. τυ ΣΤΑΛΙΝ

Στο βοριο-διτικό τμίμα τις ταιγάς ςτα ςίνορα με τι Φιλανδία, βρίςκυντε πολά πλύτι. Θαβμάςια δάςι δίνυν πολίτιμι κςιλία κε γυναρικά. Ανάμεςα ςτα οφέλιμα οριχτά ίνε μεταλέβματα ςίδερυ κε χαλκύ, χριςάφι, λιπάζματα για τα χοράφια. 'Ινε μπόλικα τέτια ςτερεά ικοδομικά ιλικά όπος ο γρανίτις. Τα γλίγορα ποτάμια κ' ι καταράχτες μπορύνε να δόςυν πολί ενέργια. Μα ςτιν εποχί τυ τςάρυ εκί ίταν ένας άγριος παρατιμένος τόπος. Δεν ιπίρχαν εκί ύτε δρόμι, ύτε άλες βολικές ςινκινονίες.

Να βρίτε ςτο χάρτι το βοριο-διτικό τμίμα τις Ταιγάς.

Ακόμα πριν από 300 χρόνια έλεγαν, ότι μπορύν απ' τα ποτάμια κε τις λίμνες τυ βοριο-διτικύ τμίματος τις ταιγάς να ενοθύν διο θάλαςες—ι Βαλτικί κ' ι 'Αςπρι.

Στιν εποχί τυ τςάρυ έλεγαν κ' έγραφαν πολά γι' αφτό, μα τις θάλαςες έτςι κε δεν τις ένοςαν.

Εκίνο πυ δεν έκανε ι τςαρικί κιβέρνιςι έγινε με αςινίθιςτι γλιγοράδα απ'τι ςοβιετικί εκςυςία: ςε 20 μίνες χτίςτικε το πιο μεγάλο ςτον κόζμο κανάλι τις Βαλτικίς-'Αςπρις Θάλαςας ον. τυ Στάλιν με μάκρος περιςότερο από 200 χμ.

Το κανάλι αφτό ενόνι τι λίμνι Ονέγα με τιν 'Αςπρι θάλαςα. Απ'

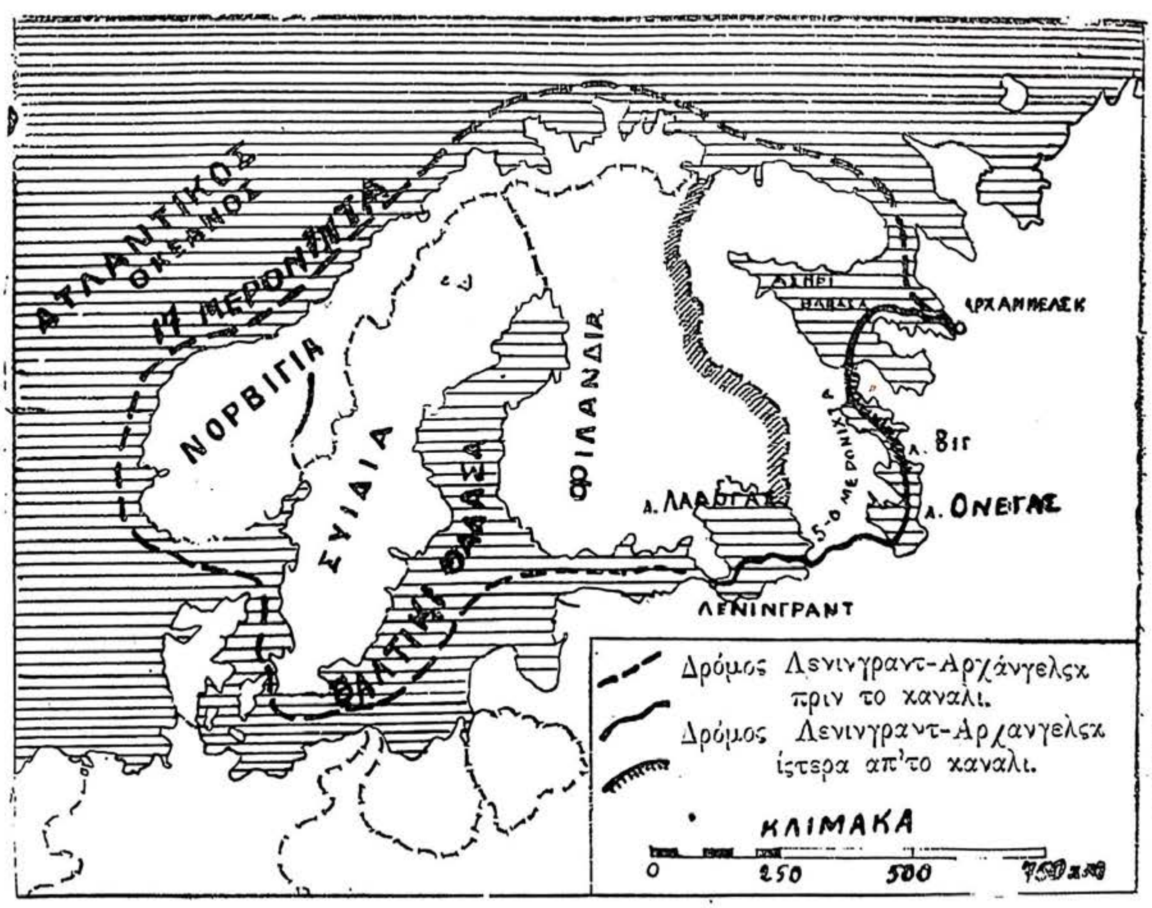

Το ςχίμα τυ δρόμυ απ'τι Βαλτικί ςτιν
'Αςπρι θάλαςα.

το κανάλι μπορί κανίς ςε 5-6 μερόνιχτα να πάι απ'το Λενινγράντ ςτιν 'Αςπρι θάλαςα.

Πρότα για ένα τέτιο ταξίδι χριάζονταν πάνο-κάτο 17 μερόνιχτα, γιατί ίταν ανάνκι να ταξιδέπςι κανίς ολόγιρα απ'τις βόριες ακροθαλαςιές τις Εβρόπις.

Το κανάλι τις Βαλτικίς-'Αςπρις θάλαςας έχι τεράςτια ςιμαςία για όλι τι Σοβιετικί 'Ενοςι.

Απ'το κανάλι θα πάνε απ'το βορά ςτα διάφορα μέρι τις 'Ενοςίςμας: κςιλία, πςάρια, λιπάζματα, ικοδομικά ιλικά, κε ςτο βορά: ςιτάρι, νέφτι, αλάτι, διάφορα εμπορέβματα πλατιάς κατανάλοςις.

Κατά μάκρος τυ καναλιύ χτίζυντε ιλεχτρικι ςταθμί, φάμπρικες κε εργοςτάςια. Γλίγορα όλι ι ταιγά θάνε πλιμιριςμένι με λαμπερό ιλεχτρικό φος. Στις πολιάριθμες φάμπρικες κ'εργοςτάςια θα παράγυνε ςανίδια, καπλαμά, χαρτί απ'τ'απομινάρια τις κςιλιας θα βγάζυνε ζάχαρι, ςιρόπι, κςιδι, ςπίρτο. Από τ' απροςπέραςτα δάςι θα περάςυν αμακςιτί δρόμι, θα τρέχςυν ιλεχτρικά τρένα.

Στυς αποχςεραμένυς βάλτυς θα χριςίζυν τα ςτάχια τον ςιτιρόν κε θα πραςινίζυν τα χορτάρια για τα ζόα.

Στο χάρτι το ςιμαδι[redacted]μας δίχνι το κανάλι τις 'Αςπρις θαλαςας—Βαλτικίς ον. Στάλιν

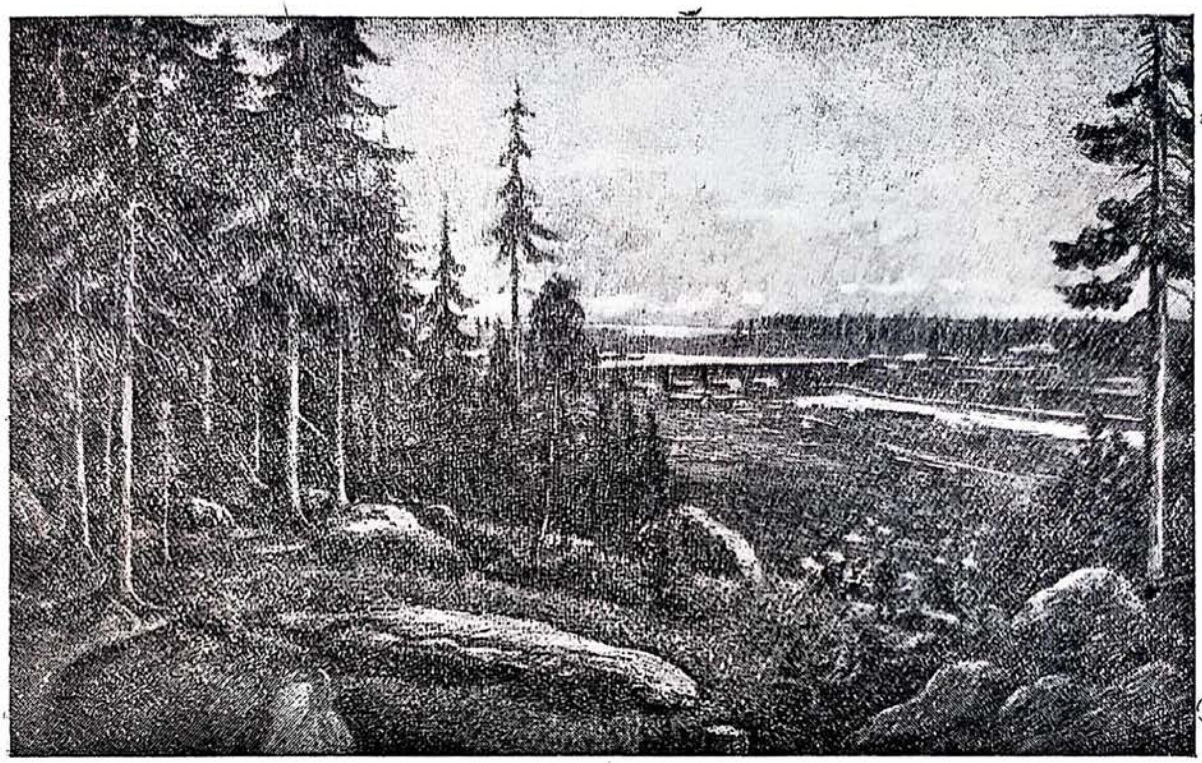

Ι ταιγὰ στο κανάλι τις Βαλτικίς-'Ασπρις θαλασας

Κ'εκί, όπυ πριν από λίγο κερό τριγίριζε ο μαλιαρός «νικοκίρις τον δασόν»—ι αρκύδα, θα κσεφιτρόσυν μεγάλι σινικιζμί κε πόλις.

ΤΟ ΠΟΡΤΟ ΤΥ ΑΡΧΑΝΓΕΛΣΚ.

Να βρίτε στο χάρτι το πόρτο τυ Αρχάνγελσκ.

Ι εκβολὲς τυ Βόριυ Ντβίνα κσεχίθικαν πλατιά στις χαμιλές βαλτὸδικες ακροποταμιές τυ. Σέρνυντε χαμιλά στον υρανό μαβροσίνεφα κε τα κσανθά κίματα τυ Ντβίνα φένυντε σαν κατσυφιαζμένα.

Μα χέρυντε τα μάτια-συ τι ζοί αφτὸν τον ακροποταμιόν. Καπνίζυν τα κσιλοπριονιστικὰ εργοστάσια. 'Οπυ κε να κιτάκσις, παντύ ίνε ατέλιοτες αποθίκες κσιλίας: τα χοντρά δοκάρια ίνε βαλμένα σε τεράστιες στίβες, τα πριονιζμένα σανίδια ίνε στιβαζμένα απσιλά κε τα έχυνε σκεπαζμένα με λαφρές στέγες.

Ι ανελκιστικές μιχανές βγάζυν σιγά-σιγά απ'το νερό, σικόνυν απσιλά κε στιβάζυν κανονικά ολάκερα δέντρα, πυ έπλεφσαν σα σκεδίες απ' το ποτάμι.

Τρέχυν βαγόνια τυ τραμ, ακύγυντε ι διαπεραστικές σφιριγματιές τον κσιλὸπριονιστιρίον, σφιρίζυν τα βαπόρια. Εκατοντάδες εργάτες με σακιά κε πριόνια στις πλάτες γεμίζυν τιν αποβάθρα. Εκατοντάδες κσένα βαπόρια έρχυντε στο Αρχάνγελσκ να φορτόσυνε σανίδια κε δοκάρια.

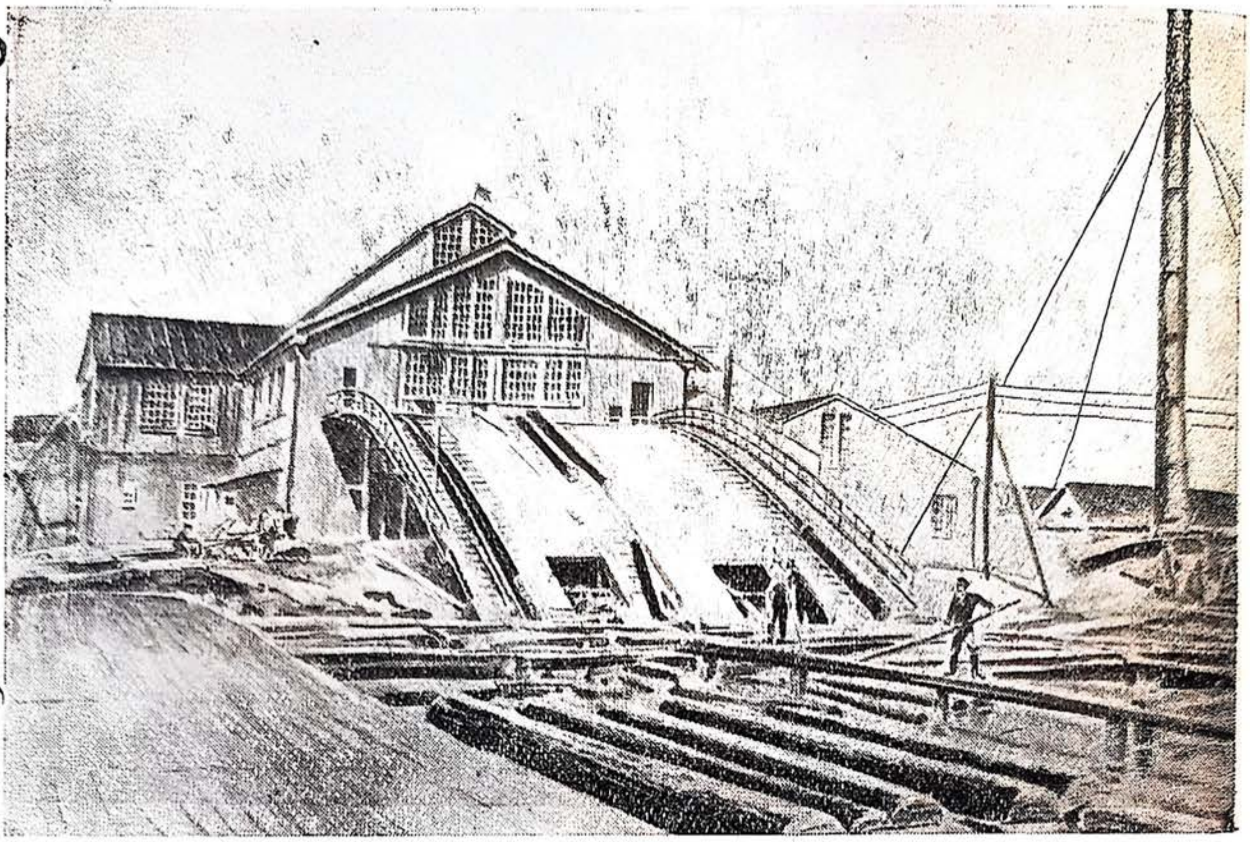

Κσιλοπριονιςτικό εργοςτάςιο.

Τα απςιλά-τυς κατάρτια κε ι πικιλόχρομες ςιμέες-τυς γέμιςαν το ποτάμι.

Κυβαλύν τιν κςιλία-μας ς'όλι τι γίινι ςφέρα.

Περνύν γλίγορα τα ςοβιετικά-μας πςαράδικα καράβια κε τα επιβατικά βαπόρια, πυ κυβαλύν εργάτες.

Μα όλα αφτά πνίγυντε μέσα ςτι μάζα τις κςιλίας. Παντύ κςιλία —ςανίδια κε δοκάρια ίνε ςορεμένα ςτις ακροποταμιές τυ Ντβίνα· ι κςιλία ίνε βαλμένι ςαν απςιλά χτίρια πάνο ςτα κςένα καράβια πυ περνύν. Στις αποβάθρες φορτόνυν δοκάρια κε ςανίδια. Το ποτάμι ίνε ςκεπαζμένο με δοκάρια ςιμά ςτα κςιλοπριονιςτικά εργοςτάςια· τα τραβύν από μέσα ςτα χτίρια τυ εργοςτάςιυ από γιρτά ςανιδόματα.

Ι ΙΓΑΡΚΑ ΙΝΕ ΠΟΛΙΚΟ ΠΟΡΤΟ

Να βρίτε ςτο χάρτι τιν Ιγάρκα.

Στι δεκςιά ακροποταμιά τυ Ενιςέυ κςεφίτροςε τα τελεφτέα χρόνια ένα νέο πόρτο ι Ιγάρκα.

Δεν ίνε πολίς κερός, πυ ι χτίςτες τις Ιγάρκας δεν μπορύςανε να κιμιθύν διχος πιρές κε φίλακες ςιμά ςτις ςκινές: τι νίχτα κάθε ςτιγμί μπορύςε να περιμένι κανις επίθεςι απ'τις αρκύδες.

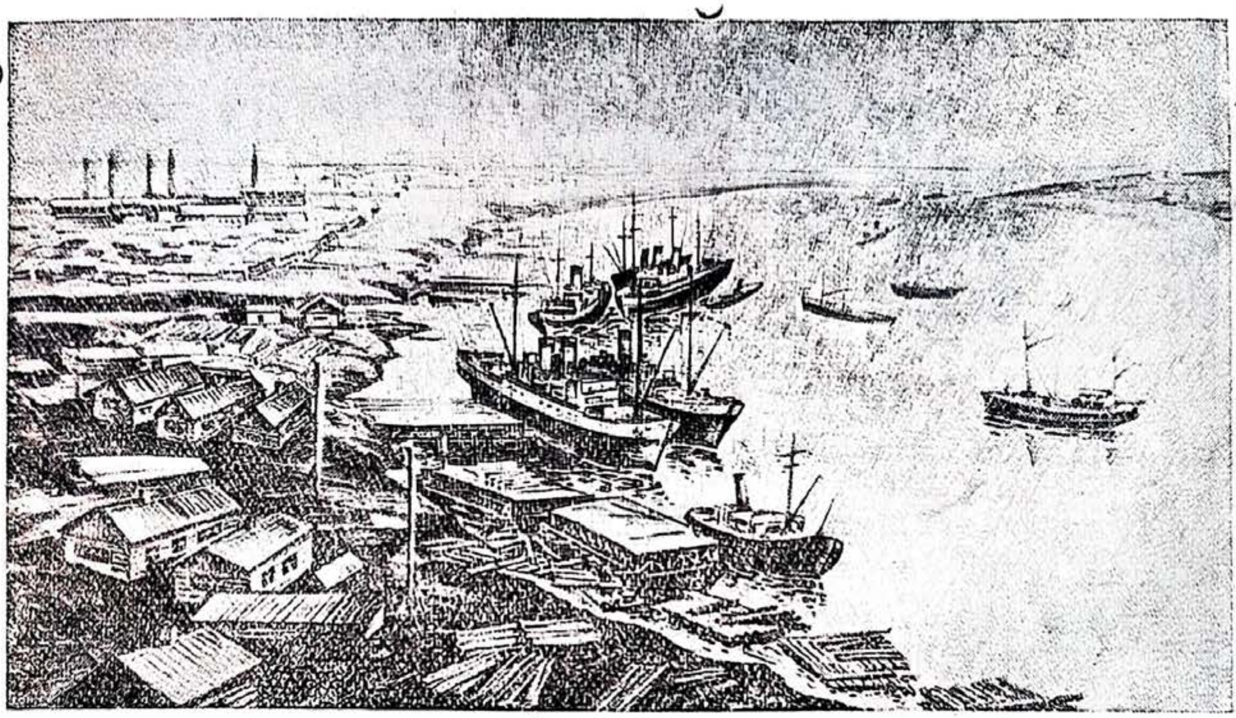

Το πòρτο τις Ιγάρκας.

Ι πρότι κάτικι τις νεογένιτις πόλις ίταν αποςπαζμένι απ'όλον τον κόζμο, ιπέφεραν απ'τιν έλιπςι τροφίμον, έκαναν επίμονο αγόνα ενάντια ςτιν ταιγά κε ςτο πολικό κρίο.

Σε διο χρόνια κςεφίτρηςε πέρα απ'τον πολικò κίκλο μια βιομιχανικì πόλι με πόρτο. Εκί πιγένυν κςένα βαπόρια για να πàρυν κςιλία. Το φόρτομα ςινεχίζετε ςκεδόν ολάκερο το μερόνιχτο.

Ι καμινάδες τον εργοςταςίον καπνίζυν. Τρία κςιλοπριονιςτικά εργοςτάςια πριονίζυν εκί κςιλία για εκςαγογί ςτιν Εβρόπι κε τιν Αμερικί. Δίπλα ίνε εργοςτάςια επεκςεργαςίας καπλαμά κε πολτύ από κςίλο, απ' τον οπίο μπορί να γίνι χαρτί κε τεχνιτò μετάκςι. Δυλέβυν εργοςτάςια πυ παράγυν κονςέρβες.

Στο νιςί, πυ ίνε αντίκρι ςτιν πόλι, ι γι οργόνετε με τράκτορ. Στα περιβόλια φιτρόνυν πατάτες, λάχανα, κρομίδια κε άλα λαχανικά. Στα λιβάδια βόςκυν καλά γαλατοφòρα ζόα.

Στιν πόλι ίνε πολά ςπίτια, πλατιί δρόμι, ςτίλι με ιλεχτρικά ςίρματα. Δυλέβι ιλεχτρικός σταθμός. Μίλιςε το ράδιο. Χτίςανε κινιματόγραφο. Ανίκςανε ςχολιά κε λέςχες. Στι λέςχι γίνυντε διαλέκςις, εκθέςις, οργανόνυντε βραδιές.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Σιμιόςτε ςτον περιγραμικό χάρτι τι ζόνι τις ταιγάς. Γρàπςτε από πάνο τις ονομαςίες τον ποταμόν τις ταιγάς. Σιμιόςτε ςτον περιγραμικό χάρτι τις πόλις: Βερχογιάνςκ, Γιακότςκ, Μπερεζνίκι, Αρχàνγελςκ. Μùρμανςκ κε Ιγάρκα.

ΔΥΛΙΑ ΙΣΤΕΡΑ ΑΠ'ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Φτιάκςτε αλμπύμ με θέμα «Ι ζοί τις ταιγàς».

I ZONI TON MIXTON ΔΑΣΟΝ

Ι ζόνι τον μιχτόν δαςόν βρίςκετε ςτα νοτιοδιτικά τις ταιγάς.

Τα ςίνορά-τις με τιν ταιγά περνύν πάνο-κάτο απ'τιν κατέφθινςι Λενινγράντ—Καζάν. Στο νότο τα ςίνορα απλόνυντε απ'το Καζάν ςτο Κίεβο.

Να βρίτε ςτο χάρτι τι ζόνι τον μιχτόν δαςόν.

ΑΠ'ΤΟ ΑΕΡΟΠΛΑΝΟ

Διαβάζοντας παρακολυθίτε το φιςικό χαρτί τις ΕΣΣΔ.

Το αεροπλάνο πέραςε τιν πόλι Βίςνι Βολοτζόκ κε πέρνι κατέφθινςι προς τι Μόςχα.

Σ'όλες τις μεριές απλόνυντε δάςι. Σιχνά διακόφτυντε από δεντροκομένα μέρι κε βάλτυς. Ο τόπος ίνε ομαλός, λιγάκι λοφόδικος. Γλιγοροπερνύν τ'αςιμένια νίματα τον ποταμιόν κε χοριά, τριγιριζμένα με χοράφια κε περιβόλια.

'Ολο κε πιο ςιχνά γίνυντε τα δεντροκομένα μέρι, όλο πιο πλατιά τα χοράφια, όλο πιο ςιχνά τα χοριά.

Γλιγοροπέραςε ένα μεγάλο ζμαραγδένιο χοράφι από λινάρι. Κι'άλα κι'άλα... 'Ινε τα ςπαρμένα με λινάρι χοράφια τον κολχοζιόν.

Σιμά ςτιν πόλι Καλίνιν απλόθικε μια τεράςτια έχταςι από τορφό-

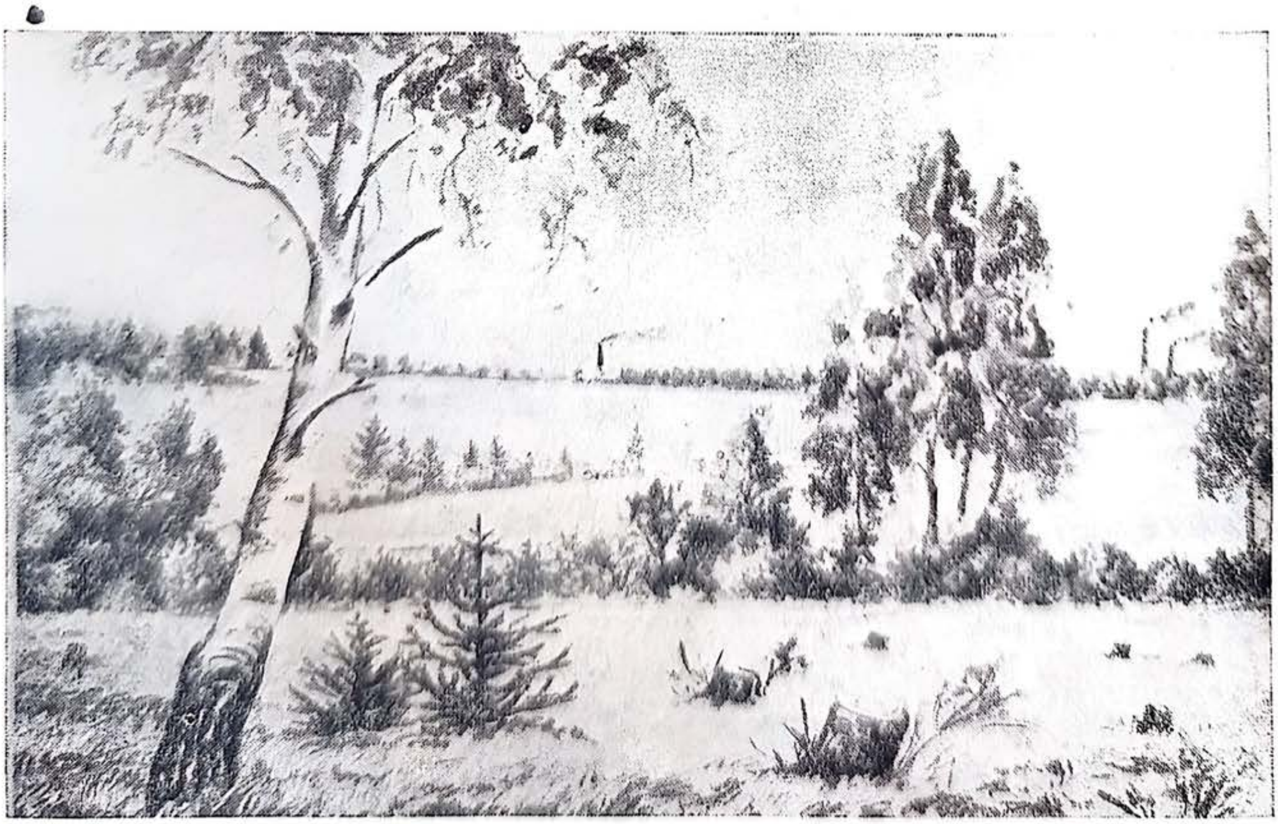

Στι ζόνι τον μιχτόν δάςον

βαλτυς. Καπνίζυν ι καμινάδες στα εργοστάσια κε στις φάμπρικες τυ Καλίνιν.

Το αεροπλάνο διασχίζι τι φιτοτί γιαλιστερί κορδέλα τυ Βόλγα, ξαναφένυντε κάτο ι κορφὲς τον δασόν, μόνο ίνε πιο αριὲς, παρά στο βορά. Κε δεν ίνε σα γυρυνότριχες ι γραμές-τυς ίνε πιο μαλακές. Μέσα-τυς έχυν πιο πολά φιλοφόρα ίδι δέντρον.

Ακόμα λίγο παραπάνο από εκατό χιλιόμετρα κε τ'αεροπλάνο θἄνε στι Μόσχα.

Σιχνά το ένα ίστερα απ'το άλο άρχισαν να περνὺν χοριά κε νέι εργατικί σινικιζμί. Γλιγοροπέρασαν εργοστάσια κε φάμπρικες.

Τα δάσι αρέοσαν ακόμα πιο πολί. Μόνο από μερικά άκοπα τμίματα τυ δάσυς μπορύσε κανίς να μαντέπσι, ότι εκί κάποτε ίταν επίσις δάσος.

Ι φίσι ιποχὸρισε μπροστά στι θέλισι τυ ανθρὸπυ, μπροστά στο χτίσιμο.

Νά, επιτέλυς κ' ι Μόσχα...Φανερόνετε ολάκερο δάσος από εργοστασιακές καμινάδες κε τεράστια πέτρινα χτίρια.

ΠΟΣ ΑΛΑΚΣΕ Ι ΓΕΝΙΚΙ ΟΠΣΙ ΤΙΣ ΖΟΝΙΣ ΤΟΝ ΜΙΧΤΟΝ ΔΑΣΟΝ

Σε μακρινύς κερύς ι λυρίδα τον μιχτόν δασόν ίτανε σκεπαζμένι από απάτιτα απροσπέραστα δάσι.

Αφτά τα μέρι ὶτανε κατάλιλα για τυς παλιύς ανθρόπινυς ικιζμύς. Το δάσος ιπεράσπιζε τυς ικιζμύς απ'τις ανεπάντεχες επιθέσις τον εχτρόν. Τα ποτάμια, πυ τραβύσαν εκί προς διάφορες κατεφθίνσις ίτανε καλί δρόμι σινκινονίας στ'απροσπέραστα δάσι.

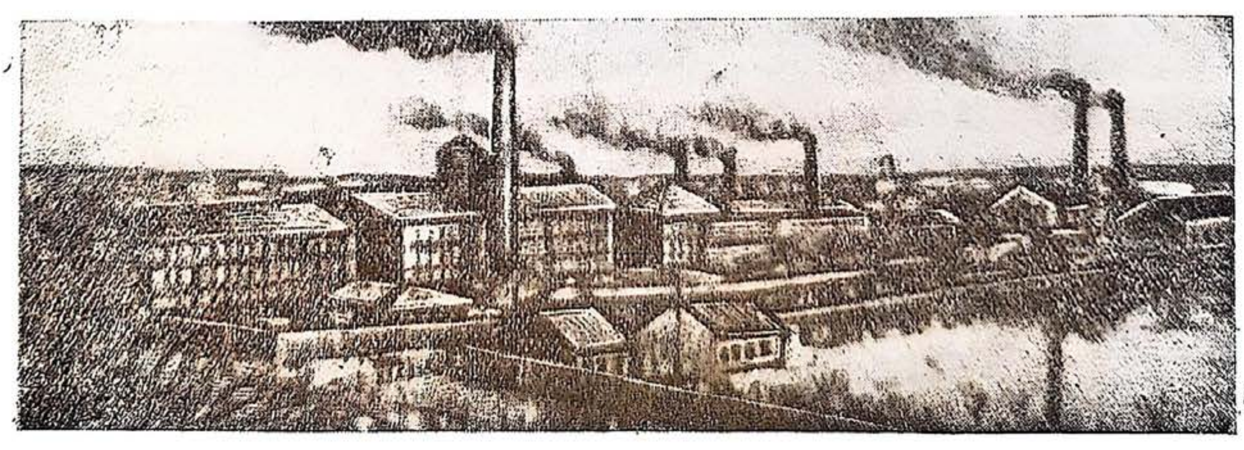

Φάμπρικες κ' εργοστάσια στι ζόνι τον μιχτόν δασόν.

Ο άνθροπος επιτεθότανε ενάντια στο δάσος με το τσεκύρι στο χέρι. Έκοβε τα δέντρα κε κσεκαθάριζε δασολίβαδα για σπορά κε χτίσιμο σπιτιόν.

Τ' απάτιτα δάσι σιγά-σιγά κόβονταν κι' αφένονταν. Στον τόπο-τυς φανερόνονταν χοράφια, λιβάδια, κσεφίτροναν ικιζμί.

Πέρασαν εόνες κ' ι δυλιά πολόν γενεόν από ανθρόπυς έκανε τι λυρίδα τον μιχτόν δασόν ολότελα αγνόριστι. Ι τεράστιες εχτάσις τον δασόν χάθικαν. Το δάσος διατιρίθικε μόνο σε λίγα μέρι. Αποκσιράθικαν χιλιάδες εχτάρια βάλτι.

Εκί, όπυ έκοψαν τα δάσι κι' αποκσίραναν τυς βάλτυς, κσεφίτροσαν ικιζμί κε πόλις, εργοστάσια κε φάμπρικες, απλόθικε σ' όλες τις μεριές το δίχτι τον σιδιροδρομικόν γραμόν.

Ίστερα απ'τιν Προλεταριακί επανάστασι τυ Οχτόβρι αναπτίχτικε ι οργάνοσι κολχοζιόν κε σοβχοζιόν.

Κσεφίτροσαν τεράστια νέα εργοστάσια-γίγαντες.

Ανάμεσα στιν πρασινάδα τον δασόν κε τον πάρκον χτίστικαν νέες πόλις. Ανικοδομίθικαν, απόχτισαν πάρκα κε λεοφόρυς ι παλιές πόλις.

ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΜΙΧΤΟ ΔΑΣΟΣ

Στιν ακροποταμιά φόλιαζε ένα μικρό χοριυδάκι.

Ολόγιρα στο χοριυδάκι ίταν χοράφια κε πέρα απ' αφτά δάσος... Τι ζεστί καλοκεριάτικι μέρα ι πρασινάδα τυ δάσυς μαγέβι, ιπόσχετε ίσκιο κε δροσιά. Στιν άκρι τυ δάσυς φίτρωσαν νεαρές σιμίδες. Ι αχτίδες τυ ίλιυ μπένυν ανάμεσα απ'τα κλαδιά κε στρόνυντε σα λαμπερές βύλες πάνο στο πικνό παρδαλό χαλί τυ χορταριύ. Χτιπύν στα μάτια τα μαβιά καμπανάκια, κοκινίζυν τα γαρύφαλα, το τριφίλι. Μέρι-μέρι κιτάζυν ελκιστικά ι καρπί τις αγριοφραυλιάς.

Πιο πέρα απ'τις άκρες-τυ το δάσος γίνετε σιγά-σιγά πιο πικνό, ι σιμίδες όλο κε λιγοστέβυν. Τις πνίγυν τ' αψιλά κσερά ελάτια. Ανάμεσάτυς ίνε φλαμυριές κε λέφκες. Ασπρίζυν τα μεγάλα λυλύδια τις χαμοκυφοκσιλιάς. Το χορτάρι ίνε πιο αραιό κε δεν το στολίζυνε λυλύδια. Τα βατόμυρα εκί ίνε λίγα. Μα τιχένυν μανιτάρια. Ακύγετε σιχνά πος χτιπά ο μιρμινκοφάγος με το ράμφος-τυ στον κορμό ενός γέρικυ ελατιύ. Σιχνά γλιγοροπερνύν ανάμεσα στα κλαδιά τον δέντρον κοκινότριχες βερβεριτσες. Τερετίζυν τα πυλιά τυ δάσυς.

Νά ένα μεγάλο δεντροκομένο μέρος.

Ίνε αραδιαζμένα κομάτια κσίλα κι' ανάμεσά-τυς κσεπροβάλυν μαζί με τα χορτάρια φρέσκα κύτσυρα. Το χιμόνα μόλις έκοψαν εκί το δάσος κι' όμος ο δεντροκομένος τόπος σκεπάστικε πια από αψιλό ζυμερό χορτάρι, ολόγιρα στα κύτσυρα φιτρόσανε ζμευριές.

Πέρα απ'το δεντροκομένο μέρος ίνε κςανά δάςος, μα βαλτόδικο-λαςπόδικο. Απ' εκί δε μπορίς να περάςις το καλοκέρι.

Ι ΦΙΣΙ ΤΙΣ ΖΟΝΙΣ ΤΟΝ ΜΙΧΤΟΝ ΔΑΣΟΝ

Ι ΕΠΙΦΑΝΙΑ τις ζόνις τον μιχτόν δαςόν ίνε όπος φένετε απ' το χάρτι, βαθίπεδο. Στι μέςι περνά, απ'το βορά ςτο νότο, το Μεςορος ικό ιπςίπεδο.

Ι επιφάνια τις πεδιάδας δεν ίνε ολότελα ομαλί, ίνε λοφόδικι.

Ι ΠΟΤΑΜΙ. Στο χάρτι φένετε, ότι ι ποταμί, πυ τρέχον απ' τι ζόνι τον μιχτόν δαςόν αρχίζυν ςτο Μεςορος ικό ιπςίπεδο κε κατεφθίνυντε προς διάφορες μεριές, ςε τρις θάλαςες: τι Βαλτικί, τι Μάβρι κε τιν Καςπία.

Να βρίτε ςτο χάρτι το Βόλγα, το Δον, το Δνίπερο, το Διτικά Ντβίνα. Παρακολυθίςτε το ρέμα-τυς απ'τις πιγές ως τις εκβολές.

ΤΟ ΚΛΙΜΑ τις λυρίδας τον μιχτόν δάςον ίνε πιο ζεςτό απ'το κλίμα τις ταιγάς. Ι άνεμι, πυ φιςύν απ'τι δίςι, απ'το ζεςτό Ατλαντικό οκεανό, φέρνυν ζέςτι κε μαλακόνυν τις χιμονιάτικες παγονιές. Ο χιμόνας εκί βαςτά πάνο-κάτο 5 μίνες, μα ίνε πολί πιο μαλακός, παρά ςτιν ταιγά. Το καλοκέρι βαςτά περιςότερο κε ίνε πιο ζεςτό, παρά ςτιν ταιγά. Σιχνά βρέχι. Τι βροχί τιν φέρνυν ι άνεμι πυ φιςύν απ' τον Ατλαντικό οκεανό.

ΤΟ ΕΔΑΦΟΣ ίνε ιποςταχτόδικο, όπος κε ςτιν ταιγά. Οςτόςο εδό ίνε πιο έφορο.

Ο ΦΙΤΙΚΟΣ ΚΕ ΖΟΙΚΟΣ ΚΟΖΜΟΣ. Χάρι ςτο μαλακό κλίμα φιτρόνυν εκί διάφορα φιλοφόρα ίδι δέντρον: ςιμίδα, βαλανιδιά, ςφενταμνιά, μελιά, φλαμυριά. Τα βελονοφόρα κε τα φιλοφόρα δέντρα φιτρόνυν ανακατομένα. Σε μεγάλες αποςτάςις απλόνυντε ι τορφό-βαλτι.

Σε πολί μακρινά χρόνια εκί ίτανε απροςπέραςτα απάτιτα δάςι. Σίμερα αφτά τα δάςι τάκοπςαν ςχεδόν ολότελα. Μόνο ςτο πιο διτικό τμίμα τις ζόνις, ςτιν Πολεςία, έμιναν μεγάλες εχτάςις από δάςι.

Σ' εκίνα τα μέρι, όπυ διατιρίθικαν τα δάςι μέςα ς'αφτά ζυν τα ίδια θεριά τον δαςόν κε τα πυλιά. πυ ζύν κε ςτιν ταιγά.

ΠΟΣ ΑΝΑΠΤΙΣΕΤΕ Ι ΒΙΟΜΙΧΑΝΙΑ ΣΤΙ ΖΟΝΙ ΤΟΝ ΜΙΧΤΟΝ ΔΑΣΟΝ

Κιτάκςτε ςτο χάρτι: ςτι ζόνι τον μιχτόν δαςόν ίνε ςιμιομένες διο μεγάλες βιομιχανικές αχτίδες. Ι μια ίνε ςιμά ςτο Λενινγράντ ι άλι ανάμεςα ςτις πόλις: Μόςχα, Καλίνιν, Ιβάνοβο κε Γόρκι.

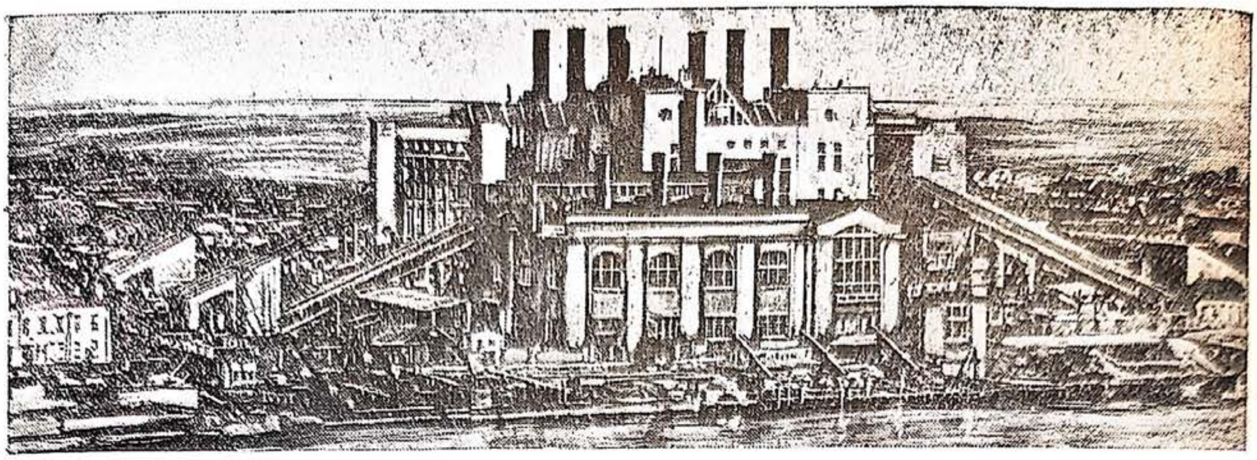

Ο ιλεχτρικός σταθμός «Κόκινος Οχτόβρις»

Στις αχτίδες αφτές κε πρότα ίτανε πολά εργοστάσια κε φάμπρικες Μα ι βιομιχανία αναπτίχτικε ιδιέτερα ς'αφτές τις αχτίδες με τι ςοβιετικί εκςυςία.

Ι βιομιχανία τις Μόςχας κε τυ Λενινγράντ ανασινκροτίθικε κι' ανανεόθικε. Εκί χτίστικαν κ'εφοδιάστικαν με νέες ενκαταστάσις πολά μεγάλα εργοστάσια.

Σ'αφτά τα εργοστάσια άρχισαν να παράγυν διάφορες σίνθετες μιχανές για τις ενκαταστάσις εργοστασίον κε τον ιλεχτρικόν σταθμόν, που χτίζυντε σε διάφορα μέρι τις ΕΣΣΔ.

Κςεφίτροςε το εργοστάσιο γίγαντας αφτοκινίτον στιν πόλι Γόρκι. Επεχτάθικαν κι' ανασινκροτίθικαν τα ιφαντυργία μέσα στι Μόςχα, σιμά στι Μόςχα, στο Καλίνιν, στο Ιβάνοβο.

Ι βιομιχανία αναπτίσετε γλίγορα στι ζόνι τον μιχτόν δασόν χριάζετε πολί κάφςιμι ίλι για να δυλέβυν αδιάκοπα ι πολιάριθμες φάμπρικες κε τα εργοστάσια.

Αρχίςανε να βγάζυν τόρφα πυ κιτότανε εκί ολάκερυς εόνες αχρισιμοποίιτι μέσα σε τεράστιυς αποοσπέραστυς βαλτότοπυς. Κε για να τι χρισιμοπιίσυν πιο σιμφερτικά αρχίσανε να χτίζυν στυς τορφό-βαλτυς ιλεχτρικύς σταθμύς. Χτίστικαν κε δυλέβυν με τόρφα διο μεγάλι ιλεχτρικί σταθμί: ο ιλεχτρικός σταθμός, «Λένιν» στι Σατύρα πυ βρίσκετε 135 χιλιόμετρα απ' τι Μόςχα κε σιμά στο Λενινγράντ ο «Κόκινος Οχτόβρις».

Ι ΛΕΝΙΝΙΣΤΙΚΙ ΣΑΤΥΡΑ

Να βρίτε στο φισικό χάρτι τον ιλεχτρικό σταθμό τις Σατύρας.

Στο ίδιο μέρος, όπυ ίνε σίμερα ο ιλεχτρικός σταθμος τις Σατύρας από αμνιμόνεφτα χρόνια απλονόταν απροσπέραστι μυςκλόβαλτι.

Σε έχτασι πολές χιλιάδες εχτάρια ίτανε βαλτότοπος κι' ατροφικό χαμιλόκορμο δάσος.

Πύ κε πύ πάνο σε νισάκια ανάμεσα στυς βάλτυς ίτανε φτοχικά χοριυδάκια.

Ι βάλτι φέρνανε στυς χορικύς φτόχια κι'αρόστιες. Κι'οστόσο κρίβανε μέσα-τυς μεγάλο πλύτο, τεράστια αποθέματα από τόρφα.

'Ιρτε ο Οχτόβρις τυ 1917. Πίραν ι εργάτες τιν εκσυσία στα χέρια-τυς. 'Αρχισε εματοβαμένος αγόνας ενάντια στυς άσπρυς. Ι στρατιγί άρπακσαν τα μέρι, όπυ έβγενε το πετροκάρβυνο κε το νέφτι. Ι βιομιχανικί αχτίδα τις Μόσχας έμινε δίχος κάψιμι ίλι.

'Εζβιναν ι κλίβανι τον εργοστασίον. Τα σπίτια μένανε δίχος θερμανσι. Θαμπόσβενκαν ι ιλεχτρικές λάμπες.

'Επρεπε να βρεθί κάψιμι ίλι με κάθε τρόπο,

Θιμίθικαν τυς βάλτυς τις Σατύρας.

Ο Β. Ι. Λένιν έδοκε εντολί ν'αρχίσυν εκί αμέσος τιν επεκσεργασία τις τόρφας. Ι δυλιά άρχισε να βράζι. Ι εργάτες άρχισαν να σκάφτυν αβλάκια, να στρανκίζυν το νερό τυ βάλτυ, να κόβυν τιν τόρφα.

Ι τόρφα πίγε με το σιδιρόδρομο στι Μόσχα κε σε άλα βιομιχανικά κέντρα.

'Αρχισαν στι Σατύρα να βγάζυν όλο κε περισότερι τόρφα. Μα δεν ίταν σιμφερτικό να τιν κυβαλύν με το σιδιρόδρομο, χριάζονταν πάρα πολά βαγόνια.

Τότε γενίθικε ι σκέψι: να χτίσυν στο βάλτο ένα μεγάλο ιλεχτρικό σταθμό κε να στέλνυν με σίρματα το ιλεχτρικό ρέμβα, όπυ χριάζετε.

Περάσανε λίγα χρόνια. Κε νά στυς βάλτυς τις Σατύρας κσεφίτροσε ο πιο μεγάλος ιλεχτρικός σταθμός στον κόζμο πυ δυλέβι με τόρφα

15 χρόνια ίνε πια, πυ δυλέβι ο ιλεχτρικός σταθμός τις Σατύρας: Κέγετε μέσα τυς κλιβάνυς-τυ ι τόρφα τις Σατύρας. Ι ατμομιχανές βάζυνε σε κίνισι τις τυρμπίνες (τροχύς με φτερά). Δυλέβυν ι ιλεχτρικές μιχανές κε τρέχι το ρέβμα απ'τα σίρματα σε διάφορες κατεφθίνσις σε δεκάδες κ'εκατοντάδες χιλιόμετρα.

Ι ΑΓΡΟΤΙΚΙ ΙΚΟΝΟΜΙΑ

Στι ζόνι τον μιχτόν δασόν από πολί παλιύς κερύς καταγίνυντε στιν αγροτικί ικονομία.

Το έδαφος σ'αφτί τι ζόνι ίνε λιγάκι πιο έφορο, παρά στιν ταιγά.

Το κλίμα ίνε πιο μαλακό, ίνε πιο κατάλιλο για τι γεοργία.

Απ'τα παλιά τα χρόνα καλιεργύσαν εκί κριθάρι, βρόμι, σίκαλι,

λινάρι, κανάβι, πατάτες κι' άλα λαχανικά. Τον τελεφτέο κερό αρχίςανε να σπέρνυνε ςε πολά μέρι ςιτάρι.

Οςτόςο ποτέ ι αγροτικί ικονομία δε μπορύςε να θρέπςι ςτι ζόνι τον μιχτόν δαςόν ακόμα κε τυς ίδιυς τυς χορικύς.

Το έδαφος χριαζόντανε καλό δύλεμα κε λίπανςι, μα ι χοριάτες, πυ ίτανε καταςτραμένι απ'τιν τςαρικί κιβέρνιςι κε τυς τςιφλικάδες, δε μπορύςαν να δυλέπςυν όπος έπρεπε κε να λιπάνυν καλά τι γι. Πολί δεν ίχανε ζόα, δεν ίχαν τ'αγροτικά, εργαλία κε τις μιχανές, πυ χριάζονταν κι'εχςόν απ'όλα αφτά ι χοριάτες παντοτινά ίτανε ςκλαβομένι ςτυς κυλάκυς κε τςιφλικάδες.

Κε όμος χριάζετε όλο κε περιςότερα τρόφιμα για τα βιομιχανικά κέντρα, πυ αναπτίςυντε, κ' ι αγροτικί ικονομία μπορί να δόςι αφτά τα προιόντα.

Στι ζόνι τον μιχτόν δαςόν γίνετε ριζικί αναςινικρότιςι τις αγροτικίς ικονομίας.

Γίνετε αγόνας για το ςτερέομα τον κολχοζιόν, αγόνας ενάντια ςτ' απομινάρια τον κυλάκον.

Διμιυργύντε ςοβχόζια, μιχανο-τρακτορικί ςταθμί. Ολόγιρα ςτυς μεγάλυς βιομιχανικύς ικιζμύς διμιυργύντε κιπυρικές κε ικονομίες, πυ δίνυνε γάλα.

Ι ΚΑΤΙΚΙ ΤΙΣ ΖΟΝΙΣ ΤΟΝ ΜΙΧΤΟΝ ΔΑΣΟΝ

Στι ζόνι τον μιχτόν δαςόν κατικύν κιρίος μ π ε λ ο ρ ό ς ι κε ρ ό ς ι.

Εκί βρίςκετε ι Μπελοροςικί ςοβιετικί ςοςιαλιςτικί διμοκρατία (ΜπΣΣΔ).

Να τι βρίτε ςτο χάρτι.

Ι εργαζόμενι μπελορόςι ζύςανε φτοχικά ςτιν εποχί τυ τςάρυ. Τα μπελοροςικά χοριά ίτανε αρεά ςκορπιζμένα ανάμεςα ςτυς βάλτυς κε ςτα δάςι.

Ι λίγο έφορι γι έδινε μικρί ςοδιά. Ι βιομιχανία ίταν εκί αδίνατα αναπτιγμένι. Ο πλιθιζμός ίτανε αγράματος κε βυτιγμένος ςτο'ςκοτάδι. Στα λίγα ςκολιά τα μαθίματα γίνονταν μόνο ςτι ροςικί γλόςα.

Ι ζοί τον εργαζομένον μπελορόςον καλιτέρεπςε πολί ίςτερα απ'τιν Προλεταριακί επανάςταςι τυ Οχτόβρι.

Στι Μπελορυςία δίνετε μεγάλι προςοχί ςτον αγόνα ενάντια ςτυς απροςπέραςτυς βάλτυς, αφτί τιν κιριότερι μάςτιγα τις αγροτικίς ικονομίας. Αποκςιράνανε μεγάλες εχτάςις από βάλτυς κε ςτι θέςι-τυς απλοθίκανε νέα χοράφια κε βοςκότοπι.

Στυς αποκςιραμένυς τορφό-βαλτυς διμιυργίθικαν ιλεχτρικί σταθμί, πυ δίνυν ιλεχτρικό ρέβμα στιν αγροτικί ικονομία κε στι βιομιχανία. Στρόνετε ι αγροτικί ικονομία.

Χτίςτικαν πολά εργοςτάςια επεκςεργαςίας κςιλυ.

Αναπτίςετε γλίγορα κι' ι εκπολιτιςτικί ζοί στι Μπελοροςία. Μπάςτικε ι γενικί εκπέδεπςι. Εκδίδυντε στι μπελοροςικί γλόςα πολές εφιμερίδες κε περιοδικά. Διμιυργίθικαν δεκάδες ανότερα εκπεδεφτικά ιδρίματα κ' επιςτιμονικά ινςτιτυτα ερεβνόν.

Ι ΔΡΟΜΙ ΣΙΝΚΙΝΟΝΙΑΣ

Κιτάκςτε στο χάρτι τι ζόνι τον μιχτόν δαςόν απ' όλες τις μεριές απλόνυντε ς' αφτί τι ζόνι προς τι Μόςχα σιδιροδρομικές γραμές. Έντεκα σιδιροδρομικές γραμές ανταμόνυντε στι Μόςχα κε σχιματίζυν σιδιροδρομικό κέντρο. Ενόνυν τ. Μόςχα κε μέςον-τις τα κοντινά βιομιχανικά κέντρα με τις απόμακρες αχτίδες τις Σοβιετικίς 'Ενοςις.

Εκατομίρια τόνι από διάφορα εμπορέβματα, πυ παράγυνε στα βιομιχανικά κέντρα τις ζόνις τον μιχτόν δαςόν διαςκορπίζυντε απ' αφτύς τυς δρόμυς στι διάφορες γονιές τις Σοβιετικίς 'Ενοςις. Απ' τυς ιδιυς δρόμυς πιγένυνε στιν αντίθετι κατέφθινςι ι πιο πικιλόμορφες πρότες ίλες καθός κε κάφςιμι ίλι.

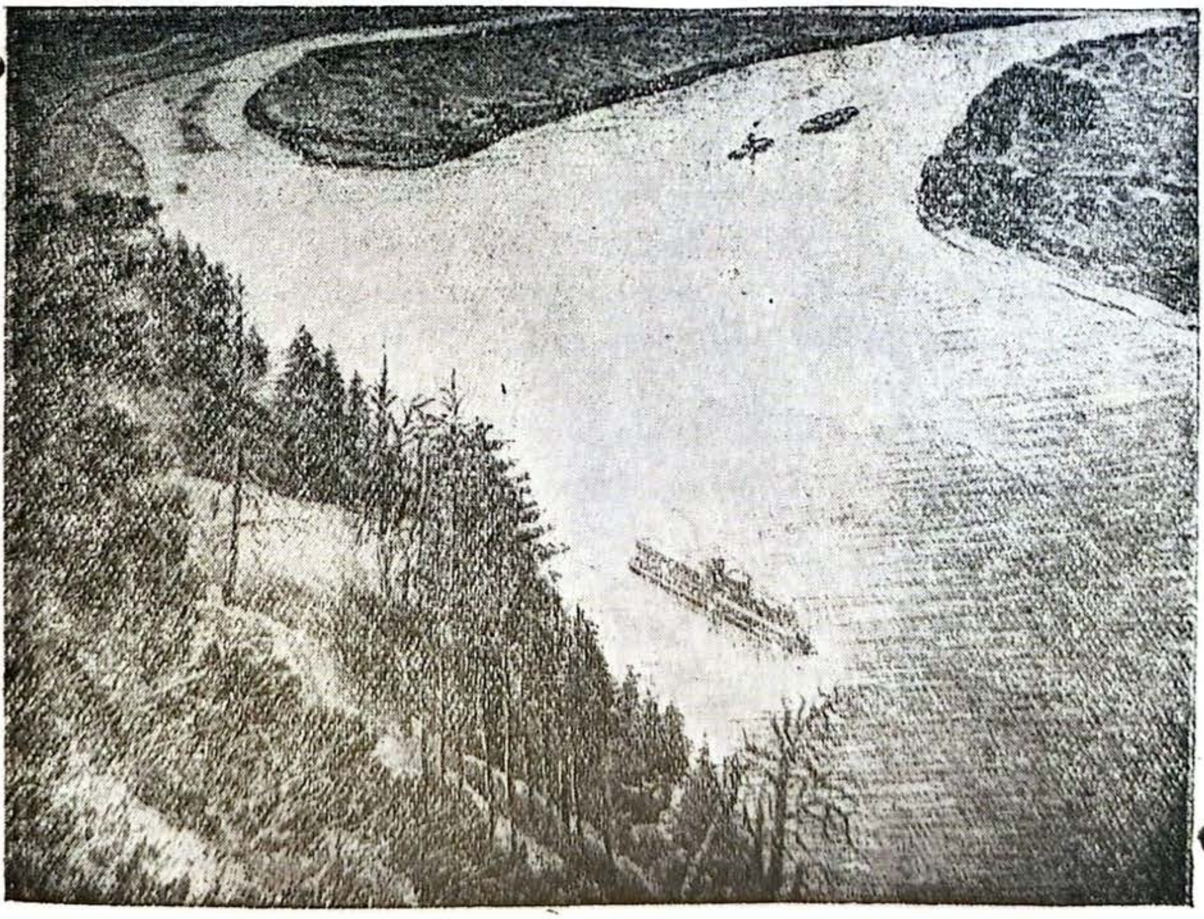

Ο ποταμός Βόλγας.

Παρακολυθίςτε ςτο χάρτι, πύ μπορὺν να κυβαλιθύν τα εμπορέβματα απ' τι Μόςχα με τυς ςιδιροδρόμυς.

Μα ι ςιδιροδρομικὲς γραμές δεν ίνε αρκετές για τι μεταφορά. Ο πιο φτινὸς δρὸμος ίνε ο δρόμος απ' το νερό.

Κιτάκςτε ςτο χάρτι τις ΕΣΣΔ. Στι ζόνι τον μιχτόν δαςόν αρχίζι ο πιο μεγάλος ποταμός τις Εβρόπις, ο Βόλγας. Ο ποτάμος αφτός ςχιματίζι ένα μακρί δρόμο από νερό. Απλόνετε περιςότερο από $3^1/_2$ χιλιάδες χιλιόμετρα.

Απ' τιν αριςτερὶ ακροποταμιά χίνυντε ςτο Βόλγα μεγάλι ποταμί πυ διαςκίζυν πικνά δάςι. Απ' τα δεκςιά χίνετε ο ποταμός 'Οκας με τον παραπόταμο Μόςχοβα, πυ πάνο-τυ βρίςκετε ι Μόςχα.

Ο Βόλγας διαςκίζι όλι ςχεδόν τι ζόνι τον μιχτόν δαςόν, τρέχι ςιμά απ'τις πόλις Καλίνιν. Γόρκι, Καζάν κε κυβαλά τα νερὰ-τυ ανάμεςα απ' τι ςτέπα ςτιν Καςπία θάλαςα.

Μα ι Μόςχα, το πιο μεγάλο βιομιχανικό κέντρο τις ζόνις τον μιχτὸν δαςόν, ι προτέβυςα όλις τις Σοβιετικίς 'Ενοςις βρίςκετε παράμερα απ' το μεγάλο αφτό δρόμο τυ νερύ. Δε μπορύνε να ςιμόςυνε ςτι Μόςχα τα μεγάλα βαπόρια τυ Βόλγα απ' το ριχόνερο ποτάμι Μόςχοβα.

Κι' οςτόςο ο Βόλγας τρέχι πολί ςιμά ςτι Μόςχα μια δραςκελιά.

Να βρίτε ςτο χάρτι, πύ ςιμόνι ο Βόλγας περιςότερο ςτι Μόςχα.

Ι Σοβιετικί κιβέρνιςι αποφάςιςε να φὲρι το δρόμο τυ νερύ ος τιν πόλι Μόςχα, να κάνι πλοτό το ποτάμι Μόςχοβα.

Κε να ςκάβυν κανάλι ανάμεςα ςτο Βόλγα κε ςτο Μόςχοβα.

Θα φτιάκςυν ένα κανάλι, κε θα τρέκςι το νερὸ τυ Βόλγα ςτο ποτάμι Μόςχοβα, θα γίνι ο Μόςχοβας πολίνερος.

Κε θα τραβύν απ' τιν κόκινι προτέβυςα πλατιί δρόμι νερὺ ςε διάφορες μεριές τις τεράςτιας χόρας-μας—ςτιν Καςπία θάλαςα, ςτι Βαλτικί κε ςτιν 'Αςπρι.

Θα ςφιρίκςυνε ςτο κανάλι μεγάλα βαπόρια. Θα μεταφέρυν ςτι Μόςχα εκατομίρια τόνυς φορτία: ςιτιρά, αλάτι, ψάρια, νέφτι, πέτρα κε κςιλία.

Κι' απ' τι Μόςχα θα κυβαλίςυν άλα φορτία: μιχανές, λογιὸ-λογιό ιφάςματα κε βιβλία για όλυς τυς λαύς τις 'Ενοςις.

Παρακολυθίςτε ςτο χάρτι, πυ βρίςκετε ςτι ςελιδα..... το δρόμο τυ νερύ απ' τι Μόςχα ςτιν Καςπία, ςτι Βαλτικί κε ςτιν 'Αςπρι θάλαςα.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Σιμιόςτε ςτον περιγραμικό χάρτι τι ζόνι τον μιχτόν δαςόν.

Σιμιόςτε τις ακόλυθες πόλις: Λενινγράντ, Καζὰν, Κίεβο, Μόςχα, Γόρκι, Καλίνιν, Ιβάνοβο.

Σιμιόςτε, από πιὸ μέρος θς περάςι το κανάλι Μόςχοβας—Βόλγας.

ΔΥΛΙΑ ΙΣΤΕΡΑ ΑΠ' ΤΑ ΜΑΘΙΜΑΤΑ. Σχιματίςτε αλμπύμ με το θέμα: «Ι ζόνι τον μιχτὸν δαςόν».

4. Ι ΖΟΝΙ ΤΙΣ ΔΑΣΟΣΤΕΠΑΣ ΚΕ ΤΟΝ ΜΑΒΡΟΧΟΜΑΤΟΔΙΚΟΝ ΣΤΕΠΟΝ

Πιο νότια απ' τα δάςι ςε μια λυρίδα χίλια χιλιόμετρα απλόθικαν ι μαβροχοματόδικες ςτέπες.

Αρχίζυν από τα διτικά ςίνορα τις ΕΣΣΔ, περνύν απ' όλο το Εβροπαικό τμίμα τις 'Ενοςις κε χόνυντε μακριά ςτα βάθι τις Αςίας.

Δεν περνύμε αμέςος απ' τα δάςι ςτις ςτέπες. Στιν αρχί ανάμεςα ςτα δάςι φανερόνυντε άδαςες εχτάςις—τα δάςι γίνανε δ α ς ο ς τ έ π ε ς.

Προς το νότο ι άδαςες εχτάςις περιςέβυν κε τα δάςι λιγοςτέβον.

Τέλος, τα δάςι χάνυντε ολότελα κε παραχορύν τι θέςι-τος ςτι ςιμπαγί ς τ έ π α.

Στο Εβροπαικό τμίμα τις ΕΣΣΔ ι μαβροχοματόδικες ςτέπες φτάνυν ος τι Μάβρι κι' Αζοφικί θάλαςα.

Να βρίτε ςτο χάρτι τι ζόνι τις δαςοςτέπας κε τον μαβροχοματόδικον ςτεπόν

ΑΠ' ΤΙ ΖΟΝΙ ΤΟΝ ΔΑΣΟΝ ΣΤΙΣ ΜΑΒΡΟΧΟΜΑΤΟΔΙΚΕΣ ΣΤΕΠΕΣ

Διαβάζοντας τιν περιγραφί παρακολυθίτε το χάρτι τον φιςικόν ζονόν.

Ταχςιδέβυμε απ' τι Μόςχα ςτο Ροςτόφ.

Ι Μόςχα με ολάκερο δάςος από εργοςταςιακές καμινάδες κε χιλιάδες πέτρινα χτίρια έμινε πίςο.

Σιμά απ' τα παράθιρα γλιγοροπερνύν δάςι, χοράφια, λιβάδια.

Κάπυ-κάπυ το δάςος ςιμόνι κολιτά ςτι ςιδιροδρομικί γραμί.

Το μάτι πέρνι ςκυροπράςινα ελάτια, αςπρόκορμες ςιμίδες, κοκινόκορμα πέφκα, λέφκες κε ςτις άκρες τυ δάςυς πικιλόμορφα χαμόδεντρα κε λυλύδια.

Κάποτε εκί ίτανε μεγάλα δάςι. Μα τόρα τα κόψανε για καλά.

'Οςο πιο μακριά πιγένυμε προς το νότο, τόςο λιγοςτέβυν τα δάςι.

Περνύμε τον ποταμό 'Οκα. Εκί ο τόπος γίνετε ακόμα πιο ανιχτός.

Σιμά ςτο Βορόνεζ τα δάςι χάνυντε ολότελα.

Ολόγιρα, όςο πέρνι το μάτι, ίνε ατέλιοτες ανιχτές εχτάςις. Μόνο κάπυ-κάπυ μικρά δαςάκια ίνε ςτριμογμένα ςτις χαράδρες κε τα ποταμάκια.

Ολόγιρα απλόνετε μια απέραντι φυρτυνιαζμένι ςταροθάλαςα.

Κάπυ-κάπυ κςεχορίζυνε ςα χριςοπές βύλες τα χοράφια τυ ανθιζμένυ ιλιοτρόπιυ, γλιγοροπερνύν μποςτάνια με οριμαζμένα καρπύζια.

Κι' ολόγιρά-τυς όλο κε πάλι απλόνετε ι ομαλί κε λίγο λοφόδικι έχταςι από ςιταροχόραφά.

Δαςοςτέπα.

Ος το Ροςτοφ το τρένο τρέχι ανάμεςα ςε ςταροθάλαςα. Θα γλιγοροπεράςι εργοςτάςιο, ελεβάτορας για τα ςιτιρά, ςινικιζμός... Κε κςανά θα πνιγύν όλα μέςα ςτιν ατέλιοτι ςταροθάλαςα. Σε μερικά μέρι άρχιςε πια το μάζεμα τις ςοδιάς.

Ι μαβροχοματόδικες ςτέπες ςίμερα όλες ςκεδόν ίνε οργομένες κε γίνανε χοράφια, κίπι κε περιβόλια.

Μα πριν από διακόςια πάνο-κάτο χρόνια ίχαν άλι όπςι. Τότε δεν ìτανε χριςοπά χοράφια ςιταριύ, δεν ίτανε μποςτάνια, χοράφια με ιλιοτρόπιο, δεν ίτανε ακόμα κε ςινικιζμί. Ι απίραχτες ςτέπες απλόνονταν ςε τεράςτιες εχτάςις.

Σίμερα χέρςι, ακαλιέργιτι ςτèπα ίνε μόνο ςε λίγα μέρι.

Ι ΦΙΣΙ ΤΟΝ ΜΑΒΡΟΧΟΜΑΤΟΔΙΚΟΝ ΣΤΕΠΟΝ

Ο ΣΧΙΜΑΤΙΖΜΟΣ ΤΙΣ ΕΠΙΦΑΝΙΑΣ. Κιτάκςτε το φιςικό χάρτι: ι έχταςι, πυ πιάνυν ι μαβροχοματόδικες ςτέπες ίνε βαμένι ςκεδόν αράδα πράςινο χρόμα. Ι μαβροχοματόδικες ςτέπες απλόνυντε ςε βαθίπεδο.

Σε μερικά μέρι, π. χ. ςτα διτικά ςίνορα, ςτιν ανατολί ςιμά ςτον ποταμό Βόλγα κε ςτα Υράλια, το πράςινο χρόμα γίνετε κιτρινοπό. Σ' αφτά τα μέρι ι επιφάνια τις ςτέπας απςιλόνι.

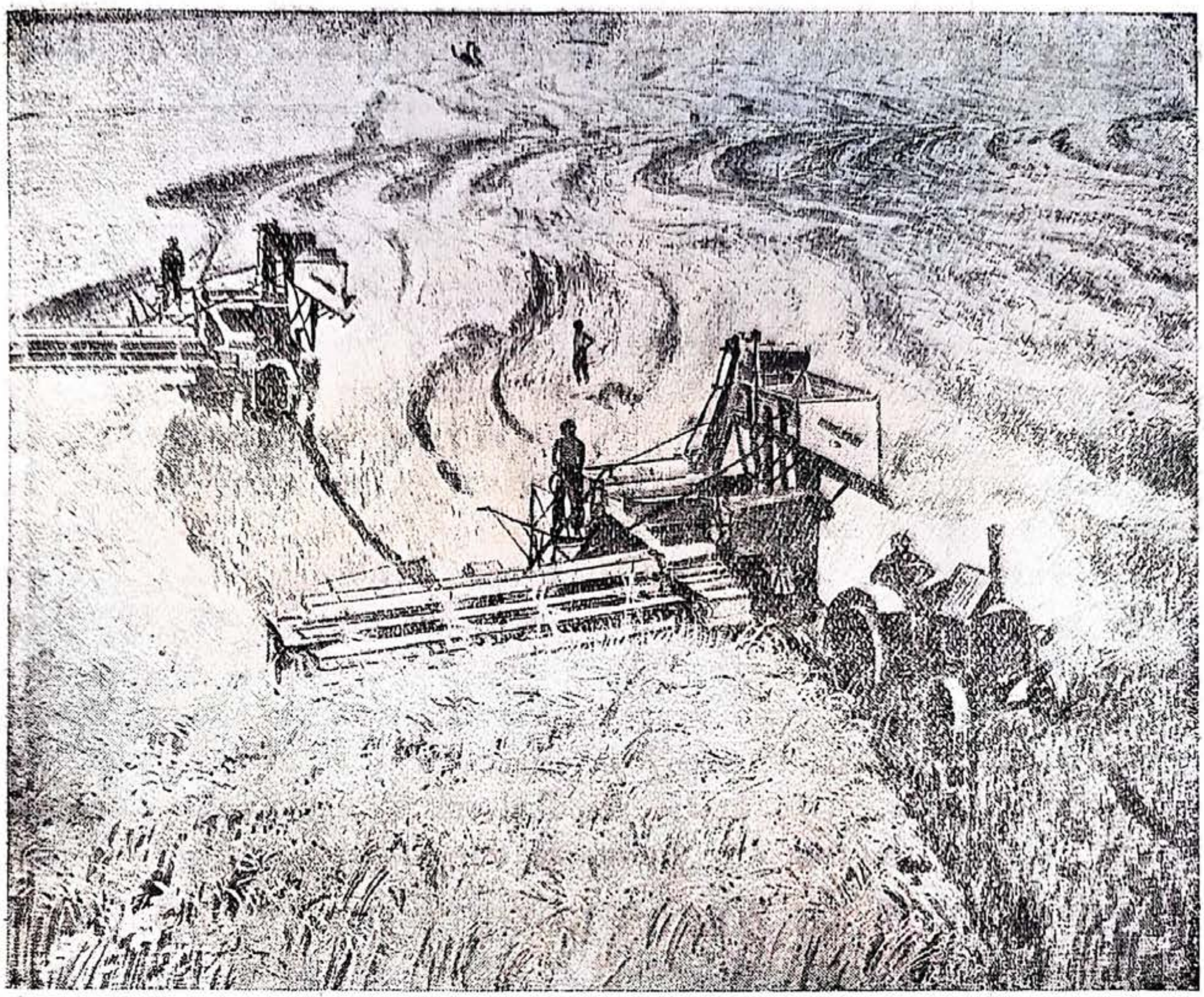

Το μάζεμα τον ςιτιρόν ςτι ςτέπα με κομπάιν.

Μια κιτρινοπί βύλα βρίςκετε επίςις ςτα βοριο-ανατολικά τις Αζοφικίς θάλαςας. Αφτό ίνε το πιο απςιλό μέρος τυ διτικύ τμίματος τον μαβροχοματόδικον στεπόν--ι οροςιρά τυ Δονέτς. Εδό ίνε το γνοςτό ς' όλο τον κόζμο. λεκανοπέδιο τυ Δονέτς.

Τι μαβροχοματόδικι ςτεπόδικι πεδιάδα τι διαςκίζυν ςε πολές κατεφθίνςις χαράδρες. Μα αφτό το πράμα δε φένετε ςτο γεογραφικό χάρτι, γιατί ο χάρτις αφτός έχι πολί μικρί κλίμακα.

Ι ΠΟΤΑΜΙ. Απ' το διτικό τμίμα τις ςτεπόδικις πεδιάδας τρέχυν με παράκςενα φιδολιγίζματα ι μεγάλι ποταμί---Ο Δνίςτρος, ο Δνίπερος, ο Δον με τον παραπόταμό-τυ Δονέτς, ο Κυμπάν, ο Βόλγας, ο Υράλις. Ι ςτεπόδικι πεδιάδα γέρνι εκί προς τις νότιες θάλαςες, νά γιατί όλα αφτά τα ποτάμια τρέχυνε ς' αφτές τις θάλαςες.

Στις ςτέπες, πυ βρίςκυντε ανατολικά τον Υραλιόν, ίνε λίγα ποτάμια. Όλα ςκεδόν χίνυντε ςτον Όβι.

Να βρίτε ςτο χάρτι τυς ποταμύς πυ αναφέραμε. Να μάθετε πύ αρχίζι κε ςε πιά θάλαςα χίνετε ο καθένας απ' αφτύς.

ΤΟ ΚΛΙΜΑ. Ι μαβροχοματόδικες στέπες ίνε στο νότιο τμίμα τις ΕΣΣΔ. Εκί ίνε πολί πιο ζεστά, παρά σε πολά άλα μέρι τις 'Ενοσις. Το καλοκέρι στις μαβροχοματόδικες στέπες ίνε πολί ζεστό κε μακρόχρονο: βαστάι 4-5 μίνες. Αρχίζι πια απ' το Μάι. Ο αέρας το καλοκέρι ίνε κσερός. Βροχές πέφτυν εκσερετικά σπάνια. Κάποτε φισά ο λίβας, διλ. ενας καφτερός, κσερός άνεμος. Ι άνεμι αφτί έρχυντε απ' το θαθίπεδο τυ Τυράν.

'Ιστερα από ένα κοντό φτινόπορο αρχίζι ο χιμόνας. Ο χιμόνας εκί δε βαστάι πολί, ίνε πιο μαλακός, παρά στι ζόνι τον δασόν, μα ι παγονιές φτάνυν κάποτε ος τυς 20°. Σιχνά λισομανύν κρίι βοριο-ανατολικί άνεμι κε χιονοστρόβιλι, πυ σκεπάζυν τυς ικιζμύς, τυς δρόμυς κε σταματύν στο δρόμο τα τρένα.

Ι άνικσι έρχετε νορίς κε φέβγι γλίγορα. Τιν άνικσι ίστερα απ' τα χιόνια τυ χιμόνα ίνε πολί ιγρασία στο έδαφος κε στον αέρα. Ο ίλιος ζεστένι τον αέρα κε το έδαφος. 'Ολι ι φίσι κσιπνά με μεγάλι γλιγοράδα.

'Οσο πιο μακριά πάμε προς τιν ανατολί, τόσο πιο μακριά απομακρύνοντε απ' τι θάλασα ι μαβροχοματόδικες στέπες. Ι άνεμι φέρνυν όλο κε πιο λίγι ιγρασία. 'Ολο κε πιο κσερό γίνετε το κλίμα. Πιο απότομι γίνετε ι διαφορά ανάμεσα στο χιμόνα κε στο καλοκέρι.

Ο ΦΙΣΙΚΟΣ ΚΕ ΖΟΙΚΟΣ ΚΟΖΜΟΣ ΤΙΣ ΧΕΡΣΑΣ ΣΤΕΠΑΣ.

Ι άνικσι ίνε ι πιο καλί εποχί τυ χρόνυ στι στέπα.

Φτέρι.

'Ιστερα απ' τυς παγερύς χιμονιάτικυς ανέμυς κε τυς χιονοστρόβιλυς το Μάρτι αρχίζι να κάνι ζέστι. Το χιόνι λιόνι γλίγορα κ' ι γι χορταζμένι από ιγρασία σκεπάζετε με μεγαλόπρεπο κε πλυμιστό χαλί από ανθιζμένα χορτάρια. Πρότες ανθύν ι αμαδριλίδες κ' ι λαλέδες. Αποθίκεπσαν θρεφτικές υσίες τον περαζμένο χρόνο στυς βολβύς-τυς. 'Ιστερα φανερόνυντε τα διάφορα χορτάρια.

Πάνο στο μαλακό χορταρένιο χαλί βράζυν ι ακρίδες, τα σκαθάρια κι' αλα έντομα. Δεν έχυν ανάνκι να πσάχνυν να βρυν τροφί. Ι τροφί βρίσκετε ολόγιρά-τυς μπόλικι, τροφί-τυς ίνε τα φιτά τις στέπας.

Σιχνά σιναντύμε τζυμπράνια, μιοκσύς κε άλα τροκτικά ζόα. Κι

αφτά επίςις τρέφυντε με φιτά κε γι' αφτό βρίςκυν πια έτιμι μπόλικι τροφί.

Απ' το νότο έρχυντε χιλιάδες λογιό-λογιό πυλιά.

'Ολι τι μέρα ο ανικςιάτικος αέρας ίνε γεμάτος απ' τις φονές τον πυλιόν.

'Ολι αφτί ι μάζα τον πυλιόν ζι με έντομα κε φιτά τις στέπας.

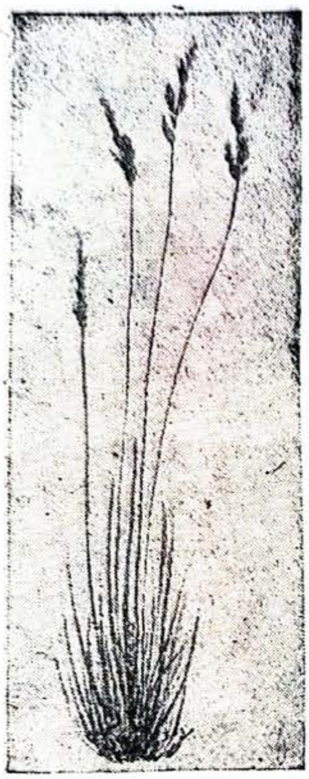

Τιπτζάχ.

Μα νά ίρτε το καλοκέρι. Ο ίλιος πςίνι γερά, αρχίζι ι κάπςα. Το έδαφος κςερένετε. Πέφτυν τα λυλύδια τον πρόιμον φιτόν τις στέπας. Πρόφταςαν πια ν'αποθικέπςυν στυς βολβύς-τυς θρεφτικές υςίες για τον ερχόμενο χρόνο.

Στι θέςι-τυς έρχυντε φιτά, πυ αντέχυν καλά στο ζεςτό κςερό κερό κε στι λιγοςτί ιγραςία τυ εδάφυς.

Ι στέπα ίνε επίςις όπος κε τιν άνικςι ςκεπαζμένι με μεγαλόπρεπο χαλί, μα το χαλί ίνε πια άλο. Τα λυλύδια λιγόστεπςαν, πικνοφίτροςε ι φτέρι, το τιπτζάχ πυ ίνε χορτάρια με μακριά κε στενά φίλα ςα γυρυνότριχες.

Πετύν απ'τι στέπα τα πυλιά, πυ ίρταν εδό τιν άνικςι. Στι στέπα μένυν ι αγριόχινες, ι κοριδαλί κ'ι αετί τις στέπας.

'Ερχετε το δέφτερο μισό τυ καλοκεριύ.

Ο ίλιος κέι όλο κε πιο ανιπόφορα. Στον αέρα δεν ίνε ύτε μια σταλαγματιά ιγραςία. Ι στέπα αλάζι, γίνετε αγνόριςτι. Χάνυντε όλα τα φιτά, πυ ςκέπαζαν τι στέπα με μεγαλόπρεπο χρωματιςτό χαλί. Πέςανε τα λυλύδια-τυς, ορίμαςαν ι σπόρι κε τέλιοςε ο κίκλος τις ζοίς-τυς.

Μένυνε μόνο τα φιτά, πυ αντέχυν περιςότερο στιν κάπςα κε στιν κςιραςία—ι φτέρι, το τιπτζάχ κε διάφορα αγριόχορτα. Μα κι' αφτά κάικαν κε κιτρίνιςαν απ'τιν κάπςα. Ι στέπα ίνε τόρα κιτρινόκςανθι.

Αφτό ίνε ι τελεφτέα αλαγί τις βλάςτιςις στι στέπα. Ι στέπα μιάζι ςαν απονεκρομένι. Μα ι ςιοπί τις μέρας ςε κςεγελά.

Ος τιν ανατολί τυ ίλιυ στι στέπα ίνε μεγάλι ζοιρότιτα.

Πότε εδό, πότε εκί φτερυγίζυν κοπάδια από πέρδικες. Απ'τα χορτάρια ακύγετε ι ατέλιοτι μυςικί τον εντόμον. Σιχνά ςφιρίζυν τα τζυμπράνια. Πάνο απ'τι στέπα πετά, παρακολυθόντας τι λία-τυ ο αετός τις στέπας

Μα νά ι κάπςα πέφτι. Αρχίζυνε να φιςύν κρίι άνεμι. 'Ερχετε το φτινόπορο, ι εποχί, πυ ςκορπίζυντε ι σπόρι. Το γιπςόφιλο κιλιέτε

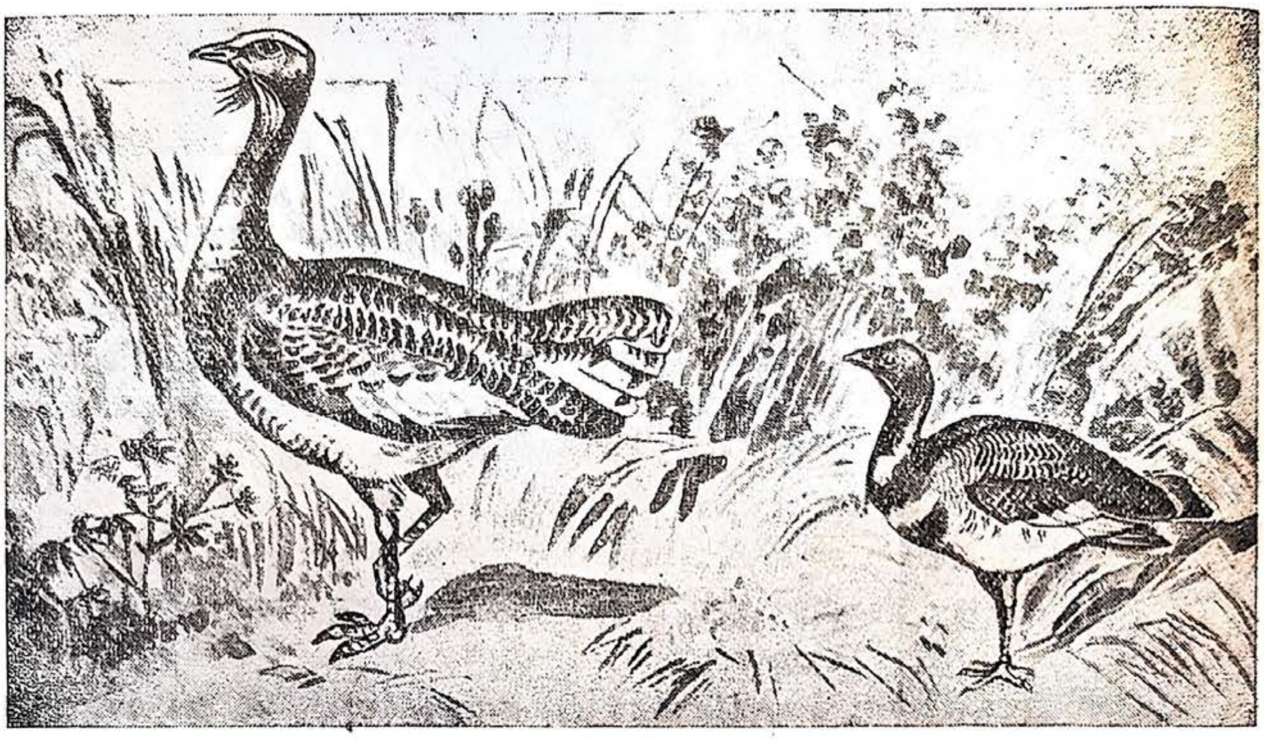

Οτίδες

στον αέρα κε σκορπίζι τυς σπόρυς-τυ. Τα πυλιά κε τα έντομα σοπένυν ολότελα, κε τα τροκτικά ετιμάζυντε για το χιμόνα.

ΤΟ ΕΔΑΦΟΣ. 'Ολι αφτί ι στέπα, πυ απλόνετε σε χιλιάδες χιλιόμετρα, ίνε σκεπαζμένι με ένα μεγάλο στρόμα από μαβρόχομα.

'Υτε μια χόρα τυ κόζμυ δεν έχι τέτια μεγάλι έχτασι από έφορο μαβρόχομα.

Ολάκερυς εόνες σκεπαζότανε ι γι χρόνο με το χρόνο από πικνά χορτάρια τις στέπας. Κάθε χρόνο φιτρόναν αφτά τα χορτάρια κσερένονταν κε σάπιζαν. 'Ετσι σε

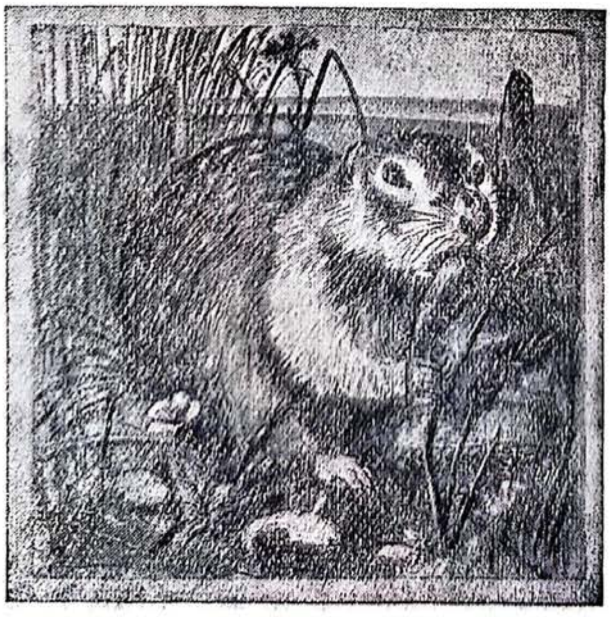

Τζυμπράνι

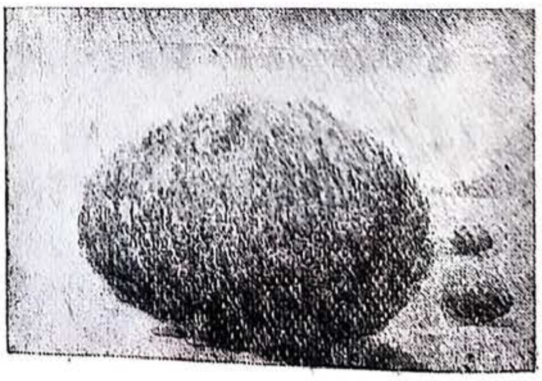

Γιπσόφιλο

διάςτιμα πολόν εόνον αποθικέφτικε μέςα στο έδαφος φιτόχομα, σχιματίςτικε το παχὶ ςτρόμα τυ μαβροχόματος.

Το μαβρόχομα ίνε ο κιριότερος πλύτος τον μαβροχοματόδικον στεπὸν.

'Οταν δεν χάνι καταςτρεφτικί κςιραςία, ι ςτέπα δίνι μπόλικι σοδιά —γενά πλύςιο χορτάρι, θαβμάςια ςιτιρά κε πολί πικιλόμορφος καρπύς κε λαχανικά.

ΓΙΜΝΑΖΜΑΤΑ. Να ςινκρίνετε το κλίμα τον μαβροχοματόδικον ςτεπόν με το κλίμα τις ταιγάς.

Να ςινκρίνετε τι βλάςτιςι τον μαβροχοματόδικον ςτεπόν με τι βλάςτιςι τις ταιγὰς.

Να διιγιθίτε, πός αλάζι το καλοκέρι ι βλάςτιςι ςτις μαβροχοματόδικες ςτέπες; Γιατί αλάζι;

Να ςινκρίνετε το έδαφος τον μαβροχοματόδικον ςτεπόν με το έδαφος τις ταιγάς. Για πιό λόγο το έδαφος τις μαβροχοματόδικις γις έχι πολί φιτόχομα.

Ο ΠΛΙΘΙΖΜΟΣ ΤΙΣ ΔΑΣΟΣΤΕΠΑΣ ΚΕ ΤΟΝ ΜΑΒΡΟΧΟΜΑΤΟΔΙΚΟΝ ΣΤΕΠΟΝ

Στι ζόνι τις δαςοςτὲπας κε τον μαβροχοματόδικον στεπόν ο πλιθιζμός ίνε πικνός.

'Ενα μέρος απ'τον πλιθιζμό αφτό αςχολίτε με τι γεοργία.

Μέςα ςτι ςτέπα ίνε μεγάλι ικιζμί, μα ςιχνά δε φένυντε από μακριά. Φολιάζυνε μέςα σε ρεματιές—προτινές χαράδρες με ομαλές πλαγιές, ίνε ςτριμογμένι ςτα ποτάμια κε ςτα ποταμάκια. Εκὶ ίνε πιο έφκολο να βρύνε νερό.

Τα άςπρα χοριατόςπιτα απλόνυντε σε μακριές ςιρές Τα χτίζυν από λάςπι.

Ικιζμός ςτι ςτέπα.

'Ενα άλο μèρος απ'τον πλιθιζμό δυλέβι στα εργοστάσια, σε διάφορες επιχιρίσις κε καθιδρίματα.

Εκὶ ίνε πολές μεγάλες πόλις, πολά εργοστάσια κε φάμπρικες, έτσι όπος κε στι ζόνι τον μιχτόν δασόν. Σ'όλες τις κατεφθίνσις τραβύν σιδιροδρομικές γραμές.

Στι ζόνι τις δασοστέπας κε τον μαβροχοματόδικον στεπόν κατικύν περισότερο υ κ ρ α ν ί κ ε ρ ύ σ ι.

'Ολι ι εργαζόμενι στιν τσαρικί Ροσία ζύσανε μια βαριά ζοί. Μα ι εργαζόμενι υκρανί ζύσαν ακόμα πιο βαριά απ'τυς ρόσυς. Δεν ίχανε δικέομα ακόμα κε να μιλύν λέφτερα στι μιτρικί-τυς γλόσα. Στα διάφορα καθιδρίματα όλι ίτανε ιποχρεομένι να μιλύνε ροσικά.

Τα πεδιά τον υκρανόν έπρεπε να σπυδάζυνε στα ροσικά σκολιά. Δεν ίτανε σχεδόν ολότελα βιβλία στιν υκρανικί γλόσα.

Ι ζοὶ τον εργαζομένον υκρανόν άλαχσε ριζικά ίστερα απ'τιν Προλεταριακί επανάστασι τυ Οχτόβρι. Σχιματίστικε ι Υκρανικί Σοβιετικί Σοσιαλιστικί Διμοκρατία. Ι ικονομία τις Υκρανίας αναπτίσετε γλίγορα, προοδέβι ι κυλτύρα-τις. Ι ικονομία κ' ι κυλτύρα τις Υκρανίας έχυν μεγάλι σιμασία για το σοσιαλιστικό χτίσιμο όλις τις 'Ενοσις.

Να βρίτε στο χάρτι τιν Υκρανικί Σοβιετικί Σοσιαλιστικί Διμοκρατία.

Ι ΑΓΡΟΤΙΚΙ ΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΙΣ ΜΑΒΡΟΧΟΜΑΤΟΔΙΚΕΣ ΣΤΕΠΕΣ

Ι μαβροχοματόδικες στέπες ίνε ο σιτοβολόνας τις ΕΣΣΔ. Ι μαβροχοματόδικες στέπες ίνε δεκάδες χιλιάδες εχτάρια χοράφια, μποστάνια, κίπι κε περιβόλια.

Νά τα πιο κιριότερα φιτά, πυ καλιεργύντε στιν αγροτικί ικονομία τον μαβροχοματόδικον στεπόν:

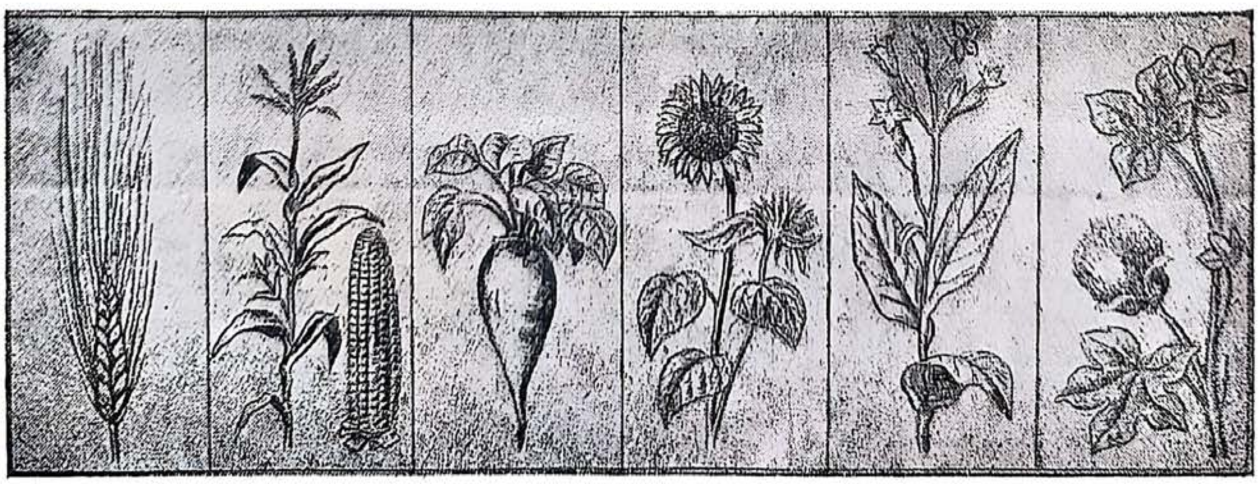

Σιτάρι, καλαμπόκι, κοκινογύλι, ιλιοτρόπιο, καπνός, βαμπάκι.

ΠΟΣ ΔΙΕΚΣΑΓΟΤΑΝΕ Ι ΙΚΟΝΟΜΙΑ ΣΤΙΣ ΜΑΒΡΟΧΟΜΑΤΟΔΙΚΕΣ ΣΤΕΠΕΣ ΠΡΙΝ ΑΠ'ΤΙΝ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙ

Πριν απ'τιν Προλεταριακί επανάςταςι τυ Οχτόβρι ι πιο καλί, έφορι γι τον μαβροχοματόδικον ςτεπόν ανίκε ςτυς μεγάλυς τςιφλικάδες κε κυλάκυς.

Ι χοριάτες—μεςέι κε φτοχί—ίχανε λίγι γι, λίγα ζόα, ςιχνά δεν ίχαν τα πιο κιριότερα αγροτικά εργαλία, δεν ίχανε βοςκότοπυς κε νερό για το πότιζμα τον ζόον. Κε γι'αφτό ίτανε ςε παντοτινί ςκλαβιά ςτυς κυλάκυς κε τυς τςιφλικάδες.

Το μικρό νικοκιριό τυ χορικύ διεκςαγότανε με προτόγονο τρόπο κε βριςκότανε ςε κατάπτοςι.

ΠΟΣ ΑΝΑΣΙΝΚΡΟΤΙΕΤΕ Ι ΑΓΡΟΤΙΚΙ ΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΝ ΜΑΒΡΟΧΟΜΑΤΟΔΙΚΟΝ ΣΤΕΠΟΝ ΣΤΙΝ ΕΠΟΧΙ ΤΙΣ ΣΟΒΙΕΤΙΚΙΣ ΕΚΣΥΣΙΑΣ

Τα νικοκιριά τον χορικόν ςτις μαβροχοματόδικες ςτέπες ενοθίκανε ςε κολχόζια. Γίνετε αποφαςιςτικός αγόνας για το δινάμομα τον κολχοζιόν κε για τιν καλιτέρεψι τις ζοίς τον κολχόζνικον.

Διμιυργίθικαν κε διμιυργύντε ολοένα εκατοντάδες ςιτοπαραγογά κε άλα ςοβχόζια. Τα ςοβχόζια ίνε πραγματικές φάμπρικες ςτιν αγροτικί ικονομία. 'Ολι ςκεδόν ι δυλιά ς'αφτά—το όργομα, το ςπάρςιμο, το μάζεμα τις ςοδιάς—γίνετε με μιχανές.

Οργανόθικαν εκατοντάδες μιχανο-τρακτορικί ςταθμί. Ι μιχανο-τρακτορικί ςταθμί κε τα ςοβχόζια με τα τράκτορ-τυς, διεκςάγοντας ιποδιγματικά τιν ικονομία-τυς, βοιθύν τυς χοριάτες-κολχόζνικυς να διεκςάγυν έτςι κι'αφτί τιν κολεχτιβιςτικί ικονομια.

Γίνετε αδιάκοπος αγόνας ενάντια ςτιν κςιραςία κε ςτα βλαβερά ζόα.

ΣΤΙ ΣΤΕΠΑ, ΟΤΑΝ ΜΑΖΕΒΥΝ ΤΙ ΣΟΔΙΑ.

Να βρίτε ςτο χάρτι τιν Οντέςα.

Περνύμε απ' τι ςτέπα 100 χιλιόμετρα μακριά απ'τιν Οντέςα.
Πός άλακςε ι ςτέπα τα τελεφτέα χρόνια!
Παντύ ανίχτικαν νέι δρόμι. Κι' απ' τις διο μεριές τον δρόμον

απλόνυντε ςε κάπια απόςταςι ι μια απ'τιν άλι ςτενές πράςινες λυρίδες. Αφτά ίνε φιτεμένα χαμόδεντρα. Προφιλάγυν τα χοράφια απ'τον άνεμο κρατύν το χιόνι κε τιν ιγραςία.

Σιχνά ςιναντό κανίς ςτο δρόμο-τυ φορτιγά αφτοκίνιτα κε τράκτορ. Τα τράκτορ ςέρνυν πίςο-τυς αλέτρια κε βολοκόπια, κυβαλύνε μπενζίνα κε πετρέλεο, τραβύν αμάκςια με εργάτες Κατά μάκρος τυ δρόμο περνύν ςε κάμποςες αράδες τα τιλεφωνικά ςίρματα.

Νά από μακριά φένετε ένας ςινικιζμός. Ο ςινικιζμός αφτός ίνε ο μιχανο-τρακτορικός ςταθμός. Δίπλα ίνε μακριά τύβλινα χτίρια—τα νκαράζ. Μέςα ς'αφτά «κςεχιμονιάζυντε» εκατοντάδες τράχτορ, αλονιςτικές μιχανές κε διάφορα γεοργικά εργαλία, πυ τα ςκαλόνυν ςτα τράκτορ. Πίςο απ'το νκαραζ ίνε ςπιτάκια για τυς τρακτορίςτες, τυς εργάτες κ' ιπαλίλυς τυ ςταθμύ. Στι μέςι ίνε το εςτιατόριο κ' ι λέςχι. Εμίς δεν πιγένυμε ςτο ςταθμό, εκί δεν ίνε τόρα κανίς. Τραβύμε παραπέρα προς τα χοράφια τυ γιτονικύ κολχοζιύ, όπυ δυλέβυν τόρα τα τράκτορ κ' ι αλονιςτικές μιχανές τυ ςταθμύ.

Ακόμα από μακριά βλέπυμε ςίνεφα από ςκόνι κι' ακύμε το βυιτό, πυ κάνυν ι μιχανές. Σιμόνυμε. Στον κάμπο αλονίζυν.

Δυλέβυν τρις αλονιςτικές μιχανές, πυ τις βάζυνε ςε κίνιςι τα τράκτορ.

Εκί ίνε ςκεδόν όλι ι ενίλικι άντρες κε ι γινέκες τυ κολχοζιύ. Ολόγιρα ςτις αλονιςτικές μιχανές ίνε ομάδες από άντρες. 'Αλι ανεβαζμένι πάνο ς'ένα βυνό από δεμάτια, τα λίνυν κε τα ρίχνυν ςτο τίμπανο τις μιχανίς. 'Αλι βάζυν κάτο απ'τιν αλονιςτικί μιχανὶ ςακιά, εκί όπυ χίνυντε αλαφροςφιρίζοντας τα ςιτιρά αλονιζμένα. 'Αλι αδιάκοπα κυβαλύνε ςακιά ςτιν άλι άκρι τυ αλονιύ. Εδό διαλέγυν τα ςιτιρά.

Απ'τυς τεράςτιυς αχιροταράχτες τον αλονιςτικόν μιχανόν χίνετε αδιάκοπα τ'άλονιζμένο άχιρο. Ι γινέκες τραβύν το άχιρο απ' τις αλονιςτικές μιχανές. Ι άντρες πιάνυν μ' επιτιδιότιτα το άχιρο κε το βάζυν ςτιν πρέςα, πυ βρίςκετε εκί ςιμά. Σ' ένα λεφτό το άχιρο κςεπετιέτε απ'τιν πρέςα ςα μεγάλες χριςοπές μπάλες.

Από κερό ςε κερό έρχυντε φορτιγά αφτοκίνιτα, φορτόνυν ςακιά με ςιτιρά κε τα κυβαλύνε ςτον ελεβάτορα.

Ι δυλιά γίνετε, όπος ςτο εργοςτάςιο.

Αφύ ίδαμε το κολχόζικο αλόνιζμα, πιγένυμε παραπέρα προς τον ελεβάτορα.

Ος τον ελεβάτορα ίνε 5 χιλιόμετρα δρόμος κε ς'όλι τιν έχταςι τυ δρόμυ ίνε μια ατέλιοτι ςιρά από φορτιγά αφτοκίνιτα κι' αμάκςια με αλονιζμένα ςιτιρά.

Ο ΑΓΟΝΑΣ ΕΝΑΝΓΙΑ ΣΤΙΝ ΚΣΙΡΑΣΙΑ

Στις μαβροχοματόδικες στέπες τις τσαρικις Ροςίας χάνονταν σκεδό κάθε χρόνο δεκάδες χιλιάδες εχτάρια σοδιά απ'τιν κςιραςία.

Στο ανατολικό τμίμα τον ςτεπόν ι ςοδιά καταςτρεφότανε απ' το λίβα. Σύφρονταν κε κςερένονταν τα ςπιριά τυ ςιταριύ. Τα φίλα, κ' ι οοθίκες τον καρπυζιόν κε τον πεπονιόν κρέμονταν σα ζεματιζμένες με βραστό νερό, ι κορμί μαρένονταν κ' έπεφταν κάτο απ'τα δέντρα.

Ι ςοβιετικί εκςυςία κάνι αποφαςιςτικό αγόνα ενάντια ς' αφτί τιν τρομερί μάστιγα τις αγροτικίς ικονομίας.

Διαδίδυντε φιτά, πυ αντέχυνε καλά στιν κςιραςία.

Γίνετε αγόνας για να καλιεργύν έτςι τα χοράφια, πυ να μένι στο έδαφος ι ιγραςία.

Γίνετε αγόνας ενάντια στα αγριόχορτα, πυ αποροφύν πολί νερό απ'το έδαφος κε το κςερένυν.

Εφαρμόζυντε διάφορα μέτρα για το ςόρεμα χιονιύ στα χοράφια.

Στις αχτίδες, πυ ιποφέρυν ιδιέτερα από κςιραςία κάνυν σρδεφτικά έργα — ανίγυν κανάλια κε γιρνύν ς' αφτά το νερό απ' τα κοντινά ποτάμια κε τυς άλυς νερότοπυς.

Ι γι, πυ βρίςκετε πέρα απ'το Βόλγα ςτο κάτο μέρος, ίνε άνιδρι. Εκί δεν ίνε ύτε ποτάμια, ύτε άλα νερά. 'Ινε ςιχνές ι κςιραςίες, ο λίβας, ι μπόρες τις ςκόνις.

Δεν ίνε νερό κε γι' αφτό ι πλύςια μαβροχοματόδικι γι δίνι τιποτένια ςοδιά. Τα χρόνια, πυ δεν πέφτι βροχί καταςτρέφετε ι ςοδιά τον ςιτιρόν κε τα χοράφια γίνυντε καμένες εριμιές.

Χάνυντε τυ κάκυ εκατςμίρια εχτάρια από έφορο μαβρόχομα.

Κε όμος αφτά θα μπορύςανε να δόςυν εκατομίρια τςέντνερ ςιτάρι.

Χριάζετε μόνο νερό.

Ι μαβροχοματόδικες στέπες, πυ ίνε πέρα απ' το Βόλγα πρέπι να δόςυνε ςιτιρά στυς εργαζόμενυς τις ΕΣΣΔ», έτςι αποφάςιςε το Κομυνιςτικό κόμα.

Θα χτιςτί στο Βόλγα ςιμά στο Καμίςιν ένας νεροφράχτις κ' ένας δινατός ιδροιλεχτρικός σταθμός. Ο νεροφράχτις κ' ι ιλεχτρικές αντλίες θα ςικόςυν τα νερά τυ Βόλγα σε μεγάλο ίπςος κε το νερό αφτό θα χιθί από κανάλια στα χοράφια πυ ίνε πέρα απ' το Βόλγα.

Το μαβροχοματόδικο έδαφος τις περιοχίς, πυ ίνε πέρα απ' το Βόλγα, στο κάτο μέρος, θα πάρι νερό κε θα δόςι πλυςιότατι ςοδιά.

Θ'αλάκςι κι' ο γεογραφικός χάρτις τις κάτο περιοχίς πέρα απ' το Βόλγα, θα τι διαςκίςυν «ποτάμια» κε «ποταμάκια» προς διαφορετικές κατεφθίνςις, θα φανεροθύν «λιμνύλες» κε «λίμνες».

Να βρίτε στο χάρτι τιν πόλι Καμίςιν.

ΤΑ ΟΦΕΛΙΜΑ ΟΡΙΧΤΑ Κ' Ι ΒΙΟΜΙΧΑΝΙΑ

Ι ζόνι τον μαβροχοματόδικον στεπόν ίνε πλύσια όχι μόνο από έφορα εδάφι, μα στα σπλάχνα-τις κίτυντε σπυδέα οφέλιμα οριχτά—ιδιέτερα ίνε πολί πετροκάρβυνο κε σιδερομετάλεβμα.

Στιν οροσιρά τυ Δονέτς ίνε τεράστια κιτάζματα από πετροκάρβυνο.

Να βρίτε στο χάρτι τιν οροσιρά τυ Δονέτς

'Ολος αφτός ο τόπος, όπυ κίτετε το πετροκάρβυνο λέγετε καρβυνοφόρο λεκανοπέδιο τυ Δονέτς, ίτε Δονμπάς.

Διτικά τυ Δονμπάς πέρα απ' το ποτάμι Δνίπερο, σιμά στιν πόλι Κριβόι Ρογ, καθός κε στιν Κριμαικί χερσόνισο, σιμά στιν πόλι Κέρτς ίνε πολά μεγάλα αποθέματα από σιδερομετάλεβμα.

Στιν Κριμαιακί χερσόνισο βγάζυν αλατι.

Να βρίτε στο χάρτι τα μέρι όπυ βγάζυν σιδερομετάλεβμα.
Να βρίτε το Κριβόι Ρογ κε το Κέρτς.

Το Δονμπάς, το Κριβόι Ρογ κε το Κερτς ίνε πολί μεγάλες βιομιχανικές αγτιδες.

Εκί ίνε δεκάδες κ' εκατοντάδες ανθρακοριχία, μεταλία σίδερυ, καθός κε μεταλυργικά εργοστάσια.

ΤΟ ΔΟΝΜΠΑΣ ΠΡΟΤΑ ΚΕ ΤΟΡΑ

Το Δονμπάς δεν ίτανε πάντα, όπος ίνε τορα.

Στα παλιά τα χρόνια εκί ίτανε ακατίκιτι στέπα, πυ τιν έπσινε το καλοκέρι ο ίλιος.

Μόνο κοπάδια πρόβατα βόσκανε στι στέπα κε κάπυ-κάπυ τίχεναν κομάτια γι, σπαρμένα με σιτιρά.

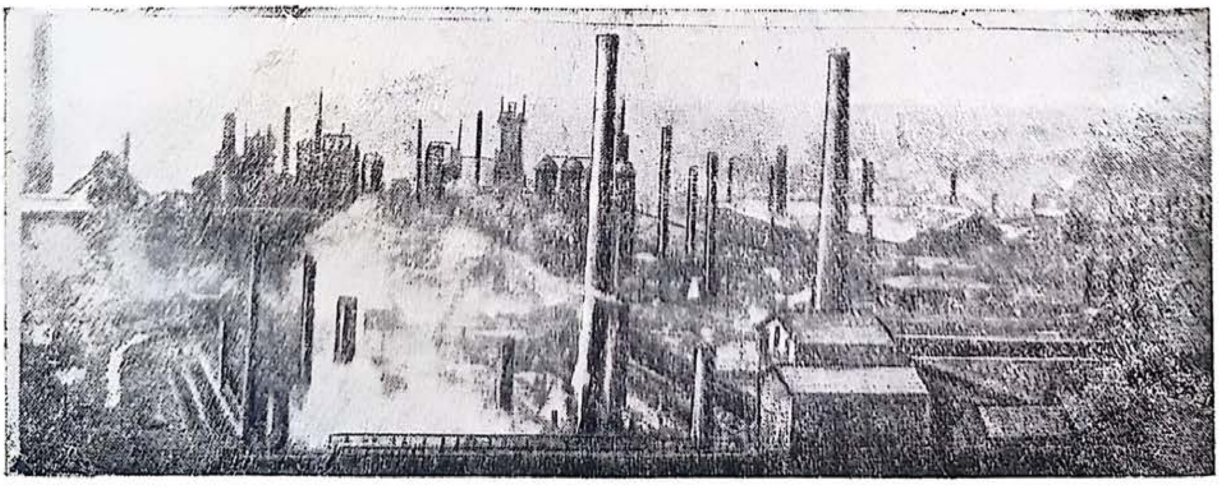

Το εργοστάσιο τις Μακέεβκας.

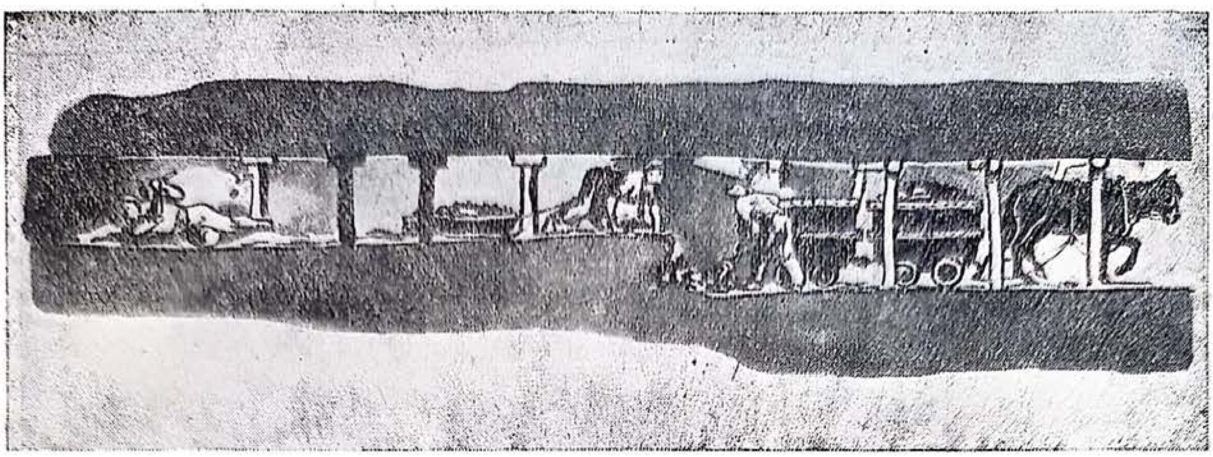

Πός δύλεβαν π ρ ό τ α ςτα ανθρακοριγία. Μέςα ςτι ςτενί ςκοτινί γαλαρία ςιχνά κςαπλομένος ανάςκελα, έςπανε ο εργάτις το κάρβυνο. 'Εςέρνε το κάρβυνο με έλκιθρα από ςτενύς κε χαμιλύς διαδρόμυς προς τα βαγονάκια. Αροςτιάρικα άλογα τραβύςαν τα βαγονάκια ος το ανελικςτικό κλυβί.

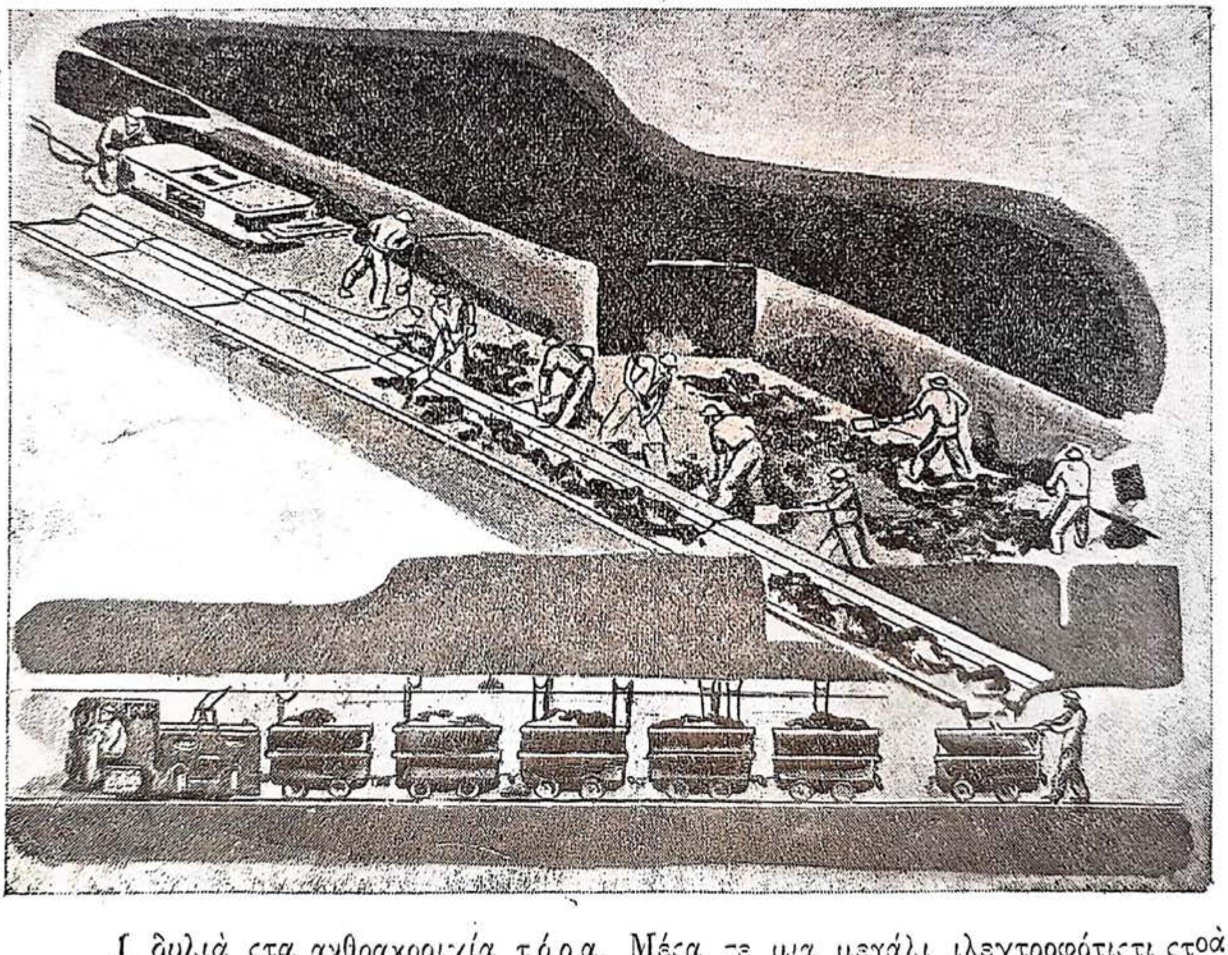

Ι δυλιά ςτα ανθρακοριχία τ ό ρ α. Μέςα ςε μια μεγάλι ιλεχτροφότιςτι ςτοά δυλέβι ι μπριγάδα. Ι εκςοριχτικές μιχανές κόβυν τα ςτρόματα τυ κάρβυνυ. Με μιχανικό τριπάνι κάνυν τρίπες. Τις γεμίζυνε με εχριχτικές ίλες. Ανατινάζυν το ςτρόμα τυ κάρβυνυ. Ρίχνυν με φτιάρια το κάρβυνο ςτο γιρτό αβλάκι. Το κάρβυνο κατρακιλά ςτα βαγονάκια. Το ιλεχτροβαγονάκι τα τραβά ςτο ανελκιςτικά κλυβί.

Μέσα στα σπλάχνα τις γις κίτονταν άχριστα για τότε τεράστια αποθέματα κάρβυνο.

Μα νά στα μέσα τυ περαζμένυ εόνα αρχίσανε να φτιάχνυνε σιδιροδρομικές γραμές κι' άρχισε ν'αναπτίσετε γλίγορα ι διομιχανία. Χριάστικε κάψιμι ίλι κε σίδερο. Μάθανε γλίγορα ι καπιταλιστές, ότι στο Δονμπάς ίνε μεγάλα πλύτι από πετροκάρβυνο κε μετάλεβμα. Αρχίσανε ν' αγοράζυνε στο Δονμπάς γι κε να φτιάχνυν ανθρακοριχία κε μεταλυργικά εργοστάσια. Δεκάδες χιλιάδες καταστραμένι χορικί μαζέφτικαν εκί κ' έγιναν ανθρακορίχι κ' εργάτες στα μεταλυργικά εργοστάσια. Κσεφίτροσαν εργοστασιακά χτίρια. Ανάπσανε σε διάφορα μέρι ιπσικάμινες. Απλόθικαν ς' όλες τις κατεφθίνσις σιδιροδρομικές γραμές. Αρχίσανε να γλιγοροπερνύν πάνο στις γραμές πλατφόρμες με μετάλεβμα κε κάρβυνο.

Ολάκερες πόλις από κακομιριαζμένες καλίβες κε χαμοκέλες σφιχτοτριγίρισαν τα ανθρακοριχία κε τα εργοστάσια. Σ'αφτές κατικύσαν ι εργάτες.

Ι εργάτες δύλεβαν 13 όρες το μερόνιχτο μέσα στα ιγρά οριχία. Όλι ι δυλιά γινότανε με το χέρι. Όλος ο εκσοπλιζμός τον εργατόν ήταν ι σφίνα κι' ο καζμάς.

Ι ανθρακορίχι πέρνανε για τι δυλιά-τυς τιποτένια πλιρομί, ενό ι καπιταλιστές πλύτεναν με τι δυλιά τον εργατόν.

Ίνε αγνόριστο σίμερα το παλιό Δονμπάς.

Απ' τυς προτινύς νικοκίριδες καπιταλιστές δεν έμινε ύτε ρυθύνι.

Τα φισικά πλύτι, τα οριχία κε τα εργοστάσια τυ Δονμπάς γίνανε ιδιοχτισία τις Σοβιετικίς σοσιαλιστικίς διμοκρατίας.

Χτίστικαν δεκάδες νέα ανθρακοριχία, ανασινκροτίθικαν, μεγάλοσαν κε χτίστικαν νέα μεταλυργικά εργοστάσια.

Κ' ι δυλιά στα οριχία ανασινκροτίτε ολότελα με νέο τρόπο.

Στα οριχία κατέβασαν πόλες εκσοριχτικές μιχανές. Όλι σχεδόν ι δυλιά γίνετε τόρα με μιχανικό τρόπο. Ι ανθρακορίχι δε δυλέβυν πια σκόρπια, κσεμοναχιαζμένα, ι δυλιά γίνετε τόρα οργανομένα με μπριγάδες.

Άλακσε ι ζοί τον εργατόν τυ Δονμπάς. Χτίστικαν για τυς εργάτες φοτερά κ' ιγιινά σπίτια. Παντύ ίνε εστιατόρια, φάμπριχες-κυζίνες, πεδικί κίπι κε πεδικί σταθμί (γιάσλι). Τα σπίτια έχυν ολόγιρα πάρκα κε κίπυς. Βάζυν ιδραγογίς σολίνες, φτιάχνυν ιπονόμυς, χτίζυν λυτρά.

Ο ΙΔΡΟΙΛΕΧΤΡΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΤΥ ΔΝΙΠΕΡΥ (ΔΝΕΠΡΟΓΕΣ)

Να βρίτε στο χάρτι το Δνεπρογές

Για να μπύνε σε κίνισι χιλιάδες μιχανές στα οριχία κε τα εργοστάσια τυ Δονέτς κε τυ Κριβόι Ρογ χριάζετε τεράστια ποσότιτα από

ενέργια. Ακόμα περισότερι ενέργια θα χριαστί, όταν θ' αρχίσυνε να δυλέβυν τα νέα εργοστάσια κε τα ορχία, πυ σίμερα χτίζοντε κε ίνε για να χτιστύν.

Από πύ να πάρυμε αφτί τιν ενέργια;

Τεράστια αποθέματα δορεάν ενέργια βρεθίκανε εκί σιμά στι φίσι. Αφτί ίνε ι ενέργια τον τρεχύμενον νερόν τυ Δνίπερυ.

Με θόριβο κε μυνκριτό, πέφτοντας από βράχο σε βράχο έτρεχε εκί ο Δνίπερος από αμνιμόνεφτα χρόνια. Τα νερά-τυ θα μπορύσαν να κάνυν πολί δυλιά, αν τα ανάνκαζε κανίς να πέφτυν με μιας ς' ένα μέρος από μεγάλο ίπσος.

Για να λίσυν αφτό το ζίτιμα δύλεβαν κάμποσα χρόνια ι ινζενιέρι με εντολί τις κιβέρνισις, προσπαθόντας να βρυν πὸς πρέπι να χρισιμοπιιθί ι ενέργια τυ Δνίπερυ κε καταλίκσανε στο σιμπέραζμα, ότι πρέπι να χτιστί πάνο στο Δνίπερο ένας νεροφράχτις κ' ένας ιδροιλεχτρικός σταθμός.

Πέντε χρόνια χιλιάδες εργάτες κε ινζενιέρι μέρα-νίχτα αγονίζονταν επίμονα ενάντια στο Δνίπερο.

Ανανκαστίκανε να ιπερνικίσυν πολές δισκολιές, όταν χτίζανε το νεροφράχτι.

Ανανκαζόντανε να φράζυν το ποτάμι τμιματικά με κσίλινα φράγματα, να αντλύν απ' αφτά το νερό κε να δυλέβυν μέσα ς' αφτά τα φράγματα όντας κάτο από παντοτινό κίνδινο γιατί κάθε στιγμί μπορὺσαν ι μανιαζμένι χίμαρι τυ νερύ να χιθύν μέσα στα φράγματα κε να καταστρέπσυν όλι τι δυλιά, καθός κε τυς ίδιυς τυς εργάτες.

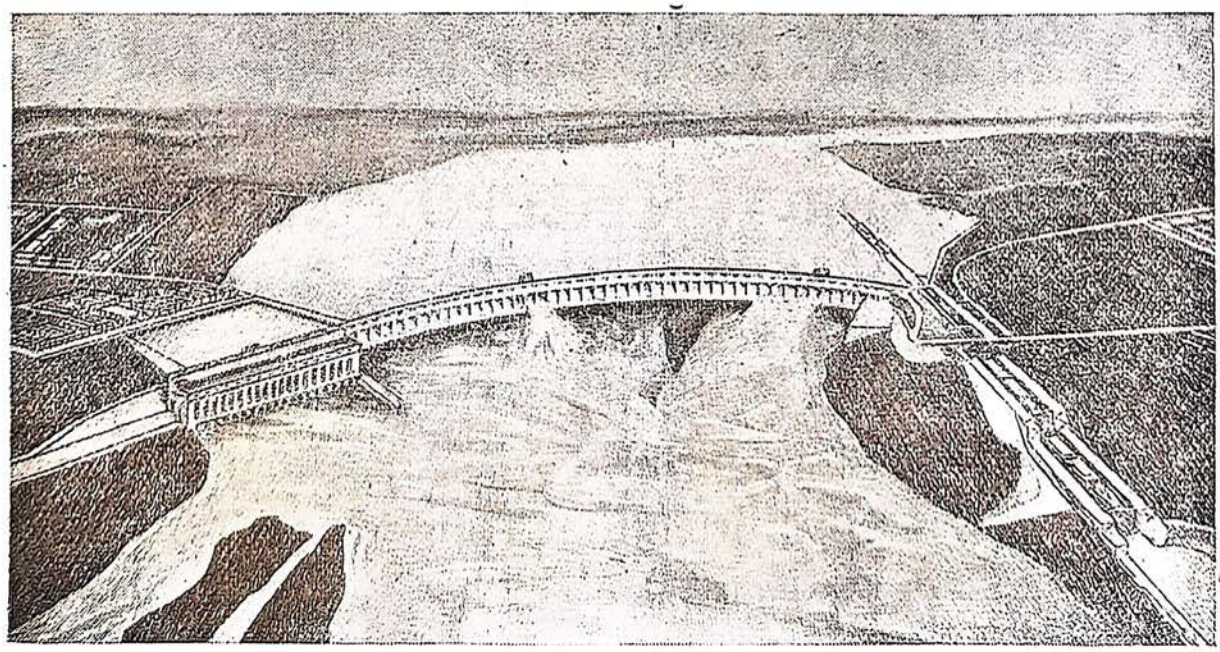

Ο Δνεπρογές

Φράκςανε το Δνίπερο μ'ένα τεράστιο νεροφράχτι κε χτίςανε ςιμά-τυ ένα ιδροιλεχτρικό ςταθμό.

Ο Δνίπερος ακύμπιςε ςτο νεροφράχτι κε χίθικε ςτυς πλατιύς ςιδερένιυς ςολίνες, όπυ ίτανε ενκαταςτιμένες ι τυρμπίνες τυ ιλεχτρικύ ςταθμύ.

Το νερό χὶμιξε με τρομαχτικί δίναμι ςτυς ςιδερένιυς ςολίνες, χτίπιςε ςτα φτερά τον τροχόν τον τυρμπίνον κι' άρχιςε να τυς γιρίζι. Αρχὶςανε να δυλὲβυν ι ιλεχτρικές μιχανές, κ' έτρεξε το ιλεχτρικό ρέβμα ςτα ςίρματα απ' τον ιλεχτρικό ςταθμό ςε διάφορες μεριές.

Τα ιλεχτρικό ρέβμα τυ Δνεπρογές θα κάνι τι δυλιά 18 εκατομιρίον ενίλικον εργατόν. Ι δυλιά τυ Δνεπρογές δε θα περιυριςτί ςτιν κίνιςι τον μιχανόν, τον οριχίον κ'εργοςταςίον τυ Δονμπάς κε τυ Κριβόι Ρογ. Σιμά ςτο Δνίπερο κςεφιτρόνυν κενύργια εργοςτάςια: χιτίρια χιτοςίδιρυ, χιτίρια ατςαλιύ, εργοςτάςιο αλυμίνιυ, μιχανυργικά κε χιμικά εργοςτάςια. Κι'αφτά επίςις θα δυλέβυν με το ρέβμα τυ Δνεπρογές.

Ι φοβερί βράχι τυ Δνίπερυ κρίφτικαν κάτο απ' το νερό. Ο Δνίπερος έγινε πλοτός ς' όλι-τυ τιν έχταςι.

Θα ςκάπςυν κανάλια απ' το Δνίπερο προς τις άνιδρες, ιλιοπςιμένες ςτέπες ςτις ακροποταμιές τυ Δνίπερυ. Θ' αφίςυνε να τρέξι το νερό ςτα κανάλια. Ι ςτέπες θα ζοντανέπςυν κε θα δίνυνε τεράςτιες ςοδιές.

Ο Δνεπρογές θα δυλέπςι με όλι-τυ τι δίναμι, το ρέβμα θα πάι ςτα ςοβχόζια, ςτα κολχόζια κε τα ιλεχτρικά αλέτρια θα δυλέπςυν ςτα ςοβχόζικα κε κολχόζικα χοράφια.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Χαράκςτε τι ζόνι τον μαβροχοματόδικον ςτεπόν ςτον περιγραμικό χάρτι.

Γράπςτε από πάνο ςτον περιγραμικό χάρτι τιν ονομαςὶα το ποταμόν, πυ διαςκιζυν τις μαβροχοματόδικες ςτέπες.

Σιμιόςτε ςτο χάρτι το Δονμπάς, τις πόλις: Κριβόι Ρογ κε Κερτζ.

Σιμιόςτε ςτο χάρτι το Δνεπρογές, το νεροφράχτι τυ Καμίςιν.

5. Ι ΖΟΝΙ ΤΟΝ ΚΣΕΡΟΝ ΣΤΕΠΟΝ

Στα βόρια τις Καςπίας θάλαςας, κι' απ' τις διο μεριές τυ κάτυ ρέματος τυ Βόλγα κε παραπέρα προς τιν ανατολί, ος τα ςίνορα τις Κίνας, ίνε ι πλατιά λυρίδα τον κ ς ε ρ ό ν ς τ ε π ό ν.

Να βρίτε ςτο χάρτι τις κςερές ςτέπες.

ΣΤΙΣ ΚΣΕΡΕΣ ΣΤΕΠΕΣ

(ΑΠΟ ΓΡΑΜΑ ΠΕΡΙΗΓΙΤΙ)

Ίμυνα διο μίνες ςτις κςὲρες ςτέπες. Ολόγιρὰ-μυ, όςο φτάνι το μάτι, απλονόντανε μια ατὲλιοτι ομιόμορφι πεδιάδα. Ι ςτὲπα για λίγα

κερό κράτισε τιν πλυμιστί ανικσιάτικι στολί-τις. Γλίγορα μαράθικαν τα χτιπιτά λυλύδια-τις κε ι πρότες ζεστές καλοκεριάτικες μέρες κσέραναν τα πράσινα χορτάρια. Μονάχα τ' απσέντι κε τ' αγριόχορτα βάστακσαν κάτο απ' τις καφστικές αχτίδες τυ ίλιυ. Ι στέπα ίτανε κιτρινόνκριζι, σκονιζμένι. Ολάκερες στίλες από σκόνι σικόνονταν κε παρασέρνονταν απ' το γερό φίσιμα τυ ανέμυ.

Το ζόα κρίφτικαν απ' τιν κάπσα. Μόνο ι γυστερίτσες γριγοροπερνύσαν ανάμεσα στο απσέντι.

Κάπυ-κάπυ μαζέβονταν μαβροσίνεφα, άστραφτε κε μπυμπύνιζε, έπεφταν μάλιστα κ' ι πρότες μεγάλες σταλαγματιές βροχίς. Μα ένα φίσιμα τυ ανέμυ παράσερνε το σίνεφο παραπέρα κ' ι στέπα έμενε όπος κε πριν κσερί κε σκονιζμένι.

Εδό κ' εκί έπερνε το μάτι άσπρες βύλες, τα αλατοχόματα. Εκί σκέπαζε τι γι μια λεπτί κόρα από αλάτι κε φενότανε σαν νάπεσε χιόνι.

Μέρι-μέρι γιαλίζανε στον ίλιο αρμιρές λίμνες.

'Ιταν εριμιά, δεν ίχε ανθρόπυς. Μόνο σπάνια φένονταν από μακριά ι κιμπίτκες (σκινές) τον καζάκον, κε ολόγιρά-τυς κοπάδια από άλογα κε πρόβατα. Φένονταν σιχνά κε άσπρες σκινές κ' ι πίγι πυ έφτιαχναν ι εκσερεβνιτές-ανιχνεφτές για διατρίσις.

Ι ΦΙΣΙ ΣΤΙΣ ΚΣΕΡΕΣ ΣΤΕΠΕΣ

Ο ΣΧΙΜΑΤΙΖΜΟΣ ΤΙΣ ΕΠΙΦΑΝΙΑΣ. Ρίκστε μια ματιά στο χάρτι: ι επιφάνια τον κσερόν στεπόν δεν ίνε ομιόμορφι. Το δυτικό μισό τον κσερόν στεπόν ίνε βαθίπεδο, πυ χαμιλόνι προς τιν Κασπία θάλασα. Το ανατολικό μισό ίνε ιπσίπεδο με χαμιλά βυνά.

Ι πεδιάδες τον κσερόν στεπόν ίτανε κάποτε πάτος τις θάλασας. Γι' αφτό μαρτιρύν πολές αρμιρές λίμνες, τμίματα γις ποτιζμένα από αλάτι, κε κοχίλια, πυ σιναντά κανίς στιν κσιρά.

ΤΟ ΚΛΙΜΑ. Το καλοκέρι στις κσερές στέπες ίνε πιο ζεστό κε κσερό, παρά στις μαβροχοματόδικες. Σπάνια φτάνυν ος εκί ι ζεστί κε ιγρί άνεμι απ' τον Ατλαντικό οκεανό κε το καλοκέρι σκεδόν δε βρέχι. Σιχνά φισύν κσερί κε καφτερί άνεμι—ο «λίβας». Απ' τιν κάπσα ι γι κσερένετε κε σκάνι.

Ο χιμόνας ίνε εκί, όπος κε στις μαβροχοματόδικες στέπες, κοντός, μα πιο βαρίς. Το χιμόνα πλακόνυνε σιχνά χιονοστρόβιλι (ο μπυράν). Στο τέλος τυ χιμόνα σιχνά σχιματίζετε παγόκορα, διλ. σκεπάζετε όλι ι επιφάνια τις στέπας με στρόμα από πάγο.

Ι ΠΟΤΑΜΙ. Στις κσερές στέπες ίνε λίγι ποταμί. Ι πιο μεγάλι απ' αφτύς ίνε: το κάτο τμίμα τυ Βόλγα, ο Υράλις κι' ο 'Εμπας.

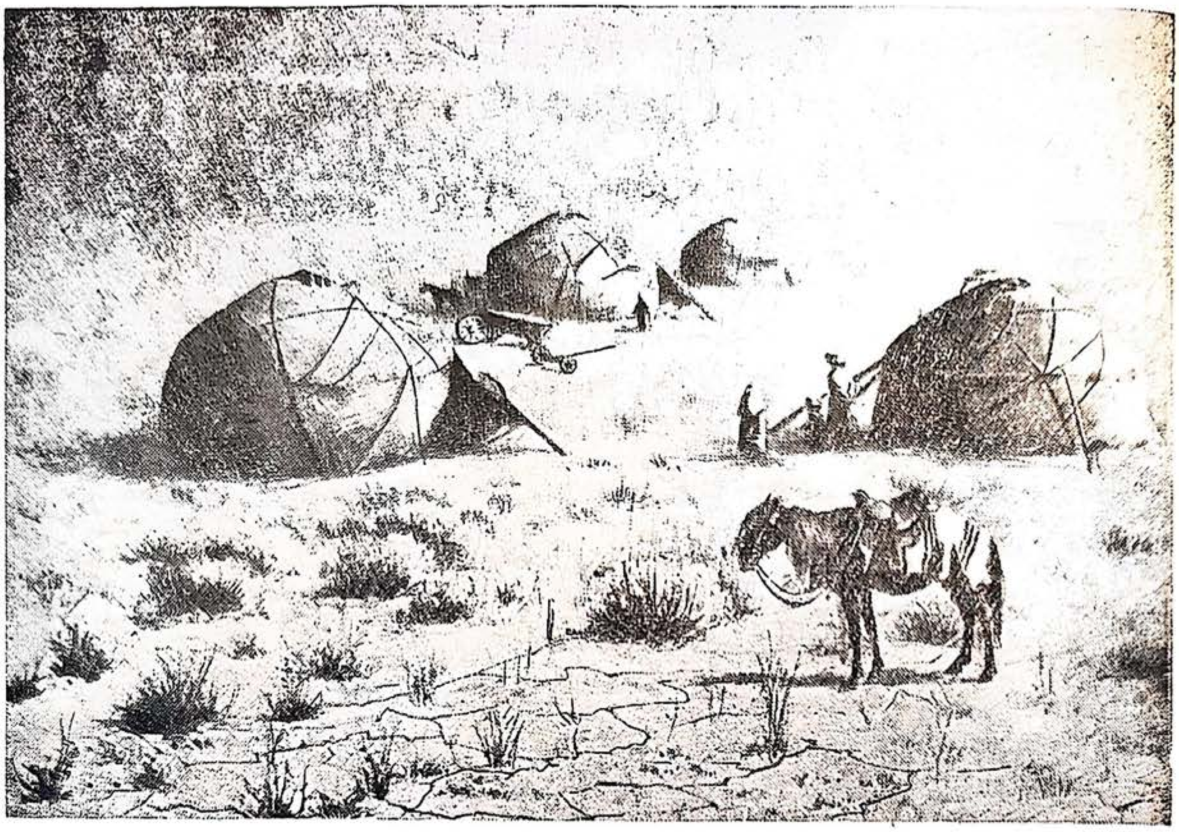

Στιν κσερί στέπα.

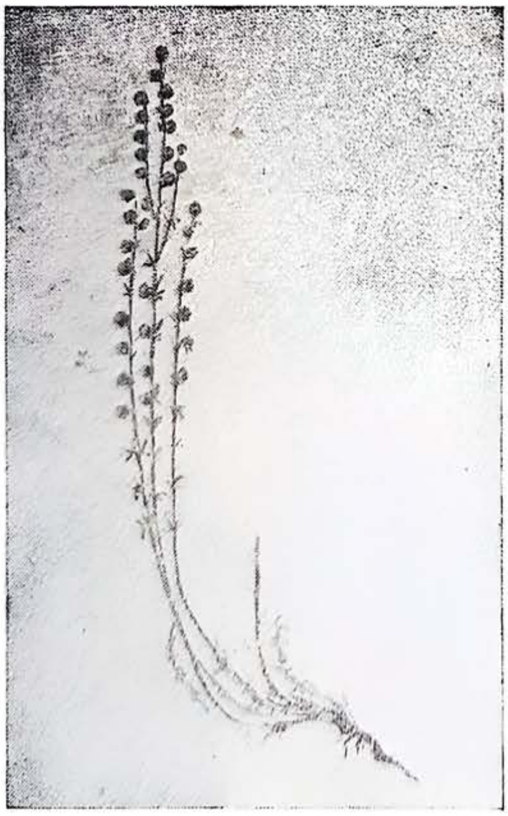

Απσέντι.

Το καλοκέρι τα ποτάμια ριχένυν πολί. Κατά το τέλος τυ καλοκεριύ δισκολέβετε ι ατμοπλοία ακόμα κε σ' ένα τέτιο μεγάλο ποτάμι, όπος ινε ο Υράλις. Τα μικρά ποτάμια κσερένυντε ολότελα. Τα περισότερα ποτάμια τον κσερόν στεπόν δε φτάνυν στι θάλασα, χάνυντε μέσα στυς άμυς ίτε χίνυντε μέσα σε μικρές λίμνες.

Να βρίτε στο χάρτι τα ποτάμια, πυ ιποδίκσαμε.

Ι ΒΛΑΣΤΙΣΙ. Ι βλάστισι τον κσερόν στεπόν αλάζι τιν άνικσι, το καλοκέρι, το φτινόπορο, όπος ακριβός κε στις μαβροχοματόδικες στέπες.

Μα εδό φιτρόνυν κιρίος χόρτα, πυ αντέχυν καλά στιν κσιρασία.

Τιν προτάνικσι, μόλις λιόσι το χιόνι κε ποτιστί το έδαφος με ιγρασία, αναπτίσυντε γλίγορα τα φιτά, πυ έχυν βολβύς,—ι αμαδριλίδες κ' ι

κίτρινι κε κόκινι λαλέδες. Πολί γλίγορα ι κςερές στέπες σκεπάζυντε με πράςινα χορτάρια.

Μα γλίγορα έρχετε στι θέςι τις άνιξις το καφτερό κε κςερό καλοκέρι. Πέφτυνε τα λυλύδια τον λαλέδον κε μαρένυντε, τα χορτάρια κέγυντε. Στις θέςι-τυς έρχυντε φιτά πυ αγαπύν τιν κςιρα-ςία το νκριζο μιροδάτο α π ς έ ν τ ι. Ίνε σκεπα-ζμένα με τριχίτςες κε γι' αφτό εκςατμίζυν λίγο τιν ιγραςία. Φιτρόνυν επίςις τα κ α μ ι λ ά ν κ α θ α —χόρτα με μικρά φίλα κε μιτερά ανκάθια — κε δ ι ά φ ο ρ α α γ ρ ι ό χ ο ρ τ α, πυ δε φοβύντε επί-ςις τιν κςιραςία.

Τα φιτά τον κςερόν στεπόν έχυνε μακριὲς ρίζες, πυ χόνυντε βαθιὰ μέςα στι γι κε βιζένυν απ' εκί τιν ιγραςία.

Τα φιτά αφτά φιτρόνυν αριά το ένα μακριὰ απ' τ' άλο. Ανάμεςά-τυς φένετε ι γιμνί κε σκα-ζμένι απ' τιν κάπςα γι. Σ' εκίνα τα μὲρι, όπυ στι γι ίνε πολά άλατα, ςιναντύμε ιδιετερα φιτά τα αλατόχορτα.

Αλατόχορτο

ΤΟ ΕΔΑΦΟΣ. Χάρι στο μακρόχρονο καφτερό καλοκέρι κε στιν αρεά βλάστιςι δε μπορί να ςχιματιςτί στι γι τόςο πολί φιτόχομα όπος στις μαβροχοματόδικες στέπες. Το έδαφος στις κςερές στέπες ίνε πιο ςιχνά κ ς α ν θ ὸ χ ρ ο μ ο, με λίγο φιτόχομα. Σιναντύμε κε αλατοχόματα. Ίνε ποτιζμένα με πολί αλάτι.

Ο ΖΟΙΚΟΣ ΚΟΖΜΟΣ. Στις κςερές στέπες ἰνε λίγα μεγάλα ζόα. Σιναντά κανίς τυς γοργύς έ γ α γ ρ ε ς, πυ ίνε ανανκαζμένι ζιτόντας τροφί κε νερό να διατρέχυνε μεγάλες αποςτάςις. Μόνο το γλίγορο τρέξιμο τυς γλιτόνι απ' το κινίγμα τον λίκον.

Έγαγρι.

Στις κςερές στέπες ίνε όπος κε στις μαβρο-χοματόδικες πολά τρο-κτικά ζόα τ ζ υ μ π ρ ά ν ι α κε άλα. Εκί ίνε πολές γ υ ς τ ε ρ ί τ ς ε ς κε φί-δ ι α, απ' τα έντομα ςι-ναντύμε α κ ρ ί δ ε ς.

Τα περιςότερα ζόα τον κςερόν ςτεπόν έχυνε χροματιζμό, πυ τεριάζι στο χόμα τον καμένον ςτεπόν κε γι' αφτό μόλις κε διακρίνυντε μέςα ςτις ςτέπες.

ΓΙΜΝΑΖΜΑΤΑ. Να ςινκρίνετε το κλίμα τον κςερόν ςτεπόν με το κλίμα τον μαβροχοματόδικον.

Διιγιθίτε, πός αλάζι ι βλάςτιςι τον κςερόν ςτεπόν τιν άνικςι κε το φτινόπορο.

Να ςινκρίνετε το έδαφος τον κςερόν ςτέπον με το έδαφος τον μαβροχοματόδικον ςτεπόν. Γιατί ςτις κςερές ςτέπες ίνε πιο λίγο φιτόχομα;

Διιγιθίτε, τί ιδιέτερα χαραχτιριςτικά έχυνε τα φιτά κε τα ζόα τον κςερόν ςτεπόν.

Ο ΠΛΙΘΙΖΜΟΣ ΤΟΝ ΚΣΕΡΟΝ ΣΤΕΠΟΝ

Στις απέραντες εχτάςις τον κςερόν ςτεπόν απ' τα παλιά χρόνια κατικύν ι καζάκι κ' ι καλμίκι.

Κίτακςτε ςτο χάρτι ςτι ςελίδα 138, πυ κατικύν.

Ι λαί αφτί αςχολύντε κιρίος με τι χτινοτροφία—διατρέφυν μεγάλα κοπάδια πρόβατα, άλογα κε καμίλες.

Ι βλάςτιςι τον κςερόν ςτεπόν ίνε φτοχικί, μα μπορί να θρέπςι άπιρα κοπάδια από τέτια ολιγαρκί ζόα, ςαν τα πρόβατα κε τις καμίλες.

Οςτόςο για το θρέπςιμο τον κοπαδιόν χριάζυντε μεγάλες εχτάςις από ςτέπες. Κε γι' αφτό ι καζάκι κ' ι καλμίκι μετικύν το καλοκέρι από βοςκότοπο ςε βοςκότοπο. Διαλέγυν ςε κανένα μέρος ένα κατάλιλο κομάτι γι γιατί ι βοςκί τον ζόον ςτίνυν τις κιμπίτκες-τυς πυ ίνε καμομένες από κετςέ κε ζυν εκί όςπυ να φάνε τα ζόα το χορτάρι.

Στυς χιμονιάτικυς καταβλιζμύς φτιάχνυν μόνιμα ςπίτια. Τα χτίζυν από λάςπι ανακατεμένι με κοπριά.

ΠΟΣ ΜΕΤΙΚΥΝ Ι ΚΑΖΑΚΙ

'Εφαγαν κε τςαλαπάτιςαν τα ζόα το χορτάρι ολόγιρα ςτο αύλ. Πρέπι να μετικίςυν ι καζάκι ς' άλον τόπο.

Το αύλ απ' το πρωί ζοιρέβι. Ι γινέκες μαζέβυν τις κιμπίτκες, διπλόνυν τα χαλιά, ςτιβάζυν τα ςτρόματα, τα ςκέβι. Ι άντρες φορτόνυν τυς αραμπάδες κε τις καμίλες.

'Ολα ίνε έτιμα. Κςεκινύν.

Στυς αραμπάδες, όπυ ίνε ζεμένα βόδια, ίνε ι γινέκες κε τα πεδιά. Πίςο απ' τυς αραμπάδες με ςοβαρό βίμα προχορύν ι καμίλες. Στις καμπύρες-τυς ίνε φορτομένες ι μαζεμένες κιμπίτκες. Πίςο απ' τις καμίλες πιγένυν τα άλογα κ' ι αγελάδες. Κε πίςο τα κοπάδια από πρόβατα κε κατςίκια. Τρίζυν ι αραμπάδες, βελάζυν τ' αρνιά, μυνκρίζυν ι καμίλες κ' ι αγελάδες, χριμιντρίζυν τα άλογα. Ακύγυντε ι ιχιτερές φονές τον πεδιόν.

Μπροστά απ' όλο το καραβάνι πιγένι καβάλα ο Αμπάι. Ι άλι άντρες κι' αφτί καβάλα κλίνυν το καραβάνι.

Μα νά ο ίλιος γέρνι στι δίσι. Τα σίνεφα γίνυντε χρισορόδινα.

Γλίγορα σκοτινιάζι. Ο Αμπάι δίνι το σίνθιμα κε το καραβάνι σταματά για διανιχτέρεψι.

Το πρωί, με τιν ανατολί τυ ίλιυ κσανατραβύν το δρόμο-τυς. Το βράδι κσανακάνυνε στάσι για να αναπαφτύν.

Το καραβάνι περπατά έτσι τέσερις μέρες, πιγένοντας προς τα εκί, όπυ το χορτάρι ίνε πιο ζυμερό, όπυ ίνε πόσιμο νερό, όπυ μπορύν να θρέψυν πιο καλά τα ζόα.

Επιτέλυς, το πέμπτο μερόνιχτο γιάλισε από μακριά μια λιμνύλα.

Δοκίμασαν το νερό, ίτανε καλό, νόστιμο. Κε το χορτάρι ολόγιρα ίτανε πικνό κε πράσινο.

Αποφασίζυνε να σταματίσυν εκί.

Στίνυν τις κιμπίτκες κε το αύλ ίνε έτιμο.

Κε νά πια ολόγιρα στο αύλ προς όλες τις μεριές σκορπίστικαν άλογα, αγελάδες, κατσίκια κε πρόβατα.

Αφτά κάνυν τι στέπα παρδαλόχρομι.

Διο δεκάδες μεγάλα άγρια σκιλιά φιλάγυν το κοπάδι. Μπροστά στις κιμπίτκες ανάβυν πιρές κε σ'αφτές κάτι βράζι.

Απ'το αύλ συ χτιπά στι μίτι καπνός κε μιροδιά κσινύ κυμίς (το φτιάχνυν από γάλα φοράδας).

ΠΟΣ ΖΥΣΕ Ο ΠΛΙΘΙΖΜΟΣ ΤΟΝ ΚΣΕΡΟΝ ΣΤΕΠΟΝ ΠΡΙΝ ΑΠ'ΤΙΝ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙ ΤΥ ΟΧΤΟΒΡΙ

Στις τεράστιες εχτάσις τον κσερόν στεπόν μπορύνε να τραφύν εκατοντάδες εκατομίρια ζόα.

Μα εκί ο κερός σιχνά δεν ίνε εδνοικός. Τα χορτάρια κέγυντε απ'τιν κσιρασία. 'Οταν ο χιμόνας ίνε λιγόχιονος σχιματίζετε παγόχορα. Ι γι σκεπάζετε με μια κόρα από πάγο πυ έχι τέτιο πάχος, όστε δε μπορύν να τι σπάσυν ακόμα κε τ'άλογα με τις οπλές-τυς. Τότε αρχίζι το «ντζυτ,» ψοφύν κατά μάζες τα ζόα απ'τιν έλιψι τροφίς. Εχτός απ' αφτό, τα ζόα αροστένυν σιχνά από μάλι, άνθρακα κε άλες αρόστιες.

Ι βυτιγμένι στο σκοτάδι οπισθοδρομικί νομάδες ίταν σε πλέρια εκσάρτισι απ'τι φίσι.

Δεν έκαναν τίποτα για ν'αγονιστύν ενάντια στο μαζικό ψόφιμα τον ζόον.

'Οταν αροςτύςαν τα ζόα, πιγένανε ςτον κομπογιανίτι, πυ ι γιατριά-τυ μεγάλονε τιν αρόςτια κε το πςόφιμα.

'Ινε δίςκολο να βρι κανὶς νερό ςτιν κςερί ςτέπα. Πρέπι να ςκαφτύν βαθιὰ πιγάδια. Τα πιο καλά πιγάδια τις ςτέπας ίτανε ςτα χέρια τον μπέιδον (τον πλυςίον).

Ι μπὲιδες εκμεταλέβονταν τιν αμορφοςιά τον φτοχόν χορικόν.

Κάθε έλιπςι τροφίς, κάθε πςόφιμα τον ζόον έφερναν για τυς μπέιδες νέο πλύτο—όλο κε περιςότερι φτοχί χορικί γίνονταν μπατράκι (μιςθοτί) ςτυς μπέιδες.

Ι τςαρικί κιβέρνιςι φιςικά, δε φρόντιζε για τιν ικονομία τον νομάδον τις ςτέπας.

Αντὶθετα, ι τςαρικί κιβέρνιςι κατάςτρεφε τον πλιθιζμό αφτὸν τον ςτεπόν: αφερύςε από τυς νομάδες τις ςτὲπας τυς βοςκότοπυς κε τι γὶ κε τάδινε ςτυς ρόςυς μετίκυς.

ΤΙ ΚΑΝΙ Ι ΣΟΒΙΕΤΙΚΙ ΕΚΣΥΣΙΑ ΓΙΑ ΝΑ ΚΑΛΙΤΕΡΕΠΣΙ ΤΙ ΖΟΙ ΤΟΝ ΝΟΜΑΔΟΝ ΤΙΣ ΣΤΕΠΑΣ ΚΕ Ν'ΑΝΑΠΤΙΚΣΙ ΤΙ ΧΤΙΝΟΤΡΟΦΙΑ ΤΙΣ ΣΤΕΠΑΣ

Ι ςοβιετικί εκςυςία καταπιάςτικε αποφαςιςτικά με τιν ανας ινκρότιςι τις ικονομίας κε τις ζοίς τον νομάδον. 'Αρχιςε με τον αγόνα για το μεγάλομα τον κοπαδιόν, γιατι απ'αφτά εκςαρτιέτε ι καλοπέραςι τον νομάδον.

Μα δεν ίνε δινατό ν'αναπτιχτί ι χτινοτροφία με τυς ατέλιοτυς

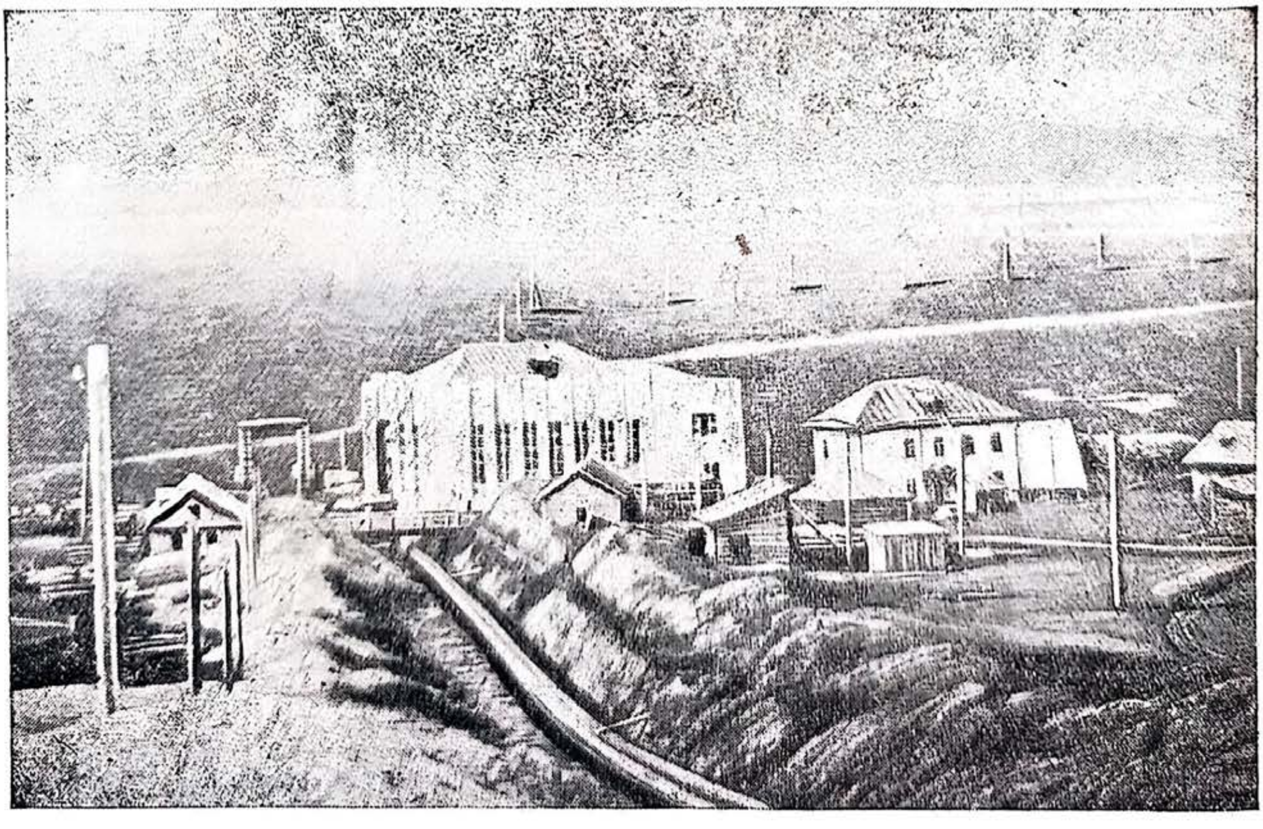

Χτίςιμο εργοςτάςιυ ςτιν κςερί ςτέπα.

μετικιζμύς από τόπο σε τόπο.

Ι σοβιετικί εξουσία πέρνι μέτρα για να περάσυν ι νομάδες στι μόνιμι ζοί. Τυς βοιθά με όλα τα μέσα.

Οργανόνυντε ενόσις για το κινό θέριζμα τυ σανύ, για το σπάρσιμο χορταριύ, φτιάχνυνε κινοτικές μάντρες για τα ζόα, ανίγυντε κινοτικά πιγάδια, φτιάχνυντε τεχνιτές λίμνες. Οργανόνυντε χτινιατρικί σταθμί.

Για τιν ανάπτιξι τις κυλτύρας τον νομάδον οργανόνυντε «κόκινες χιμπίτχες», σκολιά, χτίζυντε νοσοκομία.

Ι ξερές στέπες δεν ίνε κατάλιλες για τι γεοργία, μα μπορύνε να θρέψυν ζόα εκατομίρια κεφάλια. Αφτές ι στέπες θα μπορέσυνε να δόσον ποσότιτα κρέας, αν διαχιριστί κανίς καλά τι χτινοτροφία στις στέπες.

Κε νά στις ξερές στέπες αναπτίξυντε, οργανόνυντε τα χτινοτροφικά σοβχόζια.

Τόρα ίνε πια εκί πολά χτινοτροφικά σοβχόζια.

ΤΑ ΟΦΕΛΙΜΑ ΟΡΙΧΤΑ Κ' Ι ΒΙΟΜΙΧΑΝΙΑ

Στα σπλάχνα τον ξερόν στεπόν κίτονταν ος τον τελεφτέο κερό κριμένα τεράστια ορυχτά πλύτι.

Εκί, όπυ ι χτίστες τυ σοσιαλιζμύ, με τιν επίμονι δυλιά-τυς άνιξαν τα γίινα σπλάχνα τον στεπόν, εκί ζοντάνεψαν ι έριμες στέπες.

Ι ανθρακορίχι Καραγάντας στέλνυν το μάβρο σπιθοτό κάρβυνο τον

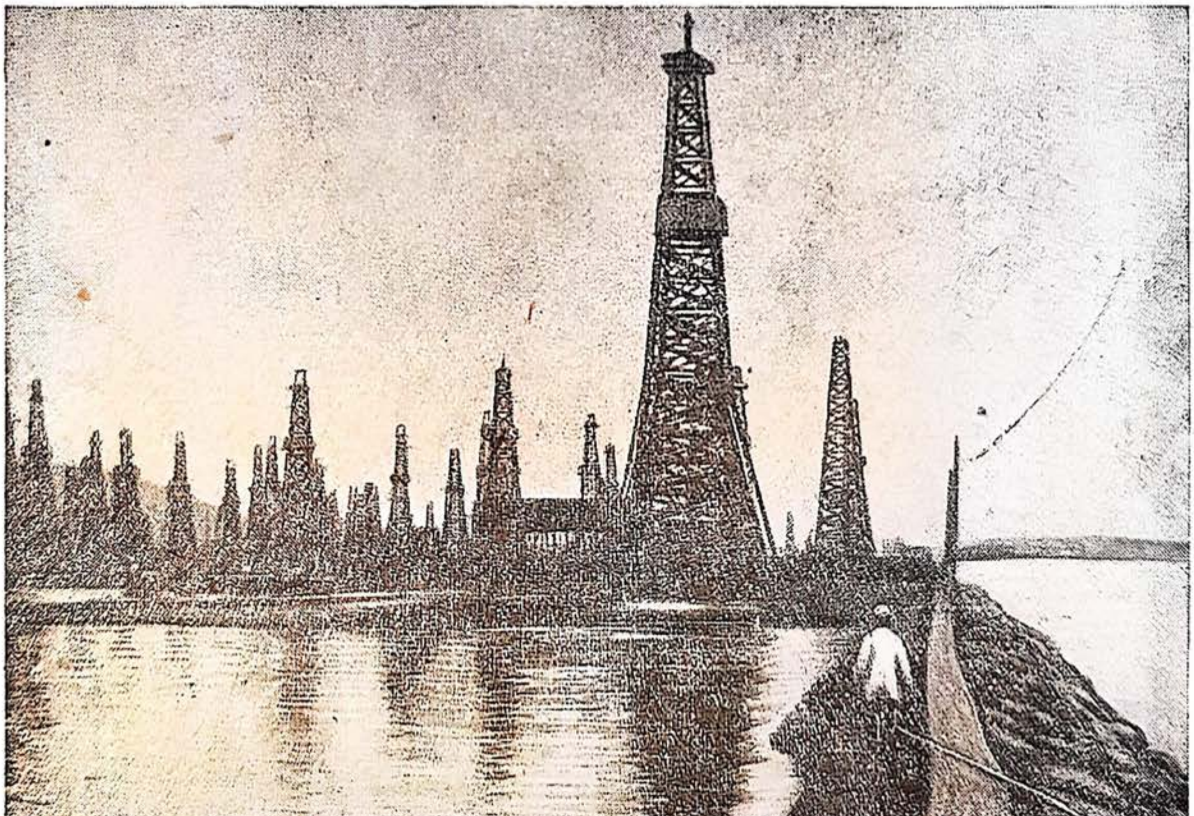

οριχίον στιν επιφάνια με αδιάκοπο χίμαρο. Μέρα-νίχτα τρέχι απ'τυς πίργυς στυς σολίνες το νέφτι τις 'Εμπας κε πιγένι στιν ακρογιαλιά τις Κασπίας θάλασας. Χτίζετε το πιο μεγάλυ στον κόζμο εργοστάσιο για λιόσιμο χαλκύ στιν όχτι τις λίμνις Μπαλχάς.

Να βρίτε στο χάρτι τιν Καραγάντα, τις πετρελεοπιγές τις 'Εμπας, τα κιτάζματα τυ χαλκύ στις όχτες τις λίμνις Μπαλχάς.

Μα αφτό ίνε μόνο ι αρχί. Στα σπλάχνα τον κσερόν στεπόν ανακαλίφτικαν τεράστια αποθέματα από μεταλέβματα χαλκύ, τσίνκυ, μολιβιύ κε άλα πολιτιμότατα οριχτά.

'Ετσι σιγά-σιγά αλάζυν ι κσερές στέπες, αλάζι μαζί-τυς κε ι ζοί τον καζάκον.

Ι νομάδες καζακι γίνυνε εργάτες χτίστες, ανθρακορίχι, πετρελεοεργάτες, πάβυνε να ίνε νομάδες κι'αρχίζυνε να ζύνε τιν πολιτιζμένι ζοί τον εργατόν τις βιομιχανίας.

ΝΕΦΤΙ ΑΠ'ΤΟΝ ΠΑΤΟ ΤΙΣ ΘΑΛΑΣΑΣ. Απ'τον παλιό κερό ι ψαράδες, πυ ταξίδεβαν στιν Κασπία θάλασα σιμά στις εκβολές τυ ποταμύ 'Εμπα, παρατιρύσαν, ότι εκί το νερό πέρνι τα χρόματα τις ίριδας.

Εκσερέβνισαν τιν ακροθαλασιά κε τον πάτο τις θάλασας.

'Ιβραν, ότι βαθιά κάτο απ'τον πάτο τις θάλασας κίτοντε στρόματα γι, πλύσια από νέφτι.

Ι σοβιετικί κιβέρνισι αποφάσισε να καταχτίσι το νεφτι απ' τιν κιριαρχία τις θάλασας.

Ορθόσανε μέσα στι θάλασα ένα χοντρό πέτρινο τίχο. Ζόσανε μ' αφτόν τον τίχο ένα τμίμα απ'τι θάλασα. Αντλίσανε απ'εκί το νερό. Μέρα-νίχτα διο ολάκερα χρόνια δύλεβαν δινατές αντλίες. Επιτέλυς φάνικε ο πάτος.

Στον αποκσιραμένο πάτο τις θάλασας χτίσανε δεκάδες πετρελεόπιργυς κι' άρχισαν να βγάζυν νέφτι.

Γλίγορα εκί κσεπίδισε ένα ισχιρό σαντριβάνι από νέφτι. Το σφαλίκσανε κε διοχέτεψαν το νέφτι με σολίνες στα νεφτοντεπόζιτα.

Ι εργάτες κ'ι ινζενιέρι αποσπάσανε απ' τι φίσι για τι σοσιαλιστικί ικονομία τεράστια ποσότιτα από νέφτι.

Τόρα εκί πυ πριν από μερικά χρόνια ίτανε πάτος τις θάλασας, στέκετε ένα ολάκερο δάσος από πετρελεόπιργυς.

Ι ΒΙΟΤΕΧΝΙΕΣ ΨΑΡΙΚΙΣ

Το διτικό τμίμα τις ζόνις τον κσερόν στεπόν βρίσκετε στις ακρογιαλιές τις Κασπίας θάλασας στο κάτο τμίμα τυ ποταμύ Βόλγα κε στον ποταμό Υράλι.

Σ'αφτά τα μέρι ίνε τεράστια πλύτι από ψάρια. Εκί πιάνυν πο-

λά πολίτιμα πςάρια, πυ τα καταναλόνυν όχι μόνο ς'όλα τα μέρι τις 'Ενοςις, μα κε τα εκςάγυν ςτο εκςοτερικό.

Να βρίτε ςτο χάρτι αφτό το τμίμα τις ζόνις.

Στις εκβολες τυ Βόλγα ίνε ι πόλι Αςτραχάν.

Αφτό ίνε ένα πολί ςπυδέο κέντρο βιοτεχνιόν πςαρικίς. Στιν ακροθαλαςιά ίνε εκατοντάδες πςαράδικες βάρκες. Μέρα νίχτα δε ςταματά ςτιν εποχί τυ πςαρέματος το κςεφόρτομα πςαριύ.

Πριν απ'τιν επανάςταςι ςτο Αςτραχάν πλύτιζαν απ'τι δυλιά τον πςαράδον ι μεγαλέμπορι.

Στο νέο Αςτραχάν ίνε δεκάδες χιλιάδες πςαράδες κολχόζνικι. Ανάμεςά-τυς ίνε πολί προτινί νομάδες καλμίκι.

Σίμερα ίνε χτιζμένα εκί μεγάλα εργοςτάςια, πυ φτιάχνυν κονςέρβες, πςιγία, εργοςτάςια, για το φτιάκςιμο πςαράδικον καραβιόν.

Να βρίτε ςτο χάρτι τιν πόλι Αςτραχάν.

Ι ΔΡΟΜΙ ΣΙΝΚΙΝΟΝΙΑΣ ΣΤΙΣ ΚΣΕΡΕΣ ΣΤΕΠΕΣ

Μόνο μια ςιδιροδρομικί γραμί διάςκιζε τις κςερές ςτέπες πριν απ' τιν Προλεταριακί επανάςταςι.

Πίγενε απ'τιν πόλι Ορενμπùργ ςτα νοτιο-ανατολικά, με κατέφθινςι προς τιν πόλι Ταςκέντ.

Να βρίτε ςτο χάρτι αφτί τι ςιδιροδρομικί γραμί.

'Ενα μεγάλο τμίμα απ'τις απèραντες εχτάςις τον κςερόν ςτεπόν ίταν ολότελα

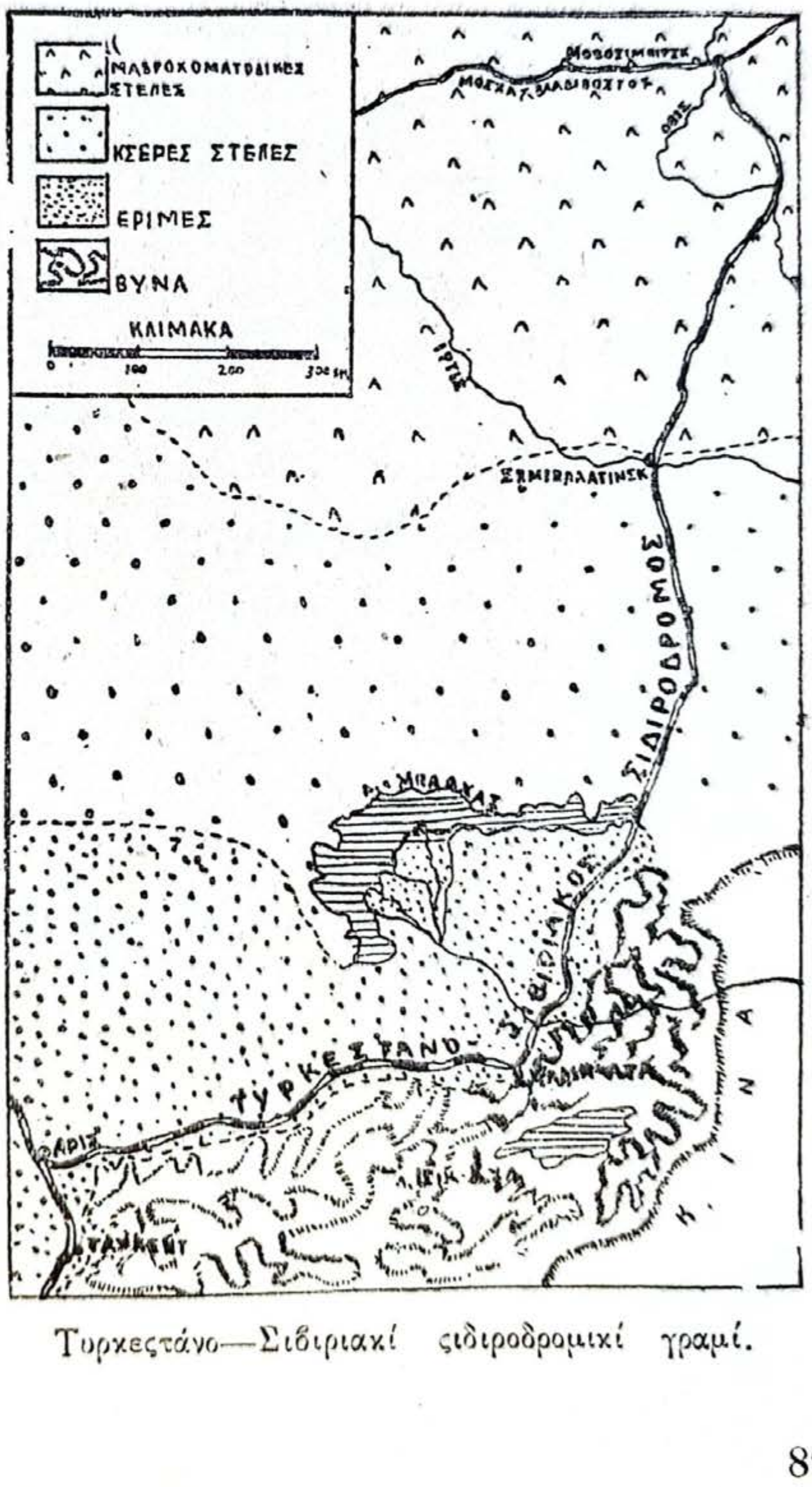

Τυρκεςτάνο—Σιβιριακί ςιδιροδρομικί γραμί.

αποκομένο απ'τα πολιτιζμένα κέντρα τις ΕΣΣΔ.

Ι καμίλα ίτανε το μόνο μέσο μετακίνισις ς' αφτές τις στèπες.

Τα τελεφτέα χρόνια χτίςτικε μια μακριά ςιδιροδρομικί γραμί ενκάρςια στο ανατολικό τμίμα τον κςερòν ςτεπόν, ι Τυρκεςτάνο—Σιβιριακί γραμί (Τυρκςίμπ). Χάρι ς'αφτί τι γραμί αναπτίςετε γλìγορα ι ικονομία τις περιοχίς.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Χαράκςτε ςτον περιγραμικό χàρτι τι λυρίδα τον κςερόν ςτεπόν. Σιμιόςτε τα μέρι, όπυ βγàζυν τα κιριότερα οριχτά. Σιμιòςτε ςτον περιγραμικό χàρτι, πυ κατικύν ι καζάκι, πύ ι καλμίκι.

Σιμιόςτε τις πòλις Καραγάντα κε Αςτραχàν.

Χαράκςτε τιν Τυρκεςτàνο-Σιβιριακί γραμί κ'επιγράπςτε-τιν.

ΔΥΔΙΑ ΙΣΤΕΡΑ ΑΠ'ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Φτιάκςτε αλμπόμ με θέμα: «Ι ζόνι τον κςερòν ςτεπόν».

6. Ι ΖΟΝΙ ΤΟΝ ΕΡΙΜΟΝ

Ανατολικά απ'τιν Καςπία θάλαςα, πιο νότια απ'τι λυρίδα τον κςερόν ςτεπόν, ίνε ι ζόνι τον ερìμον.

Ι ζόνι τον ερίμον τριγιρίζετε απ'το νότο κε τα νότιο-ανατολικά με βυνά.

Να βρίτε στο χάρτι τι ζόνι τον ερίμον.

ΜΕΣΑ ΑΠ'ΤΙΝ ΕΡΙΜΟ

(ΔΙΠΓΙΜΑ ΠΕΡΙΠΓΙΤΙ)

Σ'όλες τις μεριές φένονταν κιτρινοπί λόφι από κινιτύς άμυς. Σιχνά νόμιζε κανìς, ότι ολόγιρα απλόνετε ατέλιοτι θάλαςα με πιγμένα κìματα.

Κάπυ-κάπυ ι αμόδικι λόφι ίτανε ςκεπαζμένι από κάπια δεντράκια κε χαμόδεντρα δίχος φίλα. Σπàνια φίτροναν τραχιά κι'ανκαθοτά χορτάρια.

Με τιν ανατολί τυ ίλιυ πλάκονε ι κàπςα. Κατά το μεςιμέρι ο άμος πιρονότανε τόςο, πυ δεν μπορύςες να πατίςις με γιμνό ποδάρι. Ακόμα κε τα άλογα, πυ ίτανε ςινιθιζμένα ςτιν κàπςα τις ςτέπας δεν θέλανε να φάνε κε ςτέκονταν νιςταγμένα, εκςαντλιμένα απ'τιν πνιγερì κοφτερί ζέςτι. Μόνο ι καμίλες κατά τα φενόμενα δεν ιπόφεραν απ'τιν κάπςα.

Κατά τις δέκα ι όρα το πρωί ςικονότανε ένας κςερός καφτός άνεμος. 'Εδιοχνε ολάκερα ςίνεφα από πιρομένο άμο.

Ο ίλιος τρεμόζβινε πίςο από μιά αμόδικι αθλέα. Από μακριά δε φενότανε τίποτα.

Ο πιρομένος άμος καμτςίκιζε αλίπιτα το πρόσοπο κε τα χέρια' χονότανε μέςα στα μάτια, ςτ'αφτιά κε προκαλύςε φαγύρα στο δέρμα. 'Ιταν αδίνατο ν'ανίκςι κανίς το ςτόμα-τυ δίχος να τρίκςι ο άμος ανάμεςα ςτα δόντια-τυ.

Κατά το βράδι βαςίλεβε ο ίλιος ςα βαριά πιρομένι ςφέρα κε περιέχινε τιν έριμο με κόκινο φος.

Το καραβάνι προχορύςε πια 6 μέρες. Ακόμα κ' ι καμίλες εκςαντλίκίθικαν απ'το βαρί δρομο κε τιν έλιπςι νερύ. 'Ιχανε γιρμένο το κεφάλι κε μόλις με βία έςερναν τα ποδάρια-τυς.

Στο δρόμο-μας βρέθικε ένα πιγάδι. Μα το νερό ίτανε ς'αφτό τόςο λίγο, πυ δεν έφτανε ύτε για να πιι το καραβάνι.

Διατρέχαμε μεγάλο κίνδινο.

'Ενας απ'τυς τυρκμένυς, πυ ίτανε με το καραβάνι, προςφέρτικε να τραβίκςι μπροςςά, να κιτάκςι το δρόμο.

Το βράδι γίριςε κ'έφερε ένα κλαδί από χλορά βύρλα.

'Ολι νιόςανε, ότι τα βάςανα θα τελιόςυνε γλίγορα.

Τιν άλι μέρα το καραβάνι έφταςε ος τον ποταμό Αμύ-Νταριά.

Αφτός ίταν ένας πλατίς κε πολίνερος ποταμός. Μια πλύςια πράςινι βλάςτιςι κραςπέδονε τις ακροποταμιές-τυ.

Ι ΦΙΣΙ ΤΙΣ ΕΡΙΜΥ

Ο ΣΧΙΜΑΤΙΖΜΟΣ ΤΙΣ ΕΠΙΦΑΝΙΑΣ. Κιτάκςτε ςτο χάρτι: ι ζόνι τον ερίμον βρίςκετε ςτο τεράςτιο Τυρανικό βαθίπεδο. Κάποτε το Τυρανικό βαθίπεδο ίτανε πάτος τις θάλαςας. Προς το νότο κε ςτα νοτιο-ανατολικά ανεβένι κε ςτι νοτιο-διτικί άκρι-τυ ορθόνυντε βυνά. Εκί ίνε ι ορινί χόρα Παμίρ. Στα βόριο-ανατολικά τυ Παμίρ απλόνυντε τα βυνά τυ Τιάν-Σιάν.

ΤΟ ΚΛΙΜΑ. Ι ζόνι τον ερίμον ίνε χομένι μακριά ςτα βάθι τις ΕΣΣΔ. Εκί δε φτάνυν ι ιγρί άνεμι.

Στι ζόνι τον ερίμον ίνε ακόμα πιο κςιραςία κε ζέςτι, απ'ότι ίνε ςτις κςερές ςτέπες. Συναντά κανίς τέτια μέρι, όπυ όλο το καλοκέρι δεν πέφτι ύτε μια σταλαγματιά βροχί. Κάποτε βρέχι, μα ι βροχί εκςατμίζετε δίχος καν ν'ανκίκςι τον πιρομένο άμο. Ι κάπςα φτάνι τι μέρα ςτι ςκιά ος τυς 50°.

Ο άμος , ι πέτρες, τα μετάλινα πράματα πιρόνυντε έτςι, πυ κένε τα χέρια. Ο υρανός ίνε εκί πιο ςιχνά δίχος ςίνεφα κε γι' αφτό τα πράματα πυ ζεςταθίκανε γερά τιν καλοκεριάτικι μέρα, κριόνυνε γλίγορα τι νίχτα. Τι μέρα ςτιν έριμο κάνι ζέςτι, τι νίχτα πςίχρα.

Το καλοκέρι βαςτά 5-6 μίνες. Ο χιμόνας τ'αντίθετο ίνε κοντός κε κρίος. Τιχένυν παγονιές ος 20° κε περιςότερο.

Στιν έριμο.

Ι ΠΟΤΑΜΙ. Απ' τα ολόγιρα βυνά τρέχυν στο Τυρανικό βαθίπεδο κάμποςι ποταμί. Μα ι περιςότερι απ'αφτύς χάνυντε μέςα στυς άμυς, ίτε κςερένυντε, όπος κε ςτις κςερές στέπες. Μόνο διο μεγάλι ποταμί διαςκίζυν τις αμόδικες ερίμυς Καρά-κυμ κε Κιζίλ-κυμ κε φτάνυν ος τιν ακρογιαλιά τις Αράλις θάλαςας. Ι ποταμί αφτι ίνε ο Αμύ-νταριά κι' ο Σιρ-νταριά. Κε τα διο ποτάμια αρχίζυν απ' τυς πάγυς ςτ' απςιλά βυνά. Ο Αμύ-νταριά αρχίζι απ'τα βυνά τυ Παμίρ. Ο Σιρ-νταριά απ' τα βυνά τυ Τιαν-Σιάν.

Να βρίτε στο χάρτι τα ποτάμια κε τις ερίμυς, πυ αναφέραμε εδό.

Κε στιν πιο ζεςτί εποχί, όταν τα ποτάμια τις ζόνις τον ερίμον ριχένυν ίτε κςερένυντε ο Αμύ-νταριά κι ο Σίρ-νταριά πλιμιρίζυν πλατιά. Αφτό γίνετε, γιατί λιόνυν ι πάγι πάνο ςτ' απςιλά βυνά.

Στις ερίμυς ςιναντύμε κε λίμνες, μα ςιχνά δίχος νερό. Το νερό εκςατμίςτικε απ'αφτές κε στα βαθυλόματα έμινε ένα αποτιφλοτικά άςπρο ςτρόμα από αλάτι. Από μακριά μιάζι σαν νάπεςε χιόνι.

Ι ΒΛΑΣΤΙΣΙ. Κε στι αμόδικες ερίμυς ίνε φιτά. Τα φιτά αφτά φιτρόνυν εκί ακόμα πιο αριά, απ' ότι ςτις κςερές ςτέπες κε ιποφέρυν με τιν ίδια εφκολία τιν κάψα κε τιν έλιψι ιγρασίας.

Τα φιτά τις ερίμυ τα απιλύνε ςιχνά ι άμι. Μα ι σπόρι από πολά φιτά ίνε τόςο λαφριί, πυ όταν φιςά άνεμος τρέχυν μπροςτά απ'

τον άμο κε δε μπορί ο άμος να τα παραχόσι βαθιά. Πολά χαμόδεντρα ίνε ολότελα δίχος φίλα, έχουνε μόνο λεπτά ορθόστιτα κλαδιά κι' ο άμος περνά έφκολα ανάμεσα απ'αφτά κε τραβά παραπέρα δίχος να ςινκρατιέτε ςιμά-τυς.

Σακςαύλ.

Στις αμόδικες ερίμυς ςιναντά κανίς κε δέντρα — ςακςαύλ. Αφτά τα δέντρα τις ερίμυ έχον παράκςενι όπςι: ι κορμί-τυς ίνε στραβί, λιγιζμένι γεμάτι από πολές σκιζματιές κε αβλάκια. Τα φίλα-τυς έχυν ςχίμα μικρύτςικον λεπιόν κε τα νεαρά πράςινα κλαδάκια αντικαταςτένυν τα φίλα στο δέντρο. Το δάςος τον ςακςαύλ δεν έχι ίςκιο.

Στις ακροποταμιές τον μεγάλον ποταμόν ι βλάςτιςι διαφέρι ολότελα. Εκί δεν απιλύν τι βλάςτιςι ι άμι κ'ίνε αρκετί ιγραςία. Κατά μάκρος τις ακροποταμιάς απλόνυντε πικνοςιές από βύρλα, καλάμια κε δέντρα.

ΤΟ ΕΔΑΦΟΣ. Ι αμόδικες έριμες δεν έχυν έδαφος: ι βλάςτιςι, πυ ίνε ςκορπιζμένι αριά κε δεν έχι φίλα, δε δίνι ςκεδόν φιτόχομα. Στα χαμιλά μέρι ίνε λίγο έφορο έδαφος από αλατόχομα. Στις κιλάδες τον ποταμόν, τ' αντίθετο, ίνε πολί έφορο έδαφος. Σχιματίςτικε από ποταμόλαςπι, πυ αφίνι κάθε χράνο το ποτάμι όταν κςεχιλά.

Ο ΖΟΙΚΟΣ ΚΟΖΜΟΣ. Σε πρότι όπςι στιν έριμο ςαν να μιν έχι ζόα. Μα κιτάκςτε καλά τυς άμυς. Νά ένα πετραδάκι, κι' ακόμα ένα, κι' άλο ζοντάνεπςαν κι' αθόριβα κυνίθικαν. Αφτά δεν ίνε πετραδάκια, ίνε κεφάλια από γυςτερίτςες, πυ ίταν παραχομένες στον άμο.

Στιν έριμο, όπος κε ςτις κςερές στέπες, ίνε πολές γυςτερίτςες κε φίδια. 'Οταν ίνε κίνδινος παραχόνυντε μέςα στον άμο. Σιναντά κανίς γυςτερίτςες με μάκρος ος 2 μέτρα.

Απ'τα μεγάλα ζόα ςιναντύμε ςτις ερίμυς αντιλόπες, ζόα προςεχτικά κε πολί φοβιτςιάρικα. Στον πιο μικρό κίνδινο χάνυντε με γλιγοράδα ανεμοςτρόβιλυ.

'Ολα ςκεδόν τα ζόα τις ερίμυ έχυν κιτρινοπό χροματιζμό κε γι' αφτό δίςκολα διακρίνυντε ανάμεςα στον άμο τις ερίμυ.

Στις ακροποταμιές τον μεγάλον ποταμόν, όπυ ίνε πικνί βλάςτιςι, ςιναντύμε αγριογύρυνα κε τίγρις.

Ι έριμος ίνε ι πατρίδα ενός πολίτιμυ σπιτίσιυ ζόυ, τις **καμίλας**. Έχοντας πλατιές ροζιάριχες φτέρνες, μπορί να περπατάι έφχολα πάνο στον άμο, ενό το άλογο βυλιάζι.

Ι καμίλα μπορί να τρέφετε με κσερά, τραχιά κι' ανκοθοτά χορτάρια. Μπορί κάμποσες μέρες να ζίσι δίχος τροφί κε νερό. Σ' αφτό το διάστιμα μπορί να κυβαλίσι τον περιιγιτί κε το φορτίο κάμποσες εκατοντάδες χιλιόμετρα μακριά.

'ΑΣΚΙΣΙ. Σινκρίνετε το κλίμα τις ερίμυ με το κλίμα τον κσερόν στεπόν. Διιγιθίτε, τί διακρίνι τα φιτά κε τα ζόα τις ερίμυ. Σε πιά μέρι ι ζόνες τον ερίμον έχυν έφορο έδαφος;

Ο ΠΛΙΘΙΖΜΟΣ ΤΙΣ ΖΟΝΙΣ ΤΟΝ ΕΡΙΜΟΝ

Στι ζόνι τον ερίμον κατικύν **υζμπέκι**, **τυρκμένι** κε **καζάκι**. Κιτάκστε στο χάρτι στι σελίδα 138, πυ κατικύν αφτί ι λαί.

Ι φίσι τον αμόδικον ερίμον ίνε φτοχική. Μα κ' εκί ιπάρχι πλιθιζμός. Ασχολίτε με τι χτινοτροφία. Έτσι, όπος κι' ο πλιθιζμός τον κσερόν στεπόν, μετικίζι μαζί με τα κοπάδια από πρόβατα, ζιτόντας βοσκότοπυς κε νερό.

Τα αύλ τον νομάδον ίνε σκορπιζμένα αριά-αριά μέσα στιν έριμο.

Πολί νερό ίνε στις κιλάδες τον ποταμόν, το έδαφος ίνε έφορο,

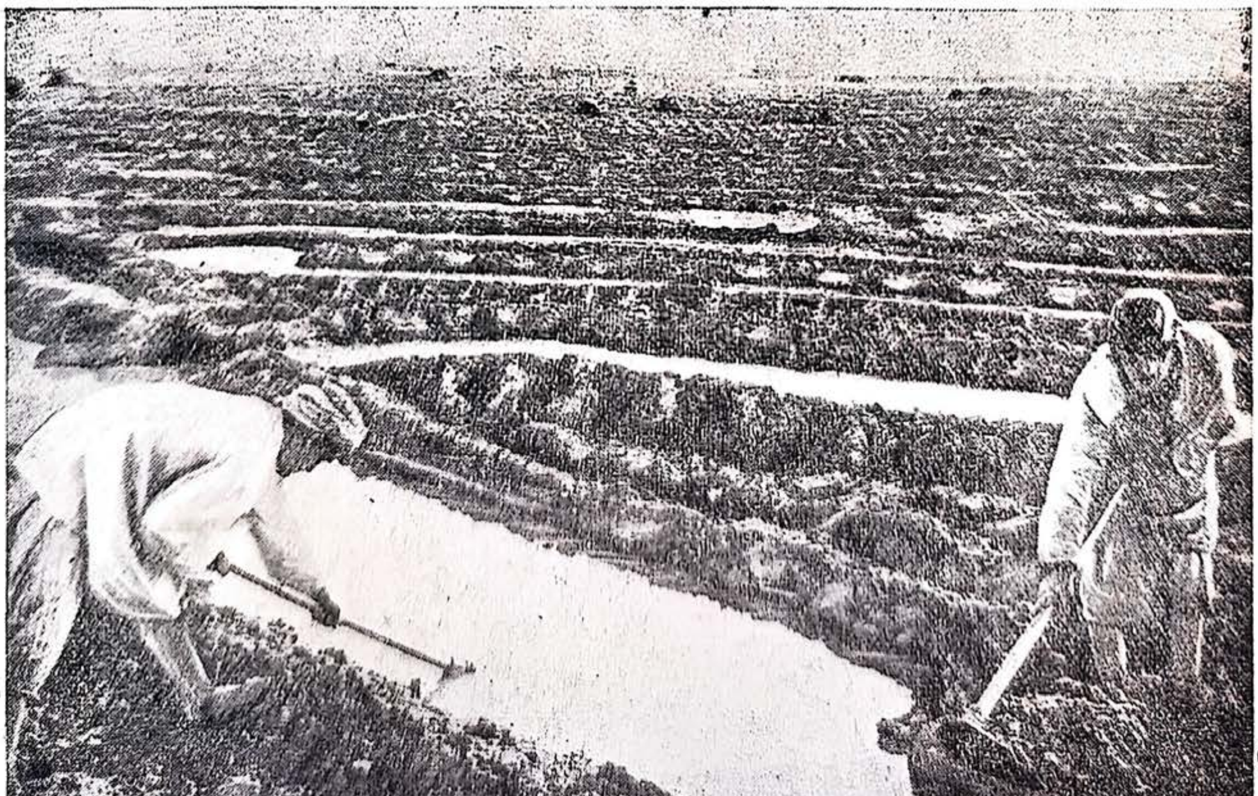

ι βλάςτιςι πλύςια. Γι'αφτό απ'τα παλιά τα χρόνια προθιμα κατίκιςαν εκί ι-άνθροπι. Ο πλιθιζμός στις κιλάδες τον ποταμόν ίνε πολιάριθμος. Α ςχολίτε κιρίος με τι γεοργία—καλιεργί κίπυς, σπέρνι πολί βαμπάκι. 'Ολο κε π.ριςότερι γι πιάνι ι ςπορά τυ βαμπακιύ.

Για το άρδεβμα τις άνιδρις γις απ'τα παλιά τα χρόνια ςκάβυν απ, τα ποτάμια κανάλια (αρίκ).

ΣΤΥΣ ΤΥΡΚΜΕΝΥΣ ΝΟΜΑΔΕΣ

Πιγέναμε ολάκερο καραβάνι μέςα στιν έριμο τυ Καρά-κυμ.

Να τι βρίτε ςτο χάρτι.

Ολόγιρα απλόνονταν ατέλιοτα ομιόμορφι αμόλοφι. 'Ιτανε ςκεπαζμένι από απομινάρια καμένον φιτόν. Κάπυ-κάπυ τίχεναν ςιςτάδες ςακςαύλ.

'Ακςαφνα πίςο απ' ένα αμόλοφο ανίχτικε μια πλατία με $1^1/_2$ χιλιόμετρο μάκρος κε πλάτος. Σ' αφτί ίτανε στιμένες αραδιαςτά 26 τυρκμενικές κιμπίτκες. Λίγο πιο μακριά ποτίζανε στα πιγάδια τις μικρές καμίλες κε τα αρνάκια.

Αφτό ίνε τυρκμένικο αύλ.

Σταθίκαμε να κςεκυραςτύμε κε περάςαμε εκί διο μερόνιχτα.

'Ιτανε καλοκέρι, ι πιο δίςκολι για τυς κατίκυς τον ερίμον εποχί τυ χρόνυ. Ι ανιπόφορι κάπςα δε μας άφινε ιςιχία ύτε τι μέρα, ύτε τι νίχτα. Ι ζοί μέςα στις κιμπίτκες ςχεδόν απονεκρὸθικε. 'Ολι ι ολόγιρα βλάςτιςι κάικε, κ' ι τ.ομπάνιδες με το κοπάδι φίγανε στυς μακρινύς βοςκότοπυς προς αλο πιγάδια.

'Ιςτερα από 2 μέρες το καραβάνι-μας πρόφταςε το κοπάδι πυ ίχε φίγι.

Στρίβοντας ένα αμόλοφο, άκςαφνα ίδαμε από μακριά κάπια κίνιςι. Τα πρόβατα προχορύςαν τινάζοντας με τίς οπλές-τυς τον άμο, τυ Καρά-κυμ, πυ ίνε ςα ςκόνι. 'Ιτανε περιςότερα από χίλια κεφάλια. Γιαλίζανε στον ίλιο ι μάβρες, νκρίζες κε κανελιές προβιές 'Αστραχάν. Απ' τις διο μεριές κι' από πίςο τρέχανε μεγάλα μαντρόςκιλα. Κε μπροστά τραβύςε ο τςομπάνις με μια μεγάλι ανκιςτροτί νκλίτςα ςτο χέρι.

Ι δυλιά τυ τυρκμένυ τςομπάνι ίνε βαριά κ' ιπέφθινι. Ολάκερι μέρα περπατά μέςα στιν έριμο κάτο απ' τον καφτερό ίλιο.

Ι βλάςτιςι τις ερίμυ ίνε φτοχική κε γι' αφτό ίνε ανανκαζμένος να περνά καθιμερινά μεγάλες αποστάςις για να θρέπςι το κοπάδι. Σιχνά πλακόνι καφτερί αμοθίελα (μποράν) κε ςκεπάζι το κοπάδι με άμο.

'Ινε καλό, όταν δε βαςτάι πολί. Μα τιχένυν περιπτόςις, πυ απ' τιν αμοθίελα χάνυντε εκατοντάδες πρόβατα.

Αφτό ίταν ένα κοπάδι πρόβατα.

Ι τυρκμένι δίνυν κάθε χρόνο ςτο κράτος εκατομίρια πολιτιμότατα πρόβατα με προβιές Αςτραχάν.

ΣΤΙΝ ΕΦΟΡΙ ΚΙΛΑΔΑ

'Ιςτερα από πολίκερο ταksίδι μέςα απ' τι γιμνί έριμο, πίγαμε με το αφτοκίνιτο ςτι Φεργανικί κιλάδα. Αφτί βρίςκετε ςτα νοτιο-ανατολικά τις πόλις Ταςκέντ ςτιν κατέφθινςι τυ ρέματος τυ ποταμύ Σιρ-νταριά.

Να τι βρίτε ςτο χάρτι.

Ο τόπος άλακςε αμέςος. Περνύςανε δίπλα πικνί κίπι με καρποφόρα δέντρα κε πράςινα χοράφια. Σιχνά ανταμόναμε ανθρόπυς πεζύς κε καβάλα ςε γαιδάρυς.

Οςτόςο ακόμα νιόθαμε τι γιτονιά τις ερίμυ. Πότε δεκςιά κε πότε αριςτερά γλιγοροπερνύςαν ανάμεςα ςτα χοράφια γιμνί κςερότοπι.

Εδό κ' εκί τα χοράφια ίτανε ςκεπαςμένα από άμο, πυ κυβάλιςε ο άνεμος απ' τιν έριμο.

Μα γλίγορα χάθικαν κε τα τελεφτέα ίχνι τις ερίμυ. Τ'αφτοκίνιτο έτρεχε ανάμεσα ςε αδιάκοπυ πράςινα χοράφια κε κίπυς.

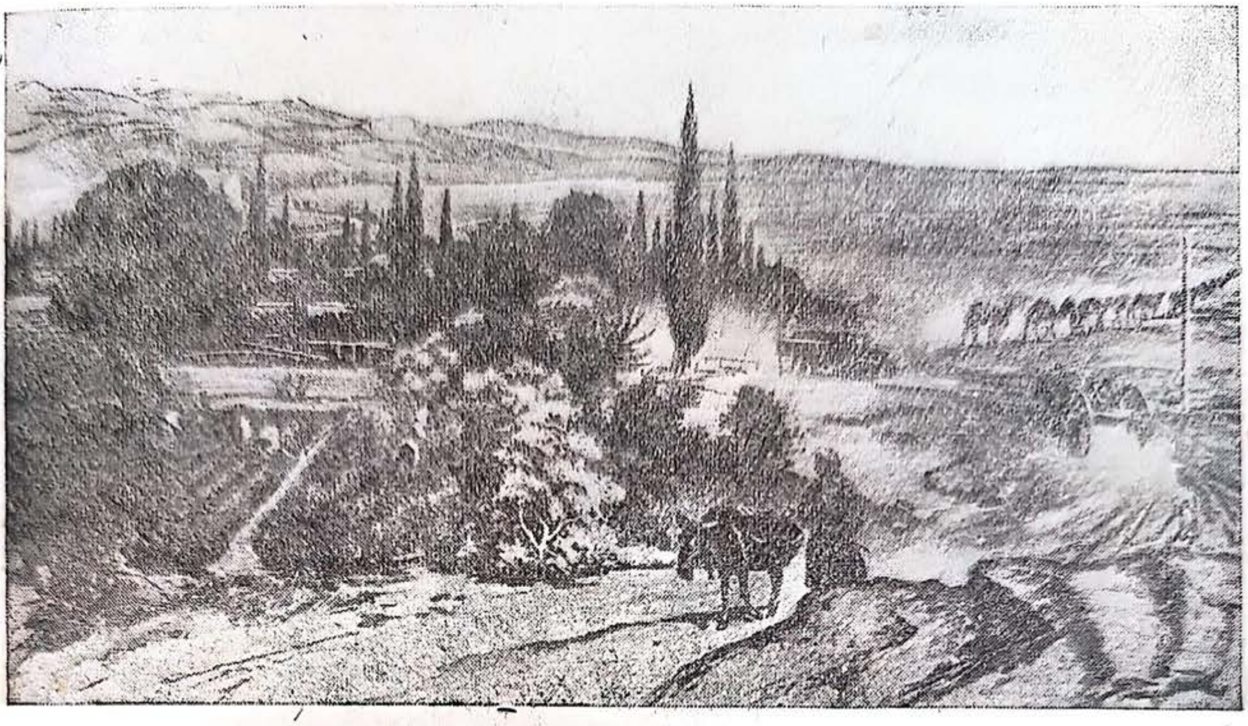

Σε κάθε βίμα ίμαςταν ανανκαζμένι να περνύμε πάνω από αρδεφτικά κανάλια (αρίκι).

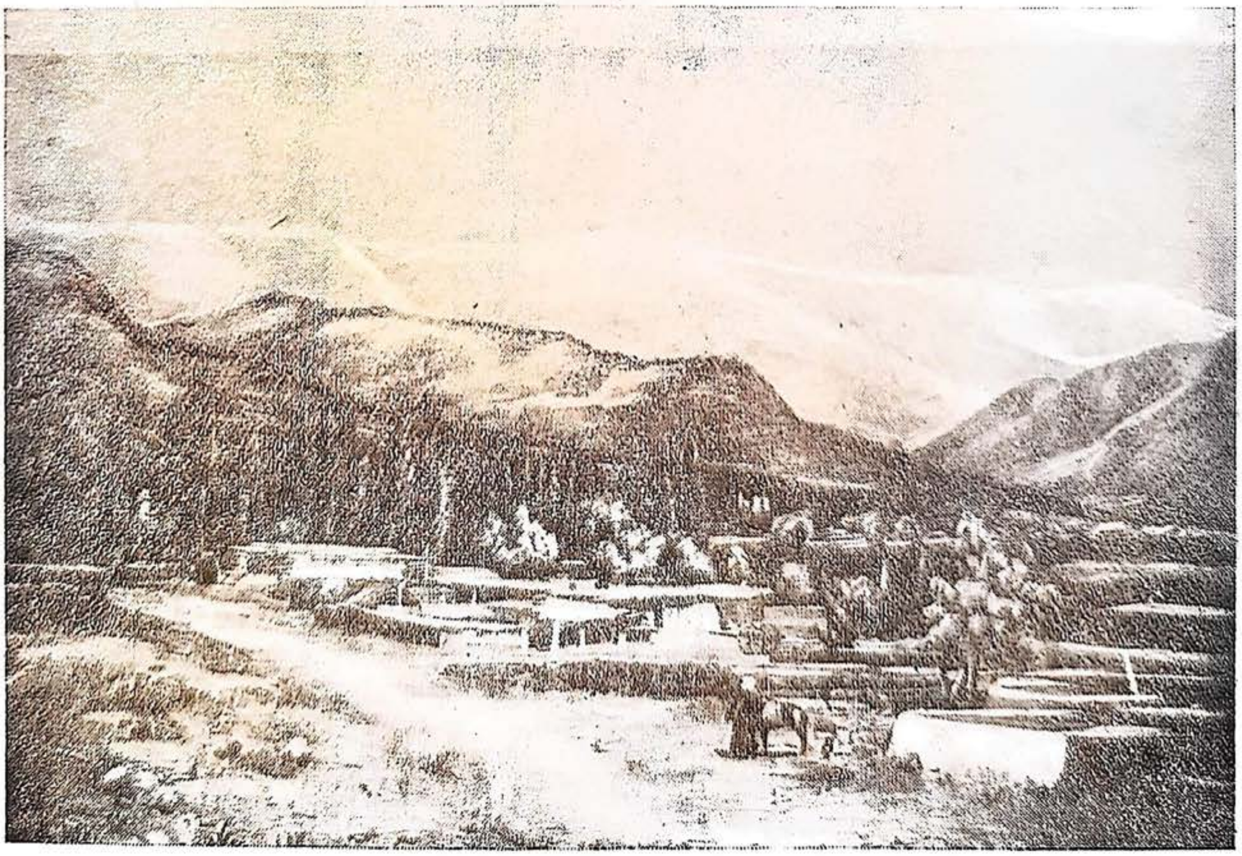

Στ Φεργανικί κιλάδα.

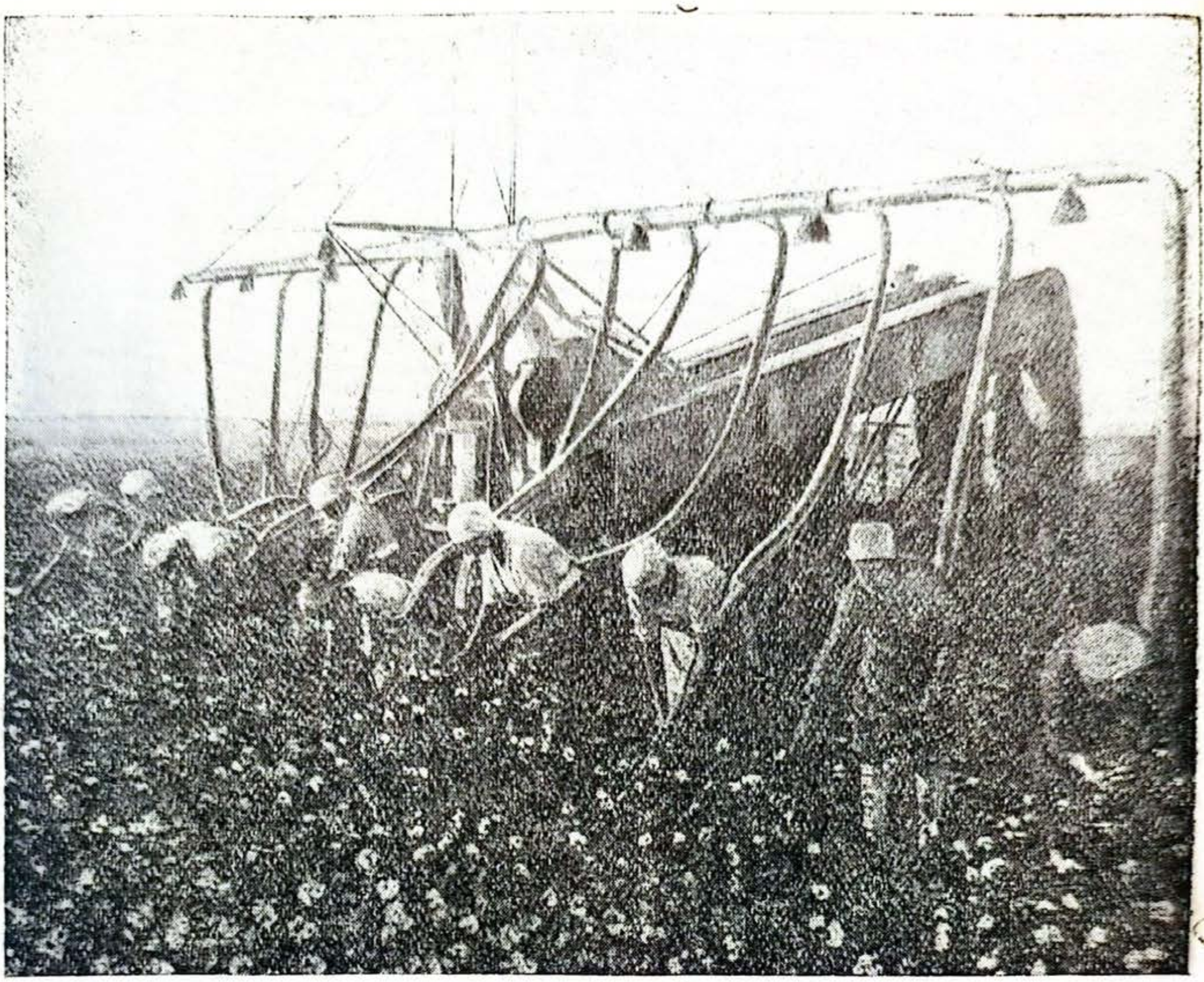

Μάζεμα τυ βαμπακιύ με τι μιχανί.

Παντύ ίταν απλομένι ικιζμί υζμπέκον.

Αςπριζαν τα μικρά χοματόςπιτα με τις πλακοτές-τυς ςτέγες. Ι αβλές ίτανε τριγιριζμένες με απςιλό τίχο από λάςπι. Σιμά ςτα ςπίτια πραςίνιζαν κίπι, μποςτάνια με μιροδάτα ζυμερά πεπόνια κε αμπέλια.

Πύ κε πύ γλιγοροπερνύςανε χοράφια με λιυτςέρνα, κε ςπάνια με ρίζι. Κι' όλα αφτά πνίγονταν μέςα ςτα βαμπακοχόραφα.

Στι Φεργανικί κιλάδα ίνε πολί ζέςτι κε φος, ι γι αρδέβετε καλά με τα αρίκ. Εκί το βαμπάκι δίνι πλύςια ςοδιά.

Ι Φεργανικί κιλάδα ίνε ένα απ' τα κιριότερα μέρι τις καλιέργιας βαμπακιύ ςτι Σοβιετικί Ένοςι. Τα κολχόζια κε τα ςοβχόζια τυ Υζμπεκιςτάν δίνυν κάθε χρόνο ςτι Σοβιετικί διμοκρατία εκατομίρια χιλιόγραμα βαμπάκι ανότερις πιότιτας.

ΠΟΣ ΖΥΣΕ Ο ΠΛΙΘΙΖΜΟΣ ΤΙΣ ΖΟΝΙΣ ΤΟΝ ΕΡΙΜΟΝ ΠΡΙΝ ΑΠ' ΤΙΝ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΙ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙ ΤΥ ΟΧΤΟΒΡΙ

Ι τςαρικί κιβέρνιςι άρπακςε με τα όπλα τι γι τις ζόνις τον ερίμον.

Πάνο-κάτο 70 χρόνια ζύςαν ι λαί, πυ κατικύνε ςτι ζόνι τον ερίμον, κάτο απ' τιν εκςυςία τον τςαρικόν ςτρατιγόν.

Τιν πιο καλίτερι γι τιν έπερναν απ' τυς λαύς τον ερίμον, αγόραζαν το βαμπάκι κε τα ζόα-τυς για το τίποτα. 'Ιταν ανανκαζμένι να πλιρόνυν μεγάλυς φόρυς.

Παντύ ίτανε ροςικός ςτρατός.

Ι εργαζόμενι τις ζόνις τον ερίμον ζύςαν κάτο από διπλί καταπίεςι, τιν καταπίεςι τον τςαρικόν ςτρατιγόν κε τον δικόν-τυς χάνον (βαςιλιάδον), μπέιδον (πλυςίον) κε μολάδον (παπάδον).

Το νερό ίχε πάντα τεράςτια ςιμαςία ςτι ζοί τυ πλιθιζμύ τις ζόνις τον ερίμον.

Μα το νερό ανίκε ςτυς χάνυς κε ςτυς μπέιδες. 'Οςο περιςότερο νερό ίχαν, τόςο περιςότερι ίτανε ι εκςυςία-τυς.

Για το νερό, όπος κε για τιν εκςυςία, ι χάνι έκαναν ανάμεςά-τυς αδιάκοπυς πολέμυς. Απ'αφτύς τυς πολέμυς χάνονταν κε παραχόνονταν μέςα ςτον άμο ολάκερες ανθιρές πόλις έβαζαν με το ζόρι δεκάδες χιλιάδες εργαζόμενυς φτιάχνυν κανάλια.

Ι λαί τις ζόνις τον ερίμον ίτανε βυτιγμένι ςτο ςκοτάδι κε ςτι διςιδεμονία. Ι αγροτικί ικονομία διεκςαγότανε με προτόγονο τρόπο.

ΠΟΣ ΑΝΑΠΤΙΣΕΤΕ Ι ΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΕ ΚΑΛΙΤΕΡΕΒΙ Ι ΖΟΙ ΤΥ ΠΛΙΘΙΖΜΥ ΤΙΣ ΖΟΝΙΣ ΤΟΝ ΕΡΙΜΟΝ

Πολί έφορι γι χάνετε τυ κάκυ ςτι ζόνι τον ερίμον απ'τιν έλιπςι νερύ. Κε γι'αφτό ι ςοβιετικί εκςυςία πριν απ'όλα έδοςε προςοχί ςτο άρδεβμα.

'Αρχιςαν να διορθόνυν τα κατεςτραμένα κανάλια κε τυς νεροφράχτες κε να χτίζυνε νέα από γερά ιλικά τςιμέντο κε ςίδερο. Αρχίςανε ν' αντλύνε νερό όχι με τροχύς, ςτυς οπίυς ίνε κρεμαζμένι κυβάδες, μα με μιχανές.

Αφερέςανε τι γι απ'τυς μπέιδες. Το νερό έπαπςε να ίνε ατομικί ιδιοχτιςία. 'Ολι τόρα χριςιμοπιύνε δορεάν το νερό, πυ μιράζετε ιςόμερα ςτα χοράφια κε τυς κίπυς.

'Ολο κε περιςότερο μεγαλόνι το δίχτι τον αρδεφτικόν καναλιόν. 'Ολο κε πιο πέρα φέβγι ι έριμος, απελεφτερόνοντας έφορι γι για τα ςπαρτά.

Για τιν ανάπτιξι τις ιχονομίας χριάζοντε καλί δρόμι σινκινονίας, κε τέτιι δρόμι δεν ίτανε πρότα στι ζόνι τον ερίμον.

Αρχίσανε να στρόνυν γερύς πέτρινυς αμακσιτύς δρόμυς.

Σπυδέα σιμασία για τιν ικονομία τις ζόνις τον ερίμον έχι επίσις ι Τυρχεστανο-Σβιριακί σιδιροδρομικί γραμί, πυ χτίστικε πριν από λίγα χρόνια.

Μεγάλες ποσότιτες από σιτιρά πιγένυν απ'αφτό το δρόμο στι ζόνι τον ερίμον απ'τις μαβροχοματόδικες στέπες.

Τεράστιες εχτάσις από έφορι γι απελεφτερόθικαν έτσι ελί για το σπάρσιμο τυ πολίτιμυ βαμπακιύ.

Ανασινκροτιέτε ι αγροτικί ικονομία.

Εκί, όπυ ι χορικί κσεμοναχιαζμένι σκάλιζαν τι γι με προτόγονα εργαλία, τόρα χιλιάδες τράκτορ καλιεργύν τα χοράφια τυ βαμπακιύ τον κολχοζιόν κε σοβχοζιόν.

Ενόνυντε σε κολχόζια κ' ι νομάδες προβατοτρόφι, διμιυργύντε μεγάλα προβατοτροφικά σοβχόζια.

Μεγάλα τμίματα από γι τις ερίμυ σπέρνυντε με χορτάρια για τιν τροφί τον ζόον κ'ι νομάδες αρχίζυνε να περνύν σε μόνιμι ζοί. Για πρότι φορά αρχίσανε να χτίζυνε στι ζόνι τον ερίμον εργοστάσια κε φάμπρικες.

Ι Προλεταριακί επανάστασι άνικσε στυς λαύς, πυ κατικύν στι ζόνι τον ερίμον, πλατί δρόμο για τιν κυλτύρα.

Στι ζόνι τον ερίμον διμιυργιθίκανε ι σοσιαλιστικές σοβιετικές διμοκρατίες: ι Τυρκμενικί με προτέβυσα το Ασχαμπάντ κ'ι Υζμπέκικι με προτέβυσα το Τασκέντ.

Να βρίτε στο χάρτι αφτές τις διμοκρατίες κε τις προτέβυσές-τυς.

Χιλιάδες σκολιά εκπεδέβυν τα πεδιά τυν τυρκμένον κε υζμπέκον στις μιτρικές-τυς γλόσες. Δεκάδες ανότερα σκολιά δίνυν στις νεαρές διμοκρατίες τις 'Ενοσίς-μας τυς δικύς-τυς επιστίμονες κε ινζενιέρυς, χτίζυντε λέσχες, βιβλιοθίκες, κινιματόγραφι κε θέατρα.

ΠΟΣ ΑΝΑΠΤΙΣΕΤΕ Ι ΒΙΟΜΙΧΑΝΙΑ ΣΤΙ ΖΟΝΙ ΤΟΝ ΕΡΙΜΟΝ

Ι βιομιχανία τυ Τυρανικύ βαθίπεδυ αναπτίσετε γλίγορα.

'Εχτισαν βαμπακο-καθαριστίρια, μετακσοκλοστικές κε ιφαντυργικές φάμπρικες, εργοστάσιο γεοργικόν εργαλίον κε ιλεχτρικύς σταθμύς.

Στιν ακρογιαλιά τις Κασπίας θάλασας αναπτίσετε ι βιομιχανία πσαρικίς.

Εκί επίσις βρέθικε νέφτι.

Στον κόλπο τις Κασπίας θάλασας, στο Καρά-μπυγάζ, ίβραν πολά πλύτι. Εκί βγάζυνε διάφορα άλατα.

Στο κέντρο τις ερίμυ Καρά-κυμ βρέθικαν μεγάλα αποθέματα από θιάφι κε χτίστικε εργοστάσιο θιαφιύ.

Κσεφιτρόνυν πόλις. Ι χτεσινί νομάδες γίνυντε εργάτες.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Σιμιόστε στον περιγραμικό χάρτι τιν Αράλι θάλασα, τα ποτάμια πυ χίνυντε στιν Αράλι, τον κόλπο τυ Καρά-μπυγάζ, τιν έριμο Καρά-κομ, καθός κε τις πόλις Τασκέντ κε Ασχαμπάντ.

Παρακολυθίστε στο χάρτι, πυ βρίσκυντε στι ζόνι τον ερίμον οφέλιμα οριχτά κε σιμιόστε-τα στον περιγραμικό χάρτι.

ΔΥΛΙΑ ΙΣΤΕΡΑ ΑΠ'ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Φτιάκστε αλμπόμ με θέμα: «Ι ζόνι τον ερίμον».

7. Ι ΙΠΟΤΡΟΠΙΚΙ ΖΟΝΙ

Στι Σοβιετικί Ενοσι ίνε επίσις μέρι, όπυ δεν κάνι χιμόνα με χιόνια κε βαριές παγονιές.

Εκί ίνε ι ιποτροπικί ζόνι τις ΕΣΣΔ.

Αν κε αφτι ι ζόνι πιάνι μικρί έχτασι, μα έχι μεγάλι ακσία για τιν Ένοσί-μας.

Στιν ιποτροπικί ζόνι περιλαβένετε: ι νότια ακροθαλασιά τις Κριμέας κ'ι Μαβροθαλασίτικι ακροθαλασιά τυ Καφκάσυ. Αφτές βρίσκυντε στις ακρογιαλιές τις Μάβρις θάλασας, πυ δεν παγόνι ποτές.

Ι ΝΟΤΙΑ ΑΚΡΟΘΑΛΑΣΙΑ ΤΙΣ ΚΡΙΜΕΑΣ

Να βρίτε στο χάρτι τιν Κριμαικί χερσόνισο. Να βρίτε τι νοτια ακροθαλασιά τις Κριμέας.

Μπροστά-σας ίνε μια γονιά τις νότιας ακροθαλασιάς τις Κριμέας.

Θάλασα. Βυνά κε βράχι. Στιν πλαγιά τυ βυνύ ίνε σκορφαλομένος ένας ικιζμός.

Μπρος στον ικιζμό ίνε ένα πάρκο. Στο πάρκο φιτρόνυν στο ίπεθρο τα δικά-μας φιτά τις κάμαρας: μιροδάτες δάφνες, ροδοδάφνες, σκεπαζμένες με ρόδινα λυλύδια, φιτρόνυν επίσις σκυροπράσινες μανιόλες με τεράστια άσπρα λυλύδια. Στις γαζόνες ίνε πολά χτιπιτά λυλύδια.

Ανάμεσα στα δέντρα τυ πάρκυ κσεχορίζυν τα λιγερόκορμα σκυροπράσινα κε μιτερόκορφα κιπαρίσια.

Στυς κίπυς, πυ σινορέβυνε με το πάρκο οριμάζυν φρύτα τυ νότυ: ροδάκινα, βερίκοκα.

Ίνε καλοκεριάτικι μέρα. Ο λαμπερός ίλιος φοτίζι κε κάτο απ' τις αχτίδες-τυ ι θάλασα πέζι με πράσινα, γαλανά κε μαβιά χρόματα. Τα

θαλαςινά κίματα ρίχνυντε πάνο ςτιν ακροθαλαςιά κε ςκάζυνε με θόριβο ςτυς βράχυς τις ακρογιαλιάς.

I ΦΙΣΙ

ΤΟ ΚΛΙΜΑ. Ι νότια ακροθαλαςιά τις Κριμέας ίνε προφιλαγμένε απ' τυς κρίυς βόριυς ανέμυς με τα Κριμαικά βυνά.

Το καλοκέρι ςτιν ακροθαλαςιά ίνε ζεςτό κε κςερό. Βαςτά πάνο-κάτο 5 μίνες. Το καλοκέρι βρέχι τόςο λιγό, πυ ςινίθος δε φτάνι το νερό Ο χιμόνας ίνε κοντὸς κε μαλακός. Το χιμόνα κάνι ςιχνά ομὶχλι, βρέχι ςιχνά. Στι θάλαςα λιςομανύν δινατές τρικιμίες. Σπάνια πέφτι ςτιν ακροθαλαςιά χιόνι, μα λιόνι γλίγορα.

Ι άνικςι ίνε κοντί κι αρχίζι νορίς—το Μάρτι ανθύν πια ι κίπι. Ι πιο καλί εποχί ςτι νότια ακροθαλαςιά τις Κριμέας ίνε ο Άβγυςτος, ο Σεπτέμβρις κι' ο Οχτόβρις. Αφτύς τυς μίνες ο ίλιος δεν κέι τόςο πολί όπος το καλοκέρι. Κάνι αςινέφιαςτο κε ζεςτό κερό.

Αν ανεβύμε ςτα βυνά, εκί το κλίμα αλάζι. Ακόμα κε το καλοκέρι ςτα βυνὰ κάνι πςίχρα. Σιχνά εκί βρέχι, τον κερό πυ ςτιν ακροθαλαςιά ίνε πολί ζέςτι κε κςιραςία.

Ι ΠΟΤΑΜΙ. Στι νότια ακροθαλαςιά τις Κριμέας δεν ίνε πολί ποταμί. Αρχίζυν απ' τα βυνά. Τιν άνικςι με το λιόςιμο τυ χιονιύ κε το καλοκέρι ίςτερα από δινατές βροχές ι ποταμί ςτα βυνά γίνυντε ορμιτικί κε κςεχιλύν. Ι περιςότερι απ' αφτύς κςερὲνυντε το καλοκέρι.

Ι ΒΛΑΣΤΙΣΙ. Στι νότια ακροθαλαςιά τις Κριμέας ίνε πολά αιθα-

λί φιτά. Τα φίλα-τυς ίνε τραχιά σκεπαζμένα με χοντρί πέτσα. Τέτια φιτά δε φοβύντε ύτε τι διαρκί κάπσα τυ καλοκεριύ, ύτε τις λαφριές παγονιές τυ χιμόνα. Τα αιθαλί φιτά διατιρύν τι φιλοσιά-τυς ολάκερο το χρόνο. Τέτιο φιτό ίνε ο κισός, αναριχιτικό φιτό (λιάνα). Ο κισός σκαρφαλόνι με ιδιέτερυς γάντσυς τις κοριφές, τον δέντρον κε τα σκεπάζι πέρα-πέρα με τα τραχιά σκυροπράσινα φίλα-τυ.

Κισὸς.

Μα στι νότια ακροθαλασιά τις Κριμέας ίνε λίγα άγρια φιτά. Το πιο μεγάλο μέρος απ' τα φιτά έχυν καλιεργιθί απ' τον άνθροπο. Πολί καλά αναπτίσυντε εκί μερικά αιθαλί δέντρα, πυ τα μπάσανε από άλες ιποτροπικές περιοχές: ι δάφνι με τα μιροδάτα δερματόδικα φίλα-τυς, πυ χρισιμοπιύνε στο φαγί σα μπαχαρικά, το ελιόδεντρο, πυ ι καρπί-τυ δίνυν το πολίτιμο ελιόλαδο, τα κιπαρίσια, βελονοφόρα πιραμιδόμορφα δέντρα, πυ χρισιμέβυνε για στολιζό. Στυς κίπυς σιναντύμε σιχνά ροδοδάφνες κε μανόλιες.

Τα χορτόφιτα τις ακροθαλασιάς αλάζυν με τις εποχές τυ χρόνυ. Στις αρχές τις άνιξις ανθύνε στις πλαγιές, πυ τις ζέστανε ο ίλιος αμαριλίδες κε μενεξέδες. Ίστερα σκεπάζετε όλι ι ακροθαλασιά με ζοιρί πρασινάδα κε λυλύδια. Με τον ερχομό τις καλοκεριάτικις ζέστις τα πράσινα χορτάρια κιτρινίζυν, κέυντε. Στι θέσι-τυς έρχυντε σπάνια τραχιά χόρτα με ανκάθια κε βελόνια. Κσεπροβάλυν τόρα απότομα τα γιμνά τμίματα γις, στίβες από πέτρες κε χαλίκια.

Μόνο εκί, πυ ακόμα τρέχι το ποταμάκι ίτε κελαρίζι το ριάκι, τα χορτάρια κε τα ζοιρά χρόματα ίνε ολάκερο το χρόνο.

Όταν ανεβύμε στο βυνό γίνετε πιο ψίχρα κε βρέχι πιο σιχνά. Αλάζι κ' ι βλάστισι. Στιν αρχί παρυσιάζυντε στις πλαγιές τον βυνόν μοναχικά κριμαικά πέφκα ίστερα ολάκερα πεφκόδασα.

Πιο απάνο, εκί πυ πέφτι περισότερι ιγρασία, βρίσκυντε φιλοφόρα δέντρα: βαλανιδιές, μελιές, οξιές κε πολά χαμόδεντρα.

Σε μερικά μέρι τον Κριμαικόν βυνόν βρίσκυντε ακομα δάσι οξιάς με ιλικία 200 χρόνον.

Ι κοριφές τον Κριμαικόν βυνόν ίνε ισόπεδες. Ίνε σκεπαζμένες με πράσινο χαλί ορινόν λιβαδιόν.

Ος τιν Προλεταριακί επανάστασι τυ Οχτόβρι τα κριμαικά δάσι

εκσοντονόντανε αμίλιχτα. Κε όμος τα δάσι στις βυνοπλαγιές σινκρατύν το βρόχινο νερό, προφιλάγυν τα ριάκια κε τα ποτάμια απ' το κσέραμα.

Τόρα τα δάσι στιν Κριμέα φρυρύντε από κάθε κόπσιμο.

Ο ΖΟΙΚΟΣ ΚΟΖΜΟΣ. Ο ζοικός κόζμος τις Κρεμέας ίνε φτοχικός, έχι εκσολοθρεφτί πάρα πολί απ' τον άνθροπο, εκί ίνε πολά φίδια γυστεριτσες, μα ίνε δίσκολα να τις δις. Ο χροματιζμός-τυς τεριάζι με το χρόμα πυ έχυνε ι τριγιρινί βράχι κε ι πέτρες, όπυ ιλιάζυντε. Όταν σιμόνι ο άνθροπος, στι στιγμί κριβύντε στις σκιζιάδες.

Τις πολί ζεστές ιλιόλυστες μέρες ο αερας ίνε γεματος από το θορυβόδικο βύιζμα τον μεγάλον εντόμον. Όλι τι μέρα ακύγετε βύιζμα απ' τα δέντρα. Ίνε σαν να βυίζι κάθε κλαδάκι φιλαράκι.

Όταν ανεβένυμε στο βυνό, σιναντύμε κε άλα ζόα. Κάποτε σιναντύμε ελάφια κ' αγριοκάτσικα. Ανάμεσα στυς απάτιτυς βράχυς ίνε φολιαζμένι αιτί.

Ταταρικό χοριό

Ο ΠΛΙΘΙΖΜΟΣ ΤΙΣ ΚΡΙΜΑΙΚΙΣ ΠΑΡΑΛΙΑΣ

Ο κιριότερος πλιθιζμός τις Κριμέας ίνε ι ταταρι. Ασχολύντε με τιν κιπυρικί.

Τα ταταρικά χοριά ίνε σκορπιζμένα στις κιλάδες τον ποταμόν κε στις πλαγιές τον κριμαικόν βυνόν εκί όλα ίνε καμομένα από πέτρα: τα σπίτια, ι μάντρες, ι αβλόγιρι.

Τα μικρά σπίτια τυ ταταρικύ χοριύ—«σάκλι»—ίνε χτιζμένα κλιμακοτά. Σιχνά στα σάκλι ο βράχος χρισιμέβι για πισινός τίχος. Ι άλι τίχι ίνε καμομένι από πέτρα κε λάσπι. Ι στέγες τον σάκλι ίνε ισόπεδες κε χοματένιες. Πάνο στις στέγες κιμύντε, κσερένυν φρύτα. Ι στέγι χρισιμέβι για αβλί κε δρόμος στο σπιτάκι πυ βρίσκετε πιο απάνο. Για ν' ανεβίς στο απάνο μέρος τυ σινικιζμύ, πρέπι να σκαρφαλόσις από στέγι σε στέγι, περνόντας από στενές πέτρινες σκαλίτσες.

ΠΟΣ ΑΝΑΠΤΙΣΕΤΕ Ι ΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΙΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΚΡΟΘΑΛΑΣΙΑΣ ΤΙΣ ΚΡΙΜΕΑΣ ΚΕ ΚΑΛΙΤΕΡΕΒΙ Ι ΖΟΙ ΤΥ ΠΛΙΘΙΖΜΥ

Ι μπόλικες ιλιόλυστες μέρες επιτρέπυν να καλιεργύντε πολίτιμα ίμερα φιτά στιν Κριμαική ακροθαλασιά.

Στυς κίπυς οριμάζυν ροδάκινα, βερίκοκα, αμίγδαλα, ελιές. Πολές εχτάσις πιάνυν τ' αμπέλια κε τα πολίτιμα βιομιχανικά φιτά.

Για να μιν κσερένυντε αφτά τα φιτά, όταν κάνι κάπσα πρέπι να ίνε νερό για το πότιζμα. Εκί πυ ίνε νερό στιν ακροθαλασιά, απλόνυντε σε ατέλιοτες σιρές κίπι, αμπέλια κε πάρκα. Εκί πυ δεν ίνε νερό, όταν κάνι κάπσα, όλα κσερένυντε κε χάνυντε.

Το νερό στιν ακροθαλασιά ίνε πολίτιμο πράμα.

Ι φτοχί χορικί ταταρι ζύσαν άσκιμα πριν απ'τι σοβιετικί εκσυσία. Ι πιο καλί γι στι νότια ακροθαλασιά τις Κριμέας ίτανε στα χέρια τον τσιφλικάδον κε τον αβλικόν τυ τσάρυ. Εκί ίτανε κε χτίματα τυ ίδιυ τυ τσάρυ.

Ι φτοχί χορικί ίταν ανανκαζμένι να πλιρόνυν ακριβά για τι γι κε το νερό. Ζύσανε σε παντοτινί ανέχια κ' εκσάρτισι απ'τυς πλύσιυς.

Ι φτοχί χορικί ταταρι ίτανε σκεδόν πέρα-πέρα αγράματι.

Ι εργαζόμενι τις νότιας ακροθαλασιάς τις Κριμέας ζυν τόρα μια νέα ζοί. Ι γι, ι κίπι κε τ' αμπέλια γίνανε σοσιαλιστικί ιδιοχτισία. Στον τόπο τυ μονονικοκιριύ μπίκαν παντύ τα κολχόζια, πυ αγονίζυντε για τιν ανάπτικσι τις ικονομίας κε τιν καλιτέρεπσι τις ζοίς τον κολχόζνικον.

Διμιυργίθικαν δεκάδες σκολιά, όπυ διδάσκυνε στιν ταταρικί γλόσα. Άνικσαν πολές βιβλιοθίκες κε κύρσα για τυς ενίλικυς.

Τ' ΑΜΠΕΛΙΑ ΤΙΣ ΝΟΤΙΑΣ ΑΚΡΟΘΑΛΑΣΙΑΣ ΤΙΣ ΚΡΙΜΕΑΣ.

Το ςταφίλι ίνε ένας απ' τυς πιο ςπυδέυς καρπύς τις ακροθαλασιάς.

Πολά κολχόζια κε ςοβχόζια αςχολύντε κιρίος με τιν καλιέργια τυ σταφιλιύ.

Ι ζογραφιά δίχνι τον τρίγο τον ςταφιλιόν ς' ένα απ' τα ςοβχόζια. Τ' αμπέλι απλόθικε ςτι νότια βυνοπλαγιά, εκί ίνε περιςότερος ίλιος κι' οριμάζυν πιο καλά τα ζαχαροτά ίδι τυ ςταφιλιύ. Βιαςτικά τριγύν τα ςταφίλια. Πρέπι ςτιν όρα-τυς να κοπύν τα όριμα τςαμπιά. Δεκάδες εργάτες ίνε αποςχολιμένι με τον τρίγο. Τα καλάθια γεμάτα με ςταφίλια τα κυβαλύνε ςτο φορτιγό αφτοκίνιτο. Τα ςταφίλια μεταφέρυντε απ'τόν καλό αμαξιτό δρόμο ςτιν αποθίκι τυ ςοβχοζιύ. Απ' εκί

Ο τρίγος τον ςταφιλιόν.

ένα μέρος απ'τα ςταφίλια τα ςτέλνυν ςτα ςανατόρια για τυς άροςτυς κ' εκίνυς πυ αναπάβυντε. 'Ενα μέρος τα μεταφέρυν ςτο βορά, ςτις μακρινές προλεταριακές πόλις. 'Ενα μέρος τα κάνυν κραςί.

Ι ΚΡΙΜΕΑ, Τ' ΑΝΑΡΟΤΙΡΙΟ ΤΙΣ ΕΣΣΔ

Το κςερό κε ζεςτό κλίμα, ο καθαρός θαλαςινός αέρας, τα ςταφίλια κε τα φρύτα τραβύνε ςτι νότια ακροθαλαςιά τις Κριμέας πολύς

αρόςτυς. Ιδιέτερα οφελί το κλίμα τις Κριμέας όςυς ιποφέρυν απ' τα πλεμόνια.

Πριν απ'τιν επανάςταςι ι θεραπεφτικές δινάμις τις φίςις ςτι νότια αχροθαλαςιά δεν ίταν προςιτές για τυς εργαζόμενυς. Τις χρισιμοπιύςαν μόνο όςι ζύςαν από κςένι δυλιά.

Ι ςοβιετιχί εκςυςία έκανε τι νότια αχροθαλαςιά τις Κριμέας αναροτίριο για πολές εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενυς. Τα παλάτια τυ τςάρυ, τον αδλικόν κ' ι επάδλις τον πλυςίον μετατραπίκανε ςε ςανατόρια κε ςπίτια ανάπαψις για τυς εργαζόμενυς. Στο πιο καλό τςαρικό παλάτι ιδρίθικε ςανατόριο για τυς κολχόζνικυς

Ι ΜΑΒΡΟΘΑΛΑΣΙΤΙΚΙ ΑΚΡΟΘΑΛΑΣΙΑ ΤΟ ΚΑΦΚΑΣΥ

Ι μαβροθαλαςίτικι αχροθαλαςιά τυ Καφκάςυ ίνε ςτα ανατολικά τις Κριμαικίς αχροθαλαςιάς.

Να βρίτε ςτο χάρτι τι Μαβροθαλαςίτικι αχροθαλαςιά.

Στι ζογραφιά παραςτένετε ι Μαβροθαλαςίτικι αχροθαλαςιά τυ Κάφκαςυ το Νοέβρι.

Ι αχροθαλαςιά ίνε λυζμένι ςτον ίλιο. Κάνι τόςι ζέςτι, πυ ι ανθροπι ίνε ντιμένι λαφριά κε μερικί κάνυν μπάνια ςτι θάλαςα. Στιν πλαγιά τις αχροθαλαςιάς ίνε φιτεμένος κίπος με μανταρινιές κε πορτοκαλιές.

Τα χρισοπά πορτοκάλια κε μανταρίνια ορίμασαν πια κε κσεχορίζυν καλά ανάμεσα στα σκυροπράσινα φίλα. Γλίγορα θ'αρχίσι το μάζεμα τις σοδιάς κε το στάλσιμό-τις στις διάφορες πόλις τις ΕΣΣΔ

Ο κίπος χρασπεδόνετε από ένα θαβμάσιο αμακσιτό δρόμο. Στο δρόμο τρέχι ένα αφτοκίνιτο. Μ' αφτό πιγένυν ι άροστι στο σανατόριο, πυ βρίσκετε πιο πάνω στιν πλαγιά τυ βυνύ. Μπρος στο σανατόριο ίνε ένα πάρκο. Πίσο απ' το σανατόριο φένετε ι κιλάδα τυ ποταμιύ κ' ι γέφιρα, πυ ζόνι τον ποταμό. Εκί φιτρόνυν πολίτιμα ίμερα φιτά. Ι καλιεργιμένες εχτάσις ινε τριγιριζμένες με δάσι. Τιν ακροθαλασιά κε τις πλαγιές τον βυνόν τις σκεπάζυν πικνα κι' απροσπέραστα δάσι.

Ι ακροθαλασιά με παράκσενα ζιγ-ζαγ χάνετε στα βάθι τυ ορίζοντα.

Στιν ακροθαλασιά πλατσαρίζι ι ζεστί θάλασα, πυ δεν παγόνι ποτές. Πάνο απ' τιν ακρογιαλιά σικόνυντε απσιλά τα βυνά, πυ θαβμάσια προφιλάγυν απ' τυς βόριυς κρίυς ανέμυς. Μερικές βυνοκορφές ινε σκεπαζμένες με χιόνια.

Ι ΦΙΣΙ

Ι ΕΠΙΦΑΝΙΑ. Αν κιτάκσετε στο χάρτι, θα δίτε, ότι το πλάτος τις ακροθαλασιάς τυ Κάφκασυ δεν ίνε παντύ το ίδιο.

Στο βόριο-διτικό τμίμα τα Καφκάσια βυνά φτάνυν σκεδόν ος τιν ακροθαλασιά. Στα νοτιο-ανατολικά τα βυνά αποτραβύντε. Εκί απλόνετε στιν κιλάδα τυ ποταμύ μια χαμιλί πεδιάδα. Ίνε το Κολχιδικό βαθίπεδο.

Όλι ι ακροθαλασιά ίνε γιριζμένι προς το μέρος τις ζεστίς θάλασας. Πάνο-τις ορθόνυντε τα Καφκασιανά βυνά. Τα βυνά αφτά ίνε διοτρις φορές πιο απσιλά απ'τα Κριμαικά. Πολές κορφές ίνε σκεπαζμένες με εόνια χιόνια κε πάγυς.

ΤΟ ΚΛΙΜΑ. Το κλίμα τις ακροθαλασιάς ίνε ιγρό ιποτροπικό. Ι διτικί άνεμι, πυ φισύν απ'τι θάλασα, φέρνυνε στιν ακροθαλασιά πολί ιγρασία. Αφτί ι ιγρασία κρατιέτε καλά στις πλαγιές τον βυνόν.

Στιν ακροθαλασιά τυ Κάφκασυ, όπος κε στι νότια ακροθαλασιά τις Κριμέας, ο χιμόνας ίνε δίχος χιόνια κε παγονιές. Το καλοκέρι ίνε εκί επίσις μακρόχρονο κε ζεστό. Μα ατμοσφερικά κατακαθίζματα πέφτυν πολί περισότερα απ'τιν Κριμέα. Ολάκερο το χρόνο κάνι βροχές. Το καλοκέρι πέφτυν εκσερετικά πολές βροχές. Κάποτε σ'ένα μερόνιχτο πέφτι στιν ακροθαλασιά περισότερι βροχί απ'ότι πέφτι σ'άλα μέρι τις ΕΣΣΔ για ένα χρόνο. Ι περιοχί τις πόλις Μπατύμ ίνε το πιο βροχερό μέρος τις Ένοσις.

Ι ΠΟΤΑΜΙ. Πολί ποταμί τρέχυν στιν ακροθαλασιά απ'τα Καφκασιανά βυνά. Ι περισότερι πιγάζυν κατο απ'τα χιόνια κε τυς πάγυς

τον βυνόν. Ι ποταμί τρέχυν ορμιτικά ανάμεςα στα βυνά παραςέρνοντας μαζί-τυς ςτίβες από πέτρες, άμο κε ποταμόλαςπι. Στιν πεδιάδα το ρέμα-τυς γίνετε πιο ίςιχο, το νερό αφίνι τις πέτρες, τον άμο κε τιν ποταμόλαςπι, πυ άρπαξε απ'τα βυνά. Το καλοκέρι ςιχνά, όταν βρέχι δινατά τα ποτάμια κςεχιλύν κε πλιμιρίζυν τα χαμιλά μέρι.

Ι ΒΛΑΣΤΙΣΙ. Πυθενά στιν ΕΣΣΔ δεν ιπάρχι τέτια πλύςια βλάςτιςι, όπος ς' αφτί τι ζεςτί κε ιγρί γονιά τις χόρας-μας.

Κ' ι ακροθαλαςιά, κ'ι βυνοπλαγιές ίνε ςκεπαζμένες με μια ςιμπαγί πράςινι μάζα από δάςος. Ι άνθροπι ςτιν ακροθαλαςιά ίνε ανανκαζμένι ν'αγονίζυντε αδιάκοπα ενάντια ςτιν ορμιτικί βλάςτιςι. Το παρατ'μένο χοράφι μέςα ςε 1-2 χρόνια γ'νετε κατάφιτο από φτέρι με ίπςος 2 μ ίτε από δάςος 5-6 μ ίπςος.

Τα δάςι τις ακροθαλαςιάς αποτελύντε από λογιό-λογιό δέντρα. 'Ινε ανάμεςά-τυς κε καρποφόρα—απιδιές, δαμαςκινιές, αμπέλια. Εκί ίνε επίςις πολά αιθαλί δέντρα: δ ά φ ν ι, κ ε ρ α ς ο δ ά φ ν ι. Τα δέντρα ίνε πλεγμένα με αναριχιτικά φιτά—τις λ ι ά ν ε ς. Μερικές λιάνες έχυν μιτερά ανκάθια. Δίχος τςεκύρι ίτε καλί κάμα δεν περνάς ανάμεςα από τέτιες ςιςτάδες· τ'ανκάθια ςκαλόνυν στα ρύχα-ςυ κε χόνυντε βαθιά στο ςόμα ςε κάθε κίνιςι. Τα μιςοπλιμιριζμένα δάςι τυ Κολχιδικύ βαθίπεδυ ίνε ιδιέτερα πικνά κε διςκολοπέραςτα. Ι πικνοςιά τυ δάςυς ιποχορί μόνο εκί, όπυ απλόνυντε βάλτι. Στυς βάλτυς τις ακροθαλαςιάς ίνε έφκολο ν'αροςτίςις από εκςαντλιτικί καφκαςιανί θέρμι.

Πιο απάνο ςτιν πλαγιά τον βυνόν το κλίμα κ' ι βλάςτιςι αλάζυν. Απ'τα δάςι χάνυντε τα αιθαλί φιτά κ' ι λιάνες. Φανερόνυντε άλες ράτςες δέντρα. Ακόμα πιο πάνο απλόνυντε ορινά λιβάδια κε παραπέρα τα εόνια χιόνια κ' ι πάγι.

ΤΟ ΕΔΑΦΟΣ. Στι Μαβροθαλαςίτικι ακρογιαλιά ςιναντύμε ένα ιδιέτερο έδαφος με κόκινο χρόμα—το κ ο κ ι ν ό χ ο μ α. Αφτό ίνε το πιο καλό έδαφος για τέτια πολίτιμα φιτά, όπος το τζάι, τα λεμόνια, τα πορτοκάλια, τα μανταρίνια.

Ο ΖΟΙΚΟΣ ΚΟΖΜΟΣ. Στα κολχιδικά μιςοπλιμιριζμένα δάςι ίνε πολά κυνύπια, πυ διαδίδυν τις θέρμες, ίνε εκατομίρια βατράχι. Το βραδί πετύν νιχτερίδες.

Στα πιο απςιλά μέρι τις ακροθαλαςιάς ίνε πολά κε διάφορα έντομα, γυςτερίτςες κε φίδια.

Στα βυνά, πυ ίνε ςιμά στι Μαβροθαλαςίτικι ακρογιαλιά διατιρίθικαν πολά μεγάλα ζόα. Πριν εκί πίγεναν για κινίγι ο τςάρος κ'ι ακολυθία-τυ. Τόρα με απόφαςι τις ΚΕΕ καθορίςτικαν 350 χιλιάδες εχτάρια όπυ απαγορέβετε το κινίγι κε το κόπςιμο τον φιτόν. Ο προοριζμός αφτόν τον απαγορεβμένον εχτάςεον ίνε να περιφρυρίςυν τι φίςι τυ Κάφκαςυ με όλο-τυ το φιτικό κε ζοικό κόζμο.

Ekí ζυν αγριογύρυνα, ελάφια κε πάνθιρες.

Απςιλα πάνο στα βυνά ςιναντύμε βυνίςια πρόβατα. Ανάμεςα στυς βράχυς κε στις απάτιτες κλιςύρες φολιάζυν ι αιτί.

Χάρι στο ζεςτό κλιμα τις ακροθαλαςιάς τις Μάβρις θάλαςας εκί τρὲφυν πιθίκυς για επιςτιμονικύς ςκοπύς.

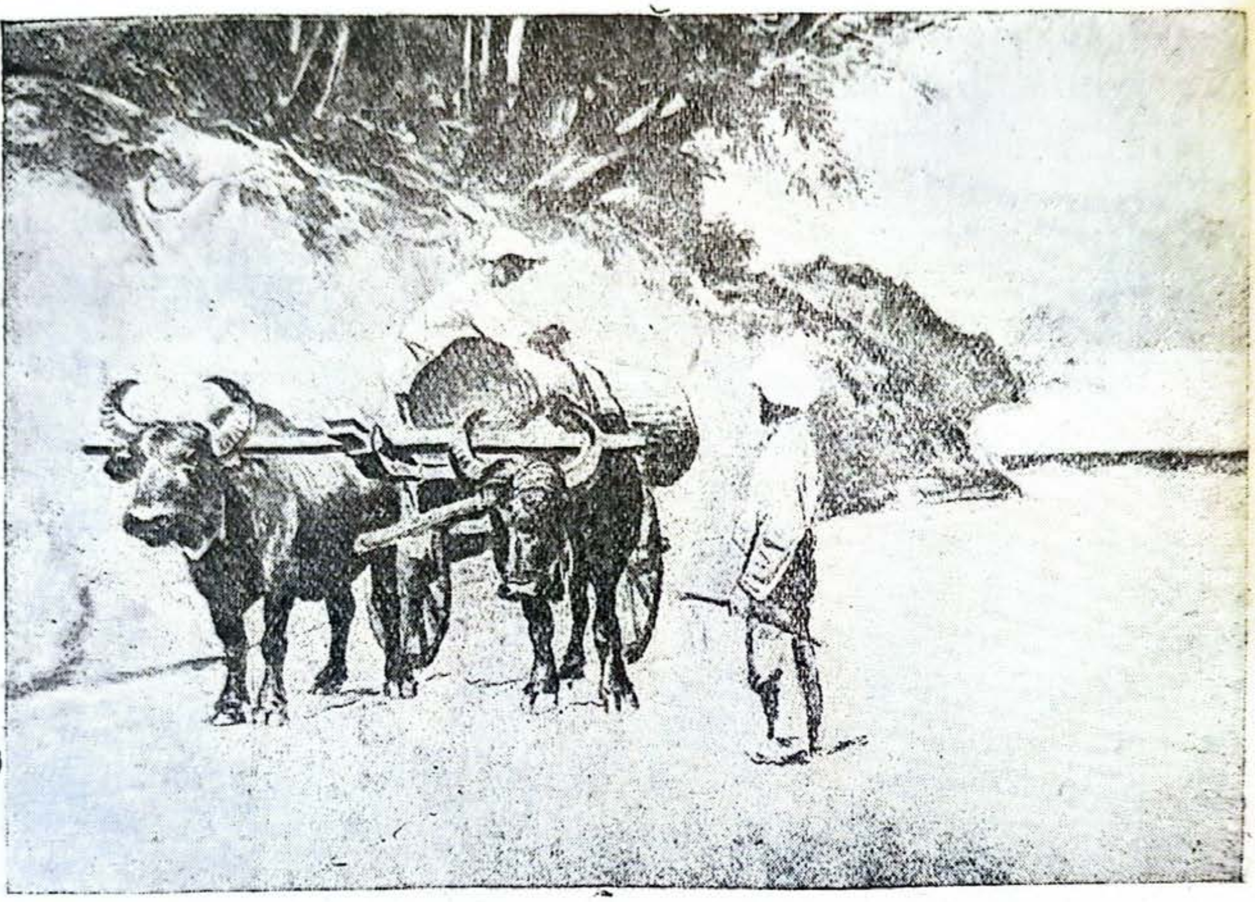

Μεταφορά φορτίον με τα βυβάλια.

Στιν ακροθαλαςιά έχυν για φορτιγά ζόα τα βυβάλια. Αφτά τα γερά ζόα ίνε ικανά να κυβαλίςυνε μεγάλα βάρι ακόμα κε πάνο στα βυνά. Τα βυβάλια μπορύνε νά ζίςυνε μόνο στο ζεςτό κλίμα. Ίνε ςκεπαςμένα μ'ένα χοντρό, ςχεδόν άτριχο δέρμα.

ΓΙΜΝΑΖΜΑΤΑ. Σινκρίνατε το κλίμα κε τι βλάςτιςι τις νότιας ακροθαλαςιάς τις Κριμέας κε τι Μαβροθαλαςίτικι ακροθαλαςιά τυ Κάφκαςυ.

Γιατί ι βλάςτιςι τις ακροθαλαςιάς τυ Κάφκαςυ ίνε πιο πλύςια απ'τιν κριμαικί βλάςτιςι;

Ο ΠΛΙΘΙΖΜΟΣ ΤΙΣ ΑΚΡΟΘΑΛΑΣΙΑΣ
Κ' Ι ΑΣΧΟΛΙΕΣ-ΤΥ

Στι Μαβροθαλαςίτικι ακροθαλαςιά κατικύν καφκαςιανί λαί: απχάζι, αντζάρι, γρυζίνι (γεοργιανί).

Ένα μεγάλο μέρος τις ακροθαλαςιάς κατέχυν ι απχάζι κ'ι αντζάρι. Ι κιριότερι αςχολία τον απχάζον ίνε ι γεοργία. Σπὲρνυν καλαμπό-

κι, καλιεργύν επίςις αμπέλια. Μα ίνε λίγα αμπέλια, πυ καλιεργύντε όπος πρέπι· ςινίθος τα κλίματα φιτρόνυν λέφτερα κε τιλίζυντε ολόγιρα ςτα δέντρα. Ι ικιζμί τον απχάζον ινε ςκορπιζμένι ςαν κςεχοριςτά αγροχτίματα, τριγιριζμένα με καρποφόρυς κίπυς, με αμπέλια κε χοράφι-από καλαμποκι. Τα ςπίτια ινε πλεγμένα από βέργες ίτε ίνε καμομένα από ςανίδια κ' ίνε ςκεπαζμένα με ψιλά ςανιδάκια, έχυν ολόγιρα μπαλκονακια, πυ ίνε ςτιριγμένα πάνο ςε ςτίλυς.

Εκί μπορύν να ζύνε δίχος ζεςτά ςπίτια.

Ι αντζάρι, πυ κατικύν ςτο νότιο κε νοτιο-ανατολικό τμίμα τις παραλίας, ζυν γενικά, όπος κ' ι απχάζι.

ΠΟΣ ΑΝΑΠΤΙΣΕΤΕ Ι ΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΕ ΚΑΛΙΤΕΡΕΒΙ Ι ΖΟΙ ΤΥ ΠΛΙΘΙΖΜΥ ΤΙΣ ΜΑΒΡΟΘΑΛΑΣΙΤΙΚΙΣ ΑΚΡΟΓΙΑΛΙΑΣ ΤΥ ΚΑΦΚΑΣΥ.

Στιν εποχι τυ τςάρυ ι λαί τις Μαβροθαλαςίτικις ακρογιαλιάς τυ Κάφκαςυ ζύςανε μια βαριά ζοί.

Ι τςαρικί κιβέρνιςι ιπόταξε τυς λαύς τυ Κάφκαςυ κε άρπαξε με τα όπλα τιν πιο καλί γι.

Ι απχάζι αντιςτάθικαν περιςότερο ςτιν κατάχτιςι τυ Κάφκαςυ απ' τον τςαριζμό. Δεκάδες χρόνια αγονίζονταν επίμονα ενάντια ςτιν τςαρικί κιβέρνιςι, επιτέλυς αναγκαςτίκανε να παραδοθύν. Πολί απ'αφτύς χαθίκανε με τα όπλα ςτα χέρια κε μερικές χιλιάδες μετανάςτεψαν ςτιν Τυρκία.

Ι ριμαγμένι γι δινότανε μεγαλόδομα απ'τιν τςαρικί κιβέρνιςι ςτυς αξιοματικύς κε τυς γραφιοκράτες.

Ίςτερα απ'τιν Προλεταριακί επανάςταςι τυ Οχτόβρι ι ζοί ςτι Μαβροθαλαςίτικι ακρογιαλιά τυ Καφκάςυ άρχιςε να βράζι.

Σ'όλι τιν ακροθαλαςιά ίνε ςκορπιζμένα κολχόζια κε ςοβχόζια, όπυ αναπτίςυν πολίτιμα ίμερα φιτά. τ ζ ά ι, λ ε μ ο ν ι έ ς, π ο ρ τ ο κ α λ ι έ ς, μ α ν τ α ρ ι ν ι έ ς, διάφορα βιομιχανικά κε θεραπεφτικά φιτά.

Στις κιλάδες τον ποταμόν χτίζυντε εργοςτάςια. Ανίγυντε νέι αμαξιτί δρόμι κε ςιδιροδρομικές γραμές ςτο βάθος τις ακροθαλαςιάς.

Στα πιο απομακριζμένα χοριά γίνετε αγόνας ενάντια ςτιν αγραματοςίνι, χτίζυντε νοςοκομία, εκπεδεφτικά ιδρίματα, ςκολιά, όπυ ι διδαςκαλία γίνετε ςτι μιτρικί γλόςα τυ πλιθιζμύ.

Τα παλάτια κ'ι βίλες ςτιν ακροθαλαςιά γίνανε ςανατόρια κε ςπίτια ανάπαψις.

Χτίζυντε νέα ςανατόρια κε νοςοκομία.

Ι ακροθαλαςιά τυ Κάφκαςυ ίνε μια ανθιρί γονιά τις ΕΣΣΔ.

Σ'όλι τιν ακρογιαλιά ξετιλίζετε ένας αμαξιτός δρόμος. Με όμορ-

φα λιγίζματα ο δρόμος αφτός, πότε κατεβένι προς τι θάλασα, πότε ανεβένι στα βυνά, πότε τρέχι περνόντας απ'τις γέφιρες απάνο απ'τα πολιάριθμα ορινά ποτάμια. Σ'όλι τιν έχτασι τυ δρόμυ απλόνυντε κίπι, αμπέλια, καπνοφιτίες, πάρκα με δενδροστιχίες από φινικιές κε κιπαρίσια, όμορφα σανατόρια κε σπίτια ανάπαψις.

Το κομυνιστικό κόμα αποφάσισε να μετατρέψι κε το Κολχιδικό βαθίπεδο με τυς βάλτυς-τυ κε τ'απροσπέραστα δάσι-τυ σε ανθιρό κίπο.

Ι ΚΟΛΧΙΔΙΚΙ ΒΑΛΤΙ ΘΑ ΓΙΝΥΝ ΑΝΘΙΡΟΣ ΚΙΠΟΣ

Το κολχιδικό βαθίπεδο ίνε στα βοριο-ανατολικά τις πόλις Μπατύμ.

Να βρίτε στο χάρτι το Κολχιδικό βαθίπεδο.

Πριν από λίγο κερό το Κολχιδικό βαθίπεδο ίτανε σκεπαζμένο με λασπόδικυς βάλτυς κι'απροσπέραστα δάσι. Δεν ίτανε ύτε δρόμι, ύτε βολικά μονοπάτια.

Ι άνθροπι σινκινονύσαν αναμετακσί-τυς μόνο με τα ποτάμια. Ο αρεός πλιθιζμός ίτανε φολιαζμένος στα πιο αψιλά μέρι. Μικρά κοματάκια γι ίτανε σπαρμένα με καλαμπόκι κε κλίματα. Ι κάτικι αροστύσαν απ'τις θέρμες. 'Ιταν ανανκαζμένι να κάνυν αδιάκοπο αγόνα ενάντια στα δάσι, πυ ορμύσαν να πιάσυν τα χοράφια κι'ενάντια στα ποτάμια, πυ απιλύσαν όταν πλιμίριζαν, να καταστρέψυν τι σπορά.

Τόρα ι Κολχίδα αλάζι γλίγορα.

Ι απροσπέραστι βάλτι κσερένυντε με ένα πικνό δίχτι από κανάλια. Ανίγυντε δρόμι. Κόβυν τα απροσπέραστα δάσι, πυ έχυν λίγι ακσία.

Τόρα πια έχυν απελεφτεροθί απ'τυς βάλτυς, κάμποσες χιλιάδες εχτάρια. Κ'εκί, πυ πριν ακόμα από λίγο κερό ίτανε λασπόδικι βάλτι, καλιεργύν τόρα πολίτιμα φιτά. Παρυσιάζυντε κίπι με πορτοκαλιές, λεμονιές κε μανταρινιές, όλο κε περισότερο πλατένυν ι φιτίες τζαγιύ, παρυσιάζυντε φιτίες από σπυδέα βιομιχανικά φιτά.

ΣΤΙ ΦΙΤΙΑ ΤΥ ΤΖΑΓΙΥ

Το τρένο έτρεχε γλίγορα απ'το πολιθόριβο Μπατύμ στιν Τζάκβα. Σιμά-μας γλιγοροπερνύσαν σπιτάκια πλιμιριζμένα στα λυλύδια, πικνές σιστάδες χαμόδεντρα κε αψιλά δέντρα, τιλιγμένα με ανκαθοτές λιάνες. Τα τραγιά σκυροπράσινα φίλα τον δέντρον γιάλιζαν βρεμένα απ'τι βροχί.

Περάσαμε δίχος να το καταλάβυμε 13 χιλιάμετρα. Βγίκαμε απ'το βαγόνι. Μια δεντροστιχία από φινικιές έφερνε προς τις φιτίες μπαμπύ, τζαι κε μανταρινιόν. Πίγαμε προς τι φιτία τυ τζαγιύ. Ο τόπος ίτανε λοφόδικος. Στυς ιζόπεδυς λόφυς σε ίσιες γραμές ίτανε φιτεμένα τα δεντράκια τυ τζαγιύ. Το σκυρο-πράσινο χρόμα-τυς κσεχόριζε απότομα

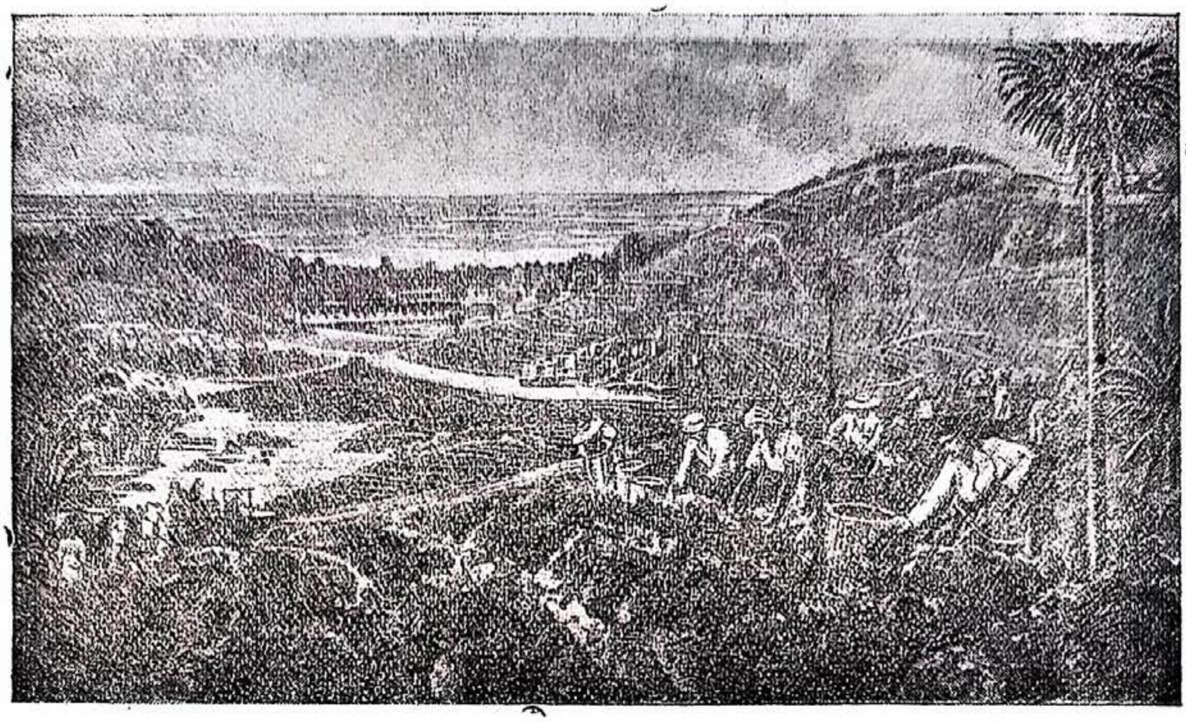

Στι φιτία τυ τζαγιύ.

πάνο ςτο κοκινοπό ἐδαφος. Κάμποςες εκατοντάδες άνθροπι μάζεβαν τα πάνο φιλαράκια τυ τζαγιύ κὲ τ'αραδιἀζανε μὲςα ςε καλάθια.

Τα καλάθια με τα φίλα τυ τζαγιύ τα κυβαλύςανε ςτα φορτιγά αφτοκίνιτα, πυ τα πιγένανε ςτι φάμπριχα τυ τζαγιύ.

Ι φιτίες τυ τζαγιύ πιάνυνε ςίμερα ςτιν ακροθαλαςιά τυ Κάφκαςυ δεκάδες χιλιάδες εχτάρια γι, τζάι παράγυν κε ςτα κολχόζια κε ςτα ςοβχόζια.

Για να βοιθίςυν τα κολχόζια, διμιυργίθικαν ιδικί μιχανο-τρακτορικί ςταθμί για τιν καλιέργια τυ τζαγιύ: τα ςοβχόζια χριςιμοπιύν τις πιο πικιλόμορφες μιχανές.

ΤΟ ΜΠΑΤΥΜ

Το Μπατύμ ίνε ένα απ'τα πιο ςπυδέα πόρτα τις Ένοςις. Απ' αφτό ςτέλνυνε ςτο εκςοτερικό νέφτι, φρύτα, μετάκςι. Το Μπατύμ ίνε βιομιχανικό κέντρο κε κέντρο καλιέργιας πολίτιμον ιποτροπικόν φιτόν: τζαγιύ, πορτοκαλιόν, μανταρινιόν, λεμονιόν κε πολόν βιομιχανικόν φιτόν.

ΑΣΚΙΣΙ. Σιμιόςτε ςτον περιγραμικὸ χὰρτι το πόρτο Μπατὺμ.

ΔΥΛΙΑ ΙΣΤΕΡΑ ΑΠ'ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Φτιάκςτε αλμπύμ με θέμα: «Ι ιποτροπικί ζόνι τις ΕΣΣΔ.»

8. ΤΑ ΒΥΝΑ

Τα βυνά ςτιν ΕΣΣΔ βρίςκυντε κιρίος ςτις άκρες-τις.

Να βρίτε ςτο φιςικὸ χάρτι τις ΕΣΣΔ τα βυνά : Χιμπινικά, Υράλια, Καφκάςιανά, Κριμαικά, Αλτάια, Τιαν-Σιὰν κε τιν ορινί χὸρα Παμίρ.

Βυνά βρίςκυντε ςε διάφορες ζόνες. Τα Υράλια αρχίζυν απ' το μακρινό βορά ςτι ζόνι τις τύντρας, απλόνυντε ςτο νότο, περνύν απ' τι ζόνι τις ταιγάς, τις μαβροχοματόδικες ςτέπες κε τελιόνυν ςτις κςερές ςτέπες. Τα Καφκαςιανά κε τα Κριμαικά βυνά ίνε ανάμεςα ςτιν ιποτροπικί ζόνι κε ςτι ζόνι τον ςτεπόν. Τα βυνά Τιαν-Σιάν κ' ι ορινί χόρα Παμίρ βρίςκυντε ςτις άκρες τις ζόνις τον ερίμον.

Σ'όπια ζόνι κι'αν βρίςκυντε τα βυνά, ι φίςι-τυς όπος κςέρετε πια, αλάζι με το ίπος: όςο πιο απςιλά τόςο πιο κρίο κάνι. Ι κορφές τον απςιλόν βυνόν κε το καλοκὲρι ακόμα ίνε ςκεπαζμένες με εόνια χιόνια κε πάγο.

Με το ίπςος αλάζι επίςις κ' ι βλάςτιςι κι' ο ζοικός κόζμος τον βυνόν.

Τα βυνά τις ΕΣΣΔ διαφέρυν ςτο ίπςος. Τα πιο απςιλά απ' αφτά ίνε τα βυνά Τιαν-Σιάν. Στο Παμίρ βρίςκετε ι πιο απςιλί κοριφί τις ΕΣΣΔ, ίνε ι βυνοκορφί «Στάλιν»με ίπςος $7\frac{1}{2}$ χιλιόμετρα.

Να βρίτε ςτο χάρτι τι βυνοκορφί «Στάλιν».

Μάθετε, απ'τον πίνακα κε τι ζογραφιά, πυ ίνε στο φισικό χάρτι τις ΕΣΣΔ: 1) πός ονομάζυντε ι πιο απςιλές βυνοκορφές; 2) πύ βρίςκυντε;

Τα βυνά απλόνυντε το ένα ίςτερα απ' το άλο, ςχιματίζοντας οροςιρές. Ι κοριφές τον απςιλόν βυνόν ιπςόνυντε απςιλά πέρα απ' τα ςίνεφα. Τιν ιλιόλυςτι μέρα λάμπυν αποτιφλοτικά τα χιόνια πάνο στα βυνά αφτά.

Κανένας δε ζι ςε τέτιο ίπςος. Μόνο ι αιτί πετύνε ςιμά στις βυνοκορφές.

Απ'τις χιονοςκέπαστες κοριφές κάτο απ'τιν πίεςι τις μάζας τυ χιονιύ ι πάγι γλιστρύν πρός τα κάτο. Από μακριά φένυντε ςαν παγοποτάμια. Αφτί ίνε ι παγετόνες.

Ι παγετόνες τρίβυνε με τεράστια δίναμι τυς βράχυς, αποκόφτυν πέτρες κε κομάτια από βράχυς κε τις παραςέρνυνε μαζί-τυς.

Γλιστρόντας ο πάγος απ'τις απότομες πλαγιές ραγίζι, τςακίζετε, θριματίζετε ςε παγόπλακες, ςε παγόβραχυς κε παγόστιλυς.

Σιγά-ςιγά ο παγετόνας γλιστρά όλο κε πιο κάτο. Εκί, πυ τελιόνι, κάτο απ'τον πάγο βγένι βυνοχίμαρος κε τρέχι προς τα κάτο. Με κρότο κε βυιτό τραβά μαζί-τυ ολάκερες στίβες από πέτρες. Τέτιι χίμαρι ςκάβυνε στυς βράχυς βαθιές ρεματιές με απότομες κατακόριφες πλαγιές.

Στον πάτο τέτιας ρεματιάς ςιχνά τρέχυν ι χίμαρι με λίςα. Κάθε παγετόνας γενά ορινό ποτάμι. Ι περιςότερι χίμαρι βγένυν κάτο απ' τυς παγετόνες κε τα χιόνια κι'όλι-τυς κιλύν κάτο προς τιν κιλάδα.

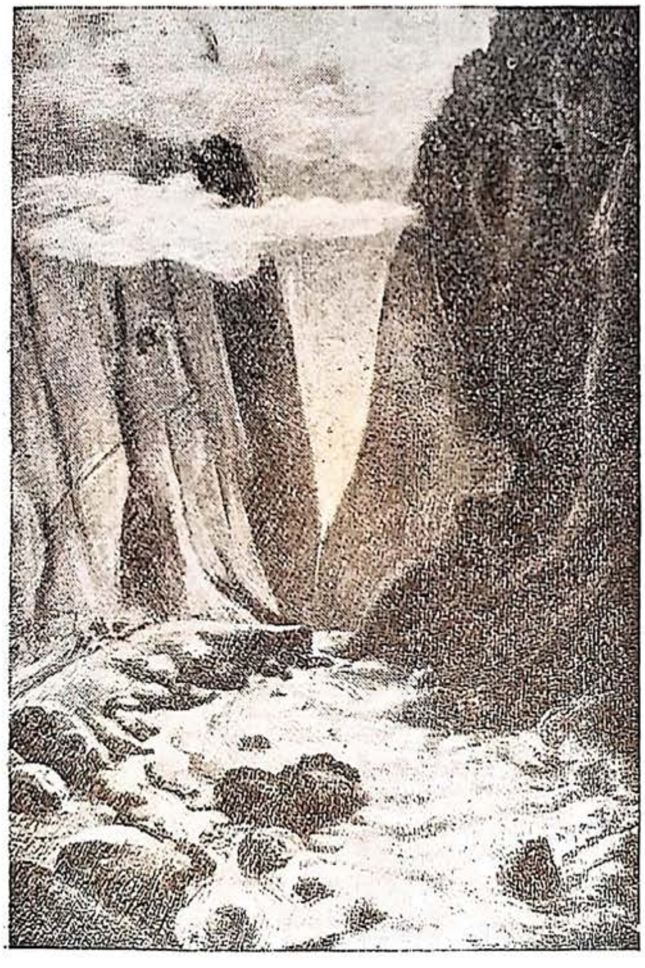

Κλίςυρα

Ι βυνοςιρές φένυντε απρόςιτες. Μα κ'εκί κατικύν άνθροπι. Στις πιλαγιές τον βυνόν κε στις κιλάδες ίνε ςκορπιζμένι ικιζμί τον ορινόν κατίκον. Τον ένα ςινικιζμό απ'τον άλο τον χορίζυνε απςιλά βυνά.

Ανάμεςα στις βυνοκορφές ίνε χαμιλόματα όπυ ι ορινί κάτικι περνύν τις βυνόραχες. Αφτά ίνε τα περάζματα. Απ'τα περάζματα περνύν ι δρόμι στα βυνά ανάμεςα στυς ικιζμύς.

ΣΤΑ ΒΥΝΑ ΤΥ ΚΑΦΚΑΣΥ

ΣΤΙ ΡΙΖΑ ΤΥ ΒΥΝΥ. Αποφασίςαμε ν'ανεβύμε ς'ένα απ' τυς πιο μεγάλυς παγετόνες τυ Κάφκασυ. Μαζεφτίκαμε στο Νάλτσικ στι ρίζα τον Καφκασιανόν βυνόν.

Έκανε καλοκεριάτικι κάπςα.

Ανθύςαν τα τριαντάφιλα ςτα χοράφια μέςτονε το καλαμπόκι, ςτα μποςτάνια ορίμαζαν τα πεπόνια κε τα καρπύζια. Απ'τυς κίπυς κυβαλύςανε με τα καλάθια ςτιν αγορά ςταφίλια, βερίκοκα, μίλα, απίδια. Ι πλαγιές τον βυνόν ίτανε ςκεπαζμένες με πικνά δάςι από οκςιές. Πιο πάνο ςτιν πλαγιά μαβρίζανε δάςι από αςπροέλατα. Ακόμα πιο πάνο πραςίνιζαν απςιλόβυνα λιβάδια κε ςικόνυνταν απότομα ι τίχι τον απρόςιτον βράχον. Κε πάνο-πάνο ζογραφίζονταν ζοιρά πάνο ςτο γαλάζιο υρανό ι αςπρόχιονες βυνοκορφές. Φενότανε παράκςενο, ότι με τέτιο ζεςτό κερό ςτο βυνό ίνε χιόνι.

ΣΤΑ ΒΥΝΟΛΙΒΑΔΑ. Διο μερόνιχτα ανεβέναμε πια ςτο βυνό. Τα δάςι τις οκςιάς μίνανε πια κάτο. Τ' αςπροελάτινα δάςι απ' όπυ περνύςαμε αρχίςανε να αρεόνυν Το μονοπάτι τυ βυνύ ίτανε γερά φαγομένο. Βαθιά κάτο-μας βύιζε ένας αόρατος χίμαρος. Πάνο απ' τα κεφάλια-μας ορθόνυνταν βράχι ςε τεράςτιο ίπςος. Σε πολά μέρι το μονοπάτι ίτανε φαγομένο απ'τυς χίμαρυς. Τα γαιδύρια-μας, φορτομένα με φορέματα, ςκινές κε τρόφιμα με διςκολία προχορύςαν κ' ακαταπαφςτα πεδικλόνονταν. Ι αγογιάτες κάθε ςτιγμί τα κρατύςαν για να μιν πέςυνε ςτο νκρεμό.

Το μακρόχρονο ανέβαζμα απ' το ςτενό μονοπάτι ςε ιλινκιόδικο ίπςος μας κύραςε όλυς πολί.

ΣΤΟ ΒΟΣΚΟΤΟΠΟ. Επιτέλυς, βγίκαμε ςε μια χτιπιτά καταπράςινι κιλάδα απ' όπυ έτρεχε λιςόδικα ο χίμαρος. 'Ενα καλό μονοπάτι κςετιλιζότανε μέςα ςε λιβάδια ςκεπαζμένα από χορτάρια, πυ φίτρονανορμιτικά. Κάτο απ'τα πόδια-μας ίτανε ιγρό το έδαφος, κελαρίζανε ριάκια. Αφτό ίτανε φιςικό άρδεβμα λιβαδιόν. Μόνο χάρι ς'αφτό το άρδεβμα εκί ίτανε ζυμερά χορτάρια με μεγάλα αρωματικά λυλύδια. Περπατύςαμε πολίν όρα μέςα ς' αφτά τα λιβάδια κι' ανεβέναμε όλο κε πιο απςιλά.

Μα νά αρχίςανε να φένυντε τεράςτιες πέτρες κε βράχι. Τα χορτάρια έγιναν χαμιλά. Ανάμεςά-τυς κςεπρόβαλαν μεγάλα χτιπιτά λυλύδια ςκεδόν δίχος ςτέλεχος.

'Ακςαφνα μπροςτά-μας παρυςιάςτικε ςαν να κςεφίτροςε απ' τι γι ένας γεροτςομπάνις. Γλίγορα ακυςτίκανε βελάζματα κε τα πρόβατα μας τριγιρίςανε με περιέργια. Ο γέρος μας πίγε ςτο ςπίτι-τυ. Μια τεράςτια πέτρα, πυ τιν κρατίςανε ςτο πέςιμό-τις απ' τα βυνά άλα κομάτια βρά-

χυ, τυ χρισίμεβε για τίχος κε ταβάνι. Μέςα ς' αφτί τι ςπιλιά ίτανε ςτρομένες προβιές, ίτανε κάδι με κςινόγαλα κε τιρί. Εκί ο γέρος ολάκερες μέρες περίμενε το γιριζμό τυ κοπαδιύ, πυ έβοςκε με το τςομπανόπυλο κε πελεκύςε έντεχνα με το μαχέρι κςίλινα κυτάλια. Περάςαμε τι νίχτα-μας ς' αφτί τι ςπιλιά για να ςινεχίςυμε τ' ανέβαζμα με νέες δινάμις.

Ο ΠΑΓΕΤΟΝΑΣ. Κςιπνίςαμε πριν απ' το κςιμέρομα. Ι ομίχλι αρέοςε κ' ίδαμε τον παγετόνα. Από μια παγοςπιλιά ςτιν άκρι τυ παγετόνα χιμύςε ένα πλατί φυρτυνιαζμένο ποτάμι.

Ο υρανός ίτανε καθαρός το πρωί κε τραβίκςαμε προς τιν αρχί τυ παγετόνα.

Πάνο ςτον παγετόνα, πυ ίτανε ςπαρμένος με μεγάλες κε μικρές πέτρες, κελάριζαν αμέτριτα ριάκια κε χίνονταν με κρότο μέςα ςε βαθιές ςχιζμάδες.

Ο πάγος κ' ι τριγιρινές χιονοςκέπαςτες κορφές άςτραφταν ςτον ίλιο τόςο αποτιφλοτικά, ολόγιρα ίτανε χιμένι μια τέτια φοτοθάλαςα, πυ ανανκαςτίκαμε να φορέςυμε μάβρα γιαλιά.

'Ιςτερα από 3 όρες ίμαςταν ςτι βάςι ενός παγότιχυ κε ςταματίςαμε γεμάτι θαβμαζμό.

Κςεχάςαμε όλες τις δυςκολίες το δρόμυ.

Απ' τον απρόςιτο πέτρινο τίχο, πυ ίταν εχμάλοτος τυ πάγυ κε τυ χιονιύ, ακατάπαφςτα βύιζαν κατρακιλίζματα χιονιύ κε πάγυ. Κε κάτο απ'τα πόδια φενότανε ένα τεράςτιο παγοπέδιο. 'Ολος ο παγετόνας ίτανε κατατριπιμένος με πολές ςκιζμάδες κε νκρεμίζματα, πάνο-τυ ίταν γαλάζιι ςτίλι, πυ απ'τιν αδιάκοπι κίνιςι από κερό ςε κερό πέφτανε κε θριματίζονταν.

ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΑ ΣΙΝΕΦΑ. Γεμάτι θαβμαζμό απ' τι μεγαλοπρέπια τις θέας ςταθίκαμε πολίν όρα εκί, μα από κάτο μας πλάκοναν ςα θάλαςα, πυ κυνιότανε, τα άςπρα κίματα τις ομίχλις. Αρχίςαμε να κατεβένυμε κ' ίςτερα από λίγα λεφτά βρεθίκαμε μέςα ς' ένα αςπριδερό ςκοτάδι. Αμέςος νιόςαμε κρίο. Μόλις κε με βία διακρίναμε ο ένας τον άλο πάνο ςτον παγετόνα.

'Ιταν επικίνδινο να μίνυμε ςτον παγετόνα. Μπορύςαμε να πέςυμε ςε κανιά ςκιζμάδα.

Αρχίςαμε πςιλαφιτά να κατεβένυμε απ' τον παγετόνα. 'Ακςαφνα τα ςίνεφα αρχίςανε να αρεόνυν, ςκίςτικαν κε τότε ίδαμε ίςια κάτο-μας ςτιν απςιλί ακτί ςκινές κε τις φιγύρες τον οδιγόν. Σιμά ςτις ςκινές έκεγε πιρά.

ΟΡΙΝΟΣ ΙΚΙΖΜΟΣ ΠΑΝΟ ΣΤΟΝ ΚΑΦΚΑΣΟ. Βράδιαζε. Απ'τυς καλοκεριάτικυς βοςκότοπυς τυ βυνύ κατέβεναν άντρες κε γινέκες.

Κυβαλύσανε στις πλάτες τυλύμια—σακιά από προβατίσιο δέρμα, γεμάτα με ξινόγαλα.

Απ'το μονοπάτι, πυ προχορύσαμε φενότανε ο ικιζμός. Το αύλ. φενότανε σαν ένας τορός από πέτρες έτσι νκριζοκίτρινες, όπος κ' ι. τριγιρινί βράχι. Στι μέσι ορθονότανε ένας μισονκρεμιζμένος αρχέος πίργος. Σιναντύσαμε μικρύτσικα χοράφια με κριθάρι. Παντύ, όπυ τίχενε ανάμεσα στις πέτρες καμιά ισιάδα, ας ίνε κε με λεπτό στρόμα από χόμα, ίτανε σκαμένι κε σπαρμένι.

Νά το αύλ. Στυς στενύς δρόμυς με δισκολία μπορύν να περάσυν ταφτόχρονα διο φορτομένι γάιδαρι. Χαμιλά σάκλι, καμομένα από πέτρες κάθε μεγέθυς, κιτάζανε, στο δρόμο με μικρά παράθιρα δίχος γιαλιά. Στις πλακοτές στέγες κυνιόνταν απ'τον αέρα χορτάρια. Εκί καθόντανε σταβροπόδι ι ορινί κάτικι με καλπάκια από προβιά. Ι γινέκες φορόντας μεγάλα μαντίλια, κλόθανε μάλινες κλοστές· το αδράχτι αδιάκοπα στριφογίριζε στα δάχτιλά-τυς. Σιμά σ' ένα σπίτι ι γινέκες έφτιαχναν κάπες, μάλινες μανδίες, πυ ίνε ο αχόριστος σίντροφος τον ορινόν.

ΠΟΣ ΖΥΝ Ι ΟΡΙΝΙ ΛΑΙ

Ο τσαρικός στρατός στρίμοξε τυς καφκασιανύς ορινύς λαύς μαριά στα βυνά. Ι ικιζμί-τυς ίνε σκορπιζμένι στις πλαγιές τον βυνόν κε στις κιλάδες τον ποταμιόν. Απροσπέραστα χιόνια κι' απάτιτι βράχι χορίζυν τον ένα λαό απ'τον άλο. Ο κάθε μικρός λαός ζύσε ξεμοναχιαζμένα πολύς εόνες. Ος τιν επανάστασι ι ζοΐ-τυς έμενε ι ίδια, όπος ιτανε πριν από κάμποσυς εόνες.

Ι επανάστασι ξίπνισε τυς πιο καθιστεριμένυς ορινύς λαύς για να ζίσυνε μια νέα ζοί.

ΣΤΙ ΣΒΑΝΕΤΙΑ.

Μακριά στα βάθι τον βυνόν ίνε μια μικρί χόρα, ι Σβανέτια. Χορίζετε απ' όλον τον κόζμο μ'ε απρόσιτα βυνά. Μόνο ένα στενό επικίνδινο μονοπάτι ίνε κολιμένο στον κατακόριφο τίχο τον βράχον πάνω από ένα φυρτυνιαζμένο ορινό ποτάμι. Απ' αφτό το μανοπάτι μπορύσαν ι σβάνι το καλοκέρι να έρχυντε σε επαφί με τον επίλιπο κόζμο, μα το χιμόνα κοβότανε κάθε σινκινονία.

Ο μικρός αφτός λαός—το όλο 11 χιλιάδες άνθροπι—διατίρισε ος τιν επανάστασι τιν αρχέγονί-τυ ζοί κε τιν προτόγονί-τυ ικονομία.

Ι σβάνι καλιεργύν με ζίλο τα μικρύτσικα χοράφια-τυς. Μα ος τιν Προλεταριακί επανάστασι τυ Οχτόβρι διατίρισαν τα προτόγονα εργαλία-τυς: αντί για αλέτρι—ένα κύτσυρο με λιγιζμένες προς τα κάτο ρίζες, όπυ ίνε χομένο το ινί αντί για βολοκόπι—ένα κορμό δέντρυ με κλαδιά, αντί για αλονιστικί μιχανί—ένα σανίδι με βαριές πέτρες, πυ

Ικιζμός τις Σβανέτιας

τόςερναν τα βόδια πάνο στα δεμάτια. Στι Σβανέτια δεν ίτανε γνοςτός ο τροχός—απ' τα χοράφια κυβαλύςαν τα ςιτιρά κε το ςανό πάνο στα έλκιθρα κ'ι άνθροπι με τα φορτία περνύςαν τα βυνά πεζί ίτε καβάλα. Στι Σβανέτια δεν ίτανε κανένας δρόμος εχτός απ' τα μονοπάτια για το κινίγι ίτε για τα φορτιγά ζόα.

Ι ςβάνι ίτανε πολί διςιδέμονες. 'Αγια άλςι, άγια δέντρα κε πιγές, άγια ζόα, καλά κε κακά πνέβματα, λατρία τυ φενκαριύ, θιςίες όταν άρχιζε ι ξυλιά, όλα αφτά τα ιπολίματα τυ παλιύ κερύ φέρνανε μεγάλι ζιμιά στιν ικονομία τον ςβάνον.

Μα το χιρότερο απ' όλα ίταν ι εκδίκιςι έματος, πυ διατιρίθικε ακόμα σε μερικά μέρι.

'Οταν προζβάλυν ίτε ςκοτόνυν κανένα όλι ι ςινκενίς εκδικύντε τυς ςινκενίς τυ φτέχτι επί ολάκερες γενιές. Ι «εχτρί έματος» μπορύςαν ν' αποφίγυν το θάνατο μόνο, φέβγοντας απ'τιν πατρίδα-τυς.

'Ετςι αποςπαζμένι απ' όλο τον κόζμο, ζύςαν ι ςβάνι πριν απ' τιν επανάςταςι.

Ι ανάπτιχςι τις ικονομίας χρόνο με το χρόνο, μίνα με το μίνα αλάζι τι ζοί τις Σβανέτιας. Ι Σβανέτια λεφτερομένι απ' τυς ιγεμόνες,

τις επιδρομές κε τα ριμάγματα, διόζετε να προφτάσι τυς πολιτιζμένυς λαύς.

Δίπλα ςτυς πίργυς κε ςτα παμπάλεα ςπίτια πυ ίνε κατακαπνιζμένα, δίχος φος, δίχος αέρα, κςεφιτρόνυν κενύργια φοτερά ςπίτια με γιαλιά κε παραθιρα. Στον κεντρικό ικιζμό άςτραπςε ο ιλεχτριζμός κε χτίςτικε ςτι Σβανέτια το πρότο μεγάλο λυτρό. Διμιυργίθικε κοοπερετίβα, κινό εςτιατόριο.

'Ολι ι χόρα ςκεπάςτικε με ςκολικό δίχτι νοςοκομία, χτινιατρικύς ςταθμύς. Πολί ςβάνι ςπυδάζυνε ςτα ςοβιετικά τέχνικυμ κε ςτ' ανότερα ςκολιά.

Απ' τι Μαβροθαλαςίτικι αχρογιαλιά ίνε φτιαγμένος ένας αμαξιτός δρόμος, απ' όπυ πιγένυνε ςτι Σβανέτια αφτοκίνιτα.

Ι ΑΝΑΠΤΙΚΣΙ ΤΙΣ ΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΟΝ ΚΑΦΚΑΣΟ

'Ιςτερα απ'τιν Προλεταριακί επανάςταςι τυ Οχτόβρι ι καφκαςιανί ορινί λαί ενοθίκανε μαζί κε ςχιματίςανε τι Σοςιαλιςτικί Ομοςπονδιακί Σοβιετικί Διμοκρατία τυ Αντικαφκάςυ.

Σ'όλο τον Κάφκαςο κςετιλίχτικε το χτίςιμο. Φτιάχνυνε δρόμυς. Τόρα κε τα πιο απόκεντρα αύλ ς'νδέυντε με τυς διάφορυς ικιζμύς κε τις πόλις τις 'Ενοςις.

Διμιυργίτε κενύρια ικονομία.

Τα φυρτυνιαζμένα ορινά ποτάμια, πυ πρότα έπερναν τις γέφιρες, κατάςτρεφαν τις όχτες κε τυς ικιζμύς, αρχίζυνε να δυλέβυνε για όφελος τον ανθρόπον. Έχυνε χτιςτί πια κάμποςι ιλεχτρικί ςταθμί.

Το χτίςιμο τον ςταθμόν αφτόν έχι τεράςτια ικονομικί ςιμαςία.

Ι ιλεχτρυςταθμί δίνυν ενέργια για τι βιομιχανία ολάκερις αχτίδας. Διμιυργύντε κενύργιες βιομιχανίες. Ι ορινί φτοχί χορικί γίνυντε βιομίχανι εργάτες. Αναπτίςετε ι βιοτεχνία τον χιροτεχνόν.

Ανάβι το ιλεχτρικό φος ςτα ορινά αύλ.

Στα ςπλάχνα τον βυνόν ίνε χριμένα τεράςτια πλύτι. Εκί ίνε μεταλέβματα όλον τον ιδόν, πετροκάρβυνο, πολίτιμες πέτρες κε τέλος νέφτι.

Ολάκερυς εόνες κίτονταν αφτά τα πλύτι χριμένα απ'τα μάτια τον ανθρόπον. 'Επρεπε να μελετιθί ο ςχιματιζμός τον βυνόν κε να γίνυν μεγάλα διατριτικά έργα για να βρεθύν αφτά τα πλύτι.

Ζοντάνεψαν τα βυνά.

Στις απομακριζμένες απρόςιτες κλιςύρες, ςτα ςίνορα τυ χιονιύ κε ςιμά ςτυς παγετόνες, δυλέβυνε ς' όλο τον Κάφκαςο ανιχνεφτικές απο-

ςτολές ινζενιέρον κ' επιςτιμόνον. Μόλις βρυν κανένα κίταζμα, πλύςιο από οπιοδίποτε οφέλιμο οριχτό,—χτίζυνε οριχία κ' εργοςτάςια.

Στον Κάφκαςο βρέθικαν πολά μεταλέβματα. Μα τα βυνα τυ Καφκάςυ ακόμα δεν έχυνε μελετιθί καλά.

Μέςα ςτα ςπλάχνα-τυς ίνε κριμένος ακόμα πολίς θιςαβρός.

ΤΑ ΥΡΑΛΙΑ ΒΥΝΑ

Τα ΥΡΑΛΙΑ βυνά απλόνυντε ςε 2500 χμ ςαν ένας χαμιλός πέτρινος ςορός απ' το Βόριο Παγομένο οκεανό ςτο νότο.

Να βρίτε ςτο χάρτι τα Υράλια βυνά.

ΜΕ ΤΟ ΣΙΔΙΡΟΔΡΟΜΟ ΑΠ' ΤΙΝ ΟΡΟΣΙΡΑ ΤΟΝ ΥΡΑΛΙΟΝ. Μια μικρί ςτάςι ςτο ςταθμό Υφά κε το τρένο αρχίζι ςιγά-ςιγά ν' ανεβένι ςτο βυνό. Στιν κιλάδα βυίζι το ορινό ποταμάκι. Πάνο απ' τιν κιλάδα κρέμυντε κατακόριφι βράχι. Ι πλαγιές τον βυνόν ίνε ςκεπαζμένες με δάςι. Κςεχορίζυν απότομα ι μιτερές δεντροκορφές τον ελα-

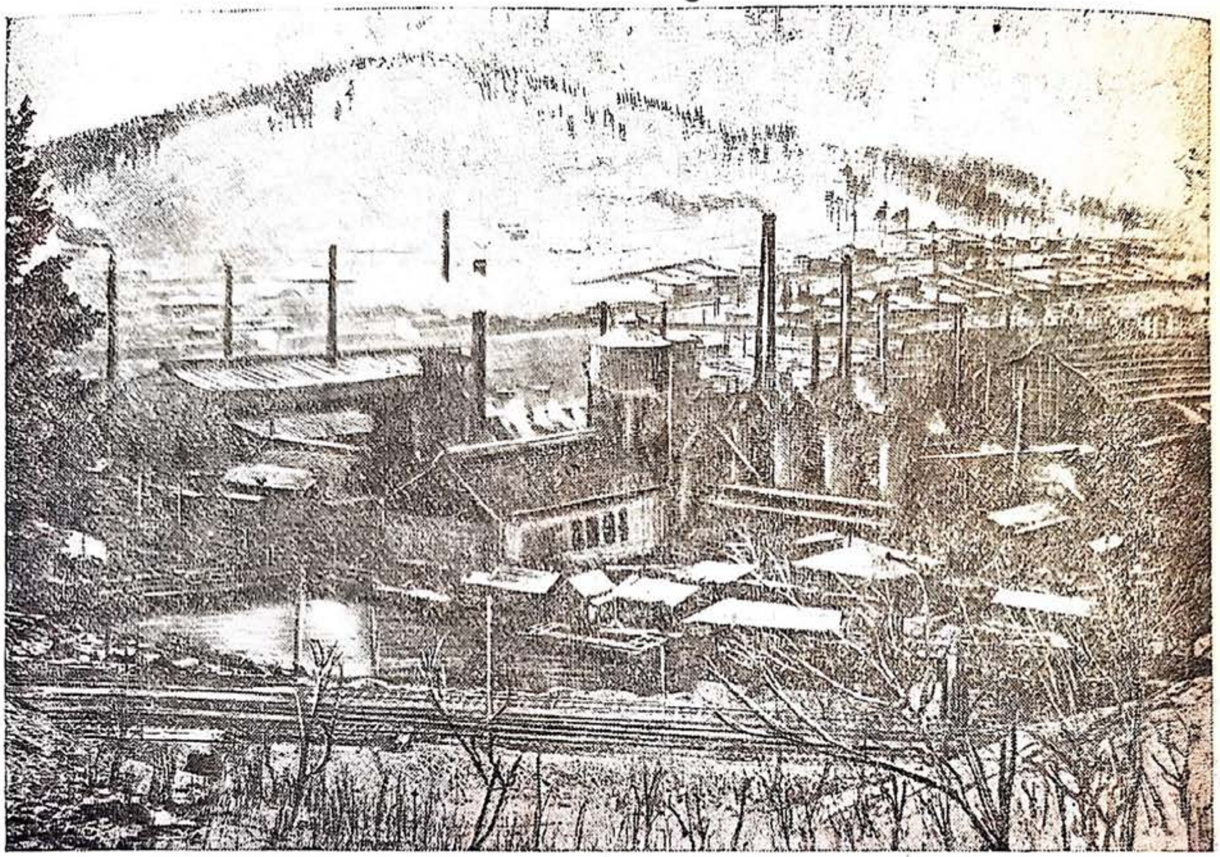

τιόν. Κάπυ-κάπυ ςιναντύμε δαςολιβαδα ςκεπαζμένα με τεράςτιες πέτρες κε πετροθρίπςαλα, πυ κιλίςτικαν απ' τις βυνοκορφές.

Τα Υράλια ίνε πολί καταςτρεμένα. Απ' τιν παγονιά, τα νερά κε τον άνεμο ι κορφές-τυς ςκίςτικαν κε θριματιςτίκαν. Στα Υράλια δεν ίνε ύτε αψιλές κοριφές ύτε βαθιές κλιςύρες.

Νά ςτο γίριζμα τυ ςιδιρόδρόμυ φένετε ένα εργοςτάςιο.

Το τρένο πιγένι πιο ςιγά, απλόνετε κατά μάκρος μιας απότομις πλαγιάς, διαγράφοντας ιμικίκλιο. Ανεβίκαμε ος το φαράνκι.

Κάτο-μας τρεμοζβίνυν τα φότα τυ εργοςτάςιυ κε τυ ςταθμύ, πυ μόλις αφίςαμε.

Ι ατμομιχανί κςεπετάι με κρότο τολίπες ατμύ. Το δάςος φοτίζετε απ' τι φλόγα τις ατμομιχανις.

'Ινε πια νίχτα, μα ι επιβάτες δεν κιμύντε. 'Ιμαςτε πια ςτο φαράνκι, ςτα ςίνορα τις Εβρόπις κε Αςίας. Γλιγοροπέραςε ένας πέτρινος ςτίλος με τιν επιγραφί Εβρόπι-Αςία.

Ακόμα κάμποςα λεφτά κε το τρένο κιλά γλίγορα κάτο απ' το βυνό. 'Ολο κε πιο γλίγορα πετά δίπλα απ' τυς βράχυς κε τις δαςόδικες πλαγιές, αφίνοντας πίςο-τυ τις χαμιλές κοριφές τον Υραλίον. Μπροςτά-μας απλόνετε ςτέπα, χοράφια με ςιτιρά.

Τα Υράλια ίνε πια πίςο-μας.

Τα Υράλια ίνε γνοςτά από πολά χρόνια για τα πλύτι-τυς. Στα ςπλάχνα τον Υραλίον κρίβετε χριςάφι, μεταλέβματα χαλκύ κε ςίδερυ.

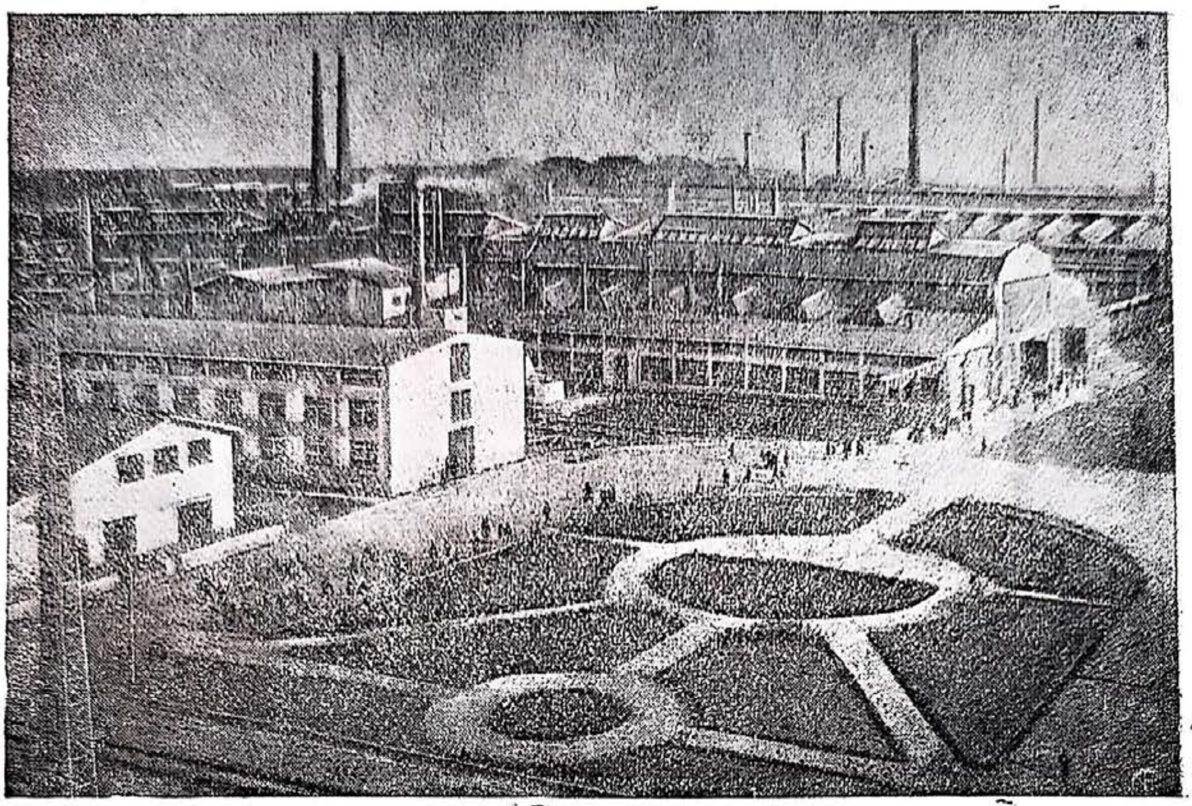

Νέο εργοστάσιο στα Υράλια

Μα μια σοστί χρισιμοπίισι αφτύ τυ τεράστιυ πλύτυ άρχισε μόνο στιν εποχί τις σοβιετικίς εξυσίας. Κσεφιτρόνυν κε αναπτίσυντε γλίγορα στα Υράλια νέα εργοστάσια.

ΤΟ ΜΑΓΝΙΤΟΓΟΡΣΚ

Στο νότιο τμίμα τον Υραλίον σιμά στο απάνο μέρος τυ ποταμύ Υράλι ίνε το βυνό Μαγνίτναιγια. Αφτό το βυνό αποτελίτε σχεδόν πέρα-πέρα από πλυσιότατο σιδερομετάλεβμα Εκί το μετάλεβμα κίτετε ος τιν επιφάνια.

Πριν απ' τιν επανάστασι ι εκσόριξι τυ μεταλέβματος γινότανε στο βυνό Μαγνίτναγια με το χέρι, κε μόνο κυβαλύσαν το μετάλεβμα απ' το Μαγνίτναγια με άλογα. Ι έριμες γιμνές πλαγιές τυ βυνύ Μαγνίτναγια ίτανε σκεπαζμένες με αψέντι.

Τόρα σιμά στο Μαγνίτναγια κσεφίτροσε σε διο χρόνια μέσα ολάκερι πόλι, το Μαγνιτογόρσκ. Χτίστικε ένα τεράστιο μεταλυργικό εργοστάσιο. Όρθοσαν τις πιο μεγάλες στον κόζμο ιψικάμινυς όπυ λιόνυν το σιδερομετάλεβμα. Εκί δυλέβυνε χιλιάδες εργάτες. Ι εκσόριξι τυ σιδερομεταλέβματος γίνετε στις προεξοχές τυ βυνύ.

Ακύγυντε κσεκυφαντικές εκρίξις κε δεκάδες χιλιάδες τόνι μετάλεβμα αποσπύντε απ' τα σπλάχνα τις γις. Δινατί εκσκαβάτορες με τυς

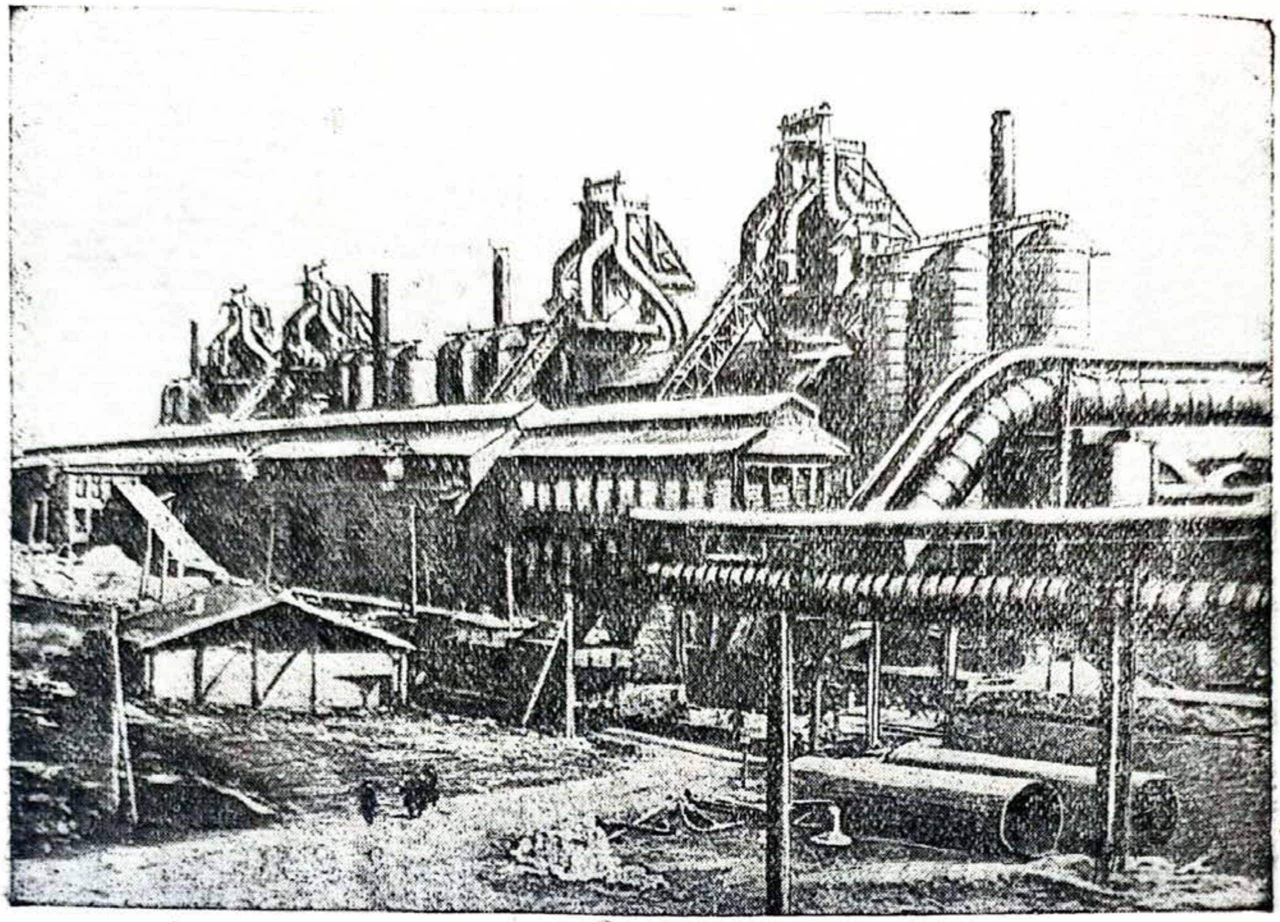

Ι ιπςικάμινες τυ εργοςτάςιυ τυ Μαγνιτογόρςκ.

τεράςτιυς ςκαφτίρες-τυς πέρνυν το μετάλεβμα κε το μεταδίνυνε ςτις πλατφόρμες για να ςταλί ςτο εργοςτάςιο.

Στο εργοςταςιο όλι ι δυλιά ίνε μιχανοπιιμένι, δυλέβυν ι πιο καλές μοντέρνες μιχανές. Δίπλα ςτο εργοςτάςιο κςεφίτροςαν τρις ιλεχτρικί ςταθμί.

Το ιλεχτρικό ρέβμα βάζι ςε κίνιςι ένα εναέριο κρεμαςτό ςιδιρόδρομο χιλιάδες μικρές κε μεγάλες μιχανές. Ένας νεροφράχτις με χίλια μέτρα μάκρος έφρακςε τον ποταμό Υράλι κε κρατά εχμάλοτο το νερό.

Στι βάςι τον τριόν ιλεχτρικόν ςταθμόν πλατςαρίζυν τα κίματα μιας νέας τεράςτιας λίμνις.

Ολόγιρα ςτο Μαγνιτογόρςκ αναπτίςετε ι νέα αγροτικί ικονομία. Ι γιμνές πλαγιές τον λόφον πραςίνιςαν απ' τα περιβόλια.

Το Μαγνιτογόρςκ παράγι περιςότερο ςίδερο, απ' ότι παράγυν τα πιο μεγάλα εργοςτάςια τις Εβρόπις.

Μα το εργοςτάςιο τυ Μαγνιτογόρςκ δεν έχι πετροκάρβυνο.

Οςτόςο ςτο λεκανοπέδιο τυ Κυζνέτςκ, πυ βρίςκετε ςιμά ςτα Αλτάια βυνά ίνε τεράςτια αποθέματα από πετροκάρβυνο, μα εκί ίνε λιγο μετάλεβμα.

Γι' αφτό το Μαγνιτογόρςκ ενόθικε με το λεκανοπέδιο τυ Κυζνέτςκ ςτο κομπινάτ τυ Υ ρ α λ ο-Κ υ ζ ν έ τ ς κ. Το λεκανοπέδιο τυ Κυζ-

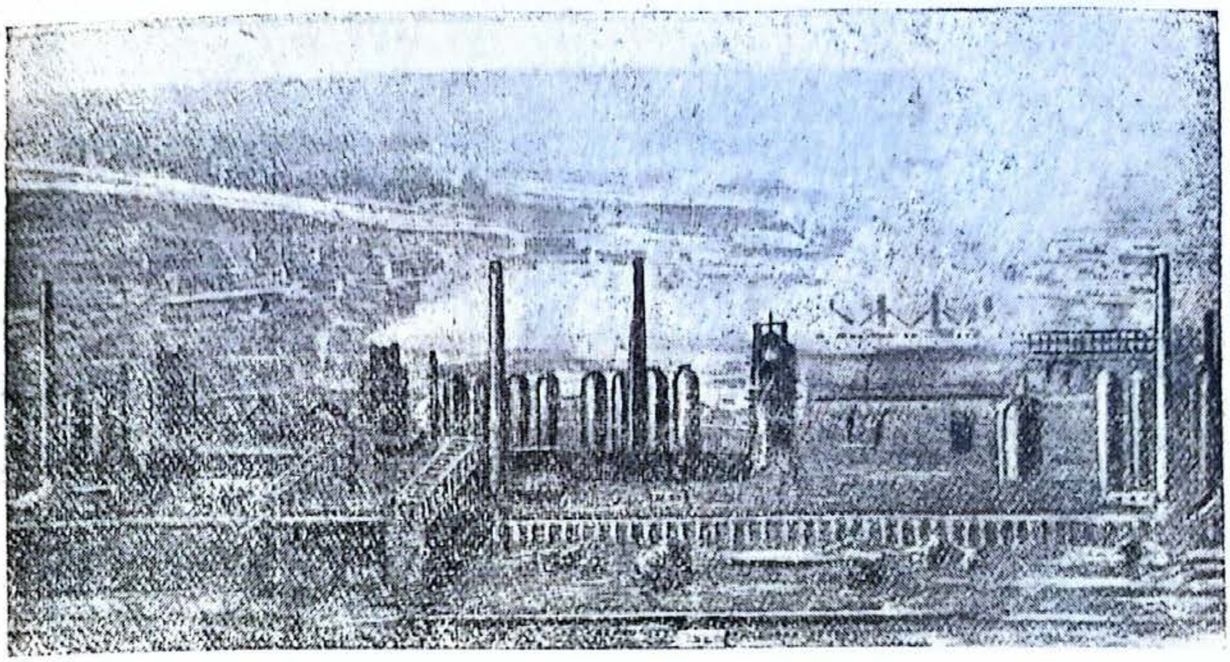

Ι πόλι Στάλινςκ.

νέτςκ ςτέλνι στο Μαγνιτογόρςκ κάρβυνο, κε το Μαγνιτογόρςκ δίνι στο βιομιχανικό κέντρο τυ λεκανοπέδιυ τυ Κυζνέτςκ, στο Στάλινςκ μετάλεβμα.

ΓΙΜΝΑΖΜΑΤΑ. Σιμιόςτε ςτον περιγραμικό χάρτι τις κιριότερες βυνοςιρές τις ΕΣΣΔ.

Σιμιόςτε με επεκςιγιματικά ςιμάδια τα μέρι, όπυ βγάζυν οφέλιμα οριχτά.
Σιμιόςτε ςτον περιγραμικό χάρτι το Μαγνιτογόρςκ κε το Στάλινςκ.

ΠΥ ΒΓΑΖΥΝΕ ΤΟ ΝΕΦΤΙ

Στι διτικί ακρογιαλιά τις Καςπίας θάλαςας ίνε μια μικρί χερςόνιςος. Βρίςκετε ςτυς πρόποδες τον Καφκάςιον βυνόν. Το καλοκέρι ο ίλιος τιν πλιμιρίζι με αποτιφλοτικό φος. Κάνι ανιπόφορι κάπςα.

Ολόγιρα ίνε γιμνί γι. Μόνο ςπάνια τιχένυν μέρι, όπυ ίνε φιτρομένο κςερό ςκονιζμένο αψέντι. Τα θολά νερά τις Καςπίας θάλαςας δεν κάνυν να χέρετε το μάτι: ι θάλαςα ίνε κατςυφιαζμένι, όπος κ' ι έριμι ακροθαλαςιά. Μα γιατί ς' αφτί τιν έριμι χερςόνιςο απλόθικε ι μεγάλι πόλι Μπακύ, ςτρόθικαν πολές ςιδιροδρομικές γραμές, ςε μακριές αράδες απλόνυντε τα τρένα κε βυίζυν τα μοτόρ;

Γιατί εκί ίνε μια τέτια ζοιρότιτα;

Τιν απάντιςι ς' αφτό τι δίνι ένα δάςος από πίργυς, πυ απλοθίκανε ο ένας ίςτερα απ' τον άλο μακριά ςτιν ακρογιαλιά τις χερςονίςυ. Εκί βγάζυνε νέφτι.

Νά κι' ο ςινικιζμός. Πριν από λίγο κερό ςτον τόπο-τυ ίτανε γιμνί ςτέπα κε τόρα εκί κατικύνε μέςα ςε θαβμάςια χτίρια χιλιαδες πετρελεοεργάτες.

Το περιςότερο νέφτι δγένι στιν περιοχί τυ Μπακύ, τυ Γρόζνι κε ςτο Μαικόπ.

Να δρίτε ςτο χάρτι αφτά τα μέρι.

Το νέφτι απ' τις πετρελεοπιγές τυ Μπακύ πιγένι με ςολίνες ςτο πόρτο τυ Μπατύμ. 'Αλος τέτιος νεφταγογός ενόνι τιν πόλι Γρόζνι με το Τυαπςέ.

Το νέφτι αφτό δε χριςιμοπιίτε μόνο μέςα στιν 'Ενοςι. Το ςοδιετικό νέφτι εκςάγετε ςτο εκςοτερικό.

Το Τυαπςέ κε το Μπατύμ ίνε διο πολί σπυδέα μαδροθαλαςίτικα πόρτα απ' όπυ εκςάγετε το νέφτι-μας.

Να δρίτε τα πορτα αφτά ςτο χάρτι.

Στο Μπατύμ ςιμά ςτο πόρτο ίνε ένα ολάκερο διχτι από δρόμυς. Εκί αράζυν πετρελεοκάραδα με ςιμέες τον πιο διάφορον κρατόν. Τα γεμίζυνε με ςοδιετικό νέφτι κε το κυδαλύν απ' τι Μάδρι θάλαςα στιν Ιταλία, τι Γιαλία κε ςε άλα κράτι.

ΓΙΜΝΑΖΜΑΤΑ. Παρακολυθίςτε ςτο χάρτι πός μεταφέρετε το νέφτι απ' το Μπατύμ στιν Ιταλία κε ςτι Γαλία.

'ΑΣΚΙΣΙ. Σιμιόςτε ςτον περιγραμικό χάρτι το Μπάκυ, το Γρόζνι κε το Τυαπςέ.

ΔΥΔΙΑ ΙΣΤΕΡΑ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Φτιάκςτε αλμπύμ με θέμα: «Τα δύνα τις ΕΣΣΔ».

III. ΓΕΝΙΚΙ ΑΝΑΣΚΟΠΙΣΙ ΤΙΣ ΕΣΣΔ

Γνορίςαμε τις ικόνες τις φίςις, τιν εργατικί δράςι το πλιθιζμό κε το ςοςιαλιςτικό χτίςιμο ςε κάθε φιςικί ζόνι.

Ας επαναλάβυμε το ιλικό αφτό για να έχυμε αντίλιπςι ολάκερις τις 'Ενοςις στο ςίνολό-τις.

1. Ι ΦΙΣΙ ΤΙΣ ΕΣΣΔ

ΕΠΙΦΑΝΙΑ

Ανίκςτε μπροςτά-ςας το φιςικό χάρτι τις ΕΣΣΔ. Κιτάκςτε τα επεκςιγιματικά ςιμάδια, πός ςιμιόνυντε: τα βαθίπεδα κάτο κε πάνο απ' τιν επιφάνια τις θάλαςας, τα ιπςίπεδα τα βυνά, πυ έχυνε μέςο ίπςος, τ' απςιλά βυνά, τα βυνά, πυ ίνε ςκεπαζμένα με χιόνια εόνια κε πάγυς.

Απ' το χάρτι φένετε, ότι ι ΕΣΣΔ ίνε πεδινί χόρα, χόρα με χαμιλές κι' απςιλές πεδιάδες. Στιν ΕΣΣΔ ίνε κε βυνά. Αφτά βρίςκυντε κιρίος ςτις ακρινές περιφέριες.

Δίκςτε ςτο χάρτι τα βαθίπεδα:

ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ-ΕΒΡΟΠΑΙΚΟ ΒΑΘΙΠΕΔΟ. Ος ςε πιές θάλαςες φτάνι προς το βορά, προς το νότο; Πιά βυνά βρίςκυντε προς τιν ανατολί; Με πιά βυνά ςινορέβι ςτο νότο; Σιμά ςε πιά θάλαςα βρίςκυντε τα πιο χαμιλά-τυ τμίματα.

ΤΟ ΔΙΤΙΚΟ-ΣΙΒΙΡΙΑΚΟ ΒΑΘΙΠΕΔΟ. Ος πιά θάλαςα φτάνι προς το βορά; Με πιά βυνά ςινορέβι ςτι δίςι; Με πιό ιπςίπεδο ςτιν ανατολί; Με πιά βυνά—ςτα νοτιο-ανατολικά.

ΤΟ ΤΥΡΑΝΙΚΟ ΒΑΘΙΠΕΔΟ. Με πιά θάλαςα ςινορέβι ςτι δίςι;

Με πιά βυνά ςτα νοτιο-ανατολικά;

Δίκςτε ςτο χάρτι τα ιπςίπεδα:

ΤΟ ΜΕΣΟΡΟΣΙΚΟ, ΤΟ ΠΑΡΑΒΟΛΓΙΟ, ΤΟ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ-ΣΙΒΙΡΙΑΚΟ.

Πιό απ' αφτά τα ιπςίπεδα ίνε το πιο απςιλό;

Δίκςτε ςτο χάρτι τα βυνά:

ΤΑ ΥΡΑΛΙΑ, ΤΑ ΚΑΦΚΑΣΙΑΝΑ, ΤΑ ΧΙΜΠΙΝΙΚΑ, ΤΑ ΑΛΤΑΙΑ, ΤΑ ΤΙΑΝ-ΣΙΑΝ κε τιν ορινί χόρα ΠΑΜΙΡ.

Πιά απ' αφτά ίνε τα πιο απςιλά; Σε πιά βυνά ι κοριφές ίνε ςκεπαζμένες με εόνια χιόνια; Πιά βύνα ίνε τα πιο χαμιλά;

Δίκςτε ςτο χάρτι, πύ βρίςκυντε ι πιο απςιλές κοριφές ςτιν ΕΣΣΔ, δίκςτε-τις ςτον πίνακα κε ςτι ζογραφιά, πυ ίνε ςτο χάρτι.

ΤΑ ΟΡΙΧΤΑ ΠΛΥΤΙ

Ι Ένοςί-μας ίνε πολί πλύςια ςε οφέλιμα οριχτά. Τα οριχτά χριάζυντε για τιν ανάπτιξι τις ςοςιαλιςτικίς ικονομίας.

Κάθε χρόνο γίνυντε νέες ανακαλίπςις οφέλιμον οριχτόν. Κε στι μακρινί τύντρα κε ςτα βάθι τις ταιγάς, κε ςτιν καφτερί έριμο ι ςοβιετικί εκςερεβνιτές βρίςκυνε νέα πλύτι.

Ι ΕΣΣΔ ίνε πιο πλύςια απ' όλα τα άλα κράτι ςε νέφτι. Από παλιά χρόνια ίνε γνοςτό το νέφτι ςτον Κάφκαςο: ςιμά ςτιν πολι Μπακύ, ςιμά ςτιν πόλι Γρόζνι. Τα τελεφτέα χρόνια βρέθικε νέφτι, κε ς' άλα μέρι: ςτις ςτέπες ςιμά ςτι νότια περιοχί τυ Υράλι κε ςτιν ταιγά, ςτα διτικά τον Υραλίον βυνόν.

Να βρίτε ςτο χάρτι πύ βρίςκετε το νέφτι.

Ι ΕΣΣΔ κατέχι τι δέφτερι θέςι ανάμεςα ςε όλα τα κράτι ςτ' αποθέματα πετροκάρβυνυ. Τα λεκανοπέδια πετροκάρβυνυ ίνε επίςις ςκορπιςμένα ςτις διάφορες ζόνες τις Ενοςις: το Δονμπάς—ςτις υκρανικές μαβροχοματόδικες ςτέπες, το Κυζμπάς ςτιν ταιγά ςτα νοτίο-ανατολικά τυ Διτικοςιβιριακύ βαθίπεδυ, ι Καραγαντά ςτι ζόνι το κςερόν ςτεπόν.

Να βρίτε ςτο χάρτι τα κιτάζματα τυ πετροκάρβυνυ.

Στα αποθέματα τυ ςιδερομεταλέβματος, όπος κε ςτο νέφτι, ε ΕΣΣΔ ίνε ςτιν πρότι θέςι. Τα κιριότερα κιτάζματα τον ςιδερομεταλεβμάτον ίνε: ςτο Κριβόι Ρόγ ςτις Υκρανικές ςτέπες, ςτο Κερτζ ςτιν Κριμέα κε ςτιν οροςιρά τον Υραλίον.

Να βρίτε ςτο χάρτι τα κιτάζματα τυ ςιδερομεταλέβματος

Ι ΠΟΤΑΜΙ

Να βρίτε ςτο χάρτι τυς ποταμύς:

Το Δνίπερο, Δον κε Βόλγα. Σε πιό ιπςίπεδο αρχίζυν αφτί ι ποταμί; Σε πιά θάλαςα χίνετε ο καθένας-τυς; Δίχςτε, ςε πιό μέρος τυ Δνίπερυ χτίςτικε το Δνεπρογές;

Τον Πετςόρα κε Υράλι. Από πιά βυνά αρχίζυν; Σε πιές θάλαςες χίνυντε;

Το Νέβα. Από πιά λίμνι πιγάζι; Σε πιό κόλπο χίνετε;

Το Βόριο Ντβίνα. Να βρίτε το μέρος όπυ ενόνυντε διο ποτάμια κε ςχιματίζυν το Βόριο Ντβίνα. Σε πιά θάλαςα χίνετε;

Το Σιρ-νταριά κε τον Αμύ-νταριά. Από πιά βυνά τρέχι καθένας απ' αφτύς; Πύ χίνυντε αφτά τα ποτάμια;

ΓΙΜΝΑΖΜΑ. Θιμιθίτε πιά ακόμα οφέλιμα οριχτά βρίςκυντε ςτις διάφορες ζόνες τις ΕΣΣΔ κε να τα βρίτε ςτο χάρτι.

Σιμιόςτε ςτον περιγραμικό χάρτι τα κιτάζματα τον πιο ςπυδέον οριχτόν.

Τον 'Οβι, τον Ενιςέο, κε το Λένα. Από πύ αρχίζυν αφτὰ τα ποτάμια; Σε πιά θάλαςα χίνυντε;

Τον Αμύρ. Να βρῖτε το μέρος, όπυ ενόνυντε τα δυο ποτάμια πύ ςχιματίζυν τον Αμύρ. Σε πιὰ θάλαςα χίνετε; Με πιο κράτος ςινορέβι ι ΕΣΣΔ με τον Αμύρ;

ΤΟ ΚΛΙΜΑ

Μελετόντας τις φιςικές ζόνες ἴδαμε, ότι ςτιν τεράςτια έχταςι τις ΕΣΣΔ το κλίμα δεν ίνε παντύ το ίδιο.

Πιό ίνε το κλίμα τις πολικίς ζόνις κε τις ζόνις τις τύντρας; Πόςος μῖνες βαςτά ς' αφτές τις ζόνες ο χιμόνας; Πός φένκι κε ζεςτένι ο ίλιος εκί το καλοκέρι, πός—το χιμόνα;

'Ενα μεγάλο τμίμα τις ΕΣΣΔ βρίςκετε προς νότο τυ πολικύ κίκλυ ςτιν έφκρατι ζόνι.

Πιές φιςικές ζόνες βρίςκυντε εκί; Πός αλάζι το κλίμα ςτιν έφκρατι ζόνι, απ' τον πολικὸ κίκλο ος το νότο;

Σ' όλι ςκεδόν τιν ἐχταςι τις ΕΣΣΔ ι θερμοκραςία το χιμόνα διαφέρι απότομα απ' τι θερμοκραςία τυ καλοκεριύ.

Στο δυτικό τμίμα τις ΕΣΣΔ ο χιμόνας ίνε μαλακός κε το καλοκέρι δροςερό. 'Οςο πάμε πιο πέρα προς τιν ανατολί, τόςο το καλοκέρι γίνετε πιο ζεςτό, ο χιμόνας γίνετε πιο κρίος. Από τί γίνετε αφτό;

Το δυτικό τμίμα τις ΕΣΣΔ δεν ίνε μακριά απ' τον Ατλαντικό οκεανό, όπυ τρὲχι το ζεςτό ρέμα τυ Νκολφςτρίμ.

Ι κςιρά ζεςτένετε απ' τον ίλιο πιο γλίγορα, παρὰ ι θάλαςα πυ ίνε ςιμά, μα ι κςιρὰ κε κριόνι πιο γλίγορα. Γι' αφτό ςτι θάλαςα το καλοκέρι ίνε πιο δροςερά, απ'ότι ίνε ςτιν κςιρὰ, κε το χιμόνα πιο ζεςτά. Ο άνεμος, πυ φιςά απ'τον Ατλαντικό οκεανό, μετριάζι το καλοκέρι τι ζέςτι κε το χιμόνα το κρίο.

Εχτός απ'αφτό, ςιμά ςτι θάλαςα ο υρανός ίνε ςιχνά ςινιφιαζμένος. Το καλοκέρι τα ςίνεφα λιγοςτέβυν το ζέςταμα τις κςιράς κε το χιμόνα τίν προφιλάγυν απ'το κρίομα.

'Οςο πιο μακριά πάμε προς τιν ανατολί, τόςο πιο λίγο φτάνυν ι άνεμι απ'τον Ατλαντικό οκεανό κε γι'αφτό ο χιμόνας γίνετε πιο βαρίς κε το καλοκέρι πιο ζεςτό.

Το κλίμα τυ Ανατολικο-ςιβιριακύ ιπςίπεδυ διχρίνετε για τυς ιδιέτερα βαριύς χιμόνες κε τα ζεςτὰ καλοκέρια-τυ. Σιμὰ ςτιν πόλι Βερχογιάνςκ ίνε το πιο κρίο μέρος τις γίινις ςφέρας (ο πόλος τυ κρίυ). Εκί δε φτάνι ο άνεμος απ'τον Ατλαντικό οκεανό, ενό ι ακροθαλαςιές τις Αςίας βρέχυντε απ'τον Παγομένο οκεανό, όπυ ακόμα κε το καλοκέρι πλέυν πάγι.

Σιχνά ο υρανός κε το καλοκέρι κε το χιμόνα ίνε αςινέφιαςτος. Το χιμόνα, όταν κάνι δινατές παγονιές (ος—700), ι μέρες ίνε ίςιχες δίχος άνεμο. Εκί το καλοκέρι κάνι κάπςα.

Το κλίμα του Τυρανικύ βαθίπεδυ ίνε κςερό. Εκί δε φτάνυν ι ιγρί άνεμι απ'τον Ατλαντικό οκεανό, κε ψιςύν κςερί άνεμι. Εκί βρίςκυντε ι ερimές-μας.

Στι Μακρινί Ανατολί, ςτο νοτιο-διτικό τμίμα τις Καμτζάτκας κε ςτιν ακρογιαλιά τις Γιαπονέζικις θάλαςας το καλοκέρι πέφτυν πολά ατμοςφερικά καταχαθίζματα· τα κυβαλύν εκί ι άνεμι πυ φιςύν απ'το Μεγάλο οκεανό. Γι'αφτό εκί το καλοκέρι κςεχιλύν απ'τις δινατές βροχές ι ποταμί κε γίνυντε πλιμίρες.

Ι νότια ακροθαλαςιά τις Κριμέας κ'ι Μαβροθαλαςίτικι παραλία του Καφκάςυ ίνε προφιλαγμένες ςτο βόριο μέρος-τυς απ'τυς κρίυς ανέμυς με βυνά κ'έχυνε ζεςτό ιποτροπικό κλίμα. Εκί το χιμόνα δεν κάνι ςχεδόν παγονιά. Όταν ςε μας το Δεκέμβρι κάνι κρίο, ςτον Αντικάφκαςο ίνε ζεςτές ιλιόλυςτες μέρες, ανθίζυν ι μενεχςέδες κε τα τριαντάφιλα. Οριμάζυν τα πορτοκάλια κε τα μανταρίνια.

Ι νότια ακροθαλαςιά τις Κριμέας έχι κςερό κλίμα, ενό ι Μαβροθαλαςίτικι παραλία του Κάφκαςυ ίνε το πιο ιγρό μέρος τις Ένοςις ι διτικί άνεμι κυβαλύν εκί ιγραςία απ'τι Μάβρι θάλαςα, αφτί την ιγραςία τι ςινκρατύν τ'αψιλά βυνά κε πέφτι ςτις πλαγιές-τυς ςα μπόλικι βροχί

Ι ΦΙΣΙΚΕΣ ΖΟΝΕΣ

Μελετόντας τις φιςικές ζόνες γνορίςαμε το έδαφος, τι βλάςτιςι κε το ζοικό κόζμο τις κάθε ζόνις.

Θιμιθίτε, τί εδάφι ςιναντύμε ςτιν τύντρα, ςτι δαςόδικι ζόνι, ςτις ςτέπες. Πιό έδαφος ίνε το πιο έφορο; Πός ςχιματίζετε; Γιατί το έδαφος τον κςερόν ςτεπόν ίνε φτοχό ςε φιτόχομα;

Παρακολυθίςτε, πος αλάζι ι βλάςτιςι κατά ζόνες. Γιατί ςτιν τύντρα δεν ίνε δάςι; Γιατί ςτα μιχτά δάςι φιτρόνυν άλα δέντρα, παρά ςτιν ταιγά; Τί διαφέρι ι βλάςτιςι τον κςερόν ςτεπόν απ'τι βλάςτιςι τον μαβροχοματόδικον; Γιατί ι έριμος ίνε φτοχί ςε βλάςτιςι;

Θιμιθίτε, τί ζόα ςιναντύμε ςτιν τύντρα, ςτι δαςόδικι ζόνι, ςτις ςτέπες, ςτις ερίμυς, κε τί διαφορά εχύν ςτο χρωματιζμό-τυς τα ζόα τις τύντρας κε τις ερίμυ. Τί ςιμαςία έχι γι'αφτά τα ζόα ο χρωματιζμός-τυς;

Το πικιλόμορφο τυ εδάφυς, τον φιτόν κε τυ ζοικύ κόζμυ ςτιν Ένοςί-μας εκςιγίτε με τι διαφορά του κλιματος ςτιν απέραντί-του έχταςι.

Τα διάφορα φιτά θέλυν για τι ζοί-τυς διαφορετικί ποςότιτα από ζέςτι κε ιγραςία. Ένα φιτό ζί ςτιν τύντρα, ςτον κρίο βορά, άλο—ςτο ζεςτό νότο, άλα μπορύν να ζίςυνε ςτα ιγρά, άλα ςτα κςερά μέρι.

Σε διαφορετικό κλίμα κε διαφορετικί βλάςτιςι ςχιματίζετε κε δια-

φορετικό έδαφος. Στο νότιο τμίμα τις έφκρατις ζόνις, στις στέπες, σχιματίζετε απ'το σάπιζμα τον απομινάριον τον φιτόν, ι μαβροχοματόδικι γι. Στιν χρία τύντρα στιν. εόνια παγερότιτα το σάπιζμα δεν ίνε μεγαλο κε τα απομινάρια τον φιτόν διατιρύντε ασάπιστα. Στο ιγρό έδαφος τον δασόν ι ιγρασία αποροφιέτε πάντα απ'το έδαφος διαλίι κε πέρνι μαζίτις τις διαλιτές υςίες, πυ χριάζυντε για τιν τροφί τον φιτόν. Το έδαφος τον κσερόν στεπόν κε τον ερίμον έχι, το αντίθετο, πολά άλατα (αλατόχομα).

Μα απ'το έδαφος εκσαρτιέτε ι βλάστισι. Στι βαλτόδικι τύντρα φιτρόνυν καλά τα μύσκυλα, τα βάτσινα, μα δε φιτρόνι ι φτέρι, πυ χριάζετε στεπόδικο έδαφος. Στο διαποτιζμένο με άλατα έδαφος τον κσερόν στεπόν φιτοόνυν αλατόφιτα, μα δε μπορύν να φιτρόσυν άλα φιτά.

Το ίδιο μπορύμε να πύμε κε για τα ζόα. 'Αλα ζόα ζύνε στο μακρινό βορά, άλα—στο ζεστό νότο. Τα βόρια ζόα έχυν πικνό ζεστό γύνομα. Τα ζόα τυ νότυ δεν έχυν τέτιο γύνομα.

'Ετσι με τιν αλαγί τυ κλίματος τις ΕΣΣΔ απ'το βορά προς το νότο, αλάζι το έδαφος, ι βλάστισι κι' ο ζοικος κόζμος.

2. Ι ΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΙΣ ΕΣΣΔ

Ι ΒΙΟΜΙΧΑΝΙΑ

Μόνο μερικές περιφέριες τις τσαρικίς Ροςίας ίχαν αναπτιγμένι βιομιχανία. 'Ολι ι άλι χόρα δεν ίχε σκεδόν ύτε φάμπρικες, ύτε εργοστάσια. Στιν αγροτικί Ροςία κσεχόριζαν μερικά μεγάλα βιομιχανικά κέντρα: το Πετερμπύργ (τόρα Λενινγράντ), ι Μόσχα, το Δονμπάς.

Κε ολόγιρά-τυς ίταν «απέραντες εχτάσις όπυ θα χορύσαν δεκάδες τεράστια πολιτιζμένα κράτι. Κε ς'όλες αφτές τις εχτάσις βασιλέβι μισοαγριότιτα κ'ι πιο πραγματικί αγριότιτα»—έτσι έλεγε ο Β. Ι. Λένιν για τιν τσαρικί Ροςία.

Μα ι ΕΣΣΔ, χτίζοντας τι ςοςιαλιστικί-τις ικονομία μετατράπικε πια από χόρα αγροτικί σε προτοπόρα βιομιχανικί χόρα.

'Αλαχσε ο χάρτις τίς Σοβιετικίς 'Ενοσις. Σ'όλες τις ακρινές περιφέριες, όπυ βασίλεβι «ι πιο πραγματικί αγριότιτα» κσεφιτρόνυν κολχόζια, σοβχόζια, εργοστάσια, οριχία (μινές), μεγάλι ιλεχτρικί σταθμί, πόλις.

Θιμιθίτε πός χρισιμοπιύντε τα φισικά πλύτι στις διάφορες ζόνες. Να βρίτε στο χάρτι τον φισικόν ζονόν τις νιόχτιστες πόλις πυ γνορίζετε πια.

Να βρίτε στο χάρτι τον φισικόν ζονόν τις κιριότερες βιομιχανικές περιοχές πυ ίνε εκί σιμιομένες. Δίκστε τις περιοχές όπυ βγάζυν πετροκάρβυνο, νέφτι, σιδερομετάλεβμα, τις περιοχές τις βασικίς βιομιχανίας.

Να βρίτε στο χάρτι τις πόλις, όπυ βρίσκυντε τα πιο μεγάλα εργοστάσια: τι Μόσχα κε το Γόρκι (εργοστάσια αφτοκινίτον), το Σταλινγράντ, το Χάρκοβο κε το Τζελιάμπινσκ (τρακτορικά εργοστάσια), το Σαράτοβο

κε το Ζαπορόζιε (εργοςτάςια κομπάιν), το Ροςτόφ (εργοςτάςιο αγροτικόν μιχανόν).

Να βρίτε ςτο φιςικό χάρτι τις ΕΣΣΔ τυς πιο μεγάλυς ιλεχτρικύς ςταθμύς: τυ Σατύρ, τυ Δνίπερυ, τυ Βολχόβ.

Ι ΑΓΡΟΤΙΚΙ ΙΚΟΝΟΜΙΑ

Μαζί με τιν ανάπτιξι τις βιομιχανίας αναπτίςετε κ' ι αγροτικί ικονομία τις ΕΣΣΔ.

Εκί που ίτανε πριν ςτιν αγροτικί ικονομία εκατομίρια μικρά μονονικοκιριά ςχιματίςτικαν κολχόζια. Ο κυλάκος εκμιδενίςτικε ςτι βάςι ςαν τάξι, γίνετε αποφαςτικός αγόνας για το δινάμομα τον κολχοζιόν, αποφαςιςτικός αγόνας ενάντια ςτ'απομινάρια τον κυλάκον.

Χιλιάδες ςοβχόζια κε μιχανο-τρακτορικί ςταθμί ςκεπάςανε με δίχτι τι χόρα. 'Ολο κε περιςότερο διαδίδυντε ι αγροτικές μιχανές ςτα κολχόζια κε ςοβχόζια.

Ι ΕΣΣΔ έγινε ι χόρα τις πιο μεγάλις κε πιο προτοπόρας ςτον κόζμο ςοςιαλιςτικίς αγροτικίς ικονομίας.

Θιμιθίτε, τί ίδι αγροτικίς ικονομίας ίνε αναπτιγμένα ςτιν τύντρα, ςτι δαςόδικι ζόνι, ςτις μαβροχοματόδικες κε κςερές ςτέπες, ςτις ερίμυς, ςτιν ποτροπικί ζόνι.

Πός γίνετε ςε κάθε ζόνι αγόνας ενάντια ςτις μι εδνοικές για τιν αγροτικί κονομία φιςικές ςινθίκες: ενάντια ςτυς βάλτυς, ςτιν ανεπάρκια ιγραςίας, ςτα βλαβερά ζόα κε φιτά;

Ι ΔΡΟΜΙ ΣΙΝΚΙΝΟΝΙΑΣ

Ι δρόμι ςινκινονίας ίνε ένα ςπυδέο τμίμα τις λαικίς ικονομίας: δίχος αφτύς δε μπορί να δυλέψι όπος πρέπι ύτε μια επιχίριςι, δε μπορί ν' αναπτιχτί ι ικονομία τις χόρας.

Στα διάφορα τμίματα τις 'Ενοςις το ςιδιροδρομικό δίχτι δεν ίνε ομιόμορφο. Μόνο ςε μερικά τμίματα τις εβροπαικίς Ροςίας φτιάχνανε επί τςαριζμύ ςιδιροδρομικές γραμές. Το πιο ςπυδέο ςιδιροδρομικό κέντρο ίτανε πάντα ι Μόςχα. Απ'αφτί ςαν από κέντρο πιγένυν ι ςιδιροδρομικές γραμές προς όλες τις μεριές. Ι Υκρανία κε το Δονμπάς έχυν πικνό ςιδιροδρομικό δίχτι. Μα ςιδιροδρομικές γραμές ίνε πολί λίγες ςτα άλα τμίματα τις 'Ενοςις.

Το ςοβιετικό καθεςτός μεγάλοςε ςιμαντικά το ςιδιροδρομικό δίχτι κε μια ςιρά ςιδιροδρομικές γραμές ιλεχτροπιύντε.

Παρακολυθίςτε ςτο φιςικό χάρτι τις ΕΣΣΔ τις ςιδιροδρομικές γραμές απ'τι Μόςχα: ςτο Λενινγράντ Μύρμςνςκ, ςτο Μινςκ, ςτο Αρχάνκελςκ, ςτο Κίεβο, ςτιν Οντέςα, ςτιν Κριμέα, ςτον Κάφκαςο.

Δίκςτε τι ςιδιροδρομικί γραμί απ' τι Μόςχα ςτο Βλαδιβοςτόκ.

Δίκςτε τι ςιδιροδρομικί γραμί απ' τι Μόςχα: ςτο Τακςέντ, ςτι Λετονία, ςτιν Πολονία. Δίκςτε τιν Τυρκεςτανο-Σιβιριακί ςιδιροδρομικί γραμί, πυ χτίςτικε απ' τι ςοβιετικι εκςυςία.

Παράλιλα με τις ςιδιροδρομικές γραμές έχυνε μεγάλι ςιμαςία κ' ι ποταμίςι κε θαλάςι δρόμι. Το κυβάλιμα εμπορεβμάτον απ' αφτύς τυς δρόμυς κοςτιζι πιο φτινά παρά με το ςιδιρόδρομο. Σε πολά μέρι τις 'Ενοςις, όπυ δεν ίνε ςιδιρόδρομι ι ποταμί αποτελύν το μοναδικό δρόμο ςινκινονίας.

Ο πιο ςιμαντικός παταμίςιος δρόμος ςινκινονίας ίνε ο Βόλγας.

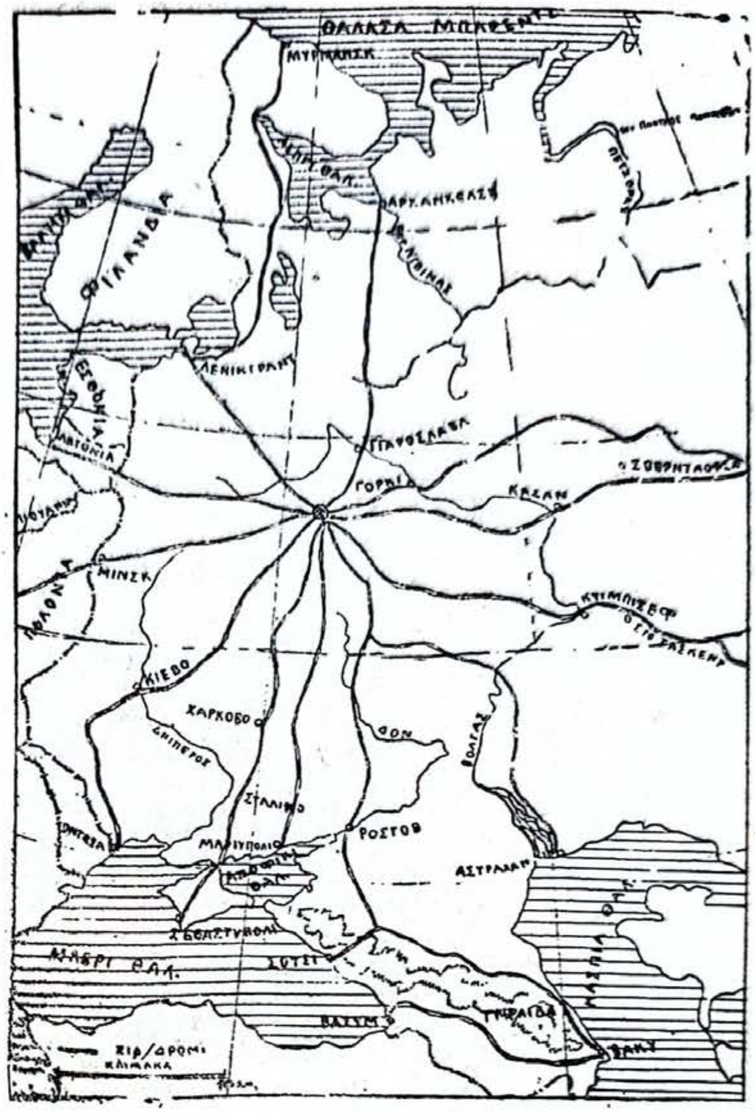

Το ςιδιροδρομικό κέντρο τις Μόςχας.

Μα το καλοκέρι το νερό τυ Βόλγα λιγοςτέβι, φανερόνυντε κςέρες, πυ διςκολέβυν τιν ποταμοπλοία.

Σχεδιάζετε να χτιςτύν πάνο ςτο Βόλγα κάμποςι μεγάλι νεροφράχτες κε ιςχιρί ιδροιλεχτρικί ςταθμί.

Ι νεροφράχτες θα ςικόςυν το νερό τυ Βόλγα κε θα καλιτερέπςυν τιν ποταμοπλοία.

Για να καλιτερέπςυν ι ποταμίςι δρόμι, για να πλατένι το δίχτιτυς ανίγυντε κανάλια. 'Ετςι, ο Βόλγας με κανάλια ενόθικε από πολί πια κερό με τι Βαλτικί θάλαςα. Αφτός ο ποταμίςιος δρόμος λέγετε Μαριινικός. Κςεκινά απ'το Βόλγα απ'τον παραπόταμό-τυ Σεκςνά, περνά από κάμποςα ποτάμια, ενομένα με κανάλια, απ'τις λίμνες Ονέγα κε Λαδόγα κι' απ'το ποτάμι Νέβα ςτο Φινικό κόλπο.

Δίκςτε ςτο χάρτι τις ΕΣΣΔ το Μαριινικό ποταμίςιο δρόμο.

Μα ο Μαριινικός ποταμίςιος δρόμος δεν ίνε αρχετός για τιν ικονομία τις 'Ενοςις, πυ αναπτίςετε γλίγορα: ςτα 1933 χτίςτικε το

κανάλι 'Αςπρις—Βαλτικίς ανάμεςα ςτι λίμνι Ονέγα κε ςτιν 'Αςπρι θάλαςα. 'Ετςι διμυργίθικε ο δρόμος απ'τιν 'Αςπρι θάλαςα ςτι Βαλτικί.

'Αρχιςε πια το χτίςιμο τυ καναλιύ Βόλγας—Μόςχοβας. Αφτός θα ίνε ο πιο κοντός δρόμος απ'το ποτάμι Μόςχοβα ςτο πάνο τμίμα τυ Βόλα, κε θα κάνι τι Μόςχα ςπυδέο ποταμίςιο πόρτο.

Ο ποταμός Βόλγας με το Δον θα ενοθύν με κανάλι. Αφτό θα δόςι διέκςοδο απ' το Βόλγα ςτιν Αζοφικί κε ςτι Μάβρι θάλαςα.

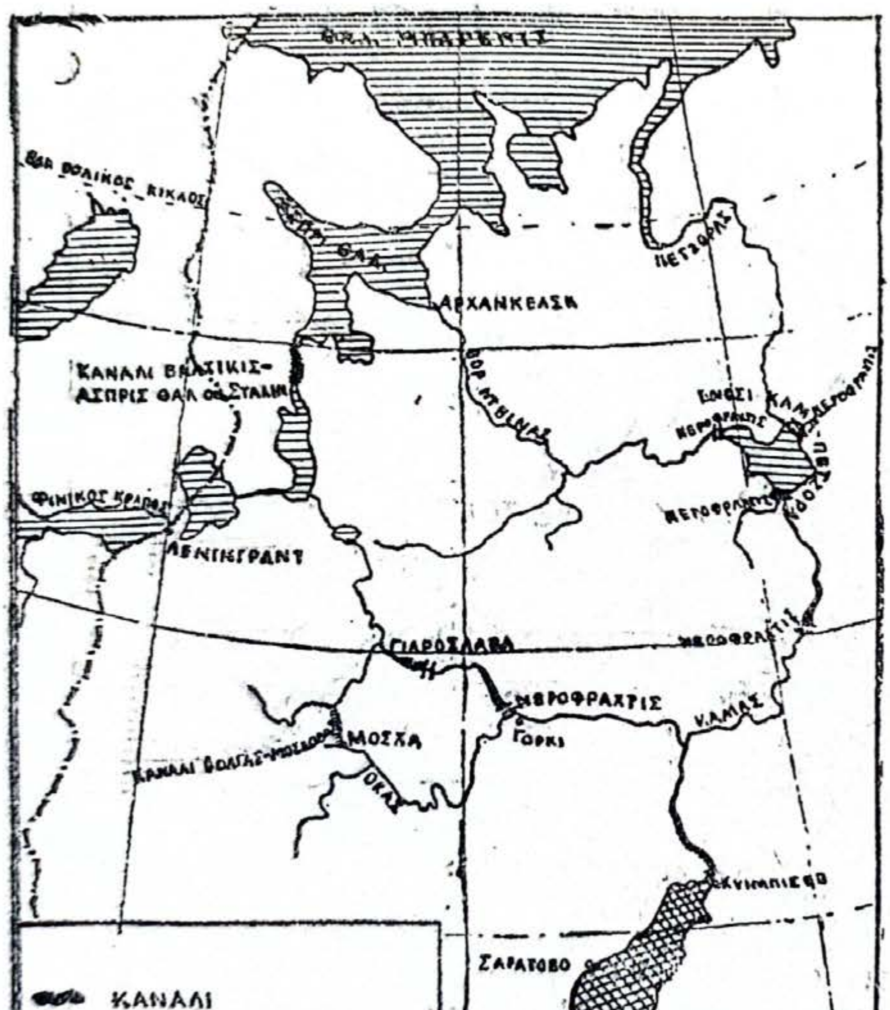

Ο χάρτις τυ «Μεγάλυ Βόλγα».

'Ολα αφτά τα έργα θα καλιτερέπςυνε τιν ποταμοπλοία ςτο Βόλγα κε θα διμιυργίςυν τον έτςι λεγόμενο «Μεγάλο Βόλγα»

Κιτάχςτε προςεχτικά το χάρτι τυ «Μεγάλυ Βόλγα».

'Ενας άλος ςπυδέος ποταμίςιος δρόμος ίνε ο Δνίπερος. Ι βράχι πυ βρίςκυντε μέςα ςτο κάτο τμίμα τυ ποταμύ ίτανε μεγάλο εμπόδιο για τιν ποταμοπλοία. Ο νεροφράχτις τυ ιλεχτρικύ ςταθμύ τυ Δνίπερυ ςίκοςε το επίπεδο τυ νερύ. Ι βράχι κρίφτικαν κάτο απ'το νερό, όλος ο Δνίπερος έγινε πλωτός.

Για τιν επαφί τις ΕΣΣΔ με τα άλα κράτι χριάζυντε θαλάςι δρόμι.

Μεγάλι ςιμαςία έχι ο Βόριος θαλάςιος δρόμος, πυ πιγένι απ' το

Βόριο Παγομένο οχεανό στι βόρια αχροθαλασιά τις ΕΣΣΔ. Τα πιο σπυδέα βόρια πόρτα ίνε: το Μύρμανσχ, το Αρχάνχελσχ, ι Ιγάρχα.

Ι πιο σπυδέες θάλασες για τιν επαφί με τα άλα χράτι ίνε ι Βαλτιχί χ' ι Μαβρι θάλασα.

Απ' αφτές τις θάλασες περνά ο δρόμος απ'τιν ΕΣΣΔ προς όλα τα χιριότερα χράτι τις γίινις σφέρας.

Τα πιο σπυδέα πόρτα ίνε: στιν αχρογιαλιά τυ Φινιχύ χόλπυ, στι Βαλτιχί θάλασα το Λενινγράντ: στιν αχρογιαλιά τις Μάβρις θάλασας ι Οντέσα, το Μπατύμ, στιν αχρογιαλιά τις Γιαπονέζιχις θάλασας — το Βλαδιβοστόχ.

Δίχστε τα σπυδεότερα πόρτα τις Σοβιετιχίς Ένοσις

Δίχστε στον πανχόζμιο χάρτι τυς θαλάσιυς δρόμυς απ' το Λενινγράντ στο Λονδίνο, απ'το Μύρμανσχ στι Νέα Ιόρχι, απ'τιν Ιγάρχα στο Λονδίνο.

IV. ΠΟΛΙΤΙΚΙ ΑΝΑΣΚΟΠΙΣΙ ΤΙΣ ΕΣΣΔ

1. Ι ΕΝΟΣΙ ΤΟΝ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΝ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΝ ΔΙΜΟΚΡΑΤΙΟΝ

Κιτάκςτε το διικιτικό χάρτι τις ΕΣΣΔ. Θα δίτε ς' αφτόν, ότι όλι ι έχτασι τις Σοβιετικίς ένοςις ίνε χροματιζμένι με διάφορα χρόματα. Εφτά χρόματα κςεχορίζυν πιο χτιπιτά.

Αφτές ίνε ι *εφτά διμοκρατίες*, πυ διμιυργίθικαν απ' τυς διάφορυς λαύς, πυ κατικύνε στι Σοβιετικί 'Ενοςι. Αφτές ι διμοκρατίες ενοθίκανε μαζί κε ςχιμάτιςαν τιν 'Ενοςι Σοβιετικόν Σοςιαλιςτικόν Διμοκρατιόν.

Νά, πός λέγυντε αφτές ι ενοςιακές διμοκρατιες:

Ροςικί Σοβιετικί Ομοςπονδιακί Σοςιαλιςτικί Διμοκρατία (ΡΣΟΣΔ).

Υκρανικί Σοβιετικί Σοςιαλιςτικί Διμοκρατία (ΥΣΣΔ).

Μπελοροςικί Σοβιετικί Σοςιαλιςτικί Διμοκρατία (ΜπΣΣΔ).

Αντικαφκαςιανί Σοβιετικί Ομοςπονδιακί Σοςιαλιςτικί Διμοκρατία (ΑΣΟΣΔ).

Τυρκμενικί Σοβιετικί Σοςιαλιςτικί Διμοκρατία.

Υζμπεκικί Σοβιετικί Σοςιαλιςτικί Διμοκρατία.

Τατζικικί Σοβιετικί Σοςιαλιςτικί Διμοκρατία.

Να βρίτε ςτο χάρτι τιν καθεμιά απ' τις διμοκρατίες, πυ αναφέραμε.

Ι 'Ενοςι τον Σοβιετικόν Διμοκρατιον ίνε μια εθελοντικί αδερφικί ένοςι τον εργαζομένον ολον τον λαόν, πυ κατικύν ςτιν προτινί τςαρικί Ροςία.

Ι Υκρανικί Σοβιετικί Σοςιαλιςτικί Διμοκρατία βρίςκετε ςτο νότιο-διτικό τμίμα τις 'Ενοςις, ςτα ςινορα με τι Ρυμανία κε τιν Πολονια. Στο νότο βρέχετε απ' τι Μάβρι θαλαςα κε τιν Αζοφικί. Προτέβυςα τις Υκρανίας ινε το Κίεβο.

Ι Μπελοροςικί Σοβιετικί Σοςιαλιςτικί Διμοκρατία βρίςκετε ςτα διτικά τις 'Ενοςις, ςτα ςίνορα με τιν Πολονία. Προτέβυςά-τις ίνε το Μινςκ.

Ι Αντικαφκαςιανί Σοβιετικί Ομοςπονδιακί Σοςιαλιςτικί Διμοκρατία βρίςκετε προς νότο τον Καφκαςιανόν βυνόν, ανάμεςα ςτι Μάβρι κε ςτιν Καςπία θάλαςα, κε ςινορέβι ςτο νότο με τιν Τυρκία κε το Ιράν.

Ο πλιθιζμός τις ΑΣΟΣΔ ίνε πικιλόμορφος στιν εθνικί-τυ σίνθεσι. Ι ΑΣΟΣΔ αποτελίτε από τρις διμοκρατίες: στο διτικό τμίμα τυ Αντι-κάφκασυ, σιμά στι Μάβρι θάλασα ίνε ι Γρυζίνικί ΣΣΔ (προτέβυσα—Τιφλίδα)· στο ανατολικό τμιμα, στιν Κασπία θάλασα ίνε ι Αζερμπαι-τζάνικι ΣΣΔ (προτέβυσα—Μπακύ)· στο νότιο τμίμα, στα σίνορα με τιν Τυρκία κε το Ιράν ίνε ι Αρμενικί ΣΣΔ (προτέβυσα—Εριβάν).

Πέρα απ' τιν Κασπία θάλασα ινε τρις ενοσιακές διμοκρατίες: ι Τυρκμενικί ΣΣΔ (προτέβυσα—Ασχαμπάντ), ι Υζμπεκικί ΣΣΔ (προτέβυσα—Τασκέντ)· ι Τατζικικί ΣΣΔ (προτέβυσα—Σταλιναμπάντ).

'Ολι τιν άλι έχτασι τις 'Ενοσις τιν κατέχι ι πιο μεγάλι απ' τις διμοκρατίες—ι Ροσικί Σοβιετικί Ομοσπονδιακί Σοσιαλιστικί Διμοκρατία. Προτέβυσα τις ΡΣΟΣΔ κε προτέβυσα όλις τις 'Ενοσις ίνε ι Μόσχα.

2. Ι ΛΑΙ ΤΙΣ ΕΣΣΔ

Στιν τεράστια έχτασι τις 'Ενοσις κατικύν πάνο-κάτο 170 εκατομ. άνθροπι.

Ι ΕΣΣΔ κατέχι τιν τρίτι θέσι ανάμεσα στα άλα κράτι τυ κόζμυ, στον πλιθιζμό.

Ο πλιθιζμός τις ΕΣΣΔ ίνε πολιπίκιλος στιν εθνικί-τυ σίνθεσι. Στι Σοβιετικί 'Ενοσι κατικύν πάνο-κάτο 150 διάφορι λαί πυ διαφέρυν ανάμεσά-τυς στι γλόσα κε στις ιδιομορφίες τις ικονομίας κε τις ζοίς-τυς.

Να βρίτε στο χάρτι στι σελ. 138, πύ κατικύν ι γνοστί σε μας λαί.

Στιν τσαρικί Ροσία ι έμπορι κ' ι γραφιοκράτες λίστεβαν άγρια τυς καθιστεριμένυς λαύς τον μακρινόν ακρινόν περιοχόν. Ι Ρόσι ίτανε κιρίαρχι εθνικότιτα. Ι ρόσι τσαρικί γραφιοκράτες κιβερνύσαν όλυς τυς λαύς πυ κατικύσαν στιν ΕΣΣΔ. Ι ροσικί γλόσα ίτανε γλόσα όλον τον κρατικόν ιδριμάτον. Στα σκολιά δίδασκαν τα πεδιά μόνο στι ροσικί γλόσα.

Ι περισότερι λαί δεν ίχαν δικί-τυς γραφί, δικό-τυς αλφάβιτο.

Ι τσαρικί κιβέρνισι για να αποτραβίξι τιν προσοχί τον λαόν απ' τον αγόνα ενάντια στον κιριότερο εχτρό, τι μοναρχία, ερέθιζε τυς λαύς τον ένα ενάντια στον άλο. Ι έλιπσι δικεομάτον κε το άγριο λίστεμα τον εργαζομένον, πυ δεν ανίκανε στι ροσικί εθνικότιτα έφερναν στιν κατάπτοσι τις ικονομίας-τυς, στιν εκσαθλίοσί-τυς.

Ι προλεταριακί επανάστασι τυ Οχτόβρι απελεφτέροσε όλυς τυς λαύς τις Ροσίας κε τυς έκανε ισόνομα μέλι τις 'Ενοσις Σοβιετικόν Σοσιαλιστικόν Διμοκρατιόν.

Ι βιομιχανία αναπτίσετε γλίγορα στις ακρινές περιοχές τις 'Ενοσις κ' ι λαί τον διαφόρον εθνικοτίτον μπένυνε στις γραμές τον χτιστόν τις

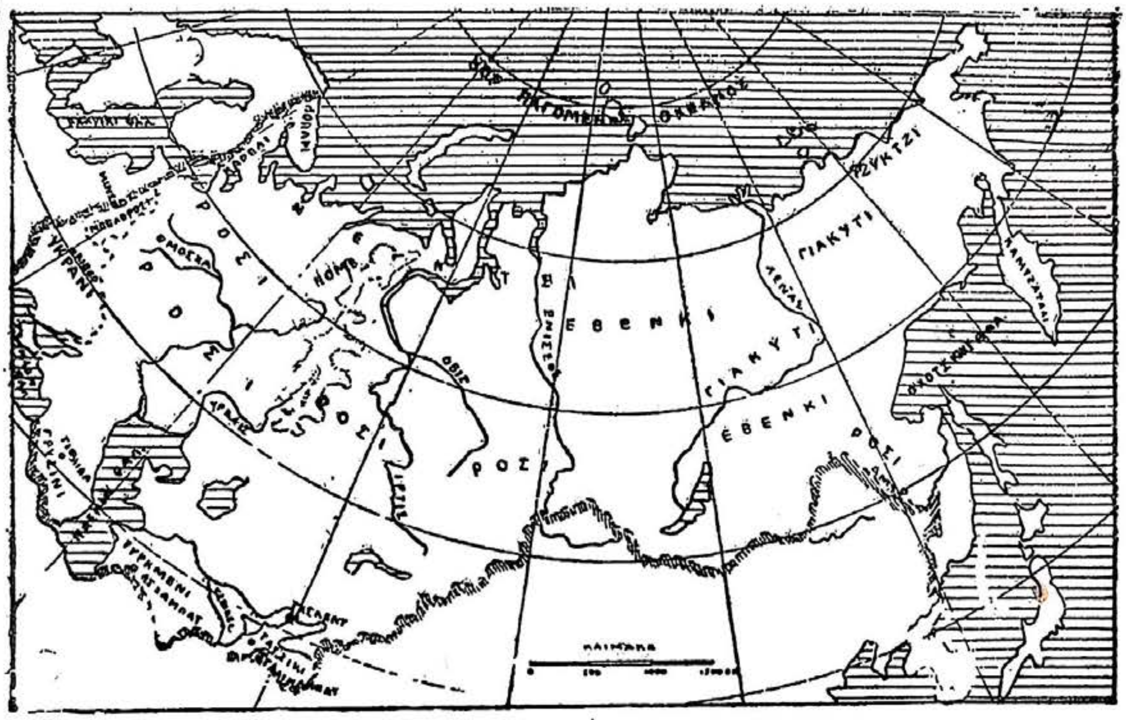

Πυ κατικύν ι διάφορι λαί τις ΕΣΣΔ

ςοςιαλιςτικίς ικονομίας τις ΕΣΣΔ. Ι καθιςτεριμένι νομαδικί λαί ενκαταςτίνυντε ολόγιρα ςτα νέα βιομιχανικά κέντρα.

Ι περιςότερι απ' τυς καθιςτεριμένυς λαύς έχυν πια τι γραφί-τυς, έχυν τα ςκολιά-τυς κε τα ανότερα εκπεδεφτικά ιδρίματά-τυς, ι διδαςκαλία ς' αφτά γίνετε ςτι μιτρικί-τυς γλόςα.

Έτςι με τι ςοβιετικί εξυςία αλάζι ι ζοί τον λαόν τις Σοβιετικίς Ένοςις.

ΣΙΜ. ΣΙΝΤΑΚΣΙΣ. Σίμφονα με το ςχέδιο τυ νέυ Σιντάγματος ι Ενοςιακές διμοκρατιές θα ίνε έντεκα.

Ο ΧΑΡΤΙΣ ΟΛΥ ΤΥ ΚΟΖΜΥ

1. Ι ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΧΟΡΕΣ

Εχτός απ'τιν ΕΣΣΔ ίνε πολές κε διάφορες χόρες στι γίινι σφέρα. Μα μόνο στιν ΕΣΣΔ ι εκσυσία ανίκι στιν εργατικί τάκσι κε στιν εργαζόμενι αγροτιά. Μόνο στιν ΕΣΣΔ χτίζετε σοσιαλιστικί ικονομία.

Σ'όλες τις άλες χόρες νικοκίριδες ίνε ι καπιταλιστές κ' ι τσιφλικάδες.

Σ'αφτύς ανίκι όλι ι εκσυσία στο κράτος, σ'αφτύς ανίκι το πιο μεγάλο μέρος απ'τι γι, όλα τα εργοστάσια κ' ι φάμπρικες.

Ι εργατικί τάκσι κ' ι εργαζόμενι χορικί σ'αφτές τις χόρες δολεβυν για τυς καπιταλιστές κε τυς τσιφλικάδες.

Ι καπιταλιστές κ' ι τσιφλικάδες χρισιμοπιύν τι δυλιά τον εργαζομένον για να βγάλυν κέρδι, για να πλυτίζυν.

Κινιγόντας κέρδι ι καπιταλιστές ζιτύν όλο κε νέυς τόπυς για να πυλύν τα εμπορέβματά-τυς, για να πέρνυν φτινές πρότες ίλες κε φτινά εργατικά χέρια. Τα δινατά καπιταλιστικά κράτι άρπακσαν μ'αφτό το σκοπό τις χόρες, πυ ίχανε πλύσια φίσι, μα πυ ίταν ανιπεράσπιστες κε κάνυν γι'αφτές τις χόρες παντοτινύς πολέμυς ανάμεσά-τυς. Ι τέτιες καταχτιμένες χόρες λέγυντε **απικίες**.

Τα τελεφτέα χρόνια μια βαθιά ικονομικί **κρίσι** ανκάλιασε τα καπιταλιστικά κράτι.

Ι καπιταλιστές κινιγόντας το κέρδος ρίκσανε στιν αγορά αμέτριτα εμπορέβματα. Τα εμπορέβματα ίνε πολά, δε φτάνυν ι αγοραστές.

Ο εργαζόμενος πλιθιζμός τον καπιταλιστικόν χορόν δεν έχι αρκετά μέσα για ν'αγοράσι όσα εμπορέβματα τυ χριάζυντε για να ικανοπιίσι τις ανάνκες-τυ. 'Ετσι ι αγορές τυ εκσοτερικύ πλιμιρίσανε με εμπορέβματα, πυ ίχαν παραχτί από πριν.

Μια σιρά κλάδι τις βιομιχανίας έπεσαν σε **στασιμότιτα**, εκσόν απ'τιν πολεμικί βιομιχανία, πυ δυλέβι εντατικά για τιν προετιμασία τυ πολέμυ.

'Αρχισε να **λιγοστέβι ι παραγογί**. Αρχίσανε **να κλίνυν τα εργοστάσια κ' ι φάμπρικες**. Καταστρέφανε μάζες από εμπορέβματα, χίνανε γάλα στα ποτάμια, έριχναν καφέ στι θάλασα.

Κε τιν ίδια στιγμί εκατομίρια άνεργι πινύν.

Σ'όλες τις καπιταλιστικές χόρες ι εργατικί τάκσι κάτο απ'τιν κα-

θοδίγισι τυ Κομυνιστικύ κόματος κάνι επίμονο αγόνα ενάντια στυς καπιταλιστές, τυς τσιφλικάδες κε τις κιβερνίσις-τυς.

Οργανόνυντε απεργίες, «πορίες πίνας». Σε μια σιρά χόρες κσεσπύν ένοπλες σινκρύσις με τιν αστινομία κε το στρατύ, σινκρύσις πυ μετατρέπυντε σε εκσεγέρσις.

2. Ι ΑΠΙΚΙΕΣ ΤΟΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟΝ ΧΟΡΟΝ

Τα πέντε έχτα τις γίινις σφέρας ίνε κάτο απ'τιν εκσυσία τον καπιταλιστόν. Τα δινατά καπιταλιστικά κράτι άρπακσαν μακρινύς πλύσιυς τόπυς στιν Αφρικί, Αμερικί, στιν Αφστραλία κε στιν Ασία. Δεν ίτανε δίσκολο γι'αφτά τα κράτι ν'αρπάκσυν αφτύς τυς τόπυς, γιατί εκί κατικύσανε διάφορι καθιστεριμένι λαί.

Ι κιβερνίσις τον καπιταλιστικόν χορόν κίρικσαν όλυς τυς τόπυς πυ άρπακσαν απικιες-τυς. Ι καπιταλιστές ίνε σ'αφτές πλέρι νικοκίριδες.

Ι καπιταλιστές πυλύν εκί με πολί κέρδος τα εμπορέβματά-τυς. Αφτί διαχιρίζυντε όλα τα φισικά πλύτι αφτόν τον χορόν. **Ι καπιταλιστές λιστέβυν άγρια κε κυβαλύν στι χόρα-τυς τις πρότες ίλες, καταστρέφυν τυς ντόπιυς κατίκυς κε αρπάζυν απ'αφτύς τι γι, τυς βάζυν να δυλέβυν γι'αφτύς.**

Ένα μεγάλο μέρος τον καταχτιμένον απ'τα καπιταλιστικά κράτι χορόν βρίσκυντε στιν τροπικί ζόνι.

Σ'αφτές τις χόρες το κλίμά ίνε ζεστό κε σε πολά μέρι ιγρό κε γι' αφτό ι βλάστισι ίνε πλυσιότατι. Εκί φιτρόνυν πάρα πολά πολιτιμα για τον άνθροπο φιτά—το καυτσυκόδεντρο, το κινινόδεντρο, το πσομόδεντρο, ι κοκοφινικιά, το ζαχαροκάλαμο, ι μπανανιές. Ι φιτίες τυ καφέ, τυ κακάο, τυ ριζιύ, τυ καυτσύκ δίνυν πλύσια σοδιά. Εκί ίνε επίσις πολά πολίτιμα οφέλιμα οριχτά μεταλέβματα με μολίβι, ασίμι, χαλκό, καθὸς κε χρισάφι.

Όλα αφτά τα φισικά πλύτι ι καπιταλιστές τα λιστέβυν κε τα κυβαλύν απ'τις απικίες στις χόρες-τυς.

Στις απικιακές χόρες κατικύν πολί κε διάφορι λαί.

Ι ζοί τον κατίκον τον απικιακόν χορόν ίνε βαριά. Αν αρνιθύνε να δυλέπσυνε, σινίθος τυς απιλί φιλακί. Για τιν παραμικρί παράλιπσι τυς τιμορύνε σοματικά. Σιχνά τυς δέρνυν με καμτσίκια τυ πεθαμύ. Ιδιέτερα βαριά ίνε ι ζοί τον νέγρον τις Αφρικίς.

Ολάκερι ικιζμί σέρνυντε με τιν ένοπλι στρατιοτικί βία στο χτίσιμο σιδιροδρομικόν γραμόν κι'αμακσιτόν δρόμον. Εκί σιχνά δυλέβυν ος τι μέσι μέσα σε βαλτόνερο. Δυλέβυνε σκεδόν με γιμνά χέρια. Ι ίδιι ι νέγρι βρίσκυν κε τα ιλικά για το χτίσιμο.

Ο νέγρος σιμφέρί στον καπιταλιστί πιυ πολί απ'τι μιχανί. Για να

μπυν σε κίνισι ι μιχανές, πρέπι να κσοδεφτί κάφσιμι ίλι. Ο νέγρος δυλέβι σχεδόν ολότελα δορεάν. Ι μπενζίνα ίνε ακριβί, ενό ι μπανάνες—ι κιριότερι τροφί τον νέγρον ίνε πολί φτινές.

Ι καπιταλιστές καταλιστέβυν τα φισικά πλύτι τον απικιόν, εκσολοθρέβυν άγρια κε τιν εργατικί δίναμι.

Ι νέγρι κ' ι άλι κάτικι τον απικιόν πεθένυν κατά χιλιάδες απ'τιν ανιπόφορι δυλιά μέσα στα δάσι τον καυτσυκόδεντρον στο χτίσιμο δρόμον, στις φιτίες, πεθένυν κατά μάζες κε απ'τις αρόστιες. Π. χ. πεθάνανε δέκα εφτά χιλιάδες νέγρι στο χτίσιμο μόνο μιας σιδιροδρομικίς γραμίς σε μια βελγικί αφρικανικί απικια.

Μα κ' ι εργαζόμενι τον απικιόν κσεσικόνυντε πια στον αγόνα ενάντια στυς καπιταλιστές καταπιεστές-τυς. Στις απικίες αναπτίσετε το επαναστατικό κίνιμα. Όλο κε πιο θαραλέα, κε πιο οργανομένα εκσορμύν ι εργαζόμενι τον απικιόν κάτο απ'τιν καθοδίγισι τυ Κομυνιστικύ κόματος.

Ιπάρχυν στι γίινι σφέρα κε τέτιες χόρες, πυ θεορύντε ανεκσάρτιτες, μα στιν πραγματικότιτα ίνε ιποταγμένες στα δινατά καπιταλιστικά κράτι κε βρίσκυντε κάτο απ'τιν εκσυσία-τυς.

Μια απ'αφτές τις χόρες ίνε ι τεράστια πικνοκατικιμένι Κίνα.

3. Ι ΣΠΥΔΕΟΤΕΡΕΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΧΟΡΕΣ Κ' Ι ΑΠΙΚΙΕΣ-ΤΥΣ

Ι ΕΝΟΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΙΕΣ ΤΙΣ ΑΜΕΡΙΚΙΣ (ΕΠΑ). Ι ενομένες Πολιτίες τις Αμερικίς ίνε ι πιο πλύσια καπιταλιστικί χόρα.

Ι Ενομένες Πολιτίες τις Αμερικίς ίνε στο κεντρικό κε στο νότιο τμίμα τις Βόριας Αμερικίς.

Να βρίτε στο χάρτι τις Ενομένες Πολιτίες τις Αμερικίς κε τιν προτέβυσά-τυς, τιν Υασινκτόνα.

Καθορίστε στο χάρτι, σε πια θερμικί ζόνι βρίσκυντε ι ΕΠΑ.
Κιτάκστε, πιά κράτι σινορέβυνε με τις ΕΠΑ, πιί οκεανί τις περιβρέχυν:
Παρακολυθίστε στο χάρτι το δρόμο απ'τι Νέα Ιόρκι στο Λενινγράντ.
Να βρίτε στο χάρτι πόσα χιλιόμετρα ίνε απ'τιν Νέα Ιόρκι ος το Λενινγράντ.

Ι κιριότερες απικίες τον ΕΠΑ ίνε: το νισί Πορτορίκο πυ βρίσκετε στα νότια τις Νεας Ιόρκις, τα νισιά τις Χαβάνας κ' ι Φιλιπίνες στο μεγάλο οκεανό κ' ι χορσόνισος Αλάσκα, πυ βρίσκετε στο βοριοδιτικό τμίμα τις Βόριας Αμερικίς.

Να βρίτε τις απικίες αφτές στο χάρτι.

Τα νισιά Πορτορίκο, ι Φιλιπίνες κε τα νισιά τις Χαβάνας βρίσκυντε στι θερμί ζόνι. Σ'αφτά καλιεργύν φιτίες καφέ, κακάο κε μπανάνες.

Παρακολυθίστε στο χάρτι το δρόμο, απ' όπυ κυβάλυν καφέ απ' το νισί Πορτορίκο στιν πόλι Σαν-Φραντσίσκο.

Ι ΑΝΚΛΙΑ. Ι Ανκλιά βρίσκετε στο νισί Μεγάλι Βρετανία στι Διτικί Εβρόπι. Ι Ανκλία ίνε χόρα ναφτικί.

Να βρίτε στο χάρτι, σε πια θερμικί ζόνι βρίσκετε ι Ανκλία.

Να βρίτε στο χάρτι τιν Ανκλία κε τιν προτέβυσά-τις το Λονδίνο.

Απ' τα παλιά τα χρόνια ι Ανκλία έκανε μεγάλο θαλάσιο εμπόριο. Τα καράβια-τις τακσιδέβανε στις διάφορες θάλασες τις γίινις σφέρας. 'Αρπακσε παντύ πολύς τόπυς.

Ι επιφάνια τον μερόν πυ άρπακσε ι Ανκλία ίνε 140 φορές μεγαλίτερι απ' τιν ίδια τιν Ανκλία. Κιτάκστε στο χάρτι πόσο μεγάλι ίνε ι έχτασι τον χτίσεον τις Ανκλίας. 'Ινε χροματιζμένες με το ίδιο χρόμα πυ ίνε χροματιζμένι κ' ι ίδια ι Ανκλία.

Νά ι χιριότερες χτίσις-τις: ι Ινδία, ι Αφστραλία, ι Νοτιο-αφρικανικί 'Ενοσι, ο Καναδάς.

(Να τις βρίτε στο χάρτι):

'Ενα μεγάλο μέρος απ' τις χτίσις τις Ανκλίας βρίσκετε ολόγιρα στον Ινδικό οκεανό.

Ο πιο κοντινός θαλάσιος δρόμος απ' τιν Ανκλία στιν Ινδία περνά απ'τι Μεσόγια κε τιν Εριθρά θάλασα. Αφτός ίνε πολί σπυδέος δρόμος για τυς άνκλυς καπιταλιστές. Απ' αφτόν το δρόμο πέρνυν απ' τις απικίες για τις φάμπρικές-τυς πρότες ίλες κε εκσάγυν εκί τα εμπορέβματά-τυς. Αφτός ο δρόμος ίνε πολί σπυδέος κε για να κιβερνύν έφκολα τις απικίες κε για να τις ιπερασπίζυν απ' τιν αρπαγί άλον καπιταλιστικόν κρατόν.

Παρακολυθίστε στο χάρτι το θαλάσιο δρόμο, απ' όπυ τακσιδέβυν τα εμπορικά καράβια απ' τιν Ανκλία στα βόρια πόρτα τις ΕΣΣΔ κε γιρίζυν πίσο.

Ι ΓΑΛΙΑ. Ι Γαλία βρίσκετε στο δντικό τμίμα τις Εβρόπις.

Να βρίτε στο χάρτι τι Γαλία κε τιν προτέβυσά-τις, το Παρίσι.

Να βρίτε: Σε πιά θερμικί ζόνι βρίσκετε ι Γαλία.

Από πιό οκεανό περιβρέχετε. Με πιά κράτι σινορέβι.

Ι Γαλία ίνε ι πιο μεγαλι ίστερα απ' τιν ΕΣΣΔ χόρα τις Εβρόπις.

Καθορίστε στο χάρτι προς πιά μεριά απ' τι Μόσχα βρίσκετε το Παρίσι.

Να βρίτε στο χάρτι το δρόμο απ' τι Μόσχα στο Παρίσι.

Ι Γαλία έχι τεράστιο αριθμό απικίες.

Κιτάκστε στο χάρτι τί επιφάνια πιάνυν ι απικίες τις Γαλίας. 'Ινε χροματιζμένες στο χάρτι με το ίδιο χρόμα πυ ίνε χροματιζμένι κ' ι ίδια ι Γαλία.

Ι επιφάνια πυ πιάνυν ι απικίες τις Γαλίας ίνε 22 φορές μεγαλίλίτερι απ' τιν επιφάνια τις ίδιας τις Γαλίας.

Ι απικίες τις Γαλίας ίνε στο βοριο-δντικό τμίμα τις Αφρικίς, στι Γαλία ανίκι το νισί Μαδαγασκάρι στι νοτιο-ανατολικί αχροθαλασιά τις Αφρικίς κε το ανατολικό τμίμα τις χερσονίσυ Ινδοκίνα στιν Ασία.

Να βρίτε στο χάρτι τις απικίες τις Γαλίας.

Κιτάκστε στο χάρτι: Από πιά θάλασα περνά ο δρόμος προς τις γαλικές

απικίες, πυ βρίςκυντε ςτι βόρια ακροθαλαςιά τις Αφρικίς. Από πιό δρόμο κυβαλύν εμπορέβματα απ' τι Γαλία ςτιν Ινδοκίνα;

. Ι ΓΕΡΜΑΝΙΑ. Ι Γερμανία βρίςκετε ςτο κεντρικό τμίμα τις Εβρόπις.

Να βρίτε ςτο χάρτι τι Γερμανία κε τιν προτέβυςά-τις το Βερολίνο.

Να βρίτε ςτο χάρτι ςε πιά θερμικί ζόνι βρίςκετε ι Γερμανία.

Κιτάκςτε ςτο χάρτι, με πιά κράτι ςινορέβι. Από πιά μεριά περιβρέχετε με θάλαςες;

Καθορίςτε ςτο χάρτι ςε πιά κατέφθινςι απ' τι Μόςχα βρίςκετε το Βερολίνο.

Τόρα ι Γερμανία δεν έχι απικίες. Στον ιμπεριαλιςτικό πόλεμο τις πίρανε όλες τις απικίες.

Ι γερμανί καπιταλιςτές κ' ι κιβέρνιςι ετιμάζοντε δραςτίρια για ένα νέο πόλεμο. Θέλυν να αρπάκςυν ένα μέρος απ' τιν ΕΣΣΔ κε να το χάνυν απικία-τυς.

Ι ΓΙΑΠΟΝΙΑ. Ι Γιαπονία, το ίδιο, όπος κ' ι Ανκλία ίνε ναφτικί χόρα. Βρίςκετε ςε νιςιά ςτιν ανατολικιί ακρογιαλιά τις Αςίας.

Να βρίτε ςτο χάρτι τι Γιαπονία κε τιν προτέβυςά-τις το Τόκιο.

Να μάθετε απ' το χάρτι ςε πιές θερμικές ζόνες βρίςκετε ι Γιαπονία.

Κιτάκςτε το χάρτι: Σε πιά κατέφθινςι απ' τι Μόςχα ίνε ι Γιαπονία. Σε πιό μέρος ςινορέβι ι Γιαπονία με τιν ΕΣΣΔ. Με πιύς δρόμυς μπορύμε να πάμε απ' τι Μόςχα ςτο Τόκιο.

Ι πιο ςπυδέες απικίες τις Γιαπονίας ίνε: ι Κορέα κε το νιςί Φορμόζα.

Τα τελεφτέα χρόνια ι Γιαπονία άρπακςε τι Μαντζυρία.

Να βρίτε ςτο χάρτι τις απικίες τις Γιαπονίας.

Ι ΚΙΝΑ. Ι Κίνα βρίςκετε ςτα νοτιο-ανατολικά τις Αςίας.

Να βρίτε ςτο χάρτι τιν Κίνα κε τιν προτέβυςά-τις το Νανκίν.

Να βρίτε, ςε πιά ζόνι βρίςκετε.

Παρακολυθίςτε ςτο χάρτι, πός μπορίτε να πάτε απ'τι Μόςχα ςτο Νανκίν.

Απ' τα παλιά τα χρόνια τα φιςικά πλύτι τις Κίνας τραβύςαν τιν προςοχί τον καπιταλιςτόν τον διαφόρον χορόν. Στιν Κίνα ςτρέφονταν ι βλέπςις τον καπιταλιςτόν τις Ανκλίας, τις Αμερικίς, τις Γιαπονίας, τις Γαλίας.

Κυβαλύςαν εκί τα εμπορέβματά-τυς. Αρχίςανε ν' αγοράζυν εκί γι, ν' ανίγυν οριχία, μεταλία, εργοςτάςια. Άρπακςαν όλα τα φιςικά πλύτι, όλι τι βιομιχανία τις Κίνας.

Παρακολυθίςτε ςτο χάρτι το δρόμο, απ' όπυ πιγένυν ςτιν Κίνα τα βαπόρια απ' τι Νέα Ιόρκι, απ' το Λονδίνο, απ' το Παρίςι, απ' το Τόκιο, απ' το Σαν-Φραντςίςκο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ι ΕΝΟΣΙ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΝ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΝ ΔΙΜΟΚΡΑΤΙΟΝ

I. Ι γεογραφικί θέςι τις ΕΣΣΔ πάνο ςτι γίινι ςφέρα . 3

II. Ικόνες τις φίςις κε τις ζοής τυ πλιθιζμύ τις ΕΣΣΔ 10

1. Ι πολικί ζόνι 10
2. Ι ζόνι τις τύντρας 25
3. Ι ζόνι τον δαςόν 37
4. Ι ζόνι τις δαςοςτέπας κε τον μαβροχοματόδικον ςτεπόν . 65
5. Ι ζόνι τον κςιρόν ςτεπόν 80
6. Ι ζόνι τον ερίμον 90
7. Ι ιποτροπικί ζόνι 101
8. Τα βυνά 114

III. Γενικί αναςκόπιςι τις ΕΣΣΔ 127

IV. Πολιτικί αναςκόπιςι τις ΕΣΣΔ 136

Ο ΧΑΡΤΙΣ ΟΛΥ ΤΥ ΚΟΖΜΥ 139

У. 1936 г.
Акт №___
Вкладн. л.___

Ιπέφθινος ςιντάχτις: **Χ. ΣΕΡΚΥΤΑΝ.**

Μεταφραςτίς: **Γ. ΛΕΟΝΙΔΑΣ.**

Подписано к печати 29-VIII 1936 г. Уполоблита № 1226. Тираж 700.

Стат. формат 144x203, печат. листов 9, в листе 48544 знак., автор. листов 11, бум. листов $4^3/_4$. Мариуполь, типография Донецкого Областного Греческого Издательства. Зак. № 39.

ΤΙΜΙ 65 χοπ.
ΔΕΣΙΜΟ 35 χαπ.

ЦЕНА 65 коп.
ПЕРЕПЛЕТ 35 коп.

36-4162
D18
311-2a

1120/19

НА ГРЕЧЕСКОМ ЯЗЫКЕ:

Л. Г. ТЕРЕХОВА и В. Г. ЭРДЕЛИ

ГЕОГРАФИЯ

Учбник для началеной школы

Часть II.

ДОНЕЦКОЕ ОБЛАСТНОЕ ГРЕЧЕСКОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
МАРИУПОЛЬ—1936